

การสถาปนารัฐเวชกรรมผ่านโฆษณาชุดเสริมสร้างสุขภาวะ
ในประเด็นชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ของสำนักงานกองทุน
สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

โดย

นางสาวสุภาพร คชารัตน์

คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ)

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การสถาปนารัฐเวชกรรมผ่านโฆษณาชุดเสริมสร้างสุขภาวะ
ในประเด็นชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ของสำนักงานกองทุน
สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

โดย

นางสาวสุภาพร คชารัตน์

คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ)
ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

THE CONSTRUCTION OF MEDICALIZING STATE:
A CASE STUDY OF THAI HEALTH PROMOTION
FOUNDATION'S WELL-BEING ADVERTISEMENTS

BY

MISS SUPAPORN KACHARAT

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE
REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
DOCTOR OF PHILOSOPHY IN INTEGRATED SCIENCE
COLLEGE OF INTERDISCIPLINARY STUDIES
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2016
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
วิทยาลัยสหวิทยาการ

ดัชนีชี้วัด

ของ

นางสาวสุภาพร คชรัตน์

เรื่อง

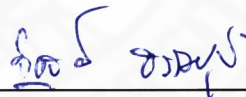
การสถาปนารัฐธรรมนูญผ่านโฆษณาชวนเชื่อเสริมสร้างสุขภาวะในประเด็นเรื่องชาติ ศาสน์ กษัตริย์
ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ)

เมื่อ วันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2560

ประธานกรรมการสอบดัชนีชี้วัด

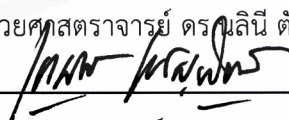
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาลย์ ธรรมบุษดี)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาดัชนีชี้วัดหลัก

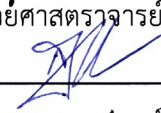
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินี ตันธุนิษฐ์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาดัชนีชี้วัดร่วม

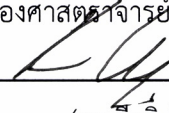
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษม เพ็ญนิษฐ์)

กรรมการสอบดัชนีชี้วัด

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน)

กรรมการสอบดัชนีชี้วัด

(ดร.กิริติ ชื่นพิทยาธร)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.เดชา สังขวรรณ)

หัวข้อดัชนี	การสถาปนารัฐเวชกรรมผ่านโฆษณาชุดเสริมสร้าง สุขภาวะในประเด็นชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ของสำนักงาน กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
ชื่อผู้เขียน	นางสาวสุภาพร คชรัตน์
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ)
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินี ทวีสิน
อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษม เพ็ญภินันท์
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การสถาปนารัฐเวชกรรมผ่านโฆษณาชุดเสริมสร้างสุขภาวะในประเด็นชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปฏิบัติการของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการสร้างนโยบายและการขับเคลื่อนจากการให้ความสำคัญกับการดูแล “สุขภาพ” ไปสู่การดูแล “สุขภาวะ” และเพื่อวิเคราะห์การจัดการองค์ความรู้ด้านสุขภาวะของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการเถลิงอำนาจเหนือเรือนร่างของพลเมืองไทย ผ่านกิจกรรมต่างๆ โดยใช้แนวคิดเรื่องอำนาจของฟูโกต์ในการศึกษาโฆษณาชุดเสริมสร้างสุขภาวะของ สสส.

ผลการศึกษาพบว่า รัฐไทยได้ขับเคลื่อนงานด้านสุขภาพโดยขยายกรอบการทำงานของหน่วยงานด้านสาธารณสุขจากการดูแล "สุขภาพ" ของพลเมืองไทย ไปสู่การดูแล "สุขภาวะ" ของพลเมืองไทย ซึ่งเปลี่ยนแปลงนิยามความหมายของสุขภาพในแบบเดิมให้ขยายสู่การเสริมสร้างให้พลเมืองไทยมีสุขภาพดี ซึ่งเห็นได้ชัดเจนผ่านปฏิบัติการของ สสส. ซึ่งก่อให้เกิดการควบคุมดูแลการดำเนินชีวิตประจำวันของพลเมืองอย่างกว้างขวางและเข้มข้นขึ้น เรื่องของสุขภาวะพลเมืองซึ่งเคยเป็นเรื่องของปัจเจกได้กลับกลายเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชาติ ศาสน์ กษัตริย์ โดย สสส.ได้ใช้กระบวนการซึ่งคล้ายกับสิ่งที่ฟูโกต์เรียกว่า "ชีวอำนาจ" ในปฏิบัติการดูแลสุขภาวะ และสร้างความเป็นปกติ (Normalization) ให้กับเรือนร่างพลเมืองไทย สื่อโฆษณาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ถูกนำมาใช้ใน

การผลิต แพร่กระจาย และตอกย้ำวาทกรรมสุขภาวะเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมด้านสุขภาพของพลเมืองให้เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตประจำวันต่อไป

คำสำคัญ: รัฐเวชกรรม, การสร้างความเป็นปกติ, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, สุขภาพ, สุขภาวะ

Dissertation Title	THE CONSTRUCTION OF MEDICALIZING STATE: A STUDY OF THAI HEALTH PROMOTION FOUNDATION'S WELL-BEING ADVERTISEMENTS
Author	Miss Supaporn Kacharat
Degree	Doctor of Philosophy in Integrated Science
Major Field/Faculty/University	Integrated Science College of Interdisciplinary Thammasat University
Dissertation Advisor	Assistant Professor Nalineee Tantuvanit, Ph.D.
Dissertation Co-Advisor	Assistant Professor Kasem Phenpinant, Ph.D.
Academic Years	2016

ABSTRACT

The dissertation titled "The construction of Medicalizing State: A Case Study of Thai Health Promotion Foundation's Well-Being Advertisements" has objectives to study practices of Thai Health Promotion Foundation in creating policy and the driving from giving priority to caring "Health" to be "Well-being" and to analyze well-being knowledge management of Thai Health Promotion Foundation in practicing authority over Thai citizen's bodies through activities. The researcher uses Bio-power concept of Michel Foucault to study well-being advertisements of Thai Health Promotion Foundation.

The researcher found that now Thai state drives health mission by expanding framework of public health department from caring "Thai citizen's health" to be "Thai citizen's well-being" and this action has changed old health definition to promote Thai citizen to have good health and this can see clearly through Thai Health Promotion Foundation's practice that controls and looks after citizen's daily life broadly and strongly. Well-being of citizen that is used to be individual affair is turned to be affairs of Nation, Religion and Royal institution. Thai Health Promotion Foundation uses procedure that similar to Bio-power of Foucault. In the practice of

well-being care and creating normalization to Thai citizen's bodies, advertising media is the important tool used to produce, distribute and emphasize well-being discourse that leads citizen to change their attitude and behavior of health to occur in daily life as well.

Keywords: Medicalizing State, Normalization, Thai Health Promotion Foundation, Health, Well-being

กิตติกรรมประกาศ

ดุขุณินพนธบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายท่าน อันได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินี ต้นธูนิตย์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ซึ่งมีเมตตาตอบรับเป็นที่ปรึกษาให้กับผู้วิจัย ตลอดจนให้คำแนะนำทางวิชาการ คอยดูแล ถามไถ่ผู้วิจัยด้วยความห่วงใยและเมตตา มาโดยตลอด ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ษัษฐรัมย์ ธรรมบุษดี และอาจารย์ ดร.กิริติ ชื่นพิทยธร กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ผู้ให้คำแนะนำที่ทำให้ ดุขุณินพนธบับนี้มีความชัดเจนมากขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษม เพ็ญภินันท์ อาจารย์ ที่ปรึกษาร่วม ผู้มีพระคุณต่อผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง อาจารย์ได้คอยให้คำแนะนำทางวิชาการที่เป็น ประโยชน์ อีกทั้งเสียสละเวลาทั้งวันธรรมดา และวันหยุดเพื่อคอยช่วยเหลือ ขัดเกลางานของผู้วิจัย ให้มีความแหลมคมทางวิชาการโดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย อาจารย์เป็นผู้ที่จุดประกายที่ทำให้ผู้วิจัย เกิดความสนใจทำดุขุณินพนธบับนี้ในหัวข้อนี้ และทำให้ผู้วิจัยได้รู้จักมิเชล พูโกต์ได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น ผู้วิจัยไม่รู้สามารถสรรหาถ้อยคำใดที่แทนความรู้สึกซาบซึ้งใจในความมีเมตตาของอาจารย์ได้นอกจาก กล่าวคำว่า “ขอบพระคุณอาจารย์จริงๆ ค่ะ”

โอกาสนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ “สหวิทยาการรุ่น 10” พี่มัย พี่ไก่ พี่เชิด พี่องค์ พี่ต๋อง พี่หนึ่ง พี่ป๊อป พี่เอ็ด และก๊อยที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขไปด้วยกัน และขอขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับพี่ หลินที่คอยช่วยเหลือดูแลเรื่องการจัดหน้าดุขุณินพนธบับนี้ และ “อัน” เพื่อนผู้น่ารักที่ฝ่าฟันช่วงเวลาอัน ยากลำบากในการทำดุขุณินพนธบับนี้ไปพร้อมๆ กับผู้วิจัยอย่างมีมานะอดทน และไม่ย่อท้อ ขอขอบคุณ สำหรับความช่วยเหลือ ความห่วงใย และมิตรภาพอันงดงามที่ได้จากเพื่อนๆ ทุกคน ผู้วิจัยจะไม่มีวัน ลืมช่วงเวลาดีๆ ที่เราได้ใช้ร่วมกันในการศึกษาระดับปริญญาเอกที่วิทยาลัยสหวิทยาการแห่งนี้

นอกจากนี้ ผู้เขียนต้องขอขอบ คุณสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้เข้าศึกษาต่อที่วิทยาลัยสหวิทยาการ ขอขอบพระคุณอาจารย์ เพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ตลอดจนลูกศิษย์ที่มหิดล ที่คอยถามไถ่ผู้วิจัยด้วยห่วงใยเสมอมา

ท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณคุณแม่ น้องข้าวเจ้า และทุกคนในครอบครัวของผู้วิจัย ที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจที่ดีที่สุด ที่ทำให้ผู้วิจัยฝ่าฟันไปจนถึงจุดหมายสูงสุดของ ชีวิตได้สำเร็จ ความดีอันใดที่จะเกิดจากการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการจากดุขุณินพนธบับนี้ ผู้วิจัย ขอมอบให้แก่ผู้มีพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

นางสาวสุภาพร คชารัตน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญภาพ	(9)
บทที่ 1 บทนำ และทบทวนวรรณกรรม	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	3
1.4 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา	4
1.5 ทบทวนวรรณกรรม	8
บทที่ 2 การเปลี่ยนผ่านจากการกำกับดูแล “สุขภาพ” ไปสู่การดูแล “สุขภาวะ” พลเมือง	11
2.1 ปฏิบัติการดูแลสุขภาพสมัยใหม่: จากวาทกรรมสุขภาวะสากล สู่กำเนิดสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)	13
2.2 “เรือนร่างพลเมืองไทย”: สถานะของอัตตบุคคลอันว่าด้วยเรื่องสุขภาพ/สุขภาวะ	21
2.3 ปฏิบัติการแห่ง “ชีวอำนาจ” ผ่านปฏิบัติการปฏิรูประบบสุขภาพ	30
บทที่ 3 การสถาปนาวาทกรรมสุขภาวะกับประเด็นเรื่องชาติ ของสำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)	39
3.1 วาทกรรม “โง่ จน เจ็บ” กับการสร้างชาติ	40

3.2 วาทกรรม “ความขัดแย้ง” กับการสร้างชาติ	48
3.3 คุณลักษณะของวาทกรรมสุขภาวะกับการสร้างชาติ	54
บทที่ 4 การสถาปนาวาทกรรมสุขภาวะกับประเด็นเรื่องศาสนา ของสำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.)	57
4.1 วาทกรรม “สวดมนต์ข้ามปี” กับการต่อยอดความเป็นพุทธศาสนิกชน ของพลเมืองไทย	58
4.2 วาทกรรม “เลี้ยงเหล้าในงานบุญเท่ากับบาป งดเหล้าเข้าพรรษา” กับการสร้างเสริมสุขภาวะ	65
4.3 คุณลักษณะของวาทกรรมสุขภาวะกับการสร้างศีลธรรมแก่พลเมือง	70
บทที่ 5 การสถาปนาวาทกรรมสุขภาวะกับประเด็นเรื่องสถาบันพระมหากษัตริย์ ของสำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)	73
5.1 วาทกรรม “เศรษฐกิจพอเพียง” กับการสร้างสุขภาวะที่ยั่งยืน	74
5.2 วาทกรรม “ถวายเป็นพระราชกุศล” กับการสร้างเสริมสุขภาวะ	87
5.3 คุณลักษณะของวาทกรรมสุขภาวะกับการจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์	90
บทที่ 6 บทสรุป	93
6.1 เป้าประสงค์หลักของ สสส.	93
6.2 ความเป็นปกติของเรือนร่างพลเมืองไทยตามนิยามความหมายของ สสส.	95
6.3 กลไกการสร้างความเป็นปกติให้กับวาทกรรมสุขภาวะ	96
รายการอ้างอิง	99

ภาคผนวก	105
ภาคผนวก ก โครงสร้างภายในสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ	106
ภาคผนวก ข โฆษณาชุดเสริมสร้างสุขภาวะของสำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพที่ใช้ในการวิเคราะห์	107
ประวัติผู้เขียน	206

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
3.1 โฆษณาชุดเล็กเหล่า Title: “หยุดเหล่าหยอดกระปุก” ปี พ.ศ.2550	42
3.2 โฆษณาชุดปลูกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย Title “ขอโทษประเทศไทย” ปี พ.ศ.2553	49
3.3 โฆษณาชุดปลูกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย ปี พ.ศ.2553	52
4.1 โฆษณาชุดสวดมนต์ข้ามปี title “เริ่ม” ปี พ.ศ.2554	59
4.2 โฆษณาชุดสวดมนต์ข้ามปี พ.ศ.2554-2555	62
4.3 โฆษณาชุดเลี้ยงเหล่าในงานบุญเท่ากับบาป title “พระพยอม” ปี พ.ศ.2546	66
4.4 โฆษณาชุดเลี้ยงเหล่าในงานบุญเท่ากับบาป title “หลวงพ่อดุณ” ปี พ.ศ.2546	67
4.5 โฆษณาชุดเลี้ยงเหล่าในงานบุญเท่ากับบาป title “บาป-ไม่บาป” ปี พ.ศ.2546	67
4.6 โฆษณาชุดเลี้ยงเหล่าในงานบุญเท่ากับบาป title “งานบุญปลอดเหล่า” ปี พ.ศ.2556	68
4.7 โฆษณาชุดงดเหล่าเข้าพรรษา title “ร้อน/เล็ก/ร้อน (วันพระ)” ปี พ.ศ.2555	69
5.1 โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง Title “เกษตรประณีต” ปี พ.ศ.2550	74
5.2 โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง Title “Happy Workplace” ปี พ.ศ.2550	76
5.3 โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง Title “นมแม่” ปี พ.ศ.2550	78
5.4 โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง Title “ชุมชนเป็นสุข” ปี พ.ศ.2550	80
5.5 โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง Title “สมุนไพรไทย” ปี พ.ศ.2550	81
5.6 โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง Title “Game Show (ยุทธการพอเพียง)” ปี พ.ศ.2550	83
5.7 โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง Title “ผักปลอดสารพิษ” ปี พ.ศ.2550	84
5.8 โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง Title “ออกกำลังกาย” ปี พ.ศ.2550	85
5.9 โฆษณาชุด 60 ปี 60 ล้านความดี ถวายในหลวง Title “คนตาบอด” ปี พ.ศ.2548	88
5.10 โฆษณาชุด 60 ปี 60 ล้านความดี ถวายในหลวง Title “รถเมล์” ปี พ.ศ.2548	89

บทที่ 1

บทนำ และทบทวนวรรณกรรม

1.1 ความสำคัญของปัญหา

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นองค์กรของรัฐที่มีใ้ ราชการที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี ที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ.2544 มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายการประชาสัมพันธ์รณรงค์ เพื่อสุขภาพของคนไทย ทำหน้าที่ผลักดัน กระตุ้น สนับสนุน และให้ทุนแก่หน่วยงานต่างๆ ในสังคม ให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อลดอัตราการเจ็บป่วยและเสียชีวิตก่อนวัยอัน ควร กระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและความเชื่อ และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อ คุณภาพชีวิต ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า "ทุกคนบนแผ่นดินไทยมีขีดความสามารถ สังคม สิ่งแวดล้อม ที่เอื้อ ต่อสุขภาวะโดยมีเงินทุนหลักที่ได้จากเงินบำรุงกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพซึ่งมาจากภาษี บาปที่รัฐจัดเก็บจากผู้ผลิตและนำเข้าสุราและยาสูบในอัตราร้อยละ 2 ของภาษีที่ต้องชำระ

สสส.ดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์แบบ "ไตรพลัง" หรือ "สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา" คือ การใช้พลังปัญญา(การสร้างความรู้) พลังนโยบาย(อำนาจทางการเมือง) และพลังสังคม (การ เคลื่อนไหวทางสังคม) สอดประสานกันเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมสุขภาวะอย่าง รอบด้าน ทั้งสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางปัญญา และสุขภาวะทางสังคม จะเห็นได้ ว่า มีการเคลื่อนตัวจากการนิยามหน้าที่ของหน่วยงานสาธารณสุขในรูปแบบเดิม จากการเป็น หน่วยงานที่ทำหน้าที่สร้างเสริมสุขภาพ ที่ให้ความสำคัญกับ "สุขภาพกายและสุขภาพจิต" เป็นสำคัญ ไปสู่การเป็นหน่วยงานที่เน้นปฏิบัติการ "ควบคุมดูแล" การดำเนินชีวิตประจำวันของพลเมืองที่ กว้างขวางขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน กล่าวคือ ได้ขยายหน้าที่ไปสู่การดูแลพลเมือง ทั้งในแง่ของ สุขภาพ จิตวิญญาณ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ภายใต้คำเรียกขานใหม่ว่า "สุขภาวะ"

จากการดำเนินงานของ สสส.กว่า 15 ปีที่ผ่านมา ผู้ศึกษาพบว่า สสส. ได้ผลักดันและ สร้างกลไกขึ้นมาเพื่อสอดส่องดูแลชีวิตของประชาชนคนไทยให้มีสุขภาวะที่ดี โดยได้สถาปนาตนเอง เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาวะ เข้ามาปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน ผ่านโครงการต่างๆ เช่น โครงการรณรงค์เพื่อลดการบริโภคแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ การใช้ยาเสพติด ลดอุบัติเหตุ ลดการเล่น การพนัน ส่งเสริมกิจกรรมการออกกำลังกาย การบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ การเสริมสร้างสุขภาวะ ทางเพศ การสร้างชุมชนน่าอยู่ เป็นต้น สสส.ได้จัดการและปลูกฝังองค์ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุข ภาวะให้พ้นจากความเจ็บป่วย ทำให้ผู้คนหันมาใส่ใจในการดูแลสุขภาวะของตนเองผ่านการให้ข้อมูล

และการรณรงค์ต่าง ๆ ที่มีใช้การบังคับ หากแต่มีกลไกของอำนาจบางอย่างที่เข้ามาควบคุมกำกับเหนือชีวิตของพลเมือง ซึ่งผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามจะรู้สึกถึงความแปลกแยก (alienated) หรือผิดปกติ (abnormal) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ทวีศักดิ์ เผือกสม เรียกว่า "รัฐเวชกรรม"¹ ปฏิบัติการของ สสส. นั้น เป็นไปในรูปแบบใหม่ที่ไม่ได้ผ่านแพทย์ พยาบาล โรงพยาบาล หรือหน่วยงานทางสาธารณสุขในรูปแบบเดิม แต่เคลื่อนผ่านกลุ่มภาคีและเครือข่ายพันธมิตรที่ สสส.ให้ทุนสนับสนุนอย่างแยกคาง และเป็นรูปแบบจากการที่ "รัฐ" ทำหน้าที่กำกับดูแลพลเมืองให้มีสุขภาวะที่ดีเพื่อเป็นกำลังการผลิตที่ดีไปสู่การที่ "พลเมืองทุกคน" มีหน้าที่จะต้องดูแล "สุขภาวะของตนเอง" ให้แข็งแรง และเป็นกำลังขั้นดีในการผลิตที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้ ผู้ศึกษายังพบว่า นอกเหนือจากวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะของตนเองโดยตรงแล้ว สสส.ยังผลิตวาทกรรมที่เชื่อมโยงประเด็นสุขภาวะเข้ากับเรื่องของชาติ ศาสน์ กษัตริย์ผ่านชุดโฆษณาต่างๆ อันเผยให้เห็นถึงความคิดของ สสส.และรัฐชาติสมัยใหม่ ที่มีได้มองว่า สุขภาวะเป็นเรื่องปัจเจกชนอีกต่อไป แต่สัมพันธ์กับเรื่องของชาติ ศีลธรรม และสถาบันพระมหากษัตริย์ พลเมืองที่สยบยอม เชื่อฟัง ดูแลสุขภาพของตนเองเป็นอย่างดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศีลธรรม มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ถือเป็นพลเมือง “ต้นแบบ” ที่จะนำความเจริญมั่งคั่งมาสู่ประเทศชาติ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในการสร้างเสริมสุขภาพของ สสส.ที่ต้องการให้ “ทุกคนบนผืนแผ่นดินไทยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ สัญชาติ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ล้วนมีความรู้ความสามารถที่จะดูแลตนเองและครอบครัวให้มีสุขภาวะที่ดี โดยที่สังคมไทยและสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ ค่านิยม วัฒนธรรม และระบบสุขภาพโดยรวมของไทย ล้วนสนับสนุนให้ทุกคนมีสุขภาวะดีถ้วนหน้า” ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ นับเป็นการประกอบสร้างวาทกรรมสุขภาวะชุดใหม่ที่น่าสนใจ

ในการศึกษาปฏิบัติการของ สสส.ที่นำเรื่องของสุขภาวะมาผูกโยงเข้ากับประเด็นเรื่องชาติ ศาสน์ กษัตริย์นั้น นอกเหนือจากการศึกษาผ่านโครงการต่างๆ แล้ว การศึกษาผ่านสปอตโฆษณาทางโทรทัศน์ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงปฏิบัติการวาทกรรมที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน เนื่อง

---

¹ทวีศักดิ์ เผือกสม ได้นิยามความหมายของคำว่า “รัฐเวชกรรม” ไว้ในหนังสือ “เชื้อโรค ร่างกาย และรัฐเวชกรรม ประวัติศาสตร์การแพทย์สมัยใหม่ในสังคมไทย” ว่า “รัฐเวชกรรมในที่นี้มีความหมายอย่างไร แต่ชวนให้จินตนาการถึงการสร้างรัฐที่มีกลไกทางการแพทย์เพื่อคอยสอดส่องเรือนร่างของพลเมือง และความคิดที่อยู่เบื้องหลังโครงการสร้างรัฐเวชกรรมนั้นมีเป้าหมายหลักอยู่ที่ความต้องการสร้างกลไกขึ้นมาเพื่อควบคุมเรือนร่างของพลเมืองให้สยบอยู่ภายใต้อำนาจของความรู้ทางการแพทย์เพื่อแปรให้ร่างกายของพลเมืองกลายเป็นพลังการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุดตามเหตุผลของระบบทุน...”

จากสสส. ใช้งบประมาณในการรณรงค์ผ่านฝ่ายสื่อสารการตลาดเพื่อสังคม (Social Marketing) ปีละกว่า 200 ล้านบาท โฆษณาต่างๆ เหล่านี้เข้าถึงประชาชนอย่างต่อเนื่อง เป็นตัวแทนของ “วาทกรรม” ที่ สสส.ต้องการจะสื่อผ่านไปยังผู้ชมโฆษณา และการศึกษาสปอตโฆษณาชุดเสริมสร้างสุขภาวะในประเด็นเรื่องชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ควบคู่ไปกับการศึกษาปฏิบัติการของสสส.นี้ จะทำให้เห็นถึงคุณลักษณะของวาทกรรมสุขภาวะ และปฏิบัติการสถาปนาความจริงเรื่องสุขภาพมากขึ้น ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา “การสถาปนารัฐวาทกรรมผ่านโฆษณาชุดเสริมสร้างสุขภาวะในประเด็นเรื่องชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)” ในครั้งนี้

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 การเปลี่ยนผ่านจากการขับเคลื่อนเพื่อการสร้างเสริม “สุขภาพ” ไปสู่การขับเคลื่อนเพื่อการสร้างเสริม “สุขภาวะ” แสดงถึงชีวอำนาจ (bio-power) ของการก่อร่างรัฐวาทกรรมของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) อย่างไร

1.2.2 กระบวนการเปลี่ยนผ่านจากการขับเคลื่อนเพื่อการสร้างเสริม “สุขภาพ” ไปสู่การขับเคลื่อนเพื่อการสร้างเสริม “สุขภาวะ” ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) นำไปสู่การเกิดกิจกรรมต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะโครงการเล็กเหล่า โครงการปลูกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย โครงการสวดมนต์ข้ามปี โครงการงดเหล้าเข้าพรรษา โครงการทอดกฐินปลอดเหล้า โครงการงดเหล้าในงานบุญ โครงการสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง และโครงการ 60 ปี 60 ล้านความดีถวายในหลวง แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของวาทกรรมสุขภาวะและปฏิบัติการสถาปนาความจริงเรื่องสุขภาพอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1.3.1 ศึกษาปฏิบัติการของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการสร้างนโยบายและการขับเคลื่อนจากการให้ความสำคัญกับการดูแล “สุขภาพ” ไปสู่การดูแล “สุขภาวะ”

1.3.2 วิเคราะห์การจัดการองค์ความรู้ด้านสุขภาวะของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการเถลิงอำนาจเหนือเรือนร่างของพลเมืองไทย ผ่านกิจกรรมต่างๆ

1.4 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาปฏิบัติการและวิเคราะห์การจัดการองค์ความรู้ด้านสุขภาวะของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการสถาปนารัฐเวชกรรมภายใต้การเสริมสร้างสุขภาวะในสังคมไทยนั้น เกิดจากฐานคิดในการศึกษาปฏิบัติการแพทย์สมัยใหม่ที่สร้างความชอบธรรมให้กับสถาบันทางการแพทย์ในการสอดส่องสำรวจเรือนร่างพลเมืองให้มีสุขอนามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์เป็นแรงงานชั้นดีในการผลิตและเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่รัฐ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดชีวอำนาจ (Bio-power) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์โฆษณาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เป็นแนวคิดหลักในการศึกษาเรื่องนี้

มิเชล ฟูโกต์ ได้กล่าวถึงชีวอำนาจว่า เป็นอำนาจที่ทำงานในระดับจุลภาคหรือในระดับที่คนเราควบคุมตนเอง และชีวอำนาจนี้ทำงานได้ แม้ไม่มีผู้มีอำนาจมาบังคับ เราก็ยังต้องบังคับและกำกับตัวเอง เพราะผู้ควบคุมไม่ใช่เป็นหน่วยที่มองเห็นได้ แต่เป็นระบอบของความจริง และการยอมรับความจริงนั้นมาบังคับและควบคุมร่างกายของเราเอง ฟูโกต์มองว่าอำนาจสามารถปฏิบัติการต่อร่างกายได้ผ่านเทคนิควิธีของอำนาจที่กระทำแก่ร่างกายในฐานะผู้ถูกกระทำโดยอำนาจ เช่น เมื่อหมอวินิจฉัยว่าเราเป็นมะเร็ง หมอก็มีอำนาจในการผ่าตัดบนตัวเราได้ เพราะเรายอมรับการวินิจฉัยของหมอว่าเป็นความจริง เมื่อเกิดการผ่าตัดก็จะเริ่มมองเห็นผลกระทบของอำนาจบนร่างกายของคนเราจะเริ่มมองเห็นเทคโนโลยีของอำนาจว่ากระทำอย่างไร ผ่านกรรไกรผ่าตัดของหมอหรือความรู้ของหมอ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเทคโนโลยีของอำนาจที่มองไม่เห็นได้ชัดเจน และฟูโกต์ได้เปรียบเทียบอำนาจที่ไปบงการคนจนทำให้มนุษย์กลายเป็นร่างกายได้บงการนั้นเป็นเหมือนภาพตัวแทนของปฏิบัติการของอำนาจในลักษณะที่เป็นวินัย (Disciplinary Power) ซึ่งอำนาจที่มองไม่เห็นนั้นจะแสดงตัวออกมาได้ชัดเจนเมื่อมองผ่านชีวอำนาจหรือการบงการตัวเราเอง หรือการยอมให้คนอื่นมากระทำโดยการยินยอมของตนเอง (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2555)

ฟูโกต์ นิยามความหมายของ “ชีวอำนาจ” ว่าหมายถึง "การมีอำนาจเหนือชีวิตผู้คน ครอบคลุมที่ผู้คนยังมีชีวิตอยู่" (2003, น.239-240) โดยฟูโกต์พูดถึงชีวอำนาจ เมื่อพูดถึงกลไกการสอดส่องตรวจตราในคุก ระเบียบวินัยในโรงเรียน ระบบการบริหารจัดการและการควบคุมประชากร ตลอดจนการสร้างเสริมบรรทัดฐานในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย รวมถึงเรื่องเพศด้วย ฟูโกต์ศึกษาเกี่ยวกับจิตวิทยา การแพทย์ และอาชญาวิทยา และบทบาทของเรื่องเหล่านี้ในฐานะที่เป็นองค์ความรู้ที่นิยามบรรทัดฐานแห่งพฤติกรรมและความเปี่ยงเบน ร่างกายในเชิงกายภาพถูกกดทับและทำให้ต้องแสดงพฤติกรรมในแบบที่ถูกกำหนดไว้ การควบคุมเชิงสังคมในอนุที่เล็กที่สุดของประชากรในวงกว้างผ่านสิ่งที่เขาเรียกว่าเป็น "ชีวอำนาจ" เขาชี้ว่าแนวคิดเรื่องอำนาจเกิดการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่

ศตวรรษที่ 17 การเปลี่ยนผ่านอำนาจจากการมีสิทธิที่จะควบคุมเหนือชีวิตและความตายของมนุษย์ เพื่อจะบริหารจัดการและเสริมสร้างสุขภาวะของปัจเจกชนเป็นความเปลี่ยนแปลงในเทคนิคการใช้ อำนาจเป็นผลลัพธ์ของอำนาจองค์อธิปัตย์ที่กดทับความอยู่ดีมีสุขและความอยู่รอดของชีวิตประชาชน

แนวคิดเรื่องชีวอำนาจคือการที่ทั้งรัฐและสังคมปรารถนาจะให้มนุษย์มีความฉลาด ขยัน แข็งแรง มีสุขภาพดี มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อเป็นปัจจัยเชิงสร้างสรรค์เพื่อความเติบโตทางเศรษฐกิจ เราสามารถสังเกตเห็นสิ่งเหล่านี้ได้จากปรากฏการณ์รณรงค์และส่งเสริมความคิดเหล่านี้เพื่อสนับสนุน นโยบายและสถาบันที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเรื่องเหล่านี้ ชีวอำนาจหรืออำนาจเหนือชีวิต และความตาย หมายถึงการใช้อำนาจโดยการบริหารจัดการร่างกายของประชากรเพื่อให้แต่ละคนอยู่ในกฎระเบียบ กลไกของชีวอำนาจเริ่มจากการวางโครงสร้างความรู้ เช่น การนิยามความหมายคำว่าความมีสุขภาพดี และให้คำแนะนำในการดูแลร่างกายตนเองเพื่อทำให้มีสุขภาพดีตามที่ได้นิยามไว้ ความรู้จะถูก กระจายไปสู่ประชากรโดยมีจุดประสงค์ที่จะกระตุ้นการรับรู้และความตระหนักในการดูแลสุขภาพ ตนเองตามที่ได้รับคำแนะนำโดยที่ความรู้ที่ได้รับมาจะเปลี่ยนให้เรือนร่างของปัจเจกกลายเป็นวัตถุที่ ถูกสอดส่องและตรวจสอบ ซึ่งถูกควบคุมด้วยอำนาจที่มองไม่เห็นที่อยู่เบื้องหลังความรู้ ฟูโกต์ (1978) ชี้ให้เห็นว่าอำนาจจะประสบความสำเร็จหากกลไกในการใช้อำนาจได้รับการปกปิดซ่อนเร้นอย่าง แบนเนียน ซึ่งชีวอำนาจมีองค์ประกอบหลัก 2 ประการคือ

1) กายวิภาคการเมือง (anatomo-politics) ที่เกี่ยวกับร่างกายมนุษย์ ในประเด็นนี้ ชีวอำนาจจะให้ความสำคัญกับบทบาทของร่างกายมนุษย์ในฐานะที่เป็นเครื่องจักร ดังนั้นร่างกายจึงมี สถานะในเชิงสร้างสรรค์ การควบคุมร่างกายที่มีประสิทธิภาพด้วยอำนาจในเชิงระเบียบวินัย (disciplinary power) ซึ่งพบได้ในครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน ได้กลายมาเป็นหลักสำคัญที่ทำให้ ร่างกายสยบยอมต่อระบบที่ให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพและการควบคุมทางเศรษฐกิจและสังคมที่ ทำให้ร่างกายแข็งและสร้างอรรถประโยชน์ ในทางการแพทย์ผลของกฎระเบียบในการรักษาได้กลาย มาเป็นเรื่องของการเมือง ความเป็นปัจเจกถูกจัดวางโครงสร้างด้วยอาการเจ็บป่วย เชื้อโรค และวิถี ชีวิตซึ่งกฎระเบียบในขั้นตอนต่างๆ เป็นหลักสำคัญของการบริหารจัดการ การควบคุมการดูแลสุขภาพ เป็นสิ่งที่มีนัยสำคัญในการแสดงให้เห็นถึงอำนาจในเชิงระเบียบวินัยในการเมือง ร่างกายของ ปัจเจก ร่างกายทางสังคม เป็นสิ่งที่ถูกควบคุมโดยปฏิบัติการแห่งผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ซึ่ง ครอบครองความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และพลังในการจะกระทำการตรวจสอบร่างกาย ชักประวัติ ส่วนตัวของคนไข้ และสั่งให้คนไข้ดูแลสุขภาพของตนเอง การจับจ้องทางการแพทย์เป็นสิ่งที่อยู่ทั่ว ทุกหนทุกแห่งและได้รับการยอมรับเพราะมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างเสริมสุขภาพและระเบียบทางสังคม

2) ชีวการเมือง (bio-politics) ของประชากร เป็นองค์ประกอบสำคัญของชีวอำนาจที่ รัฐใช้อำนาจในการควบคุม ปกครองและแทรกแซงการบริหารจัดการประชากร ร่างกายเป็นจุดเริ่มต้น

ในกระบวนการทางชีววิทยา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของปัญหาสุขภาพ การเกิด การตาย และการมีชีวิตที่ยั่งยืน ดังนั้นร่างกายจึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมและเป็นส่วนประกอบที่จำเป็นในระบบการผลิตของรัฐ เมื่อเกิดโรคระบาดร้ายแรงที่ทำให้แรงงานที่เป็นกำลังในการผลิตเสียชีวิต หรือการที่ประชากรมีชีวิตยืนยาวมากขึ้น จำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องสุขภาพจากรัฐบาลมากขึ้น ทั้งในเรื่องของการดูแลสุขภาพ และการสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ การบริหารจัดการสุขภาพของพลเมืองของรัฐบาลเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนจากนโยบายทางสังคมของรัฐ

เนื่องจากชีวอำนาจเป็นเทคโนโลยีของอำนาจซึ่งเป็นวิธีการในการบริหารจัดการประชากรเป็นกลุ่ม การจะใช้เทคโนโลยีทางการเมืองนี้ให้มีคุณภาพจำเป็นจะต้องมีการควบคุมประชากรทั้งหมด ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่ออธิปไตยของชาติและทุนนิยมสมัยใหม่ ชีวอำนาจมีอำนาจเหนือชีวิตอื่นๆ เป็นสิ่งที่ใช้เทคนิควิธีที่หลากหลายมากมายเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการควบคุมดูแลร่างกายและควบคุมประชากร มีความสัมพันธ์กับความกังวลของรัฐบาลในเรื่องของการบำรุงดูแลชีวิตประชากรและมีหลักสำคัญอยู่ที่การสร้างระเบียบวินัยและการควบคุมให้อยู่ภายใต้กฎที่กำหนดไว้

สำหรับฟูโกต์แล้ว ชีวอำนาจเป็นสิ่งที่มีความแตกต่างจากอำนาจในแบบเดิมที่หมายถึงการที่ชีวิตตกอยู่ในอำนาจที่จะสั่งให้ตายได้ขององค์อธิปัตย์ ในยุคนี้อำนาจได้ถูกปรับเปลี่ยนให้มีความสมเหตุสมผลมากขึ้น ชีวอำนาจถูกนำมาใช้โดยการให้ความสำคัญกับการปกป้องคุ้มครองชีวิตมากกว่าการจะฆ่าให้ตาย โดยเน้นที่ระเบียบวินัยสำหรับร่างกาย และการสร้างเทคนิคอื่นๆ ของอำนาจ ตัวอย่างของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวอำนาจ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศ กฎเกณฑ์เกี่ยวกับธรรมเนียมปฏิบัติ อุปนิสัย สุขภาพ ปฏิบัติการผลิตซ้ำ ครอบครัว และความอยู่ดีมีสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบของการดูแลทางการแพทย์ที่ประกอบสร้างร่างกายให้อยู่ในแนวคิดเรื่องการควบคุมทางการแพทย์

ขณะที่ในยุค pre-modern นั้นอำนาจองค์อธิปัตย์จะเป็นอำนาจที่อยู่เหนือชีวิตและความตาย คือเป็นอำนาจสามารถจะฆ่า หรือปล่อยให้คนได้มีชีวิตอยู่ (สามารถชี้เป็นชี้ตายให้กับผู้คนได้) แต่การเกิดขึ้นของชีวอำนาจ ในศตวรรษที่ 18 นั้นทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของแนวคิดก็คืออำนาจองค์อธิปัตย์ไม่ได้มีเป้าหมายให้คนตายอีกต่อไปเพราะความตายของผู้คนเป็นสิ่งสะท้อนความล้มเหลวของอำนาจอธิปไตยขององค์อธิปัตย์ ชีวอำนาจ ได้เข้ามาจัดการกับชีวิต มีอำนาจเหนือชีวิต และสอนให้คนรู้จักควบคุมตนเอง ด้วยการให้ความรู้บางอย่างเพื่อทำให้เกิดวินัยในการควบคุมตนเอง (Self-disciplinary) จะสังเกตเห็นได้ว่าเป้าหมายของอำนาจยุคนี้ไม่ใช่ "ร่างกาย" แต่เป็น "ชีวิต" ที่ผู้คนถูกควบคุมพฤติกรรม การใช้ชีวิตต่างๆ ในชีวิตประจำวัน โดย ชีวอำนาจมีเป้าหมายที่จะสร้างให้เกิดภาวะสมดุล (Equilibrium) โดยมุ่งสร้างความเป็นปกติที่สุด โรคภัยไข้เจ็บ อุบัติเหตุ หรือความ

ตาย เป็นสิ่งที่ล้มเหลว บ่งบอกถึงความล้มเหลวของอำนาจองค์อธิปัตย์ สะท้อนถึงความสูญเสียตลอดจนความไร้ประสิทธิภาพของอำนาจรัฐ ดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องกำจัดให้หมดไป เพื่อให้สังคมอยู่ในความปกติ (Normalization)

ในอดีต รัฐมีอำนาจเหนือชีวิตและความตายของพลเมือง โดยการฆ่าให้ตายหรือปล่อยให้พลเมืองมีชีวิตอยู่ในช่วงภาวะสงครามหรือผ่านการลงโทษประหารชีวิต นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา อำนาจทางการเมืองได้เข้ามามีบทบาทต่อการจัดการกับชีวิตของผู้คนผ่านการจัดระเบียบร่างกาย และการควบคุมพลเมืองให้อยู่ภายในกฎระเบียบ ซึ่งองค์กรที่มีบทบาทควบคุมเหนือชีวิตและร่างกายได้พัฒนาขึ้นใน 2 มุม กล่าวคือ การกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับกายวิภาคทางการเมือง (anatomy-political discipline) และการจัดการชีวิตการเมือง (bio-politics) ของพลเมือง การเกิดขึ้นของการแพทย์ทางสังคมและความตระหนักของรัฐในเรื่องของการสาธารณสุขตอบสนองต่อเป้าหมายเหล่านั้น ดังนั้นหน้าที่ของอำนาจจะไม่ใช่การฆ่าอีกต่อไป หากแต่เป็นการลงทุนในเรื่องของชีวิต อำนาจในเรื่องความตายถูกแทนที่ด้วยการบริหารจัดการเรือนร่างและการคิดคำนวณในเรื่องการบริหารจัดการชีวิต สำหรับฟูโกต์แล้ว องค์กรที่เกี่ยวข้องกับชีวอำนาจเป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนานโยบาย เนื่องจากจำเป็นจะต้องรวมเอาเรือนร่างที่ได้รับการจัดระเบียบของแรงงานเข้าไปอยู่ในหน่วยการผลิต หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องควบคุมและปรับเปลี่ยนปรากฏการณ์ทางประชากรไปตามกระบวนการทางเศรษฐกิจ (Foucault, 1978)

Giorgio Agamben (1998) ได้นำเอาแนวคิดเรื่องชีวอำนาจ มาใช้ในการอธิบายธรรมชาติของกฎหมายและการเมือง สิ่งที่ทำให้ชีวการเมืองมีความเป็นไปได้คือการจำกัดชีวิตไว้กับการไร้ความแน่นอนในชีวิต (precarity) และคุณค่าของการลดทอนความเป็นมนุษย์ไปสู่ชีวิตที่เปลือยเปล่า (bare life) ในการจะทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์นี้ Agamben ได้เปรียบเทียบกับภาษากรีกสองคำที่มีความหมายว่าชีวิต คำแรกคือคำว่า "bios" ในความหมายเชิงส่วนรวม ที่ให้ความหมายในแง่ของชีวิตในเชิงศีลธรรมและการเมืองซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตมนุษย์แตกต่างจากชีวิตสัตว์ และคำว่า "zoe" ซึ่งหมายถึงชีวิตในเชิงกายภาพหรือธรรมชาติในความหมายเชิงส่วนตัว ซึ่งวางชีวิตมนุษย์และชีวิตสัตว์ไว้ในระดับเดียวกัน ในยุคสมัยใหม่ ชีวิตแบบ bios ในเชิงศีลธรรมและการเมืองมักถูกลดทอนลงในเชิงความความด้านการตระหนักรู้ส่วนตัวและชีวิตแบบ zoe ในเชิงธรรมชาติจะกลายมาเป็นส่วนของการตระหนักรู้ของสาธารณะในเรื่องของอำนาจ แนวคิดเรื่องชีวิตในความหมายเชิงกายภาพที่ว่างเปล่า รวมถึงในการบริหารจัดการชีวนโยบายได้กลายเป็นสิ่งที่ใหม่อย่างแท้จริงในแง่ของความสัมพันธ์กับโลกในยุคก่อน การลดทอนชีวิตลงไปยังจุดที่ไร้ความแน่นอนในชีวิตเชิงธรรมชาติก่อให้เกิดเงื่อนไขในการที่จะรวมเอาเข้าไปได้ด้วยกันในการบริหารจัดการอำนาจ ซึ่งทำให้เกิดความเป็นไปได้ในการสร้างระบบกฎหมายแห่งการยกเว้น ผ่านกฎหมาย เกิดการสร้างการป้องกันส่วนบุคคลซึ่งมักถูกทำลาย

อย่างต่อเนื่องโดยบุคคล การจำกัดในเรื่องชีวิตทางชีวภาพที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งถูกกีดกันจากการป้องกัน ซึ่งได้รับความกรุณาจากชีวอำนาจ

Michael Hardt and Antonio Negri (2000) ได้กล่าวถึงมุมมองของชีวอำนาจไว้ในงานเรื่อง Empire เนื่องจากตระหนักถึงอำนาจของจักรวรรดิที่เกิดขึ้นในบริบทของชีวการเมือง อดตะได้ถูกสร้างขึ้นภายในกระบวนการเชิงชีวการเมืองของการสร้างสังคม ไม่เพียงแต่จะมีอำนาจควบคุมเหนือชีวิตแต่โดยบริบทของชีวการเมืองซึ่งชีวิตได้พัฒนาไปนั้นก็ถูกประกอบสร้างโดยระบบจักรวรรดิ ภาววิทยาของการผลิตนี้เปลี่ยนแปลงไปในการจัดระเบียบโลกใหม่ (new world order) เนื่องจากกลายเป็นสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับการควบคุมโดยรัฐอีกต่อไป ทุกวันนี้องค์การด้านอุตสาหกรรมและการเงินไม่ได้ผลิตแต่ผลิตภัณฑ์เท่านั้นหากแต่ยังผลิตอัตวิสัยอีกด้วย โดยผลิตอัตวิสัยที่เป็นตัวแทนภายในบริบทของชีวการเมือง สร้างความต้องการ ความสัมพันธ์ทางสังคม เรือนร่างและจิตใจ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการผลิต ระบบของผู้สร้าง (system's creators) สื่อเองก็มีบทบาทสำคัญในการผลิตอัตวิสัยนี้ โดยมีความชอบธรรมตามระบบจักรวรรดิ ผลที่ตามมาของกระบวนการบูรณาการนี้ก็คือจักรวรรดิและระบบชีวอำนาจมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความสอดคล้องต้องกันทางเศรษฐกิจ และการประกอบสร้างทางการเมือง

1.5 ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรม และพบว่าการศึกษาวิจัยที่ศึกษาเรื่องโฆษณาสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในประเทศไทยนั้น เป็นไปในทิศทางที่มุ่งศึกษาเนื้อหาสาระ (content analysis) ที่ปรากฏในโฆษณา ซึ่งัญญลักษณ์ พิพัฒน์กิจอำนวย (2554) ได้ศึกษาการสร้างสรรคงานโฆษณาชุด ให้เหล้า = แย่ง ผลการศึกษาพบว่า โฆษณาชุดดังกล่าวประสบความสำเร็จอย่างมากในการนำเสนอ เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เคยมีใครพูดถึงและขัดกับค่านิยมของสังคมไทยที่มีอยู่ในขณะนั้น ด้วยการนำเสนอว่าการให้เหล้าเป็นของชั่วร้ายเป็นสิ่งไม่ดี และไม่ควรทำ และเป็นการแข่งคนที่คุณรักโดยไม่รู้ตัว กลยุทธ์การสร้างสรรคที่ใช้ในการดึงดูดใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายโดยใช้ความสนุกสนาน ความใกล้ชิด ความสดใหม่ ความเด่น ผลสะท้อน และความแปลกและน่าสนใจ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชมให้เกิดความตระหนักและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่อไป ส่วน วัยสกร งามขำ (2550) ได้ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารในการรณรงค์โครงการ "เพื่อการลด ละ เลิกสุราและยุติการใช้ความรุนแรงต่อครอบครัว" ของ สสส. กับการรับรู้ของผู้ชายที่ติดสุรา และใช้ความรุนแรงกับครอบครัว: ศึกษาเฉพาะชุมชนไทยเกรียง ผลการศึกษาพบว่า ในการวางกลยุทธ์การสื่อสารการรณรงค์โครงการเป็นการนำสื่อหลายๆ ประเภทมาผสมผสานกันเพื่อให้เกิดการเข้าถึง

กลุ่มเป้าหมายทั้งในทางกว้างและลึก ซึ่งสื่อต่างๆ ที่ใช้ได้แก่ สื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ป้ายโฆษณา โปสเตอร์ สื่อการประชาสัมพันธ์ สื่อบุคคลและกิจกรรมต่างๆ เพื่อใช้ในการรณรงค์โฆษณาอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี เนื้อหาของสื่อต่างๆ ที่นำเสนอออกไปจะใช้ลักษณะของการโน้มน้าวใจวิธีการต่างๆ มาเพื่อช่วยเสริมสร้างการรับรู้ และจดจำได้ง่าย โดยในแต่ละปีก็มีวิธีการนำเสนอแตกต่างกันไป และมีปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนออยู่ทุกปี เพื่อกระตุ้นการรับรู้และการเข้าถึงผู้รับสารให้มากขึ้น และชโลธร พิชิตพรชัย (2558) ได้ศึกษาวิเคราะห์สัญญาณที่ปรากฏในภาพยนตร์โฆษณารณรงค์ กรณีศึกษาภาพยนตร์โฆษณารณรงค์ตูปะนุหรี สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จำนวน 10 โฆษณา พบว่า แต่ละแคมเปญมีสัญญาณปรากฏในภาพยนตร์แต่ละเรื่องโดยแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบของสัญญาณทั้ง 3 ส่วนคือ reference, signifier และ signified มีลักษณะของการให้ข้อมูลความรู้ ดึงดูดความสนใจ กระตุ้นให้เกิดความต้องการ และนำมาปฏิบัติได้ โดยเป็นสารที่เป็นเหตุเป็นผล เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก และเกี่ยวกับศีลธรรมและจริยธรรม และมีเนื้อหาที่สะท้อนอารมณ์ แต่จะหลีกเลี่ยงการให้ข้อมูลผ่านการบรรยายประกอบภาพโดยตรง เพื่อให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกร่วมและสามารถรับสารได้โดยไม่รู้สีกว่ากำลังถูกยัดเยียดข้อมูลที่หนักและน่าเบื่อ จะสังเกตเห็นว่ายังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับโฆษณาของ สสส. โดยใช้แนวคิดเรื่องชีวอำนาจแต่อย่างใด สำหรับแนวคิดเรื่องชีวอำนาจนั้นได้ถูกนำมาใช้ในการศึกษาของก้องสกล กวินวิริกุล (2545) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การสร้างร่างกายพลเมืองไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481-2487” และพบว่า การแพทย์ได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางอำนาจที่สำคัญในการควบคุมสังคม โดยได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงวาทกรรมที่รัฐสร้างขึ้นมากำกับ ควบคุมประชากรของรัฐเกี่ยวกับความคิด วิธีการคิด และวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับร่างกายในระดับปัจเจก ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการหรืออุดมการณ์ของชาติ โดยมองผ่านรัฐบาลที่มีอำนาจทางการเมืองเป็นแบบเผด็จการในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม และงานของชาติชาย มุกสง (2548) ที่ได้ศึกษาเรื่องวาทกรรมทางการเมืองกับนโยบายการสร้างชาติ โดยพบว่าวาทกรรมทางการเมืองแพทย์เป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะนำมากล่าวถึงเพื่อแสดงให้เห็นบทบาท อำนาจของวาทกรรมที่ใช้ในการกำหนดความหมาย ความเข้าใจต่อสิ่งทั้งหลายที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับวาทกรรมเหล่านั้น ทั้งยังเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจฝังแฝงอยู่ในวาทกรรมดังกล่าวนี้ นอกจากนั้นแล้ว ความสัมพันธ์เชิงอำนาจดังกล่าวยังถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ในสังคมทั้งที่เด่นชัดและทั้งที่ฝังแฝงอยู่ภายใต้การผลิดวาทกรรมดังกล่าวขึ้นมาใช้ในสังคม รวมทั้งวาทกรรมทางการเมืองแพทย์เหล่านั้นนั้นยังมีความขัดแย้งไม่ลงตัวระหว่างสองแนวคิดที่เป็นสองกระแสอยู่เช่นเดียวกัน กล่าวคือวาทกรรมแรกเป็นวาทกรรมที่พัฒนาและเข้ามามีบทบาทจนกลายเป็นวาทกรรมหลักกระแสหลักในสังคมไทยตราบจนถึงปัจจุบัน วาทกรรมดังกล่าวนี้ก็คือ วาทกรรมของการแพทย์แผนปัจจุบัน การแพทย์สมัยใหม่ และวาทกรรมที่เป็นวาทกรรมกระแสรอง วาทกรรมที่ทวนกระแสใน

สังคมไทยคือวาทกรรมการแพทย์แผนโบราณ หรือการแพทย์แผนไทย ขณะที่ทวิศักดิ์ เพื่อกสม (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การแพทย์สมัยใหม่ในสังคมไทย : เชื้อโรค ร่างกาย และรัฐเวชกรรม” ซึ่งเปิดโปงให้เห็นถึงวาทกรรมทางการแพทย์ของรัฐที่นำมาเป็นเครื่องมือในการปกครอง รวมทั้งเสนอว่าหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้มีแนวคิดจะใช้อาณานิคมในการสร้างชาติที่เรียกว่า “รัฐเวชกรรม” ขึ้น งานของทวิศักดิ์แสดงให้เห็นถึงวิธีการศึกษาในแนวประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาว่า สังคมไทยมองเรื่องเชื้อโรค ร่างกาย และความเจ็บป่วยเปลี่ยนแปลงมาอย่างต่อเนื่องทุกสมัย และการแพทย์แผนปัจจุบันได้เข้าไปมีส่วนในการสร้างคำอธิบายเรื่องเหล่านี้ขึ้นมาตลอดพัฒนาการของการแพทย์ตะวันตกที่เข้ามาเปลี่ยนความสัมพันธ์ของผู้คนกับรัฐในสังคมไทย นับได้ว่านอกจากจะมีข้อเสนอใหม่ในวงวิชาการประวัติศาสตร์การแพทย์แล้ว งานชิ้นนี้ยังใช้วิธีวิเคราะห์และตีความที่เป็นแนวทางใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในการศึกษาด้านนี้อีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดเรื่อง “รัฐเวชกรรม” ของทวิศักดิ์ และแนวคิดเรื่อง “ชีวอำนาจ” ของมิเชล ฟูโกต์ มาใช้เป็นแนวทางหลักในการศึกษาโฆษณาชุดเสริมสร้างสุขภาพในประเด็นเรื่องชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ครั่งนี้

บทที่ 2

การเปลี่ยนผ่านจากการกำกับดูแล “สุขภาพ” ไปสู่การดูแล “สุขภาวะ” พลเมือง

ในบทนี้ ผู้วิจัยต้องการเผยให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านบริบทของการกำกับดูแล “สุขภาพ” ของพลเมืองไทยของภาครัฐ ซึ่งได้เปลี่ยนผ่านและขยายอำนาจการดูแลไปสู่เรื่องของ “สุขภาวะ” อันสะท้อนให้เห็นอย่างเด่นชัดผ่านการขับเคลื่อนงานของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในปัจจุบัน การสืบค้นนี้จะทำให้เห็นเจตจำนงแห่งรัฐในการสถาปนาอำนาจการแพทย์สมัยใหม่ขึ้นมาผ่านการปรับเปลี่ยนนโยบาย การกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ไปสู่การสร้างกลไกบางอย่างให้พลเมืองไทยต้องกำกับดูแลสุขภาวะของตนเองให้อยู่ในสภาวะที่สมบูรณ์ตามความประสงค์ของรัฐ โดยมีได้รู้สึกรู้สีกว่าถูกควบคุมโดยอำนาจจากสถาบันทางการแพทย์แต่อย่างใด หากเป็นสิ่งที่พึงกระทำ พึงปฏิบัติตามด้วยจะส่งผลให้เกิดสุขภาวะที่ดีแก่บุคคล ครอบครัว และชุมชนของพลเมืองเอง กลวิธีอันแยบคายที่ใช้ในการกำกับดูแล มีอำนาจเหนือการใช้ชีวิตของพลเมืองนี้ (Power over life) คือสิ่งที่ฟูโกต์ เรียกว่าเป็น “ชีวอำนาจ” (bio-power)¹

เดิมเมื่อพูดถึงสุขภาพ คนส่วนใหญ่มักนึกถึงสุขภาพกายและสุขภาพจิตเป็นหลัก ต่อมาองค์การอนามัยโลก (WHO, 1948) ได้นิยามความหมายของคำว่า “สุขภาพ” (Health) ขึ้น โดยให้ความหมายว่าเป็น “สภาวะความเป็นอยู่ที่ดีทั้งทางกาย จิต และสังคม และไม่ได้จำกัดอยู่แค่เรื่องของ การไม่มีโรคหรือความพิการ” จากนิยามดังกล่าวทำให้บริบทของเรื่องสุขภาพมีความหมายกว้างขึ้น คือ นอกเหนือจะหมายถึงสุขภาพกายที่เกี่ยวพันกับอวัยวะต่างๆ ในร่างกาย สุขภาพจิตที่หมายถึงสภาวะทางจิตใจในการควบคุมอารมณ์ การปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังหมายถึงสุขภาพสังคม ซึ่งหมายถึง สภาวะในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในทุกระดับ ทั้งระดับครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศ และสังคมโลกอีกด้วย

---

¹ฟูโกต์ นิยามความหมายคำว่า ชีวอำนาจ (bio-power) ไว้ว่าเป็น “the governmental use of various institutional and structural devices to ensure the organization of “individual bodies” around “a whole field of visibility” (Foucault, 2003, p.242) ซึ่งหมายถึง “การปกครองโดยใช้เครื่องมือเชิงสถาบันและเชิงโครงสร้างที่หลากหลายเพื่อทำให้เกิดความมั่นใจในการจัดการ “เรือนร่างบุคคล” อย่างเป็นระบบซึ่งอยู่รายรอบ “ขอบเขตทั้งปวงแห่งทัศนวิสัย” และ “ the acquisition of power over man insofar as man is a living being” (Foucault, 2003, pp.239-240)” ซึ่งหมายถึง “การมีอำนาจเหนือชีวิตผู้คน トラบเท่าที่ผู้คนยังมีชีวิตอยู่”

ในเวลาต่อมามีการรณามัยโลกได้ปรับปรุงคำจำกัดความคำว่า “สุขภาพ” ให้กว้างไปจากเดิม โดยนิยามความหมายใหม่ว่าเป็น “สุขภาวะที่สมบูรณ์อย่างมีพลวัตทั้งร่างกาย จิตใจ วิญญาณ และสังคม และไม่ได้จำกัดอยู่แค่เรื่องของการไม่มีโรคหรือความพิการ” ซึ่งนิยามความหมายใหม่นี้ได้เพิ่มเติมแง่มุมของ “จิตวิญญาณ” เข้าไปด้วย สุขภาพตามความเข้าใจในรูปแบบเดิมได้ถูกขยายบริบทให้กว้างขึ้น จากที่มักเข้าใจกันว่าสุขภาพก็คือความไม่มีโรคนั้น เมื่อ “สุขภาพ” ขยายเป็น “สุขภาวะ” ก็ทำให้เรื่องอื่นๆ ถูกจัดระเบียบเข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องของ “สุขภาวะ” ด้วย²

นิยามความหมายของคำว่า “สุขภาพ” ที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ภาคปฏิบัติการในการดูแลสุขภาวะของพลเมืองของหน่วยงานด้านสาธารณสุขในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทหน้าที่ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา ผู้วิจัยจึงได้ทำการสืบค้นถึงการเปลี่ยนผ่านความหมายของคำว่า “สุขภาพ” มาสู่ “สุขภาวะ” ในปัจจุบัน โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนคือ

2.1 ปฏิบัติการดูแลสุขภาพสมัยใหม่: จากวาทกรรมสุขภาวะสากล สู่กำเนิดสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นส่วนที่พูดถึงวงศ์วาน (genealogy) และบทบาทหน้าที่ขององค์กรสาธารณสุขทั้งในระดับสากล และระดับท้องถิ่นของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการเปลี่ยนผ่านการกำกับดูแล “สุขภาพ” มาสู่เรื่องของ “สุขภาวะ” พลเมืองไทย และ

---

² ศ.นพ.ประเวศ วะสีได้พูดถึงคำว่า “สุขภาพ” และ “สุขภาวะ” ไว้ว่า สุขภาพเท่ากับสุขภาวะเท่ากับทั้งหมดกับ สสส. เราใช้คำว่าสุขภาพในทางที่แคบกันมาจนเคยชินว่า สุขภาพ หมายถึง การไม่มีโรค แต่แล้วเราก็ค่อยๆ ค้นพบว่า แม้ไม่มีโรค ก็ยังไม่มีสุขภาวะได้ เช่น ยากจนเกินไป แล้วยากจนเกินไป สิ่งแวดล้อมไม่ดี สังคมไม่ดี การขาดความเป็นธรรม การขาดความเป็นธรรมเป็นปัจจัยให้ขาดสุขภาวะอย่างสำคัญ ความขัดแย้ง ความรุนแรง หรือการขาดสันติภาพ ทำให้ไม่มีสุขภาวะ สำหรับสุขภาวะแล้วเราก็จะเลยไปเห็นเรื่องอื่นๆ อีก เช่น การศึกษา การพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรม การสื่อสารที่ดี นโยบายสาธารณะที่ดี ล้วนมีความสำคัญสำหรับสุขภาวะ จึงมีผู้กล่าวว่า “Health is the whole” หรือ “สุขภาพคือทั้งหมด” สุขภาพไม่ได้หมายถึงมดหมอพยาบาลและโรงพยาบาลเท่านั้น แต่หมายถึงการพัฒนาทั้งหมด ถ้าเราอยากเห็นสุขภาวะของคนทั้งมวล (Health For All) ก็ต้องมีสัมมาทิฐิ หรือความเข้าใจชอบว่าสุขภาพคืออะไร “สุขภาพของคนทั้งมวล” ควรเป็นเป้าหมายสูงสุด และ “คนทั้งมวลควรร่วมสร้างสุขภาพ” (All For Health) สสส. (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ) เป็นเครื่องมือของคนทั้งมวลเพื่อร่วมสร้างสุขภาพ สุขภาพเป็นเรื่องกว้างใหญ่ไพศาล แต่ผู้ถืออำนาจรัฐมักมองแคบชนิดเดียว

2.2 “เรือนร่างพลเมืองไทย”: สถานะของอัตตบุคคลอันว่าด้วยเรื่องสุขภาพ/สุขภาวะ เป็นส่วนที่พูดถึงวงศาวินัย (genealogy) ของความเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์สมัยใหม่ การที่อัตตบุคคลถูกรัฐใช้สถานะเข้ามาครอบงำเพื่อสถาปนา “ความอยู่ดีมีสุข” ให้เกิดขึ้นกับเรือนร่างพลเมือง กลไกที่รัฐพยายามจะปรับเปลี่ยนสถานะของพลเมืองไทยในเรื่องของสุขภาพโดยสื่อสารสาร (message) ด้านสุขภาพขึ้นใหม่ และใช้สื่อ (media) เป็นช่องทางส่งผ่านสารเหล่านั้นไปสู่พลเมืองไทย

2.3 ปฏิบัติการแห่ง “ชีวอำนาจ” ผ่านปฏิบัติการปฏิรูประบบสุขภาพ เป็นส่วนที่ชี้ให้เห็นถึงปฏิบัติการ และการทำงานของชีวอำนาจ ผ่านองค์กรสุขภาพต่างๆ ทั้งสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550

ผลจากการศึกษาปรากฏดังนี้

2.1 ปฏิบัติการดูแลสุขภาพสมัยใหม่: จากวาทกรรมสุขภาวะสากล สู่กำเนิดสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.)

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ยุติลงในปีพ.ศ.2488 องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้ถูกก่อตั้งขึ้นในฐานะองค์การระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่ประเทศต่างๆ ในการให้ความร่วมมือกันในการทำงานเพื่อสันติภาพและการพัฒนาโดยอยู่บนหลักพื้นฐานของความยุติธรรม คัดค้านการกดขี่ และความกีดกันของทุกคน ในการประชุมกันเพื่อร่างกฎบัตรสหประชาชาติได้มีความเห็นร่วมกันว่า สหประชาชาติควรมีองค์การอนามัยระหว่างประเทศด้วย ดังนั้นองค์การอนามัยโลก (World Health Organization-WHO) จึงได้ถือกำเนิดขึ้นมาในปี พ.ศ.2491 ในฐานะองค์การชำนาญพิเศษแห่งสหประชาชาติที่ได้รับการสนับสนุนจากประเทศที่ให้สัตยาบันต่อธรรมนูญขององค์การสหประชาชาติ โดยมีหน้าที่หลักในการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรและประเทศต่างๆ เพื่อส่งเสริมสุขอนามัยของประชาชนทุกคน

องค์การอนามัยโลก (WHO) นับเป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีส่วนสำคัญในการปฏิรูประบบสุขภาพในประเทศไทย โดยกลุ่มแกนนำที่ผลักดันเคลื่อนไหวให้เกิดการปฏิรูประบบสุขภาพต่างได้แรงบันดาลใจมาจากการเข้าร่วมประชุมนานาชาติกับองค์การอนามัยโลกด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น ศ.นพ.ประเวศ วะสี ที่ได้รับแรงบันดาลใจในการเคลื่อนไหวเพื่อก่อตั้งโครงการณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ และเป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้เกิดการจัดตั้ง สสส.ในเวลาต่อมา หรือการที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมในการประชุมการสร้างเสริมสุขภาพครั้งที่ 1 ณ กรุงฮานอย ในปีพ.ศ.2529 ทำให้เกิดการขับเคลื่อนสู่

การสาธารณสุขแนวใหม่ที่องค์การอนามัยโลกสนับสนุนเป้าหมายสุขภาพดีถ้วนหน้าในปี พ.ศ.2543 ที่ประเทศไทยรับมาใช้ในแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ซึ่งประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

องค์การอนามัยโลกมองว่า การสร้างเสริมสุขภาพเป็นกระบวนการที่เอื้ออำนวยให้ประชาชนสามารถเพิ่มความสามารถในการควบคุมและปรับปรุงสุขภาพของตนเอง การจะเข้าถึงสถานะที่สมบูรณ์ทั้งกายจิตและสังคมนั้น บุคคลหรือกลุ่มบุคคลต้องสามารถระบุถึงสิ่งที่ต้องการบรรลุ และบรรลุในสิ่งที่ต้องการได้รวมถึงสามารถปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมหรือสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้สุขภาพจึงมิใช่เป้าหมายแห่งการดำรงชีวิตอยู่อีกต่อไป หากแต่เป็นแหล่งประโยชน์ของทุกวันที่เราดำเนินชีวิต สุขภาพเป็นแนวคิดด้านบวกที่มุ่งเน้นแหล่งประโยชน์ทางสังคมและแหล่งประโยชน์ส่วนบุคคล รวมถึงศักยภาพทางกายของบุคคล ดังนั้นการสร้างเสริมสุขภาพจึงไม่เพียงเป็นเพียงความรับผิดชอบของภาคส่วนที่ดูแลสุขภาพเท่านั้น แต่ยังมุ่งไปที่รูปแบบการดำเนินชีวิตที่ส่งผลดีต่อสุขภาพซึ่งจะนำไปสู่การมีสุขภาวะในที่สุด (สินศักดิ์ชนม์ อุณพรมมี, 2556, น. 1-2) ซึ่งจากนิยามดังกล่าวจะเห็นได้ว่าขอบเขตความรับผิดชอบของการกำกับดูแลสุขภาพได้ถูกขยายออกไปจากสถาบันทางการแพทย์และสาธารณสุขไปสู่ภาคประชาชนในการกำกับดูแลสุขภาพของตนเอง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องดำเนินการให้เกิดการสร้างเสริมสุขภาพผ่านการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ การเสริมสร้างการดำเนินการในชุมชนที่เข้มแข็ง การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล การปรับเปลี่ยนระบบบริการสุขภาพ และการขับเคลื่อนสู่นาครดผ่านตัวประชาชนเอง

ในการประชุมสมัชชาขององค์การอนามัยโลก พ.ศ.2541 ได้มีการเปลี่ยนนิยามความหมายคำว่าสุขภาพโดยเพิ่มคำว่า “Spiritual Well-being” หรือ “สุขภาวะทางจิตวิญญาณ” เข้าไปด้วยซึ่งนิยามดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 และในการดำเนินงานของสสส.³

³ นพ.ประเวศ วะสี ได้ให้นิยามความหมายไว้ในนิตยสารหมอชาวบ้าน ฉบับที่ 268 ว่า “สุขภาพทางจิตวิญญาณนั้น เป็นเรื่องของจิตวิญญาณที่หมายถึงการมีจิตสูง กล่าวคือมีความดี ลดละความเห็นแก่ตัว มีปัญญา มีการเข้าถึงสิ่งสูงสุด สิ่งสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาคือพระนิพพาน ในศาสนาอื่นหมายถึงพระผู้เป็นเจ้า ส่วนในทางพุทธจะพูดถึงการพัฒนา 4 ด้าน คือ กาย จิต สังคม ปัญญา ไม่ใช่เพียง 3 ด้าน ข้อ 4 นั้น จะเรียกว่าสุขภาวะทางปัญญาก็ได้ ปัญญาในทางพระพุทธศาสนามีความหมายจำเพาะ ไม่ตรงกับที่ใช้อย่างดาษดื่น คำว่าจิตวิญญาณเป็นการเอาคำเก่า 2 คำมาต่อกันใช้ในความหมายใหม่ที่เพิ่มมิติใหม่ขึ้น คือมิติความสูงของจิต” ซึ่งการนิยามความหมายของคำว่า “สุข

แม้ในการบริหารงานสาธารณสุขในประเทศไทย จะได้มีความพยายามผลักดันให้ก้าวเข้าสู่การเป็นรัฐสวัสดิการ (Welfare State) ทางสาธารณสุขที่รัฐจัดสวัสดิการด้านการแพทย์และการสาธารณสุขให้แก่ประชาชนทุกคนในสังคมอย่างทั่วหน้าและเท่าเทียม แต่ในทางปฏิบัติยังคงประสบปัญหาเรื่องความครอบคลุมของสวัสดิการที่ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงได้ทุกคน อีกทั้งปัญหาเรื่องความเสถียรภาพทางการเงิน และการจัดเก็บภาษีที่ไม่ครอบคลุมและเพียงพอที่จะจัดรัฐสวัสดิการเต็มรูปแบบได้เหมือนประเทศรัฐสวัสดิการอื่นๆ จึงทำให้รัฐและหน่วยงานสาธารณสุขต้องใช้วิธีการต่างๆ ควบคู่กันไปในการดูแลสุขภาพพลเมือง ทั้งระบบสวัสดิการเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาลสำหรับข้าราชการ ระบบประกันสังคม และระบบสิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน⁴

ในยุคที่เสรีนิยมใหม่กำลังเป็นกระแสที่ได้รับความนิยมจากทั่วโลก นโยบายจากต่างชาติหลายนโยบายเข้ามามีบทบาทต่อการบริหารประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกกดดันจากประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาให้ไทยต้องเปิดตลาดบุหรี่ และตลาดสุราเสรี ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับความพยายามของกลุ่มแกนนำผู้ก่อตั้ง สสส. ที่ต้องการจะจัดตั้งองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพ จึงหยิบยกเอาประเด็นเรื่องบุหรี่และสุรามาเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่ต้องมีการจัดตั้ง สสส. ขึ้น

ภาวะทางจิตวิญญาณ” ดังนี้ ทำให้ นพ.ประเวศ วะสี และ สสส.ใช้ “พุทธศาสนา” เข้ามาจัดการกับเรื่อง “สุขภาวะพลเมือง” ดังผู้วิจัยจะได้อธิบายต่อไปในบทที่ 4

⁴ ปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชีย ในพ.ศ.2540 หรือที่รู้จักกันในนามของ “วิกฤตต้มยำกุ้ง” ที่เริ่มเกิดขึ้นในประเทศไทย ส่งผลกระทบจนเกิดเป็นปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจทั่วโลก เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องรัดเข็มขัดทางการเงิน จึงทำให้งบประมาณที่ใช้ในการดูแลด้านการสาธารณสุขของไทยต้องถูกปรับลดลงไป แกนนำด้านการสาธารณสุขจึงได้นำเสนอแนวคิดใหม่ในการสร้างเสริมสุขภาพซึ่งถือเป็น “สาธารณสุขแนวใหม่” ที่ต้องการให้พลเมืองไทยให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้น และขยายขอบเขตการปฏิบัติการด้านการสาธารณสุขให้กว้างขวางมากไปกว่าการใช้เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และการสาธารณสุขแต่เพียงอย่างเดียวเหมือนเดิม โดยได้ขยายฐานการทำงานเชิงรุกเพื่อส่งเสริมสุขภาพลงไปสู่การสร้างภาคีเครือข่าย การใช้กระบวนการประชาสังคม และการที่ให้พลเมืองดูแลตนเองตามแนวทางที่หน่วยงานทางการสาธารณสุขได้วางแนวทางไว้ให้ ฐานคิดดังกล่าวก็เป็นจุดริเริ่มประการหนึ่งที่น่าสนใจให้เกิดการก่อตั้งหน่วยงาน สสส. ในเวลาต่อมา

ซึ่งกว่าจะผลักดันให้เกิดการจัดตั้งองค์กรขึ้นก็ต้องผ่านอุปสรรคต่างๆ มากมาย แต่ท้ายที่สุดก็สามารถใช้กระบวนการทางกฎหมายในการจัดตั้ง สสส.ได้สำเร็จ

ปี พ.ศ. 2544 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ถือกำเนิดขึ้นในประเทศไทย ภายใต้การผลักดันของกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ผู้มีบทบาทยิ่งในวงการสาธารณสุขไทย เป็นองค์กรอิสระที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายการประชาสัมพันธ์รณรงค์เพื่อสุขภาพของคนไทย ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า "ทุกคนบนแผ่นดินไทยมีขีดความสามารถ สังคม สิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อสุขภาวะ" และมีพันธกิจหลักในการ "จุดประกาย กระตุ้น สาน และเสริมพลังบุคคลและองค์กรทุกภาคส่วน ให้มีขีดความสามารถและสร้างสรรค์ระบบสังคมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะ" สสส. มีต้นกำเนิดที่น่าสนใจ กล่าวคือ เป็นองค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ.2544 เป็นองค์กรของรัฐที่มีข้าราชการที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่ผลักดัน กระตุ้น สนับสนุน และให้ทุนแก่หน่วยงานต่างๆ ในสังคม ให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อลดอัตราการเจ็บป่วยและเสียชีวิตก่อนวัยอันควร กระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและความเชื่อ และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อคุณภาพชีวิต โดยมีเงินทุนหลักที่ได้จากเงินบำรุงกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพซึ่งมาจาก "ภาษีบาป" ที่รัฐจัดเก็บจากผู้ผลิตและนำเข้าสุราและยาสูบในอัตราร้อยละ 2 ของภาษีที่ต้องชำระ

สสส.เกิดจากความร่วมมือกันของกลุ่มหมอสามพราน นำโดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี และเครือข่าย โดยมี ศ.นพ.ประกิจ วาทีสาธกกิจ และ นพ.สุภกร บัวสายเป็นแกนนำเคลื่อนไหวให้เกิดการจัดตั้ง สสส.ขึ้น โดยเริ่มจากการที่ ศ.นพ.ประเวศ ไปประชุมที่องค์การอนามัยโลกในระหว่างปี พ.ศ. 2518-2519 และมองเห็นความสำคัญว่าบุหรีเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตของประชากรก่อนวัยอันควรเป็นจำนวนมากในศตวรรษนี้ แต่ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการตระหนักและเคลื่อนไหวเพื่อรับมือกับปัญหานี้แต่อย่างใด จึงได้ร่วมมือกับ ศ.นพ.อรรถสิทธิ์ เวชชาชีวะ เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี และมูลนิธิหมอชาวบ้าน จัดตั้งเป็นโครงการ "รณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี" ขึ้นมาเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ.2529 โดยมี นพ.ไพบูลย์ สุริยะวงศ์ไพศาล เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ต่อมาโครงการดังกล่าวได้ยกระดับเป็นมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี ต่อมาในปีพ.ศ.2530 โครงการได้ร่วมกับชมรมแพทย์ชนบทแห่งประเทศไทย จัดงานวันรณรงค์เรียกร้องสิทธิผู้ไม่สูบบุหรีขึ้น นับเป็นการรณรงค์เพื่อสุขภาพในระดับชาติครั้งแรกที่เกิดขึ้นในประเทศไทย⁵

⁵ ในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ประเทศไทยได้รับความกดดันอย่างมากจากสหรัฐอเมริกาเพื่อให้เปิดรับบุหรีต่างชาติมาจำหน่ายในประเทศ ดังนั้นเพื่อเป็นการลดแรงกดดันในประเทศ รัฐบาลจึงได้ออกพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติ

กลุ่มนักวิชาการทางการแพทย์ผู้ผลักดันให้เกิดการจัดตั้ง สสส.ได้ค้นคว้ารวบรวมข้อมูลต่างๆ ทั้งจากธนาคารโลก องค์การอนามัยโลก และรวบรวมความรู้เกี่ยวกับการเก็บ ”ภาษีบาป”และผลักดันให้เกิดการขึ้นภาษีเพื่อสุขภาพขึ้น โดยนำเสนอผลงานวิจัยทางเศรษฐศาสตร์และสาธารณสุขเพื่อชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่รัฐได้รับจากการที่ประชาชนสูบบุหรี่ที่ส่งผลให้รัฐต้องใช้จ่ายเพื่อเยียวยารักษาผู้ป่วย โดยได้เชิญที่ปรึกษาองค์การอนามัยโลกเข้าหารือและพบปะกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขสมัยนั้น จึงทำให้นำไปสู่การผลักดันให้เกิดการขึ้นภาษีบุหรี่ขึ้นในปี พ.ศ.2536 ซึ่งการขึ้นภาษีสรรพสามิตบุหรี่ครั้งนั้นถือเป็นการขึ้นภาษีบุหรี่เพื่อสุขภาพครั้งแรก⁶ และเกิดจากการผลักดัน

คุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ.2535 ขึ้น แต่คณะกรรมการควบคุมการบริโภคยาสูบแห่งชาติ (คยช.) ที่รัฐบาลแต่งตั้งขึ้นมาก็ยังไม่มีบทบาทในการดำเนินการขับเคลื่อนต่อต้านการสูบบุหรี่มากนัก จนกระทั่งได้มีการก่อตั้งสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ขึ้นในเวลาต่อมา เมื่อ นพ.สุภกร บัวสาย ผู้มีความสนใจในประเด็นการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ได้มาปฏิบัติงานที่ สวรส. จึงได้มีการผลักดันให้เกิดความสนใจในการจัดการความรู้มาสู่การจัดทำนโยบาย และขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการก่อตั้งหน่วยงานที่ดูแลและส่งเสริมสุขภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการสูบบุหรี่ขึ้น

⁶ หลังจากการขึ้นภาษีบุหรี่ กลุ่มแกนนำยังคงเดินหน้าศึกษาเรื่องการจัดตั้งองค์กรส่งเสริมสุขภาพ โดยใช้รายได้ส่วนหนึ่งจาก ”ภาษีบาป” ที่จัดเก็บมาเป็นทุนในการดำเนินงานองค์กรส่งเสริมสุขภาพ โดย นพ.ประทีป วาธีสถกกิจ ได้ศึกษาข้อมูลจากมูลนิธิส่งเสริมสุขภาพแห่งรัฐวิกตอเรีย (Victorian Health Promotion Foundation-VicHealth) ของประเทศออสเตรเลีย เป็นต้นแบบในการจัดตั้งองค์กรกึ่งรัฐที่มีการบริหารเป็นอิสระ และทำหน้าที่สนับสนุนทุนแก่กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพ ความปลอดภัย การป้องกันโรค และสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการมีสุขภาพดี

ต่อมาในปี พ.ศ.2538 ภายใต้การนำของรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ได้เริ่มมีการปฏิรูปการเมืองครั้งสำคัญ และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น (กนภ.) ขึ้น ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้มีแนวคิดเรื่อง “การเงินการคลังเพื่อสังคม” คือการใช้มาตรการทางการเงินและการคลังเพื่อสนับสนุนส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรธุรกิจและองค์กรชุมชน และสร้างเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนให้สอดคล้องกับการกระจายบริการพื้นฐานทางสังคมและการสร้างหลักประกันสุขภาพขึ้น จึงเป็นโอกาสให้แนวคิดเรื่องการจัดตั้งองค์กรส่งเสริมสุขภาพได้รับการผลักดันเป็นหนึ่งในมาตรการหลักของแผนด้วย อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวในยุคแรกยังไม่ชัดเจนมากนักเพราะยังมีทั้งเรื่องขององค์กรส่งเสริมสุขภาพและหลักประกันสุขภาพปะปนกันอยู่

ของกลุ่มแกนนำต่อต้านบุหรีโดยแท้ เพราะในขณะนั้นรัฐบาลไม่มีความจำเป็นทางการคลังที่จะต้องขึ้นภาษี (ปาริชาติ ศิวะรักษ์, 2545, น.25)

กลุ่มแกนนำ และสวรส.ไม่ละความพยายามที่จะจัดตั้งองค์กรส่งเสริมสุขภาพ และได้จัดให้มีการประชุมวิชาการเรื่อง “ส่งเสริมสุขภาพ: บทบาทใหม่แห่งยุคของทุกคน” ขึ้นใน พ.ศ.2541 เพื่อนำเสนอประเด็นเรื่องการส่งเสริมสุขภาพซึ่งเป็นสาธารณสุขแนวใหม่ที่ขยายกรอบคิดและกรอบการปฏิบัติการให้กว้างกว่าการทำงานแบบเดิมของบุคลากรกระทรวงสาธารณสุข และต่อมาเมื่อมีการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานตามแผนแม่บทการเงินการคลังเพื่อสังคมขึ้นก็ได้มีการหยิบยกเอาเรื่องการจัดตั้งองค์กรนี้ขึ้นมาพิจารณา และเสนอการจัดตั้งองค์กรนี้ด้วยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาตามร่างพระราชบัญญัติองค์การมหาชน เพื่อให้รัฐสภาพิจารณา

ต่อมาในเดือนกันยายน พ.ศ.2541 คณะรัฐมนตรีมีมติให้เปิดเสรีการผลิตและจำหน่ายสุรา และให้กระทรวงการคลังหาแนวทางในการลดผลกระทบทางสังคมอันอาจเกิดจากการแข่งขันทางการตลาดเพื่อโน้มน้าวให้ประชาชนบริโภคสุรา โดยอาจขอรับการสนับสนุนทางการเงินจากโรงงานสุราต่างๆ และจากมติในครั้งนั้นเอง ได้เกิดแนวคิดที่จะจัดเก็บเงินบำรุงกองทุนจากสุรา ผนวกรวมเข้ากับยาสูบซึ่งเป็นสินค้าที่ทำลายสุขภาพของประชาชน เป็นการจัดเก็บ “ภาษีบาป” และให้คณะทำงาน

ในปี พ.ศ.2539 สวรส.เป็นแกนนำสำคัญในการจัดประชุมวิชาการหลายครั้งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปเพื่อสุขภาพ และสนับสนุนให้มีการจัดตั้งองค์กรส่งเสริมสุขภาพ โดยในการประชุมวันที่ 15 พฤษภาคม 2539 ศ.นพ.ประเวศ วะสี ได้นำเสนอแนวคิดเรื่องการจัดตั้งสำนักงานสร้างเสริมสุขภาพ โดยอาศัย “ภาษีบาป” ให้เป็นองค์การมหาชนอิสระ และเสนอว่าหน่วยงานนี้ควรมีขนาดใหญ่พอสมควร มีความเป็นอิสระ ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการซึ่งมีหน้าที่กระตุ้นให้เกิดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพอย่างจริงจังต่อเนื่อง (ปาริชาติ ศิวะรักษ์, 2545, น.44-45) และจากการผลักดันในปีนั้นเองจึงทำให้รัฐบาลแต่งตั้งให้มี “คณะทำงานจัดทำข้อเสนอมาตรการจัดตั้งสถาบันเอกชนเพื่อสาธารณสุขและกองทุนเพื่อส่งเสริมสุขภาพและประกันสุขภาพ” ขึ้นในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2539 โดยมี นพ.สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ เป็นประธาน ซึ่งคณะทำงานที่ทำงานร่วมกับ สวรส.ได้เดินทางไปศึกษาดูงานที่ VicHealth และมามีมติเห็นชอบในเรื่องความคุ้มค่าต่อการลงทุนจัดตั้งองค์กรส่งเสริมสุขภาพจาก “ภาษีบาป” ขึ้น แต่ ม.ร.ว.จตุรมงคล โสณกุล ปลัดกระทรวงการคลังในสมัยนั้นยังไม่เห็นด้วยเพราะเห็นว่าผิวดินทางการคลังและเป็นเรื่องที่ควรเป็นการตัดสินใจระดับนโยบาย แต่ต่อมาในปี พ.ศ.2540 ได้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจครั้งรุนแรงขึ้นในประเทศไทย ส่งผลให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้ชะลอการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ทั้งหมดออกไปก่อน จึงทำให้การจัดตั้งองค์กรส่งเสริมสุขภาพต้องเลื่อนออกไป

ที่แต่งตั้งโดยมีกรมสรรพสามิตเป็นผู้รับผิดชอบยกเว้นพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อการรณรงค์ให้งดบริโภคสุรา ยาสูบ เสนอกระทรวงการคลังพิจารณาในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2542

อย่างไรก็ดี พรบ.ดังกล่าวได้ถูกคัดค้านจากหลายหน่วยงานที่ไม่เห็นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงสาธารณสุขที่เห็นว่าสำนักงานกองทุนฯควรอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงสาธารณสุขซึ่งรับผิดชอบงานดูแลเรื่องการสูบบุหรี่โดยตรง ดังนั้นเรื่องดังกล่าวจึงถูกส่งกลับไปเพื่อให้คณะทำงานได้พิจารณาทบทวนอยู่หลายต่อหลายครั้ง จวบจนกระทั่งในปี พ.ศ.2544 ประเทศไทยมีการเลือกตั้งและได้รัฐบาลใหม่มาโดย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งชูนโยบาย “สามสิบบาทรักษาทุกคน” เป็นนโยบายสำคัญในช่วงหาเสียงเลือกตั้ง และได้นายแพทย์สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุขกลุ่มแกนนำจึงขอให้มีการสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรสร้างเสริมสุขภาพเนื่องจากมีความสอดคล้องและหนุนเสริมนโยบายของรัฐบาลเป็นอย่างดี เรื่องดังกล่าวจึงได้ถูกนำเสนอเข้าสู่สภาเพื่อพิจารณาอีกครั้ง ซึ่งแกนนำต้องทำงานหนักในการพบปะสมาชิกรัฐสภาเพื่อขอการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศ.นพ.ประเวศ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการโน้มน้าวความคิดของสมาชิกรัฐสภาบางกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย (ปาริชาติ ศิวัธน์, 2545, น.72-73) จนในที่สุดร่างพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ จึงได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรและประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาในวันที่ 7 พฤศจิกายน 2544 และมีผลบังคับใช้ในวันถัดมา

สสส. เป็นองค์กรสร้างเสริมสุขภาพที่รับผิดชอบงานสร้างเสริมสุขภาพโดยยึดหลักปรัชญาและแนวคิดของการสร้างเสริมสุขภาพ "เน้นสร้างมากกว่าซ่อม" ตามประกาศ "กฎบัตรออกอตตาวา" (Ottawa Charter for Health Promotion) พ.ศ.2529 ซึ่งส่งเสริมให้มีการสร้างเสริมระบบสาธารณสุขแนวใหม่โดยประกาศเจตนารมณ์เรื่องการสาธารณสุขมูลฐานที่สนับสนุนเป้าหมายสุขภาพดีถ้วนหน้า ซึ่งมีความเชื่อว่า สุขภาพดีเป็นแหล่งประโยชน์อันสำคัญของการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจและการพัฒนาในระดับบุคคล นอกจากนี้สุขภาพยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิตด้วย ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม พฤติกรรม และปัจจัยทางชีวภาพล้วนสามารถส่งเสริมสุขภาพและเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้การสร้างเสริมสุขภาพมีเป้าหมายเพื่อปรับเปลี่ยนให้ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลดีต่อสุขภาพผ่านการสนับสนุนชี้แนะเพื่อสุขภาพ องค์การอนามัยโลก (WHO) มองว่า การสร้างเสริมสุขภาพเป็นกระบวนการที่เอื้ออำนวยให้พลเมืองสามารถเพิ่มความสามารถในการควบคุม และปรับปรุงสุขภาพของตนเอง การจะเข้าถึงสถานะที่สมบูรณ์ทั้งกาย จิตและสังคมนั้น บุคคลหรือกลุ่มบุคคลต้องสามารถระบุถึงสิ่งที่ต้องการบรรลุและบรรลุในสิ่งที่ต้องการได้รวมถึงสามารถปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมหรือสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้ สุขภาพจึงมิใช่เป้าหมายแห่งการดำรงชีวิตอยู่อีกต่อไป หากแต่เป็นแหล่งประโยชน์ของทุกวันที่เราดำเนินชีวิต สุขภาพเป็นแนวคิดด้านบวกที่มุ่งเน้นแหล่งประโยชน์ทางสังคมและแหล่งประโยชน์ส่วน

บุคคล รวมถึงศักยภาพทางกายของบุคคล ดังนั้นการสร้างเสริมสุขภาพจึงไม่เป็นเพียงความรับผิดชอบของภาคส่วนที่ดูแลสุขภาพเท่านั้น แต่ยังมุ่งไปที่รูปแบบการดำเนินชีวิตที่ส่งผลดีต่อสุขภาพซึ่งจะนำไปสู่การมีสุขภาวะในที่สุด อย่างไรก็ตาม ก่อนจะมีสุขภาพดีได้นั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยพื้นฐานที่ดีในด้านต่างๆ ต่อไปนี้ก่อนจึงจะสามารถมีสุขภาพดีได้ ได้แก่ การมีสันติภาพ มีที่พักอาศัย มีการศึกษา มีอาหาร มีรายได้ มีระบบนิเวศที่มั่นคง มีแหล่งทรัพยากรที่เพียงพอ และมีความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันในสังคม โดยองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้นิยามความหมายใหม่ของคำว่า “สุขภาพ” ให้มีความหมายกว้างขึ้นว่า “สุขภาพ” คือ "State of complete physical, mental, and social well being, and not merely the absence of disease or infirmity." (WHO, 1948 and EB73/15, 2000) หรือ “สภาวะความเป็นอยู่ที่ดีทั้งทางกาย จิต และสังคม และไม่ได้จำกัดอยู่แค่เรื่องของการไม่มีโรคหรือความพิการ” และนิยามความหมายของ “ระบบสุขภาพ” ว่าเป็น ““Sum total of all the organizations, institutions and resources whose primary purpose is to improve health”” (WHO, 2005) หรือ “การดำเนินกิจกรรมของทุกองค์กร สถาบัน และทรัพยากรต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสุขภาพ” ซึ่งทั้งสองนิยามดังกล่าวถูกนำมาใช้เป็นแนวคิดรากฐานในการปฏิรูประบบสุขภาพของไทย และ สสส.ได้รับมาใช้ในเวลาต่อมา

จากการเคลื่อนตัวของแผนการดำเนินงานด้านสุขภาพขององค์การอนามัยโลก ที่ สสส. รับมาใช้ในการเดินหน้าเพื่อเสริมสร้างสุขภาพโดยการเน้น “สร้างก่อนซ่อม” ซึ่งมุ่งควบคุมดูแลให้พลเมืองในประเทศให้มี “สุขภาวะ” ที่ดีขึ้นนั้น สสส.ได้ดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์แบบ “ไตรพลัง” หรือ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” คือ การใช้พลังปัญญา (การสร้างความรู้) พลังนโยบาย (อำนาจทางการเมือง) และพลังสังคม (การเคลื่อนไหวทางสังคม) สอดประสานกันเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมสุขภาวะอย่างรอบด้าน ทั้งสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางปัญญา และสุขภาวะทางสังคม (สืบค้นจาก <http://www.thaihealth.or.th/Aboutus.html>, วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2560) จะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนตัวจากการนิยามหน้าที่ของหน่วยงานสาธารณสุขในรูปแบบเดิม จากการเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่สร้างเสริมสุขภาพ ที่ให้ความสำคัญกับ “สุขภาพกายและสุขภาพจิต” เป็นสำคัญ มาสู่การเป็นหน่วยงานที่เน้นปฏิบัติการ “ควบคุมดูแล” การดำเนินชีวิตประจำวันของพลเมืองที่ “กว้างขวาง” และ “เข้มข้น” ขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน กล่าวคือ ได้ขยายหน้าที่ไปสู่การดูแลพลเมือง ทั้งในแง่ของสุขภาพ จิตวิญญาณ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ภายใต้คำเรียกขานใหม่ว่า “สุขภาวะ” อันเป็นการเปลี่ยนแปลงวาทกรรมสุขภาพชุดเดิมมาสู่การใช้วาทกรรมสุขภาพซึ่งสอดคล้องกับนิยามความหมายที่ ศ.นพ.ประเวศ วะสี กล่าวไว้ว่า “สุขภาพหรือสุขภาวะ หมายถึงสุขภาวะทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางปัญญา หรือทางจิตวิญญาณ สุขภาพหรือสุขภาวะจึงเป็นเรื่องใหญ่ที่บูรณาการอยู่ในการพัฒนามนุษย์และสังคมทั้งหมด เป็นเรื่องที่อยู่เลย

พรมแดนของกระทรวงสาธารณสุขออกไปมาก” และ “สุขภาพไม่ได้หมายถึงแพทย์ ยา โรงพยาบาล และการรักษาโรคเท่านั้น แต่หมายถึง สุขภาวะที่ครอบคลุมทั้งสุขภาพกาย จิตใจ ครอบครัว และสังคมทั้งหมด ดังนั้น หากฐานรากแข็งแรง ที่กล่าวมาทั้งหมดก็มั่นคง แต่การพัฒนาที่ผ่านมาเรามักจะสร้างจากยอดลงมา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจึงไม่มั่นคง ดังนั้น จึงต้องสร้างฐานรากทั้งการสร้างสุขภาพส่วนบุคคล ครอบครัว และสังคม ด้วยการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาช่วยในการพัฒนาทุกด้าน” (สืบค้นจาก http://www.aihd.mahidol.ac.th/res/wpcontent/files/community_Health/7%20way.pdf, วันที่ 9 มีนาคม 2560)

สสส. ดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพสู่สังคมสุขภาวะ ผ่านแผนงานทั้งหมด 15 แผน อันได้แก่ แผนควบคุมยาสูบ แผนการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสิ่งเสพติด แผนการจัดการความปลอดภัยและปัจจัยเสี่ยงทางสังคม แผนควบคุมปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ แผนสุขภาวะประชากรกลุ่มเฉพาะ แผนสุขภาวะชุมชน แผนสุขภาวะเด็ก เยาวชนและครอบครัว แผนสร้างเสริมสุขภาพในองค์กร แผนส่งเสริมกิจกรรมทางกาย แผนระบบสื่อและวิถีสุขภาวะทางปัญญา แผนสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรมสุขภาวะ แผนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพผ่านระบบบริการสุขภาพ แผนพัฒนาระบบและกลไกสนับสนุนเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ แผนอาหารเพื่อสุขภาวะ และแผนสร้างเสริมความเข้าใจสุขภาวะ

จากแผนงานทั้ง 15 แผนดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นได้ชัดถึงการขยายอาณาจักรการให้การดูแลสุขภาพพลเมืองไทยของ สสส. จากการดูแล "สุขภาพ" ในแบบเดิม ไปสู่การดูแล "สุขภาวะ" ซึ่งครอบคลุมเรื่องการดูแลสุขภาพทั้งด้านกาย จิต และสังคม ผ่านช่องทางการสร้างเสริมสุขภาพต่างๆ ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สถานพยาบาล สถาบันการศึกษา องค์กรส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนสื่อมวลชน โดยมีฝ่ายสื่อสารการตลาดเพื่อสังคมของ สสส. รับหน้าที่ในการผลิตและเผยแพร่สื่อโฆษณาต่างๆ ในการรณรงค์เสริมสร้างสุขภาวะพลเมืองไทย การเกิดขึ้นของ สสส.จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของหน่วยงานด้านสาธารณสุขที่จะเข้าสถาปนาอำนาจทางการแพทย์เหนือชีวิตพลเมืองผ่านการรณรงค์ให้ประชาชนดำเนินชีวิต และมีพฤติกรรมเชิงสุขภาวะตามรูปแบบที่ สสส.กำหนดไว้

2.2 “เรือนร่างพลเมืองไทย”: สถานะของอัตตบุคคลอันว่าด้วยเรื่องสุขภาพ/สุขภาวะ

หากศึกษาถลกลงไปในเรื่องราวของสุขภาพ/สุขภาวะ จะพบว่า ผู้คนในสมัยก่อนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพมากเท่ากับคนในยุคปัจจุบัน สุขภาพจะได้รับการเอาใจใส่ก็ต่อเมื่อมี “ความเจ็บป่วย” เกิดขึ้น การรักษาด้วยการแพทย์ในอดีต ให้ความสำคัญกับแพทย์แผนไทยมากกว่า

แผนปัจจุบัน โดยแพทย์แผนไทยเป็นการผสมผสานกันระหว่างการแพทย์แบบจีน อินเดีย และการแพทย์พื้นบ้าน ผสมเข้ากับความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในเรื่องของเวรกรรม การให้การดูแลสุขภาพผู้คนในสมัยก่อนจึงขึ้นอยู่กับกลุ่มหมอยาไทย หมอผี และพระสงฆ์เป็นหลัก

ความรู้แบบแพทย์แผนตะวันตกถูกนำมาใช้ผ่านการเข้ามาของคณะมิชชันนารีที่ให้การดูแลสุขภาพเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงในพระราชสำนักตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่ยังไม่เป็นที่นิยมแพร่หลายในหมู่ประชาชนทั่วไป ความรู้ทางการแพทย์ผ่านคณะมิชชันนารีเป็นความรู้การแพทย์สมัยใหม่ที่ค่อยๆ แทรกซึมเข้ามาในสังคมไทยพร้อมกับวัตถุดิบประสงค์หลักในอันที่จะเผยแผ่ศาสนาคริสต์ให้กับประชาชนพร้อมการโน้มน้าวใจให้ผู้คนเปลี่ยนมานับถือศาสนาของตน แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก อย่างไรก็ตาม การแพทย์สมัยใหม่ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อราชสำนักไทยมากขึ้น และส่งผลเด่นชัดต่อการปฏิรูประบบสุขภาพของไทยในเวลาต่อมา

จุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในระบบการแพทย์และการสาธารณสุขไทยก็คือ การกำเนิดขึ้นของ “โรงพยาบาลศิริราช” ซึ่งถือกำเนิดขึ้นมาพร้อมกับการก่อตั้งโรงเรียนแพทยากร ซึ่งเป็นโรงเรียนแพทย์แห่งแรกในประเทศไทยใน พ.ศ.2432 โดยเปิดทำการสอนวิชาแพทย์แผนไทยร่วมกับการแพทย์สมัยใหม่ ซึ่งเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อครั้งที่เกิดอหิวาตกโรคระบาดชุกชุม ในปีพ.ศ.2424 พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงพยาบาลขึ้นชั่วคราวในชุมชน 48 ตำบลเพื่อรักษาโรคให้แก่ราษฎร ต่อมาเมื่อโรคระบาดดังกล่าวหมดไป โรงพยาบาลเหล่านั้นจึงได้ปิดทำการ แต่พระองค์ทรงตระหนักถึงความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของราษฎรผ่านการใช้ความรู้ทางการแพทย์แบบตะวันตก เพราะจะช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่พสกนิกรชาวไทย อีกทั้งยังจะช่วยปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาการจัดสร้างโรงพยาบาลขึ้นในเวลาต่อมา โดยกำหนดจะสร้างโรงพยาบาลบริเวณพระราชวังบวรสถานพิมุขเดิม (วังหลัง) เนื่องจากเป็นบริเวณสถานที่ที่รกร้างแต่มีความร่มเย็นอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เหมาะสมกับเป็นสถานที่รักษาพยาบาลผู้ป่วย และขณะที่เตรียมการก่อสร้างโรงพยาบาลแห่งนี้เอง สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์ พระราชโอรสอันประสูติจากสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ได้ประชวรโรคบิดสิ้นพระชนม์ลง ยังความโศกเศร้าเสียใจแก่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างยิ่ง เมื่อเสร็จงานพระเมรุแล้วจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เรือเครื่องเรือนเครื่องใช้ต่างๆ ในงานพระเมรุมาใช้เป็นวัสดุส่วนหนึ่งในการก่อสร้างโรงพยาบาลดังกล่าว พร้อมทั้งพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์และของเจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์มาเป็นทุนในการก่อตั้งโรงพยาบาล โดยทรง “ปรึกษากับแม่เล็กเสาวภา ผ่องศรี มีความชื่นชมในการที่จะสงเคราะห์แก่คนที่ลำบากด้วยป่วยไข้ด้วย ยอมยกทรัพย์สมบัติของลูกที่ตายให้เป็นส่วนในการทำโรงพยาบาลนี้เป็นต้นทุน” (วิชัย โชควิวัฒน์, 2545, น.55) และเมื่อโรงพยาบาลแห่งนี้

สร้างแล้วเสร็จ จึงได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า “โรงพยาบาลศิริราช” เพื่อเป็นการรำลึกถึงเจ้าฟ้าชายฯ ที่ล่วงลับไปแล้ว

ในระยะแรกของการเปิดโรงพยาบาลศิริราช ประชาชนยังไม่นิยมไปรับบริการในโรงพยาบาลเท่าใดนัก สถาบันกษัตริย์จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันในสถาบันการแพทย์สมัยใหม่อย่างโรงพยาบาลได้รับการยอมรับจากประชาชนซึ่งยังคงพึ่งพาการแพทย์แผนโบราณเป็นหลัก นอกเหนือจากการพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ของเจ้าฟ้าหลายพระองค์แล้ว สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถได้ทรงอนุญาตให้กรมพยาบาลอ้ากระแสรับสิ่งเพื่อชี้แจงแก่คนที่จะคลอเคลียในโรงพยาบาลว่าพระองค์เองเคยทรงอยู่ไฟมาก่อนแต่ทรงเปลี่ยนมาใช้วิธีพยาบาลแบบใหม่ซึ่งทรงสบายกว่าแต่ก่อนมาก อีกทั้งยังไม่มีอันตรายใดๆ และทรงตั้งรางวัลให้แก่ประชาชนที่ทำตามทีทรงแนะนำโดยพระราชทานเงินทำขวัญลูกที่คลอดใหม่ในโรงพยาบาลทุกคน จึงทำให้มีนิยมนำใช้บริการที่โรงพยาบาลมากขึ้น และเมื่อมีการจัดตั้งกรมพยาบาลขึ้นมา พระบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าศรีเสาวภาคย์ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอธิบดีพระองค์แรก เมื่อพระองค์ทรงประสูติก็ได้พำนักอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราชมาโดยตลอดจนกระทั่งสิ้นพระชนม์ ตั้งแต่นั้นมาผู้คนจึงเกิดความเชื่อถือในโรงพยาบาลมากขึ้นเพราะตระหนักว่าแม้แต่เจ้านายเองยังทรงเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ดังนั้นประชาชนจึงสามารถไว้วางใจโรงพยาบาลได้ (วิชัย โชควิวัฒน์, 2545, น.55-56)

นอกเหนือจากโรงพยาบาลแล้ว พลเมืองไทยยังได้รับการดูแลเรื่องสุขภาพผ่านสุขศาลา สถานีอนามัย หรือหน่วยบำบัดโรคต่างๆ โดยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปีพ.ศ. 2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการจัดบริการด้านการรักษา พยาบาลแก่ประชาชนโดยรัฐเริ่มดำเนินนโยบายในการเข้ารับการระในการจัดบริการดังกล่าว โดยมีข้อเสนอให้รัฐบาลสร้าง “รัฐเวชกรรม” ขึ้นคือหมายถึง รัฐต้องจัดให้มีโรงพยาบาล สุขศาลา สถานีบำบัดโรค หน่วยท่องเที่ยวทั่วประเทศ โดยจ้างแพทย์ ผู้ช่วยแพทย์ พนักงานการแพทย์ นางผดุงครรภ์ นางสงเคราะห์ หมอตำแย และพนักงานต่างๆ ให้ช่วยกันบำบัดโรค ปร่าโรค ป้องกันโรค และบำรุงสุขภาพโดยไม่คิดมูลค่าแก่พลเมืองส่วนมากที่ยังไม่เคยชินกับการแพทย์แผนปัจจุบัน ซึ่งทวิศักดิ์ เผือกสม (2550, น.174-175) ได้ให้ความเห็นว่า "รัฐเวชกรรมในที่นี้มีความหมายอย่างไร แต่ชวนให้จินตนาการถึงการสร้างรัฐที่มีกลไกทางการแพทย์เพื่อคอยสอดส่องเรือนร่างของพลเมือง และความคิดที่อยู่เบื้องหลังโครงการสร้างรัฐเวชกรรมนั้นมีเป้าหมายหลักอยู่ที่ความต้องการสร้างกลไกขึ้นมาเพื่อควบคุมเรือนร่างของพลเมืองให้สยบอยู่ภายใต้อำนาจของความรู้ทางการแพทย์เพื่อแปรให้ร่างกายของพลเมืองกลายเป็นพลังการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุดตามเหตุผลของระบบทุน..."

เรือนร่างพลเมืองไทยถูกกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดจากการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขของรัฐ นอกเหนือจากโรงพยาบาลที่เป็นตัวแทนความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่ที่มีอิทธิพลต่อการสร้าง

การรับรู้เรื่องสุขภาพของประชาชนแล้ว ในจังหวัดที่อยู่ห่างไกล และไม่มีโรงพยาบาล ก็ได้มีการจัดตั้ง “โอสถศาลา” ขึ้น เพื่อทำหน้าที่เป็นสถานที่บำบัดโรคและสำนักงานของแพทย์สาธารณสุขให้กับประชาชนในต่างจังหวัด ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สุขศาลา” ในพ.ศ.2475 โดยแบ่งเป็นสุขศาลาชั้นหนึ่ง และสุขศาลาชั้นสอง ซึ่งสุขศาลาชั้นหนึ่งจะมีแพทย์อยู่ประจำเพื่อบริการประชาชน ส่วนสุขศาลาชั้นสองนั้นไม่มีแพทย์ประจำ ชีวิตของผู้คนที่เคยดำเนินไปตามธรรมชาติ ได้ถูกดึงเข้ามาอยู่ภายใต้อำนาจการบริหารจัดการของรัฐผ่านการดูแลเรื่องสุขภาพโดยมี “สุขศาลา” ทำหน้าที่ในการปรับเปลี่ยนความรู้ ความคิด ทักษะคติ และพฤติกรรมด้านสุขภาพของพลเมืองให้เป็นไปในทิศทางที่รัฐกำหนด

ความเปลี่ยนแปลงในเรื่องการสาธารณสุขครั้งสำคัญเกิดขึ้นอีกครั้ง ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี โดยในปีพ.ศ. 2485 ได้มีประกาศจัดตั้งกระทรวงการสาธารณสุขขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดูแลสุขอนามัยของประชาชน ซึ่งในระยะแรกของการก่อตั้งกระทรวงยังต้องประสบกับปัญหาหลายประการ เพราะในวงการเมืองเองยังไม่เห็นความสำคัญของเรื่องความเจ็บไข้ได้ป่วย และไม่เข้าใจว่าสุขภาพอนามัยเป็นสิ่งที่สำคัญ ดังมีบันทึกไว้ถึงการแพทย์ในยุคนั้นว่า “ในวงการเมืองยังไม่เห็นความสำคัญในเรื่องความเจ็บไข้ได้ป่วยของมนุษย์ ยังไม่เข้าใจว่าสุขภาพอนามัยเป็นปัจจัยสำคัญแก่ชีวิตของประชากรและชีวิตสังขารอันสมบูรณ์ด้วยพลานามัยของประชากรนั้น คือพลกำลังอันแท้จริงของประเทศชาติ เป็นต้นกำลังหรือรากฐานที่เดียว การปฏิบัติจึงเป็นไปในลักษณะไม่แน่ใจ ไม่เห็นความจำเป็นในการมีกระทรวงสาธารณสุข ไม่เห็นความสำคัญในการมีองค์การเพื่อเป็นสถาบันที่มั่นคงสำหรับกิจการนี้ กระทรวงสาธารณสุขจึงตกอยู่ในลักษณะเป็นลูกผีลูกคน จะอยู่จะไปอย่างไรไม่แน่ ทำให้เกิดความวิตกกังวลแก่บุคคลผู้ใฝ่ใจอยู่ ดังนี้ กำเนิดของกระทรวงสาธารณสุขจึงมีลักษณะเป็นดังบุคคลคลอตอยาก และเมื่อคลอตแล้วยังอยู่ได้ด้วยยากเสียอีก” (พระยาสุนทรพิพิธ, 2500, น.461-472)

นอกเหนือจากการประสบปัญหาการขาดความเข้าใจถึงความสำคัญของการแพทย์และการสาธารณสุขอย่างจริงจังแล้ว ในยุคแรกเริ่มของการจัดตั้งกระทรวงสาธารณสุขนั้นยังต้องเผชิญกับปัญหาของการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ทุรกันดารอีกด้วย แม้รัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงครามจะพยายามผลักดันให้มีการก่อตั้งโรงพยาบาลและสถานพยาบาลขึ้นทั่วประเทศ โดย เฉพาะอย่างยิ่งตามหัวเมืองชายแดนที่สำคัญเพื่อเป็นการ “อวดธง” เพื่อแสดงเกียรติภูมิของชาติแก่ประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก และมีความพยายามที่จะพัฒนาประเทศให้เป็นไปในรูปแบบที่เจริญรอยตามโลกเสรีนิยมที่มุ่งพัฒนาสุขภาพ และสวัสดิภาพของประชาชนเพื่อสร้างความเป็นรัฐชาติอันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็ตาม แต่เนื่องจากสถานะเศรษฐกิจที่ตกต่ำจากภาวะสงครามโลกครั้งที่สอง จึงทำให้การแพทย์สมัยใหม่ยังไม่เจริญก้าวหน้า

อย่างไรก็ดี การถือกำเนิดขึ้นของกระทรวงสาธารณสุข นับเป็นจุดเริ่มต้นความเปลี่ยนแปลงในการกำกับดูแลสุขภาพของพลเมืองโดยรัฐให้มีความครอบคลุมความเป็นอยู่ของประชาชนมากขึ้น โดยรัฐให้ความสำคัญกับการจัดการสุขภาพอันเป็นการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งการสอดส่องดูแลเรือนร่างพลเมืองผ่านกำเนิดกระทรวงสาธารณสุขนั้นนอกเหนือจากเป็นการควบคุมดูแลพลเมืองอันเป็นกำลังสำคัญในการผลิต ยังเป็นส่วนสำคัญใน “นโยบายการสร้างชาติ” ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดังที่ทวิศักดิ์ เผือกสม (2550, น.180) ได้ศึกษาไว้ว่า “ความคิดเรื่องการสร้างชาติด้วยโครงการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ร่างกายของประชาชนพลเมืองของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้นกล่าวได้ว่าเป็นความคิดที่แพร่อยู่ทั่วไปในหมู่ปัญญาชนไทยในขณะนั้นอยู่พอสมควร ดังเช่นนายใช้ เรืองศิลป์ ได้ตีพิมพ์หนังสืออ่านสนุกใจนักเรียน และได้เขียนในทำนองเรียกร้องต่อผู้อ่านในตอนหนึ่งว่า ประเทศสยามกำลังต้องการเด็กที่แข็งแรง อดทน และกล้าหาญ เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าไปให้กับประเทศ นายใช้ระบุว่าการที่จะสร้างร่างกายให้มีความแข็งแรงตามความต้องการของประเทศนั้นมีหลักอยู่ 5 ประการคือ 1) การกินอาหารที่ดี 2) สูดอากาศที่ดี 3) ดื่มน้ำที่สะอาด 4) ออกกำลังกายอยู่เสมอ และ 5) รักษาร่างกาย เสื้อผ้า และบ้านเรือนให้สะอาด กล่าวโดยสรุปก็คือ การสร้างชาตินั้นต้องวางอยู่บนพื้นฐานของการดูแลร่างกายกับการกินอาหาร”

เมื่อมีการจัดตั้งกระทรวงสาธารณสุขในปี พ.ศ.2485 สุขศาลาชั้นหนึ่งที่ตั้งอยู่ในจังหวัดใหญ่ๆ บางแห่งได้รับการปรับปรุงเป็นโรงพยาบาลประจำจังหวัดและโรงพยาบาลประจำอำเภอ ส่วนสุขศาลาชั้นสอง ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สถานือนามัย” ในเวลาต่อมา โดยสถานือนามัยเหล่านี้มีหน้าที่สำคัญในการดูแลสุขภาพของพลเมืองไทยในระดับที่ใกล้ชิด เนื่องจากเป็นหน่วยงานสาธารณสุขที่อยู่ในชุมชน เป็นหน่วยบริการระดับปฐมภูมิ ที่ทำหน้าที่คัดกรองและส่งต่อผู้ป่วยที่มีอาการหนักไปยังโรงพยาบาลประจำอำเภอหรือประจำจังหวัดอีกทางหนึ่ง การเกิดขึ้นของสถานือนามัยแสดงให้เห็นถึงความพยายามจะขยายงานสาธารณสุขมูลฐานไปยังท้องถิ่น ผ่านการให้ประชาชนดูแลสุขภาพตัวเองด้วยการเน้นการป้องกันมากกว่าการรักษา ซึ่งช่วยลดภาระของรัฐในการดูแลสุขภาพของประชาชนในเบื้องต้น เป็นความพยายามที่จะกระจายการดูแลสุขภาพของพลเมืองให้ออกไปจากโรงพยาบาล และเข้าสู่ชุมชนมากขึ้น ซึ่งการขยายอำนาจการดูแลสุขภาพของการแพทย์สมัยใหม่ผ่านสถานือนามัยที่เข้าครอบครองพื้นที่ในทุกตำบลนี้เอง ทำให้ความรู้ชุดใหม่ในการดูแลสุขภาพพลเมืองได้เข้ามาสู่ชุมชนเป็นปฏิบัติการการแพทย์เชิงรุกของรัฐที่เข้ามากำกับดูแลสุขภาพของผู้คนโดยไม่รู้เนื้อรู้ตัว ทั้งพลเมืองในชุมชนก็เกิดความรู้สึกดีที่มีสถานือนามัยคอยให้การดูแลอยู่ในชุมชนอีกด้วย นับเป็นปฏิบัติการที่แนบเนียนและประสบความสำเร็จยิ่ง ดังที่รินทร์ สังข์รักษา (2547, น.94) กล่าวไว้ว่า

“...ขณะเดียวกันในชุมชนชนบท รัฐต้องการขยายการบริการสุขภาพเข้าไปในรูปลักษณะและวิถีทางเดียวกัน จึงทำให้สถานือนามัยเป็นสถาบันในการเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบนี้ให้คนได้ทราบ

ถึงอำนาจของความรู้เกี่ยวกับรัฐเวชกรรม สถานือนามัยจึงเป็นรูปลักษณ์ในการส่งผ่านอำนาจของการแพทย์สมัยใหม่ในชุมชน เมื่อคนหันมานิยมการแพทย์เชิงบำบัดผ่านสถานือนามัย และมีโรงพยาบาลในเมืองเป็นศูนย์รองรับการส่งต่อจากสถานือนามัย เสมือนหนึ่งว่าทุกคนสามารถที่จะเข้าถึงการบริการสุขภาพของโรงพยาบาลได้เฉกเช่นเดียวกับในเมือง"

ความพยายามของรัฐในการเข้ามามีบทบาทต่อพลเมืองไทยในเรื่องการสาธารณสุขโดยเชื่อมโยงกับการสร้างชาติของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ยังคงดำเนินการอยู่เรื่อยมา จวบจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ประกาศให้มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ขึ้น ซึ่งต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” เพื่อกำหนดและวางแผนนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยในแผนแรกมีกำหนดใช้ 6 ปี และในแผนต่อมาปรับเป็นใช้แผนละ 5 ปี แผนพัฒนานี้เองได้กำหนดให้มีแผนการพัฒนาสาธารณสุขบรรจุอยู่ด้วย เพื่อกำหนดนโยบายสุขภาพระดับชาติอันเป็นวาระที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเร่งด่วน โดยกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาสาธารณสุขซึ่งนับเป็นความพยายามจัดระเบียบสุขภาพพลเมืองไทยผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยรัฐ⁷ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 12 ซึ่งมีความสอดคล้องกับ

---

⁷ แผนพัฒนาการสาธารณสุขแต่ละฉบับให้ความสำคัญกับประเด็นในการพัฒนาด้านการสาธารณสุขแตกต่างกันออกไป โดยมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ประกาศใช้ในช่วงนั้นๆ ซึ่งแผนพัฒนาสาธารณสุขที่ใช้ในอดีตมีรายละเอียดดังนี้

แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 1- 3 ให้ความสำคัญกับการลงทุนพื้นฐานในเรื่องสาธารณูปโภค การขนส่ง การสร้างเขื่อนต่างๆ เพื่อมุ่งสร้างความเจริญเติบโตและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ต่อมารัฐให้ความสำคัญกับการสาธารณสุขในฐานะส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศให้ก้าวสู่ความทันสมัย ดังนั้นจึงให้ความสำคัญกับการสร้างโรงพยาบาล สถานือนามัยให้ครอบคลุมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตลอดจนผลิตแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ขาดแคลนให้มีจำนวนและมีคุณภาพมากขึ้น

แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 4 เน้นการสร้างความเป็นธรรมทางสังคมให้ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้รับการบริการด้านการแพทย์และการสาธารณสุขอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตลอดจนสามารถส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในแผนฉบับนี้มีการนำกลวิธีใหม่ๆ มาแก้ไขปัญา และถือเป็นจุดกำเนิดของ “การสาธารณสุขมูลฐาน” ซึ่งให้ความสำคัญกับการให้ความร่วมมือของชุมชนและความต้องการขั้นพื้นฐาน

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีที่รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชากำหนดขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาประเทศให้บรรลุวิสัยทัศน์ "ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ฉะนั้นในเรื่องของการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติจะต้องมีความเชื่อมโยงกับกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) การปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2559 การปฏิรูปประเทศไทย ด้านสาธารณสุข แผนระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข และให้ความสำคัญกับการอภิบาลระบบสุขภาพให้ยั่งยืน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ จัดระบบบริการสุขภาพให้ครอบคลุม เป็นธรรม เพื่อคนไทยมีสุขภาพที่แข็งแรง สามารถสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นเพื่อ

แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 5-6 มุ่งเน้นที่จะแก้ไขปัญหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบทโดยให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของประชาชนไปสู่การมีสุขภาพดีถ้วนหน้าในระยะยาว และเกิดการผสมผสานความรู้กับสาขาอื่น และสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งในและนอกกระทรวงสาธารณสุขมากขึ้น

แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 7 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางกายและใจ โดยกำหนดแผนจะให้ประเทศไทยสามารถบรรลุเป้าหมายสุขภาพดีถ้วนหน้าได้ภายในปีพ.ศ.2543

แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 8 มีจุดเปลี่ยนที่สำคัญคือการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหลัก กำหนดให้มีการบริหารจัดการสาธารณสุขที่ดี เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพของบุคคล ครอบครัว และชุมชน เน้นการประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 9-11 มีการเปลี่ยนแปลงชื่อจาก "แผนพัฒนาสาธารณสุข" มาเป็น "แผนพัฒนาสุขภาพ" ในแผนฉบับที่ 9 โดยให้ความสำคัญกับการตอบสนองความต้องการของประชาชนให้สอดคล้องกับกระแสปฏิรูปในยุคนั้น แนวคิดหลักในการพัฒนาสุขภาพใน 3 แผนนี้มีความเปลี่ยนแปลงไป โดยได้มีการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาสุขภาพว่า สุขภาพก็คือ "สุขภาวะ" ซึ่งหมายความว่า "สุขภาพคือสุขภาวะที่สมบูรณ์และมีดุลยภาพทั้งทางกาย ทางใจ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ" และในการพัฒนาสุขภาพจำเป็นจะต้องพัฒนาระบบสุขภาพทั้งระบบ เพราะสุขภาวะที่สมบูรณ์เกิดจากระบบสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางกายใจ สังคม และจิตวิญญาณที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นบูรณาการ การพัฒนาสุขภาพจึงต้องดำเนินการพัฒนาระบบสุขภาพทั้งระบบ และได้มีการนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เข้ามาผสมผสานในแผนการพัฒนาสุขภาพไปในทางสายกลาง

เป็นการวางรากฐานของระบบสุขภาพให้เข้มแข็ง และสามารถต่อยอดให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างต่อเนื่อง รัฐบาลจึงกำหนดวิสัยทัศน์ในการทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับนี้ไว้ว่า "ระบบสุขภาพไทยเข้มแข็ง เป็นเอกภาพ เพื่อคนไทยสุขภาพดี สร้างประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน"

แผนพัฒนาการสาธารณสุขทั้งหมดข้างต้นนี้ เป็นตัวแทนของภาคปฏิบัติการของรัฐในการเข้าไปควบคุมกำกับดูแลการบริหารจัดการสุขภาพของพลเมืองโดยใช้การแพทย์สมัยใหม่เป็นเครื่องมือโดยในระยะแรกมุ่งที่จะสร้างสถาบันทางการแพทย์อย่างโรงพยาบาลและสถานือนามัยให้ครอบคลุมทุกจังหวัดเพื่อขยายฐานปฏิบัติการตามแนวทางการสร้างชาติผ่านการสาธารณสุข ต่อมาจึงปรับเปลี่ยนวิธีการโดยมุ่งให้ความสำคัญกับการให้พลเมืองไทยมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสุขภาพของตนเองให้มี "สุขภาวะที่สมบูรณ์" แทน ด้วยการสถาปนาความจริงที่ว่า "สุขภาพดี ชีวิตมีสุข" ซึ่งการดำเนินนโยบายสาธารณสุขของรัฐมีการปรับปรุงให้มีความสอดคล้องกับ "วาระแห่งชาติ" ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย ตัวอย่างเช่น "ประเด็นการคุมกำเนิด" ในยุครัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามให้ความสำคัญกับนโยบายการสร้างชาติ ก็ให้ความสำคัญกับการเพิ่มจำนวนพลเมือง (เนื่องจากในยุคดังกล่าวอัตราการตายของพลเมืองอยู่ในเกณฑ์สูงอันเนื่องมาจากโรคระบาดต่างๆ) ผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการประกวดแม่ลูกดก การจัดงานสมรสหมู่ระดับชาติ ต่อมาในพ.ศ. 2513 รัฐบาลประกาศนโยบายประชากรใหม่ สนับสนุนให้มีการวางแผนครอบครัวเพื่อลดจำนวนประชากรในประเทศซึ่งรัฐมองว่าหากมีมากเกินไปจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งนโยบายดังกล่าวก็ประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูงสามารถควบคุมการเกิดของประชากรได้อย่างต่อเนื่อง หากแต่ในปัจจุบันประเทศไทยกลับประสบปัญหาอัตราการเกิดของประชากรลดลงอย่างมาก ขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาในเรื่องความสามารถในการแข่งขันของประเทศเนื่องจากมีแรงงานหนุ่มสาวซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตป้อนเข้าสู่ระบบตลาดน้อยลง ดังนั้นจึงต้องปรับเปลี่ยนนโยบายเป็นการส่งเสริมให้ประชากรมีบุตรเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า พลเมืองไทยในฐานะอัตตบุคคลต้องปรับเปลี่ยนการรับรู้ ทศนคติ ตลอดจนพฤติกรรมด้านสุขภาวะให้สอดคล้องกับกระบวนการความเปลี่ยนแปลงภายใต้การบริหารจัดการของรัฐมาโดยตลอด อีกตัวอย่างที่ทำให้เห็นถึงการปรับบทบาทที่ชัดเจนก็คือ การเกิดขึ้นของโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือเรียก 30 บาทรักษาทุกโรค ที่รัฐสร้างขึ้นโดยมุ่งหวังให้คนไทยทุกคนมีหลักประกันด้านสุขภาพ สามารถรับบริการรักษาโรคโดยเสียค่าใช้จ่ายเพียง 30 บาท ซึ่งผู้ประสงค์จะใช้สิทธิ์ดังกล่าวจะต้องลงทะเบียนเพื่อขอรับ "บัตรทอง" สำหรับรักษาพยาบาลกับสถานบริการสาธารณสุขในเขตที่มีสิทธิ์ โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรคนี้เริ่มดำเนินการใช้ทั่วประเทศในพ.ศ. 2545 ในรัฐบาลยุคพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี โดยนโยบายดังกล่าวเกิดจากการ

ผลักดันของนายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ ประธานชมรมแพทย์ชนบทที่ต่อมาได้รับแต่งตั้งให้เป็น เลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติคนแรก

ประชาชนที่เข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้านี้ ต่างมุ่งหวังที่จะได้รับการ รักษาพยาบาลอย่างมีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพโดยไม่เสียค่ารักษาพยาบาล ซึ่งสิทธิบัตรทองนี้มอบ ให้กับประชาชนที่ไม่มีสิทธิรักษาพยาบาลจากสวัสดิการประกันสังคมหรือสิทธิสวัสดิการการ รักษาพยาบาลของข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ หรือสวัสดิการรักษาพยาบาลอย่างอื่นที่รัฐจัดให้ ซึ่งการ สร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าผ่านโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรคนี้เอง ทำให้ประเทศไทย กลายเป็นประเทศกำลังพัฒนาไม่กี่ประเทศ ที่สามารถจัดให้มีสวัสดิการและหลักประกันสุขภาพแก่ ประชาชนทุกคนในประเทศ และแซงหน้าประเทศอุตสาหกรรมบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งแม้ จะมีความพยายามมาตั้งแต่กลางทศวรรษ 2470 ในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ (The Great Depression) แต่จนถึงปัจจุบัน รัฐบาลสหรัฐอเมริกา ก็ยังไม่สามารถจัดหลักประกันสุขภาพที่ ครอบคลุมประชากรทั้งหมดได้ (สืบค้นจาก https://th.wikipedia.org/wiki/โครงการประกันสุขภาพ_ถ้วนหน้า, วันที่ 2 เมษายน 2560)

อย่างไรก็ดี การเกิดขึ้นของหลักประกันสุขภาพดังกล่าว แม้จะส่งผลดีต่อประชากร โดยรวมของประเทศ แต่ก็ทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพของประชากรเป็นจำนวนมาก ดังนั้นสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นควบคู่ไปด้วยก็คือ การที่รัฐพยายามให้ประชาชนหันมาดูแลและใส่ใจกับการดูแล สุขภาพของตนเองให้มากขึ้นก่อนจะเกิดการเจ็บป่วยที่เป็นภาระทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว และ ประเทศชาติในการต้องเฝ้าระวังรักษาพยาบาล ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ สสส. ที่มุ่งจะขับเคลื่อน กระบวนการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อลดอัตราการเจ็บป่วยและเสียชีวิตก่อนวัยอันควร กระตุ้นให้เกิดการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและความเชื่อ และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อคุณภาพชีวิตของพลเมือง ไทย ดังนั้น สสส.จึงเป็นหนึ่งในกระบวนการควบคุมสุขภาวะของพลเมืองไทย ที่ดำเนินการผ่านการ สนับสนุน หนุน และรณรงค์ให้เกิดกิจกรรมและโครงการต่างๆ ที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนไทยให้เอื้อ ต่อการมีสุขภาวะที่ดีมากขึ้น งบประมาณจำนวนมหาศาลจาก "ภาษีบาป" จึงถูกทุ่มลงไปให้ สสส.เป็น จำนวนมากในแต่ละปี โดยมุ่งหวังที่จะบรรเทา และลดจำนวนผู้เจ็บป่วยที่เข้ารับบริการตาม สถานพยาบาลทั่วประเทศ

จะเห็นได้ว่าการทำให้พลเมืองไทยปรับเปลี่ยนมุมมองด้านสุขภาพ จากเดิมที่มองว่า เรื่องสุขภาพเป็นเรื่องของ “ความเจ็บป่วย” ที่จะต้องได้รับการดูแลรักษาให้กลับมาเป็นปกติ มีสุขภาพ ดีตามเดิม มาเป็นการให้ความสำคัญกับการ “สร้างนำซ่อม” ที่มุ่งให้พลเมืองไทยป้องกันดูแลสุขภาวะ ของตนเองให้อยู่ในภาวะที่สมบูรณ์พร้อมทุกด้านนั้น ได้ทำให้เรื่องของ “การดูแลสุขภาวะ” กลายเป็น สิ่งสำคัญที่พลเมืองไทยจะต้องตระหนักถึงอยู่ตลอดเวลา ไม่เฉพาะแต่ในช่วงที่ต้องประสบกับความ

เจ็บป่วย แต่การดูแลสุขภาพของตนเองและคนในครอบครัวเป็นสิ่งที่พลเมืองจะต้องกระทำ เพราะจะนำมาซึ่งการ “อยู่ดีมีสุข” ตามนิยามที่หน่วยงานสาธารณสุขได้กำหนดไว้ ซึ่งเปิดโอกาสให้ “ชีวอำนาจ” เข้ามาปฏิบัติการบนเรือนร่างของพลเมืองไทยผ่าน “รัฐเวชกรรม” ได้อย่างสมบูรณ์แบบแยกย่อย

2.3 ปฏิบัติการแห่ง “ชีวอำนาจ” ผ่านปฏิบัติการปฏิรูประบบสุขภาพ

ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 การแพทย์และการสาธารณสุขไทยได้พัฒนาการอย่างก้าวกระโดด ใน พ.ศ. 2517 ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญซึ่งนับเป็นการเริ่มต้นประวัติศาสตร์การปฏิรูประบบการแพทย์และการสาธารณสุขในยุคนั้นคือ “การปรับปรุงส่วนราชการกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ.2517” ภายใต้การนำของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการในกระทรวงสาธารณสุขใหม่ โดยปรับให้ปลัดกระทรวงสาธารณสุขสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบได้อย่างทั่วถึงและมีความคล่องตัวในการบริหาร โดยราชการบริหารส่วนภูมิภาคได้เปลี่ยนมาสังกัดขึ้นกับสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขแทนกรมการแพทย์และกรมอนามัยเหมือนก่อน ในระดับจังหวัดได้มีการมอบหมายให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลบังคับบัญชาหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขทั้งหมดที่ตั้งอยู่ และมีหน้าที่บริการเฉพาะในเขตจังหวัดของตนทำหน้าที่เหมือนเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดของกระทรวงสาธารณสุข และปรับปรุงให้สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขมีหน่วยงานที่จำเป็นในการวางแผนและบริหารราชการของตนเองได้อย่างครบครัน (สันติสุข โสภณสิริ, 2545, น.241-243)

นอกจากการปรับปรุงส่วนราชการในกระทรวงสาธารณสุขแล้ว ในภาพรวมของการบริหารประเทศด้านการสาธารณสุข ในพ.ศ.2517 ยังเป็นปีที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ซึ่งนับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ทำให้ความสำคัญกับการสงเคราะห์ประชาชนในการแพทย์และการสาธารณสุขเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ระบุไว้ในมาตรา 91-92 ไว้ดังนี้

“มาตรา ๙๑ รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยโดยถูกสุขลักษณะ และพึงส่งเสริมกิจการเคหะสำหรับประชาชนผู้มีรายได้น้อย

มาตรา ๙๒ รัฐพึงส่งเสริมการสาธารณสุข ตลอดถึงการอนามัยครอบครัว และพึงคุ้มครองสุขภาพของบุคคล และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วย รัฐพึงให้การรักษายาบาลแก่ผู้ยากไร้โดยไม่คิดมูลค่า การป้องกันและปราบปรามโรคติดต่ออันตราย รัฐจะต้องกระทำให้แก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่า”

นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การสาธารณสุขไทยที่ได้มีการกำหนดให้เป็นหน้าที่ของ รัฐบาลอย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญให้รัฐต้องให้การดูแลพลเมืองไทยโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ แม้จะประสบ ปัญหาที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้อย่างเต็มที่และไม่เสียค่าใช้จ่ายก็ ตาม แต่นับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนากิจการด้านการสาธารณสุขในเวลาต่อมา

เมื่อมีการประกาศใช้แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 4 ได้เกิดจุดเปลี่ยนที่สำคัญอีก ประการหนึ่งขึ้นคือ เป็นช่วงเวลาที่กระทรวงสาธารณสุขไทยมุ่งให้ความสำคัญกับ “การสาธารณสุขมูล ฐาน”(Primary Health Care) อย่างเด่นชัด โดยมุ่งพัฒนาประชาชนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และ สามารถช่วยเหลือหรือดำเนินการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่จำเป็นได้ด้วยตัวเอง ซึ่งจะช่วยลดปัญหาที่ เกิดกับประชาชนในท้องถิ่นได้ และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทันที่และทั่วถึง โดยผสมผสานการ รักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสุขภาพไว้ด้วยกัน ซึ่งประชาชนมี ส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมิน โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นหลัก ซึ่งนรินทร์ สังข์รักษา (2547, น.94) มองว่า

“เมื่อการแพทย์สมัยใหม่ ไม่สามารถให้บริการสุขภาพได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนชนบท...รัฐจึงได้มีการสถาปนาสาธารณสุขมูลฐานขึ้นมาโดย กระบวนการเดียวกับการแพทย์สมัยใหม่ และทำให้ชุมชนชนบทเชื่อว่าสามารถที่จะเข้าถึงบริการ สุขภาพได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกับชุมชนเมืองอันเป็นการสร้างความชอบธรรมและการดำรง อยู่ให้การแพทย์สมัยใหม่ ด้วยการชี้ชวนให้คนในชุมชนได้ปฏิบัติตามแนวทางของการสาธารณสุข มูลฐาน เพื่อที่จะสามารถดูแลสุขภาพแบบเบื้องต้นได้ด้วยตนเอง และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ใน ท้องถิ่น รวมถึงการสร้างเครือข่ายให้ชาวบ้านในชุมชนชนบท ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพ ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของรูปแบบในการจัดการดูแลสุขภาพ จากการบำบัดรักษาไปสู่การดูแล สุขภาพของคนในชุมชนชนบท”

การก่อตั้งชมรมแพทย์ชนบทขึ้นในปี พ.ศ. 2521 มีประธานชมรมคนแรกคือ นายแพทย์ อุเทน จารณศรี โดยช่วงแรกของการจัดตั้งนั้นมุ่งที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาระบบการทำงานของ โรงพยาบาลอำเภอเป็นหลักเพื่อให้มีประสิทธิภาพ และช่วยเหลือแพทย์ในชนบทให้สามารถทำงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ต่อมากลุ่มแพทย์ชนบทได้รวมตัวกันริเริ่มให้มีการจัดตั้งมูลนิธิแพทย์ ชนบทขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการบริการด้านการแพทย์และการสาธารณสุขในชนบท สนับสนุนการวิจัยทางการแพทย์และสาธารณสุขในชนบท สนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ทางด้านการแพทย์และสาธารณสุขในชนบท และเพื่อส่งเสริมขวัญและกำลังใจของแพทย์ที่ปฏิบัติงาน อยู่ในชนบท ซึ่งการเคลื่อนไหวดังกล่าว นับเป็นก้าวแรกของการสถาปนาอำนาจของวิชาชีพทาง การแพทย์ให้มีความมั่นคง และเกิดอำนาจต่อรองกับรัฐมากขึ้นด้วยสามารถวิพากษ์ วิวิจารณ์ระบบ

การแพทย์การสาธารณสุขภาครัฐได้จากองค์วิชาชีพเดียวกัน และกลุ่มแพทย์ชนบทเหล่านี้เองถือเป็นกลุ่มหลักที่เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานในชนบทไทย

ต่อมาในช่วงพ.ศ.2530 กลุ่มแกนนำสำคัญในการจัดตั้งมูลนิธิแพทย์ชนบทได้เติบโตกลายเป็นผู้บริหารในกระทรวงสาธารณสุขมากขึ้น ในช่วงที่เองที่แพทย์กลุ่มดังกล่าวเริ่มจับประเด็นปัญหาของระบบสุขภาพโดยเชื่อมโยงกับโครงสร้างของระบบและการวางนโยบายสาธารณะ ภายใต้ชื่อของ "กลุ่มสามพราน" ที่ร่วมหารือ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในประเด็นระบบสุขภาพ จนความคิดเหล่านั้นถูกขัดเกลาจนกลายเป็นรูปธรรมด้านนโยบายและทิศทางการทำงานระดับประเทศ (ระชา ภูษชงค์, นภนาท อนุพงศ์พัฒน์ และโกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2556, น.59-60) ผลงานสำคัญของกลุ่มหมอสามพราน ได้แก่ การจัดตั้งมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ ที่ได้รับทุนสนับสนุนส่วนหนึ่งจากมูลนิธิร็อกกีเฟลเลอร์ ซึ่งมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาตินี้ นับเป็นองค์กรอิสระด้านสุขภาพแห่งแรกที่มีการทำงานลักทอร่วมกันเป็นเครือข่ายข้ามพรมแดนสาขาวิชา และพรมแดนของสถาบัน และอยู่ในฐานะที่จะผลักดันการสร้างเสริมสุขภาพให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนชาวไทยได้ และจากการกำเนิดขึ้นของมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาตินี้เอง จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการจัดตั้ง "องค์กรอิสระทางสาธารณสุขตระกูล ส." ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินนโยบายด้านสุขภาพในประเทศไทยตามมาในเวลาต่อมาได้แก่

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2535 โดย สวรส.เป็นองค์กรของรัฐที่มีใช้ส่วนราชการจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งถือกำเนิดขึ้นมาพร้อมกับการจัดตั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) โดยมีโครงสร้างองค์กรและการบริหารที่เน้นความคล่องตัว เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายในการจัดการความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบสุขภาพได้ (Better Knowledge Management for Better Health Systems) โดย สวรส.มีวิสัยทัศน์ที่จะเป็น "ผู้นำระบบวิจัยเพื่อการพัฒนา นโยบายที่นำไปสู่สุขภาพของประชาชนชาติ" และการทำงานระยะแรกจะเน้นที่การวิจัยสร้างความรู้ใช้เป็นฐานสำคัญในการพัฒนาระบบสุขภาพ ในมิติต่างๆ ที่มาของการก่อตั้ง สวรส.นั้น เกิดจากการพูดคุยกันในเวทีแพทย์ชนบทซึ่งมีความเห็นตรงกันว่าในการปฏิรูประบบสุขภาพ จำเป็นจะต้องมีความรู้เชิงระบบเสียก่อน และความรู้เชิงระบบดังกล่าวก็ต้องมาจากสถาบันวิจัยระบบที่เป็นอิสระด้วย (ประเวศ วะสี, 2546, น.4-6)

สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) เป็นหน่วยงานในสังกัดของ สวรส.ที่ ถูกตั้งขึ้นเพื่อเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูประบบสุขภาพของประเทศ จากเน้นการ"ซ่อมสุขภาพ" ไปสู่หลักการ "สร้างนำซ่อม" โดยถึงภาคส่วนต่างๆ มาทำงานร่วมกับ เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ในเรื่องของสุขภาพ มาตั้งปี พ.ศ. 2543 โดยมีเป้าหมายระยะยาวที่ต้องการจะผลักดันให้เกิด

"พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ" ขึ้น ต่อมาเมื่อการจัดทำ พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติประสบความสำเร็จ และประกาศใช้ในปี พ.ศ.2550 ทำให้ สปส.เปลี่ยนชื่อมาเป็น "สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ" (สช.) โดยมีวิสัยทัศน์ของหน่วยงานว่า "ระบบสุขภาพไทยพัฒนาจากกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานทางปัญญา" และมีพันธกิจในการ "สานพลังความรู้ นโยบาย และสังคม เพื่อนำไปสู่นโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานทางปัญญา"

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เป็นองค์กรของรัฐ ตาม พ.ร.บ. หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรียุคแรกว่าการกระทรวงสาธารณสุข ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และคณะกรรมการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานบริการสาธารณสุข ซึ่งมีการกิจหลักในการบริหารจัดการเงินกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน และด้วยการบริหารจัดการเงินกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน หน้าที่หลักของ สปสช. ที่ประชาชนรู้จักกันดีคือ การให้การดูแลเรื่องสิทธิหลักประกันสุขภาพ โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือ 30 บาทรักษาทุกโรค อันเป็นโครงการที่ขยายสวัสดิการรักษายาบาลและหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมกลุ่มประชากรที่ตกหล่น และเปิดดำเนินการครั้งแรกในปี พ.ศ.2545 ในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่จะให้ประชาชนไทยทุกคนได้รับบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานและผู้ป่วยมีสิทธิได้รับการรักษายาบาลจากสถานบริการของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 52 ที่บัญญัติไว้ว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานและผู้ป่วยมีสิทธิได้รับการรักษายาบาลจากสถานบริการของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย"

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นองค์กรของรัฐที่ไม่มีข้าราชการที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่ผลักดัน กระตุ้น สนับสนุน และให้ทุนแก่หน่วยงานต่างๆ ในสังคม ให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อลดอัตราการเจ็บป่วยและเสียชีวิตก่อนวัยอันควร กระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและความเชื่อ และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อคุณภาพชีวิต โดยมีเงินทุนหลักที่ได้จาก “เงินบำรุงกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพซึ่งมาจาก “ภาษีบาป” ที่รัฐจัดเก็บจากผู้ผลิตและนำเข้าสุราและยาสูบในอัตราร้อยละ 2 ของภาษีที่ต้องชำระ”

สสส. เป็นหน่วยงานหลักที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ เนื่องจากมีที่มาของแหล่งเงินทุนในการบริหารจัดการหน่วยงานที่น่าสนใจยิ่งเพราะไม่ได้ใช้งบประมาณจากภาครัฐ แต่เป็น

การจัดเก็บเงินรายได้จากภาษีนำเข้าสุราและยาสูบร้อยละ 2 ซึ่งล่าสุดในปี พ.ศ.2560 ได้รับอนุมัติงบประมาณในการดำเนินงานประจำปีเป็นจำนวนทั้งสิ้น 4,538 ล้านบาท (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2559, น.20) วิสัยทัศน์ในการก่อตั้ง สสส. นั้นนับว่ามีความน่าสนใจเนื่องจากเป็นความพยายามที่จะส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบใหม่ที่พ้นไปจากความรับผิดชอบหลักของกระทรวงสาธารณสุข โดยดึงเอาเครือข่ายประชาชนและกลุ่มภาคีต่างๆ เข้ามาเป็นแนวร่วมสำคัญ อีกทั้งพันธกิจของ สสส. นั้น มุ่งให้การดูแล “สุขภาวะ” เป็นสำคัญตั้งแต่แรกเริ่ม อันเป็นการขยายขอบเขตของงานด้านการสาธารณสุขจากการดูแล “สุขภาพ” เป็น การดูแล “สุขภาวะ” ตามแผนการดำเนินงานด้านสุขภาพขององค์การอนามัยโลก (WHO) เป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่การสถาปนาอำนาจในการรณรงค์ให้ประชาชนมีสุขภาวะที่ดี

จะเห็นได้ว่า การถือกำเนิดขึ้นของสถาบัน “ตระกูล ส.” อันได้แก่ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) ซึ่งต่อมากลายเป็นสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ภายใต้การขับเคลื่อนจากกลุ่มนักวิชาการทางการแพทย์กลุ่มสำคัญอย่าง “หมอสามพราน” ภายใต้การนำของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี ก่อให้เกิดการทำงานสอดคล้องประสานกันเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในระบบสุขภาพของสังคมไทย โดยทั้ง 4 หน่วยงาน ต่างมีจุดมุ่งหมายในการทำงานเพื่อจัดการองค์ความรู้ไปสู่การพัฒนาระบบสุขภาพ ระบบบริการสุขภาพที่มีคุณภาพมาตรฐานสำหรับประชาชน โดยให้ความสำคัญกับนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานทางปัญญา อันจะนำไปสู่ระบบสังคมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะโดยดึงเอาเครือข่ายประชาชนมาเป็นแนวร่วมในการกำกับดูแล “สุขภาวะ” ของตนเองตามแนวทางที่องค์กรสาธารณสุขได้กำหนดแผนไว้ ซึ่งเป็นปฏิบัติการที่ได้รับการวางแผนอย่างเป็นระบบ จนทำให้พลเมืองปฏิบัติตามได้โดยไม่รู้ตัว หรือรู้สึกว่าคุณบังคับแต่อย่างใด

การเกิดขึ้นของหน่วยงานตระกูล ส. ได้นำไปสู่การเกิดพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 โดยสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ได้ดำเนินการศึกษาเพื่อร่างแผน พรบ.ควบคุมไปกับการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชนทั่วประเทศผ่านการจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ และได้รับประกาศใช้อย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2550 โดย พรบ.ดังกล่าวมีหน้าที่สำคัญในการหนุนเสริมกลไกต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นกลไกของรัฐบาลที่จำแนกเป็นกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ กลไกภายใต้ พ.ร.บ.กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กลไกภายใต้ พ.ร.บ.หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) กลไกภายใต้ พ.ร.บ.สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ให้ประสานตัวเข้าหากัน เพื่อช่วยกันทำงานพัฒนาสุขภาพหรือสุขภาวะที่มุ่งสู่

ทิศทาง “สร้างนำซ่อม” ร่วมกันต่อไป โดย พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตคนไทยทุกคน เป็นเครื่องมือเสริมสร้างให้ประเทศไทยมีระบบสุขภาพที่เข้มแข็ง มีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยสมบูรณ์ทั้งกายใจ เอื้อเพื่อแบ่งปัน อยู่ร่วมกันในสังคมอยู่เย็นเป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2551, น.5)

นอกจากนี้ สาระสำคัญของ พ.ร.บ.นี้ยังมุ่งเน้นการสร้าง ความเข้าใจว่าการดูแลสุขภาพมีขอบเขตกว้างไกลกว่าเรื่องเจ็บป่วยทางกาย และใจ แต่ยังหมายรวมถึงการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่และสังคมอยู่เย็นเป็นสุข สิ่งที่สำคัญคือจะต้องมุ่ง “สร้างนำซ่อม” หรือป้องกันมากกว่ารักษา โดยประชาชน “มีหน้าที่” ปกป้องดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม และพ.ร.บ.จะรับรองสิทธิประชาชนให้ได้รับการคุ้มครองดูแลสุขภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม และเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา และร่วมกำหนดนโยบายกับองค์กรภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพโดยรวมอีกด้วย

สิ่งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนใน พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติฉบับนี้คือ การนิยามความหมายของคำว่า “สุขภาพ” ไว้ในมาตรา 3 ว่า “สุขภาพ หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคมเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล” (ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 124 ตอนที่ 16 ก ลงวันที่ 19 มีนาคม 2550) นับเป็นการนิยามความหมายของสุขภาพที่ไม่จำกัดขอบเขตอยู่แต่ในเรื่องของสุขภาพกาย และสุขภาพจิตอีกต่อไป หากแต่ยังหมายรวมถึงสุขภาพทางปัญญา (Spiritual Health) และสังคม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนผ่านจากการนิยามความหมายคำว่า “สุขภาพ” มาสู่ “สุขภาวะ” ที่ใช้กันในปัจจุบัน

พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลต่อพลเมืองไทยในแง่ของสุขภาวะเป็นอย่างดี กล่าวคือได้ปรับเปลี่ยนความหมายของคำว่า “สุขภาพ” ในแบบเดิม ให้มีขอบเขตกว้างขวางมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินงานของหน่วยงานด้านสาธารณสุขที่สามารถจะเข้ามามีบทบาทในการกำกับดูแลพลเมืองไทยได้อย่างกว้างขวางมากขึ้นอีกด้วย พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติฉบับนี้ ยังให้ความสำคัญกับการสร้างเสริมสุขภาพ และการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกระดับในระบบสุขภาพ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนนโยบาย อันนำไปสู่การสร้างกลไกบางอย่างที่ทำให้พลเมืองต้องกำกับดูแลสุขภาวะของตนเองไปตามความประสงค์ของรัฐ ทำให้หน่วยงานด้านการสาธารณสุขสามารถใช้ชีวอำนาจในการบริหารจัดการสุขภาพของพลเมืองไทยได้อย่างเต็มที่

จะเห็นได้ว่า ปฏิบัติการดูแลสุขภาพพลเมืองในประเทศไทยมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง ทั้งในเรื่องของการรับเอาการแพทย์แผนตะวันตกเข้ามาในสังคมไทยผ่านราชสำนักซึ่งมีบทบาทต่อการพัฒนาระบบการแพทย์และสาธารณสุขในประเทศไทยในยุคแรกเป็นอันมาก แม้เมื่อการบริหารจัดการสาธารณสุขของประเทศจะถูกส่งผ่านมาอยู่ในมือของรัฐบาลภายหลังการเปลี่ยนแปลงการ

ปกครอง พ.ศ.2475 แล้วก็ตาม สถาบันกษัตริย์ยังคงมีความเกี่ยวเนื่องกับการสาธารณสุขผ่านการเสด็จเยี่ยมราษฎรที่อยู่ห่างไกล การจัดตั้งโครงการหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ และการจัดตั้งกองทุนอานันทมหิดลเพื่อเป็นทุนการศึกษาให้นักศึกษาเรียนดีไปศึกษาด้านการแพทย์ต่อในต่างประเทศ ในยุคของจอมพล ป.พิบูลสงคราม การสาธารณสุขได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างเรือนร่างพลเมืองไทยที่มีความสมบูรณ์เพียบพร้อม เป็นกำลังสำคัญในการสร้างชาติที่มีความเป็นอารยะ (civilization) ต่อมาในยุครัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้มีการสร้างอัตลักษณ์ชาติขึ้นมาใหม่ในเรื่องของ ชาติ-ศาสน์-กษัตริย์ เพื่อต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ และใช้หน่วยแพทย์เคลื่อนที่พระราชทานเป็นหน่วยงานขับเคลื่อนในเขตทุรกันดารและพื้นที่สีแดงเนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ไม่อิงการเมือง การเสด็จพระราชดำเนินไปยังพื้นที่ห่างไกลพร้อมหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ที่เป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนนิยมชมชอบพระองค์มากขึ้นเรื่อยๆ โครงการด้านสุขภาพต่างๆ ได้พัฒนาเป็นองค์กรที่มีความมั่นคงถาวรมากขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงจากกองทุนอานันทมหิดลกลายเป็นมูลนิธิอานันทมหิดล การก่อตั้งมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ เป็นต้น (ภาคภูมิ แสงกนกกุล, 2559) แม้เมื่อผ่านพ้นภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์แล้ว สถาบันกษัตริย์ยังคงถูกนำมาเชื่อมโยงเข้ากับประเด็นสุขภาพดังปรากฏในแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ที่นำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เข้ามาผสมผสานกับแผนพัฒนาสุขภาพแบบสายกลาง ซึ่ง สสส.เองก็ได้ใช้สถาบันกษัตริย์ในการรณรงค์ประเด็นสุขภาพต่างๆ ตามแผนงานของตนไม่ว่าจะเป็นโครงการหยุดเหล้าหยุดกระปุกเพื่อพ่อ ทำความดี 60 ปี 60 ล้านความดีถวายในหลวง สุข 8 สุขภาวะยั่งยืนด้วยวิถีชีวิตพอเพียง หรือโครงการหนึ่งเสียงยุติธรรมรณรงค์ต่อผู้หญิง ที่ดึงเอาพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภามาเป็นพรีเซนเตอร์ เป็นต้น จึงนับได้ว่าปฏิบัติการดูแลสุขภาพพลเมืองไทยนั้นมีสถานะพิเศษ โดยใช้สถาบันฯเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจเพื่อเข้าถึงประชาชน และทำให้ปฏิบัติการดูแลสุขภาพพลเมืองมีความชอบธรรมมากขึ้น

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากการให้การดูแลสุขภาพของพลเมืองไทยโดยรัฐ ไปสู่การดูแล “สุขภาวะ” ของพลเมืองไทยโดยรัฐและองค์กรอิสระทางสาธารณสุขนั้น เกิดขึ้นทั้งจากปัจจัยภายในประเทศและภายนอกประเทศช่วยกันหนุนเสริม โดยกลุ่มแกนนำผู้ขับเคลื่อนการปฏิรูประบบสุขภาพใช้ชื่องานรณรงค์อนามัยโลก (WHO) และสถาบันสุขภาพในต่างประเทศ (VicHealth) เป็นต้นแบบและปรับเปลี่ยนโดยการนำเอาบริบท “ชาติ-ศาสน์-กษัตริย์” อันเป็นบริบทพิเศษของสังคมไทยเข้ามาขับเคลื่อนในเรื่องของสุขภาวะ และขยายอาณาเขตแห่งอำนาจจนกลายเป็นชีวอำนาจ ที่เข้าครอบครอง และมีอำนาจนำเหนือชีวิตพลเมืองไทยทั้งแง่ของสุขภาพ จิตวิญญาณ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อย่างแยกขาดโดยที่พลเมืองเหล่านั้นมิได้รู้ตัวแต่อย่างใด สสส.ในฐานะองค์กรสำคัญทางสาธารณสุขได้ปฏิบัติการสถาปนาความจริงอันว่าด้วยเรื่องของการดูแลสุขภาพพลเมืองไทยผ่านการ

ดำเนินกิจกรรมที่หลากหลาย และสะท้อนแนวคิดผ่านสื่อโฆษณาณรงค์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของคนไทยจนเกิดเป็นแนวคิดใหม่ด้านสุขภาพที่น่าสนใจ

โฆษณารณรงค์การตลาดเพื่อสังคมของสสส.ได้สถาปนาวาทกรรมสุขภาวะจำนวนมากขึ้นมาในสังคมไทยผ่านความพยายามที่จะจัดระเบียบสุขภาวะพลเมืองให้เป็นไปในแบบที่สสส.ต้องการ โฆษณาเหล่านี้จึงทำหน้าที่เป็นเสมือนร่างทรงแห่งอำนาจทางการเมืองที่คอยบงการการดำเนินชีวิตของพลเมืองว่าจะต้องประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเป็นพลเมืองที่เชื่อง และเชื่องฟัง ซึ่งสิ่งที่พลเมืองจะได้รับเป็นการตอบแทนต่อการสยบยอม คือการมี “สุขภาวะที่สมบูรณ์” นำไปสู่การมีอายุยืนยาวอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี พร้อมกันนี้โฆษณายังได้เบียดขับผู้มีประพฤติดนในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับที่โฆษณาต้องการนำเสนอว่าเป็นบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ เป็นผู้ซึ่งไม่ควรจะยึดถือเป็นแบบอย่าง และผู้ที่ขัดขึ้นต่อแบบแผนที่ สสส.กำหนดไว้ตามการถ่ายทอดที่ปรากฏในโฆษณาจะต้องได้รับผลร้ายในทางใดทางหนึ่งเสมอ ตัวอย่างเช่น โฆษณาเลิกเหล้าชุด จน เครียด กินเหล้า ได้ตีตราภาพลักษณ์ของคนกินเหล้าว่าจะต้องเป็นคนจน มีชีวิตที่แร้นแค้น มีปัญหาครอบครัว ซึ่งทำให้เกิดความเครียดตามมา และเมื่อเกิดความเครียดก็ใช้วิธีการกินเหล้าเพื่อดับทุกข์นั้น ซึ่งไม่ใช่หนทางแห่งการแก้ปัญหาที่แท้จริง และนำคนกินเหล้าไปสู่วังวนแห่งความทุกข์ระทมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เป็นต้น

สิ่งที่ สสส.กำลังทำกับพลเมืองไทยคือ การสถาปนารัฐเวชกรรมผ่านการนำเสนอโฆษณา ซึ่งในโฆษณาเหล่านั้นประกอบไปด้วยสาร (message) ที่ได้วางระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ให้กับพลเมืองไทยโดยผ่านชีวอำนาจ ซึ่งวิธีการนี้เรียกว่าเป็น bio-politics หรือชีวการเมือง เป็นปฏิบัติการของอำนาจทางการเมืองที่มีผลต่อการใช้ชีวิตของพลเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคำว่า “สุขภาพ” ได้รับการขยายความหมายเป็น “สุขภาวะ” ฐานของอำนาจที่แผ่กระจายครอบคลุมการดำเนินชีวิตของพลเมืองก็ถูกทำให้กว้างขวางมากขึ้น

ชีวอำนาจ เป็นเทคโนโลยีของอำนาจที่มีเทคนิควิธีหลากหลาย ทำหน้าที่ควบคุมพลเมืองไว้ให้อยู่ภายใต้วาทกรรมที่รัฐประกอบสร้างและผลิตซ้ำความหมายขึ้น เรือนร่างของพลเมืองถูกจัดระเบียบ ถูกวางกฎเกณฑ์ว่าสิ่งใดควรทำ ไม่ควรทำ สิ่งใดควรปฏิบัติตาม สิ่งใดควรถูกเบียดขับให้หลุดออกไปจากสังคม ภายใต้การควบคุมสอดส่องของ สสส. พลเมืองไทยได้ถูกจำแนกแยกแยะแล้วว่าการประพฤติแบบใดจึงเรียกว่าเป็นการปฏิบัติตนที่นำไปสู่การมี “สุขภาวะที่สมบูรณ์” ก่อกำเนิดเป็น “ร่างกายได้บงการ” ขึ้นมาได้อย่างแยบยล

การเกิดขึ้นของโฆษณาเพื่อณรงค์เสริมสร้างสุขภาวะในประเด็นต่างๆ ของ สสส.ไม่ได้เกิดขึ้นด้วยความบังเอิญ แต่เป็นความตั้งใจที่จะปฏิบัติการควบคุมพลเมืองผ่านวิธีการอันละมุนละม่อมเพื่อจำแนกแยกแยะว่า “พลเมืองที่มีสุขภาวะที่ดี” มีลักษณะเป็นอย่างไร เทคนิควิธีทางโฆษณาได้ถูกนำมาใช้ในการถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติตนเพื่อนำไปสู่การมีสุขภาวะที่ดี การโน้มน้าว/ชักจูงใจผ่าน

การเล่าเรื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย การใช้ประเด็นเรื่องชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ มาผนวกเข้ากับวาทกรรมสุขภาวะเป็นความพยายามที่จะร้อยเรียงเรื่องราวอันดูเหมือนจะไม่เกี่ยวข้อง กับสุขภาพให้เข้ามาสู่บริบทแห่งสุขภาวะด้วยกันทั้งสิ้น ด้วยกลไกบางอย่างของโฆษณาทำให้พลเมืองที่ รับชมโฆษณาไม่ได้เกิดการตั้งคำถาม หรือมีข้อสงสัยกับคำแนะนำในการปฏิบัติตนเหล่านั้น ยิ่งผู้ ถ่ายทอดสารเป็นถึง สสส.ผู้ทรงภูมิความรู้ทางการแพทย์ก็ยิ่งทำให้เชื่อใจได้ว่าสิ่งที่ สสส.แนะนำจะเป็น สิ่งที่ดีกับเราอย่างแท้จริง

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าโฆษณารณรงค์ของ สสส. มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการประกอบสร้างความหมาย และสถาปนาความจริงเกี่ยวกับสุขภาวะในสังคมไทย ซึ่งผู้ศึกษา จะทำการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นถึงกลวิธีในการประกอบสร้างวาทกรรมสุขภาวะเหล่านี้ผ่านโฆษณา รณรงค์ในประเด็นเรื่องชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ในบทต่อไป

บทที่ 3

การสถาปนาวาทกรรมสุขภาวะกับประเด็นเรื่องชาติของ สำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ในการศึกษาเรื่อง "การสถาปนารัฐเวชกรรมผ่านโฆษณาชุดเสริมสร้างสุขภาวะในประเด็นเรื่องชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)" ผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) เป็นแนวทางหลักในการศึกษา เพื่อเผยให้เห็นถึงเจตจำนงในการสถาปนารัฐเวชกรรมของ สสส. ในสังคมไทยผ่านโฆษณาณรงค์การตลาดเพื่อสังคม (Social Marketing) โดยการวิเคราะห์ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมที่ สสส. สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองต่ออุดมการณ์และการแพทย์สมัยใหม่ และการขยายพรมแดนชีวอำนาจที่เปลี่ยนผ่านความหมายของคำว่า “สุขภาพ” เป็น “สุขภาวะ” อันครอบคลุมทั้งในเรื่อง ร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา หรือที่ สสส. ใช้คำว่า “จิตวิญญาณ” เป็นนิยามใหม่ของคำว่า “สุขภาพ” ซึ่งการวิเคราะห์วาทกรรมจะเผยให้เห็นถึงการใช้สื่อโฆษณาในการสร้างจิตสำนึกใหม่ในเรื่องสุขภาวะในสังคมไทย โดยผู้วิจัยมุ่งจะวิเคราะห์วาทกรรมที่ปรากฏในโฆษณาชุดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เพื่อศึกษาปฏิบัติการของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการสร้างนโยบายและการเคลื่อนตัวจากการให้ความสำคัญกับการดูแล “สุขภาพ” ไปสู่การดูแล “สุขภาวะ” และศึกษาคุณลักษณะของวาทกรรมสุขภาวะและปฏิบัติการสถาปนาความจริงเรื่องสุขภาพของสสส. ผ่านโฆษณา

เมื่อเอ่ยถึงเรื่องของ “สุขภาวะ” เรามักคิดถึงภาพของการนำเสนอโฆษณาในเรื่องของการดูแลสุขภาพสุขภาพของตนเองเพื่อให้มีสุขภาพกาย และใจที่แข็งแรง การดูแลสุขภาพบ้านเรือนให้มีสุขอนามัย อันเอื้อต่อการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดย สสส. ปฏิบัติการนำเสนอ “ภาพ” ของ “การดำเนินชีวิตที่ควรจะเป็น” ตามแบบที่ สสส. ร่างไว้ เพื่อสร้างเรือนร่างพลเมืองที่มีความพร้อมทั้งในด้านของ กาย ใจ สังคม และปัญญา ตามพันธกิจที่กำหนด แต่นอกเหนือจากการถ่ายทอดวิธีคิดในการดูแลสุขภาพของตนเองเพื่อการมี “สุขภาวะ” ที่ดีของตนเองแล้ว สสส. ยังได้นำเสนอวาทกรรมสุขภาวะอีกหนึ่งชุด ที่เชื่อมโยงเรื่องของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เข้ากับเรื่องของสุขภาวะพลเมือง ซึ่งประเด็นดังกล่าวดูเหมือนจะห่างไกลจากความคิด ความรู้สึกของผู้คนว่าจะสามารถนำมาเชื่อมโยงกับประเด็นของสุขภาวะได้

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์วาทกรรมในประเด็นการสร้างชาติที่ถูกนำมาผูกโยงร้อยเรียงเข้ากับเรื่องของสุขภาวะผ่านสื่อโฆษณาณรงค์สร้างเสริมสุขภาวะของสสส. ในชุดต่างๆ อันได้แก่ชุดเล็กเหล่า และชุดปลูกพลังบวกเปลี่ยนประเทศไทย เพื่อทำความเข้าใจใน “ตัวบท” ที่ประกอบ

สร้างขึ้นมาเป็นความหมายในงานโฆษณา ที่จะเผยให้เห็นว่าประเด็นเรื่องชาติ ถูกหยิบยกมาในเสนอให้เกี่ยวข้องกับเรื่องของวาทกรรมสุขภาวะได้อย่างไร โดยในบทนี้ได้แบ่งวาทกรรมที่ใช้ในการวิเคราะห์ออกเป็นสามส่วนคือ

3.1 วาทกรรม “โง่ จน เจ็บ” กับการสร้างชาติ เป็นการวิเคราะห์โฆษณาของ สสส. ที่ใช้ประเด็น “โง่ จน เจ็บ” เพื่อเผยให้เห็นกระบวนการสร้างความไม่ปกติให้แก่พลเมืองไทยที่ดื่มเหล้า ซึ่งชีวอำนาจ ได้เข้ามามีบทบาท ในการสร้างความแปลกแยกให้กับผู้ดื่มเหล้า และแสดงให้เห็นผ่านโฆษณาว่า บุคคลเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการควบคุมให้อยู่ในร่องรอย และกลับมาเป็น “บุคคลปกติ” อีกครั้งหนึ่ง ด้วยการ “เลิกเหล้า” และเชื่อมโยงให้เห็นว่าการเลิกเหล้ามีส่วนช่วยในการสร้างชาติได้อย่างไร

3.2 วาทกรรม “ความขัดแย้ง” กับการสร้างชาติ เป็นการวิเคราะห์โฆษณาของ สสส. ที่ใช้ประเด็น “ความขัดแย้ง” ทางการเมืองในสังคมไทย ในการเล่าเรื่อง โดยชีวอำนาจ จะชี้ให้เห็นถึงความผิดปกติของความแตกแยกที่เกิดขึ้น และแสดงให้เห็นผ่านโฆษณาว่า พลเมืองในชาติไทยจะต้องร่วมมือกันสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ให้เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดความขัดแย้ง ปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรมของตนเอง เพื่อนำไปสู่การสร้างชาติที่เจริญในที่สุด

3.3 คุณลักษณะของวาทกรรมสุขภาวะกับการสร้างชาติ เป็นส่วนที่วิเคราะห์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมสุขภาวะกับการสร้างชาติที่ปรากฏในโฆษณาส่งเสริมสุขภาวะชุดต่างๆ ของ สสส.

ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

3.1 วาทกรรม “โง่ จน เจ็บ” กับการสร้างชาติ

การสร้างความเป็นปกติ (Normalization) เป็นกระบวนการที่ฟูโกต์ถือว่าเป็นเทคนิคในการควบคุมวินัย (disciplinary technology) เป็นเทคนิควิธีในการปกครองตนเอง ภายใต้วาทกรรมที่ครอบงำตัวเราเองให้ยึดถือว่าสิ่งนั้นเป็นความจริงที่จะต้องปฏิบัติตาม โดยถือเป็นเรื่องปกติธรรมดาในชีวิตประจำวัน ที่จะต้องยอมรับและกำกับให้ร่างกายสยบยอมอยู่ภายใต้บังคับนั้น

ในการรณรงค์ให้พลเมืองเลิกเหล้า สสส. ใช้เทคนิควิธีแบบชีวอำนาจ ผ่านการผลิตสถานะของความแปลกแยก (alienated) ให้ผู้ที่ดื่มเหล้าซึ่งไม่ยอมสยบยอมอยู่ภายใต้อำนาจทางการแพทย์ที่สถาปนาความจริงไว้ว่า “การดื่มเหล้าเป็นอันตรายต่อสุขภาพ” ผู้ที่ดื่มเหล้าจึงถูกผลักให้มาอยู่ในขั้วตรงข้าม และเป็นบุคคลที่ “ไม่ปกติ” (abnormal) จำเป็นจะต้องได้รับการควบคุมดูแล

และบำบัดให้กลับเข้าสู่สภาวะของความเป็นปกติ (normalization) เพื่อให้ทุกอย่างอยู่ภายใต้การควบคุมของอำนาจทางการแพทย์

นอกเหนือจากการนำเสนอข้อมูลว่าการดื่มเหล้าเป็นอันตรายต่อสุขภาพอย่างไร อันเป็นวิธีปฏิบัติเดิมในอดีต ดังที่เคยมีการสร้างคำขวัญด้านสุขภาพเพื่อเชิญชวนคนให้เลิกดื่มเหล้าในอดีตว่า “สุรา ยาเสพติด เป็นภัยต่อชีวิต เป็นพิษต่อสังคม” แล้ว สสส.ใช้เทคนิควิธีแบบชีวอำนาจในการสร้างภาพผู้ดื่มเหล้าผ่านโฆษณาณรงค์ของ สสส.ในชุด “เลิกเหล้า” ผ่านวาทกรรมสุขภาพะ “โง่ จน เจ็บ” ขึ้นดังตัวอย่างโฆษณาด้านล่างต่อไปนี้

ตัวละครชายพูดว่า “จน เครียด” และยกเหล้าขึ้นดื่ม เสียงบรรยาย “กินเหล้า”	เสียงบรรยาย “ทำงาน”
เสียงบรรยาย “ได้เรียน”	เสียงบรรยาย “ไม่ป่วย”
เสียงบรรยาย “ฉลาด”	เสียงบรรยาย “ชาติเจริญ...ไปถึงไหนแล้วก็ไม่รู้...แค่เลิกเหล้าเนี่ย”

ภาพที่ 3.1 โฆษณาชุดเลิกเหล้า Title: “หยุดเหล้าหยุดกระปุก” ปี พ.ศ.2550. จากสื่อสปอตโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

ในการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพให้คนไทยมีสุขภาพดีครบ 4 ด้านคือ ด้านกาย จิต ปัญญา และสังคม เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยนำอยู่ตามที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กำหนดไว้นั้น จำเป็นจะต้องสร้างสรรค์ระบบสังคมให้เอื้อต่อการมีสุขภาพ และแผนงานหลักที่ สสส.ให้ความสำคัญอย่างยิ่งก็คือ แผนการควบคุมเครื่องแอลกอฮอล์และสิ่งเสพติด โดยมุ่งทำโครงการเชิงรุก เพื่อแก้ไขปัญหาปัจจัยเสี่ยงหลักทางสุขภาพ แม้ว่าจะมีการรณรงค์โฆษณาอย่างต่อเนื่องมาตลอด แต่จำนวนตัวเลขการจัดเก็บภาษีการผลิตสุราและเบียร์กลับเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยในปี พ.ศ.2548 พบว่า คนไทยดื่มสุราถึง 10,000 ล้านลิตร และใช้จ่ายไปกับการบริโภคแอลกอฮอล์ถึง 187,000 ล้านบาท ซึ่งเมื่อเทียบกับการสำรวจรายจ่ายครัวเรือนจากสำนักงานสถิติแห่งชาติปี พ.ศ.2547 พบว่าค่าใช้จ่ายเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์คิดเป็นร้อยละ 5.5 ของค่าอาหารและเครื่องดื่มครัวเรือน ซึ่งใกล้เคียงกับค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาและค่ารักษาพยาบาล และโตขึ้นอย่างรวดเร็วหากเทียบกับ 10 ปีก่อนหน้านี้ (วยศกร งามข้า, 2550, น.1) ด้วยสถิติดังกล่าว ทำให้ สสส.ต้องเร่งรณรงค์เพื่อลดจำนวนผู้ดื่มเหล้า และหนึ่งในกลยุทธ์ที่ใช้เป็นสื่อก็คือ การโฆษณาเพื่อส่งเสริมสังคมชุดต่างๆ จากการสำรวจโฆษณาชุดเล็กเหล้า ผู้วิจัยพบว่า โฆษณาชุดเล็กเหล้าชุด "หยุดเหล้าหยุดกระปุก" มีการสร้างวาทกรรมสุขภาพที่เชื่อมโยงไปไกลกว่าการดูแลสุขภาพของตนเอง แต่เกี่ยวพันถึงการสร้างชาติดังนี้

โฆษณาชุดดังกล่าวถูกเล่าผ่านตัวละครชายที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ภาพในโฆษณาเปิดฉากที่ตัวละครชายที่เป็นตัวละครหลักนั่งอยู่ในบ้านที่มีลักษณะซ่อมแซม ไม่สวมเสื้อ ใส่กางเกงเก่าๆ ชายผู้นั้นกำลังนั่งดื่มเหล้าด้วยสีหน้าเคร่งเครียด ด้านหลังเขามีหญิงสาวผู้เป็นภรรยา นั่งหน้าออยู่กบฏๆ อีกสองคนที่ฝ่ายผอม และไม่ใส่เสื้อ เด็กๆ หน้าตาอมทุกข์

ภาพลักษณ์ของตัวละครหลักถูกถ่ายทอดในลักษณะที่ฉายแววแห่งความ "ผิดปกติ" ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการขัดเกลา และจัดระเบียบให้เข้ารูปเข้ารอย ตัวละครเปิดฉากด้วยการพูดคำว่า "จน" ตามติดด้วย "เครียด" เป็นการอธิบายว่า "ความจน"เป็นต้นตอแห่งความเครียดของชายผู้นั้น เมื่อมีทั้งความจนและความเครียด สิ่งที่ตัวละครหลักหาทางออกก็คือการ "กินเหล้า" ความทุกข์อันเกิดจากความจนและความเครียดจึงถูกผลิตซ้ำอยู่ในวังวนแห่งความทุกข์ใจ เมื่อตัวละครยังคงดื่มเหล้า และหาทางออกจากวัฏจักรแห่งปัญหาไม่เจอ

ภาพที่สองของโฆษณา ตัดกลับมาที่ตัวละครยังคงนั่งอยู่ในบ้านหลังเดิม ด้วยสภาพการแต่งกายซ่อมแซมมีเพียงกางเกงตัวเดียว แต่คราวนี้ชายคนดังกล่าวกลับเปลี่ยนคำพูดใหม่เป็น "จน เครียด เลิกเหล้า" เหมือนกับว่าคิดบางสิ่งบางอย่างได้ เขาจึงวางขวดเหล้าลง แล้ววิ่งออกไปนอกบ้าน เพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่ ให้เข้าสู่เส้นทางแห่งความเป็นปกติ (Normalization) แบบคนทั่วไปที่ สสส. พยายามจะประกอบสร้างความหมายแห่งความเป็นปกติว่า จะต้องขยันทำมาหากิน ตั้งหน้าตั้งตา

ทำงาน แทนที่จะลงไปที่ขุดหล้า ชายคนดังกล่าวทำงานอย่างหนัก และเริ่มเก็บเงิน เมื่อเริ่มทำงาน ภาพที่โฆษณาชุดนี้ถ่ายทอดถึงชายผู้นั้นเริ่มมีความเปลี่ยนแปลง จากมีเพียงกางเกงตัวเดียวติดกายก็เริ่มมีเสื้อใส่ เริ่มแต่งกายดีขึ้น และเมื่อเก็บเงินได้มากขึ้นก็ตัดสินใจเข้าเรียนหนังสือ ยิ่งเป็นการตอกย้ำว่าชายคนดังกล่าวกำลังเข้าสู่กระบวนการทำให้เรือนร่างตนเองเข้าสู่ภาวะแห่งความ "ปกติ" ผ่านการได้รับการศึกษาจากที่ใดก็กลับกลายเป็นฉลาดขึ้นเพราะได้นำพาชีวิตเข้าสู่สู่ทางอันควรจะเป็นตามที่โฆษณากำกับให้เรารู้สึกเช่นนั้น

เมื่อความขยันขันแข็ง ถูกเสริมแรงด้วยการศึกษา "ความโง่-ความจน" จึงค่อยๆ ถูกขับออกไปจากชีวิตของชายผู้นี้ทีละน้อยๆ จาก "จน" ก็เริ่ม "มีกิน" ภาพในโฆษณาฉายให้เห็นชายคนดังกล่าวแต่งตัวดีขึ้น จากการทำนาทำไร่เพียงลำพังก็เริ่มเป็นเจ้าของกิจการ สามารถจ้างคนงานมาช่วยทำงานในที่ดินของตนได้มากขึ้น ภาพโฆษณากำลังตอกย้ำว่าการเลิกกินเหล้าก็นำมาสู่การมีชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างไร และเมื่อชีวิตดีขึ้นเพราะเลิกเหล้าแล้ว "คนดีมีศีลธรรม" ก็ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างในแบบที่ สสส.นำเสนอ นั่นคือ เมื่อตัวเองดีขึ้นแล้วก็ต้องรู้จักช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่า ภาพโฆษณาจากต่อไปจึงแสดงให้เห็นภาพชายผู้เป็นตัวละครหลักยืนแจ่มพิกจากไร่ตัวเองให้กับคนงานที่มีฐานะยากจนกว่า

เมื่อหลุดพ้นจากวังวนแห่งความโง่และความจนแล้ว ตัวละครชายเริ่มหันมาทำประโยชน์ให้กับสังคม เมื่อมีเวลาว่างก็ชวนลูกไปกวาดลานวัดเป็นการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ซึ่งนำว่าซึ่ง "ความผ่องใส" ให้กับจิตใจ ยิ่งเป็นการตอกย้ำภาพสิ่งที่ควรกระทำให้กับผู้ชมโฆษณา "ความเป็นพุทธศาสนิกชน" ที่ดี ถูกนำเสนอในโฆษณาฉากนี้ และในฉากถัดมาโฆษณาชุดดังกล่าวได้นำเสนอสถาบันครอบครัวผ่านการแสดงออกของตัวละครว่า เมื่อเลิกเหล้าและมีชีวิตอยู่ในร่องในรอย "แบบปกติ" แล้ว ครอบครัวย่อมเกิดความอบอุ่น จากชายชี้เหล้าผู้เป็นที่เอือมระอาของครอบครัวและลูกเมียดังปรากฏในภาพแรกของโฆษณา ถูกแปรเปลี่ยนเป็นชายที่ลูกเมียรัก การเลิกเหล้าทำให้เกิดความสัมพันธ์อันอบอุ่นแก่ครอบครัว พ่อ แม่ ลูกอยู่พร้อมหน้าอย่างมีความสุข ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันไม่ทะเลาะเบาะแว้งกันเหมือนอย่างตอนที่พ่อยังดื่มเหล้าอยู่ ทำให้ครอบครัวเกิดความอบอุ่นเป็นสุขมากขึ้น สอดคล้องกับพันธกิจที่ สสส.ได้วางไว้¹

¹ ในการที่จะเป็นผู้มีอายุยืนยาวขึ้นอย่างมีสุขภาพ ในทัศนะของสสส. ไม่ใช่แค่การมีสุขภาพที่ดีทางกายเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการมีครอบครัวที่อบอุ่น โดย สสส.ได้ตั้งเป้าหมายในเรื่องนี้ไว้ว่าจะต้องมุ่งเพิ่ม “สัดส่วนของครอบครัวที่อบอุ่น” จากการร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และภาคีการพัฒนาหลายองค์กร ร่วมกันจัดทำบัญชีประชาชาติด้านความอยู่ดีมีสุข โดยทุกฝ่ายเห็นว่าประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าใน

เมื่อฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ครอบครัวอบอุ่น โฆษณาชุดดังกล่าวของ สสส.ก็ได้ประกอบสร้างความหมายของคำว่าของการมีสุขภาวะที่ดีเมื่อเลิกเหล้าผ่านการนำเสนอวาทกรรม "โง่ จน เจ็บ" ว่าผู้ที่มีสุขภาวะที่ดีขึ้นจะต้องมีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ไม่เจ็บป่วย เพราะความเจ็บป่วยเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา และจำต้องถูกกำจัดออกไปจากชีวิตพลเมือง ตัวละครหลักของเรื่องจึงจะต้อง "ไม่ป่วย" ด้วยการหมั่นออกกำลังกายสม่ำเสมอ เพราะการออกกำลังกายจะทำให้ร่างกายแข็งแรง เป็นแรงงานชั้นดีในการผลิตของประเทศชาติ

จากโฆษณาชุดนี้ ภาพคู่ตรงข้ามแห่งพฤติกรรมถูกขยายให้เห็นชัดจากการสร้างวาทกรรมสุขภาวะ "โง่ จน เจ็บ" ควบคู่กันไป คนที่ดื่มเหล้าถูกตีตราว่า "โง่" เพราะความโง่จึงทำให้กินเหล้าโดยไม่คำนึงถึงพิษภัยโทษทัณฑ์ที่จะตามมา ความโง่จะมาพร้อมกับการไร้การศึกษา ตัวละครเอกในโฆษณาจึงมีความรู้น้อย และความโง่ดังกล่าวถูกขยายให้เห็นเด่นชัดว่ามาควบคู่พร้อมกับความจน เพราะ "คนจน" มักจะดื่มเหล้า และเหล้าที่ดื่มก็มักจะเป็นเหล้าที่มีราคาถูกกว่าอย่างเหล้าขาว ดังปรากฏในภาพโฆษณาข้างต้น เมื่อความโง่และความจนมาเจอกัน และถูกเสริมแรงด้วยการกินเหล้า สิ่งตามมาก็คือ "เจ็บ" ความเจ็บป่วยทั้งทางกาย ใจ และสังคม จึงเป็นผลพวงแห่งการทำตัวแปลกแยกไปจากความเป็นปกติของสังคม คนดื่มเหล้าถูกผลิตสร้างความหมายใหม่ว่าเป็นคน "ไม่ปกติ" จะถูกจับจ้องจากสังคม และเป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์ร้อนของสำนักแห่งความเป็นชาติอีกด้วย

ใน 4 ฉากสุดท้ายของโฆษณาชุดนี้ ได้พลิกกลับผู้ที่ "โง่ จน เจ็บ" ให้แปรเปลี่ยนเป็นพลเมืองไทยที่พึงประสงค์โดยสมบูรณ์ จากชายชื้อเหล้า ท่าทางน่ากลัว ฐานะยากจน ไร้สติปัญญา มีแต่ความเครียด และทุกข์ระทม กลับกลายเป็นปราชญ์ชาวบ้านผู้รวยปัญญา เพราะได้รับการขัดเกลาจากการประพฤติตนตามแนวทางที่ สสส.กำหนด เมื่อมีปัญหาแล้วยังคำนึงถึงครอบครัว และชุมชนอีกด้วย ชีวอำนาจ ได้สถาปนาอำนาจของตนผ่านการตอกย้ำ และผลิตซ้ำความหมายใหม่ให้กับผู้ที่เคย "โง่ จน เจ็บ" ซึ่งตกอยู่ในฐานะอันน่ารังเกียจ เป็นที่ไม่พึงปรารถนาทั้งของครอบครัวตนเอง และสังคม ให้กลายเป็นบุคคลตัวอย่างที่สังคมยกย่องชีวอำนาจ ที่ สสส.แสดงให้เห็นผ่านโฆษณาชุดนี้ได้สร้างภาพชายผู้ร่ำรวย มีการศึกษา และมีความสุข ขึ้นมาทดแทนชายชื้อเมาคนเก่าที่ถูกทำให้หายไปผ่าน

ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชนนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับ 5 เรื่อง ได้แก่ (1) คนในครอบครัวและชุมชนมีความรักความสามัคคี (2) ความรุนแรงและปัญหาในครอบครัวหรือชุมชนลดลง (3) คนในชุมชนรู้จักและมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (4) เด็ก คนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส ที่ถูกทอดทิ้งมีจำนวนลดลง และ (5) คนในครอบครัวหรือชุมชนมีกิจกรรมร่วมกัน โดย สสส.ใช้ตัวชี้วัดคือดัชนีที่แสดงถึงครอบครัวอบอุ่น พบว่าในพ.ศ.2552 อยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงที่ร้อยละ 63.0 ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการเพิ่มสัดส่วนของครอบครัวอบอุ่นมากขึ้น

กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และท้ายที่สุดโฆษณานี้ นำเสนอภาพตัวละครชายที่มีความแตกต่างจากภาพแรกที่น่าเสนอโดยสิ้นเชิง กล่าวคือหน้าตาสดใส ทำผมเรียบร้อย ใส่แว่นตาแสดงถึงความทรงภูมิ แต่งกายด้วยชุดผ้าไทยเรียบร้อยและดูภูมิฐาน เสียงบรรยายจบที่คำว่า “ชาติเจริญ...ไปถึงไหนแล้วก็ไม่รู้... แค่เลิกเหล้าเนี่ย” เป็นการตอกย้ำว่า เมื่อสามารถเลิกเหล้าแล้ว เราสามารถทำสิ่งดีๆ ให้เกิดขึ้นได้ และการเลิกเหล้าก็สามารถทำให้ “ชาติเจริญ” ได้เช่นกัน ชีวอำนาจ ได้ทำหน้าที่ของมันอย่างสมบูรณ์แบบด้วยการลบลวาทกรรม “โง่ จน เจ็บ” ออกไปและเข้าแทนที่ด้วยเรือนร่างของพลเมืองที่ถูกจัดระเบียบพร้อมสรรพที่จะนำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญและมั่งคั่ง

นอกจากนี้ โฆษณาชุดดังกล่าวพยายามจะเชื่อมโยงประเด็นเรื่องสุขภาพของปัจเจกชนในเรื่องการดื่มสุรา มาสู่เรื่องของการสร้างชาติให้เจริญก้าวหน้าได้ หากหันกลับมาเลิกเหล้า เรื่องของร่างกายของเราจึงไม่ใช่เพียงเรื่องของเราแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นเรื่องของชาติ การดื่มเหล้าอันเป็นความสุนทรีย์ของปัจเจก แม้จะมีโทษทัณฑ์ แต่โทษนั้นหาเพียงเกิดเฉพาะแต่กับร่างกายของผู้ดื่มหรือนำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัวที่อาจได้ผลกระทบจากการที่คนในครอบครัวติดเหล้าเท่านั้น แต่ผู้ดื่มเหล้าต้องแบกรับพันธกิจหลักในการสร้างชาติไว้อีกด้วย และหากชาติไม่เจริญ ส่วนหนึ่งก็เป็นผลพวงมาจากการดื่มเหล้าของพลเมืองนั่นเอง ดังนั้นในฐานะพลเมืองที่ดีของประเทศ สิ่งที่คุณพึงกระทำก็คือการเลิกเหล้า เพราะจะทำให้ประเทศชาติเจริญวัฒนาสถาพรไปในทิศทางที่โฆษณาชิ้นนี้ต้องการนำเสนอ

นอกเหนือการนำเสนอว่า การเลิกเหล้าทำให้ชาติเจริญได้อย่างไรแล้ว จะเห็นได้ว่าภาพคู่ตรงข้ามถูกขยายให้เห็นชัดจากการสร้างวาทกรรมสุขภาวะ “โง่ จน เจ็บ” ควบคู่กันไป คนที่ดื่มเหล้าถูกตีตราว่า “โง่” เพราะความโง่จึงทำให้กินเหล้าโดยไม่คำนึงถึงพิษภัยโทษทัณฑ์ที่จะตามมา ความโง่จะมาพร้อมกับการไร้การศึกษา ตัวละครเอกในโฆษณาจึงมีความรู้่น้อย และความโง่ดังกล่าวถูกขยายให้เห็นเด่นชัดว่ามาควบคู่พร้อมกับความจน เพราะ “คนจน” มักจะดื่มเหล้า และเหล้าที่ดื่มก็มักจะเป็นเหล้าที่มีราคาถูกกว่าอย่างเหล้าขาว ดังปรากฏในภาพโฆษณาข้างต้น เมื่อความโง่และความจนมาเจอกัน และถูกเสริมแรงด้วยการกินเหล้า สิ่งก็ตามมาก็คือ “เจ็บ” ความเจ็บป่วยทั้งทางกาย ใจ และสังคม จึงเป็นผลพวงแห่งการทำตัวแปลกแยกไปจากความเป็นปกติของสังคม คนดื่มเหล้าถูกผลิตสร้าง ความหมายใหม่ว่าเป็นคน “ไม่ปกติ” จะถูกจับจ้องจากสังคม และเป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์ร้อนของสำนึกแห่งความเป็นชาติอีกด้วย

การจะหลุดพ้นจากวาทกรรม “โง่ จน เจ็บ” ได้นั้น พลเมืองจะต้องเริ่มจากการไม่ดื่มเหล้าเสียก่อน หากเลิกดื่มเหล้าแล้วอยู่เฉยๆ ไม่ทำงาน ชีวิตก็คงจะไม่ดีขึ้นได้ โฆษณาจึงรังสรรค์ภาพคนที่เลิกดื่มเหล้าให้กลายเป็นคนขยันขันแข็งมาในทันทีทันใด เมื่อขยันทำมาหากิน แล้วก็ต้องรู้จักเก็บออม เมื่อมีเงินออมขึ้นก็ต้องหลุดพ้นจากวังวนแห่งความโง่ ด้วยการนำตัวเองเข้าสู่ระบบการศึกษา

เพราะเชื่อว่าการศึกษาทำให้คน “ฉลาด” เมื่อฉลาด และขยันแล้วก็จะสามารถหลุดพ้นจากความยากจน และเมื่อเลิกดื่มเหล้าก็จะพ้นจากความเจ็บป่วยอีกด้วย ดังนั้นพลเมืองไทยทุกคนจึงพึงมีหน้าที่ดูแลสุขภาพร่างกายตนเองให้ดีขึ้นด้วยการเริ่มต้นจากการไม่ดื่มเหล้า

“สถาบันครอบครัว” ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่โฆษณาชุดดังกล่าวนำเสนอ ครอบครัวที่หัวหน้าครอบครัวดื่มเหล้า ถูกฉายภาพให้เห็นจากโฆษณาว่าต้องเป็นครอบครัวที่สมาชิกครอบครัวมีความสุข และความเครียด เป็นทุกข์ทนอันเกิดจากเหล้าเป็นสาเหตุหลัก เมื่อหัวหน้าครอบครัวเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาวะด้วยการเลิกเหล้า ทำงาน เก็บเงิน เสริมความรู้ให้กับตนเอง และใช้เวลาทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับครอบครัวมากขึ้น สิ่งที่เป็นผลตามมามันเป็นผลอันพึงประสงค์คือ “ครอบครัวอบอุ่น” แทนที่ที่เลิกดื่มเหล้า สิ่งดีๆ ก็เกิดขึ้นกับชีวิตโดยพลัน และครอบครัวก็มีความสุขในที่สุด

จะเห็นได้ว่า ชีวอำนาจได้นำเสนอภาพในเชิงลบของการดื่มเหล้าผ่านชุดโฆษณา “เลิกเหล้า” ผ่านการสร้างวาทกรรมสุขภาวะ “โง่ จน เจ็บ” ขึ้นในโฆษณาชุดนี้ โดยโฆษณาได้จำลองภาพสถานการณ์ทั้งหมดขึ้นมา เป็นเสมือนการสร้างโลกที่ “กึ่งจริงกึ่งลง” ซึ่งถึงแม้โฆษณาที่ปรากฏนี้จะเป็นสถานการณ์สมมติ แต่บางอย่างในโฆษณานั้นก็สัมพันธ์กับความเป็นจริง และท้ายที่สุดเมื่อคนสามารถเลิกเหล้าได้แล้วนั้น คนเหล่านั้นก็จะถูกพลิกกลับภาพลักษณ์ของตนเองให้ดีขึ้นในบริบท การดื่มเหล้าในบริบทแห่งโฆษณานี้ไม่ใช่เพียงการทำร้ายตนเอง หรือครอบครัวเท่านั้น หากแต่ยังทำลายชาติอีกด้วย เพราะผู้ดื่มเหล้าเป็นสาเหตุที่ทำให้ชาติ “ไม่เจริญ” การกลับเนื้อกลับตัวเป็นพลเมืองที่เดินอยู่ในกรอบแห่งวินัยที่ สสส.กำหนดจึงมีความหมายเท่ากับการมีสำนึกรักชาติ และช่วยทำให้ประเทศชาติเจริญขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

เราไม่เคยตั้งคำถามว่าทำไมคนกินเหล้าจึงถูกแทนค่าว่าเท่ากับคนจน เพราะโฆษณาชิ้นนี้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทยที่เราคุ้นชิน ว่าคนที่กินเหล้าก็มักจะเป็นคนจน ความจนในโฆษณาโดนถ่ายทอดออกมาผ่านภาพลักษณ์ของตัวละครที่สร้างขึ้น คนจนแต่มีการศึกษาก็ดูไม่ใช่เป้าหมายของโฆษณาชิ้นนี้ เพราะคนจนต้นแบบในโฆษณาต้องเป็นคนจนที่ “โง่” คนจนที่ไร้การศึกษาด้วย และทั้งความโง่และจนนี้เองที่เป็นความแตกต่างที่นำไปสู่ความเจ็บไข้ได้ป่วยในชีวิตทั้งทางกายและใจ คนกินเหล้าจึงเป็นเสมือนวัตถุที่ถูกจ้องมองจากคนรอบข้างในสังคม ที่คอยตรวจสอบตาสอดส่องผู้มีพฤติกรรม “ผิดปกติ” พลเมืองที่ดีในสังคมที่ไม่ดื่มเหล้าจึงถูกชักนำมาให้ทำหน้าที่เสมือนเป็นเครือข่ายของผู้ผลิตโฆษณา ที่คอยกำกับดูแล “คนนอกคอก” อย่างคนดื่มเหล้า โดยที่ตนเองก็ไม่ได้รู้ตัวเช่นเดียวกัน และนี่คือความสำเร็จที่ สสส.ได้ปฏิบัติการสถาปนาอำนาจขึ้นผ่านวาทกรรม “โง่ จน เจ็บ” นี้

3.2 วาทกรรม “ความขัดแย้ง” กับการสร้างชาติ

นอกเหนือจากวาทกรรม “โง่ จน เจ็บ” ที่ปรากฏในชุดโฆษณาณรงค์เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพของ สสส.แล้ว สิ่งหนึ่งที่ สสส.นำมายึดโยงเข้ากับเรื่องของการสร้างชาติเพื่อนำไปสู่การสร้างสำนึกร่วมของความเป็นชาตินี้ก็คือ วาทกรรมแห่งความขัดแย้ง อันถูกฉายให้เห็นภาพชัดเจนผ่านโฆษณาชุด “ปลุกพลังบวกเปลี่ยนประเทศไทย”

ในปี พ.ศ.2553 อันเป็นช่วงหลังเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองที่เกิดจากประชาชนที่มีความขัดแย้งทางการเมืองและแบ่งเป็นหลายฝักหลายฝ่าย ทั้งกลุ่มเสื้อเหลือง และเสื้อแดง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มองว่าจะต้องจัดทำโฆษณาขึ้นมาเพื่อกระตุ้นให้คนไทยรักกัน ไม่ท้อแท้ ท้อถอย หหมดกำลังใจ และพร้อมจะลุกขึ้นเดินหน้า ด้วยการปลุกพลังบวกในตัวขึ้นมา มองโลกอย่างสร้างสรรค์ และมุ่งมั่นก้าวไปข้างหน้าเพื่อร่วมกันเปลี่ยนผ่านประเทศให้เจริญก้าวหน้า โดยเริ่มจากการปรับปรุงวิธีคิด ทศนคติ และพฤติกรรมของตนเองก่อน สสส.ได้สร้างสรรค์โฆษณาในชุด “ปลุกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย” ออกมาเป็น 13 ชุดโฆษณาซึ่งมีลักษณะเป็น series ผ่านสโลแกน “ปลุกพลังบวกในตัวคุณ เปลี่ยนประเทศไทย เริ่มต้นที่ตัวคุณก่อน” โดยโฆษณา 1 ชุดคือ Title “ขอโทษประเทศไทย” เป็นการนำเสนอภาพเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองจนต้องมีการสลายการชุมนุมที่แยกราชประสงค์ ในเดือนพฤษภาคม 2553 ซึ่งนำความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่มาสู่ประเทศไทย ประชาชนได้รับความบอบช้ำทางจิตใจ เกิดความรู้สึกสิ้นหวัง สับสน ไม่รู้ชะตากรรมว่าบ้านเมืองจะเดินต่อไปในทางไหน โฆษณาชุดนี้มุ่งที่จะจุดประกายความหวังให้กับผู้ชมโฆษณาให้ลุกขึ้นยืนหยัดอีกครั้งเพื่อร่วมกับทำให้ประเทศกลับมาเจริญก้าวหน้าได้อีก และโฆษณาอีก 12 ชุดนำเสนอผ่านตัวละครหลักที่เป็นทั้งบุคคลผู้มีชื่อเสียง และประชาชนทั่วไป โดยตัวละครหลักจะพูดถึงสิ่งที่ตั้งใจจะ “สร้าง พลิก ทำ เปลี่ยน” เพื่อทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่ประเทศชาติกำลังย่ำแย่จากปัญหาความขัดแย้งของคนในชาติ

โฆษณาชุด “ขอโทษประเทศไทย” เชิญชวนให้ผู้ชมโฆษณาประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่มีจิตสำนึกร่วมในการสร้างชาติ โดยการสร้างกติกาขึ้นมาว่าชาติที่เจริญก้าวหน้าคือชาติที่ผู้คนในชาติสามัคคีกัน ดังนั้นโฆษณาชุดนี้จึงบอกเล่าผ่านข้อตรงข้ามอย่าง “ความขัดแย้ง”

โฆษณาชุดนี้แสดงให้เห็นว่า ความขัดแย้งถือเป็นความผิดปกติอย่างหนึ่งในสังคม ด้วยการใช้เทคนิควิธีนำเสนอภาพความรุนแรงอันเกิดจากความขัดแย้ง และการเห็นต่างกันของคนในชาติ จุดจบของความขัดแย้งคือความเสียหายของประเทศชาติบ้านเมือง

เสียงบรรยาย “เราทำอะไรผิดไปเหรอ”	
เสียงบรรยาย “ให้ปัญญาประชาชนหรือเปล่า”	เสียงบรรยาย “ถ้าจะต้องมีคนผิด ก็คงเป็นเราทุกคนที่ผิด”
เสียงบรรยาย “และถ้าจะต้องแก้ไข ก็ต้องเป็นเราคนไทยที่ต้องลุกขึ้นมาแก้”	เสียงบรรยาย “ปลุกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย

ภาพที่ 3.2 โฆษณาชุดปลุกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย Title “ขอโทษประเทศไทย” ปี พ.ศ.2553. จากสื่อสโปตโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

โฆษณาเปิดตัวด้วยสิ่งอันเป็น “ความผิดปกติ” คือภาพของตึกกรมบ้านช่องที่เสียหายจากการถูกไฟไหม้ และเริ่มตั้งคำถามด้วยการดึงผู้ชมเข้าไปอยู่ในกลุ่มเดียวกันกับตัวเองผ่านการใช้สรรพนามคำว่า “เรา” และถามว่า “เราทำอะไรผิดไปเหรอ” เป็นการตอกย้ำถึงความผิดปกติที่เกิดขึ้น

จากนั้นภาพโฆษณาจึงตัดฉายเป็นภาพความสูญเสียต่างๆ ที่เกิดจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง ความรุนแรงที่ราชประสงค์ การปะทะกันระหว่างคนเสื้อแดง เสื้อเหลือง กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การเข้าบุกยึดสนามบินของกลุ่มคนเสื้อเหลือง ฯลฯ ภาพโฆษณายังคงฉายภาพความรุนแรงต่างๆ ต่อไป เสียงบรรยายดังขึ้นว่า "รุนแรงไปหรือเปล่า" เป็นการตั้งคำถามต่อเนื่องกับผู้ชมเพื่อเชิญชวนให้ขบคิดตาม ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่นอกกรอบของความเป็นปกติที่ควรจะเป็นหรือไม่ จากนั้นภาพโฆษณานำเสนอภาพเจ้าหน้าที่ใช้อาวุธปืนยิงเข้าใส่ฝูงชน กำลังตำรวจเข้าล้อมปราบประชาชนที่ชุมนุมกัน กลุ่มผู้ชุมนุมที่มีความเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกันเมื่อมาปะทะกันก็ใช้กำลังเข้าทำห้ำหั่นกันอย่างรุนแรง ภาพโฆษณากำลังปลุกเร้าให้เราคิดถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตและเริ่มตั้งคำถามซ้ำๆ กับตัวเองตามที่โฆษณาได้เริ่มจุดประเด็นไว้

โฆษณาได้ย้าถามกับเราในฐานะผู้ชมอีกว่า เรานั้น "ฟังความข้างเดียวหรือเปล่า" เชื้อ โดยที่ไม่ฟังข้อมูลจากฝ่ายอื่นรอบด้าน แล้วด่วนตัดสินจากข้อมูลเพียงฝั่งเดียวที่ได้รับหรือเปล่า จากนั้นโฆษณาก็ตั้งคำถามต่อเนื่องรุกรมที่เราว่าได้ทำหน้าที่ของตัวเองหรือเปล่า โดยโฆษณาหยิบยกตัวอย่างภาพประกอบเป็นภาพเหล่านักการเมืองที่ประชุมกันในรัฐสภา แล้วเกิดความขัดแย้ง ทะเลาะกันเอง ซึ่งการกระทำนั้นถือว่าไม่ได้คิดถึงประชาชนเลย จากนั้นโฆษณาก็ตัดภาพมาที่ความผิดปกติอื่นๆ เช่น ภาพเสาไฟฟ้าโศภณที่ก่อสร้างไม่เสร็จ ภาพการทำงานโดยใช้เครื่องมือเป็นเครื่องทุ่นแรงในโรงสี ขณะที่กลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งต้องแบกกระสอบข้าวหนักๆ โดยไม่มีเครื่องทุ่นแรง

นอกเหนือจากการตั้งคำถามกับผู้ประกอบอาชีพต่างๆ แล้ว โฆษณาได้เชิญชวนให้ผู้ชมคิดถึงบทบาทหน้าที่ของสถาบันสื่อ และสถาบันศาสนาอีกด้วย โดยนำเสนอภาพที่มีลักษณะแห่งความขัดแย้งสูง นั่นคือภาพจากละครที่ผู้หญิงตบตีกัน ได้มีข้อความขึ้นประกอบว่าละครปี 2553 ซึ่งเป็นภาพที่ขัดแย้งอย่างยิ่ง และตั้งคำถามเพื่อชวนให้ขบคิดว่าสื่อมวลชนเองได้ทำหน้าที่ "ให้ปัญญาแก่ประชาชนหรือเปล่า" เพราะถ้าต้องการให้ปัญญาแก่ประชาชนจริงก็ไม่ควรนำเสนอละครน้ำเน่าที่ตัวเอกตบตีกันเพื่อแย่งผู้ชาย ซึ่งเป็นความประหลาดที่คนดีมีศีลธรรมจะไม่กระทำอย่างเด็ดขาด และสถาบันศาสนาซึ่งมีพระสงฆ์เป็นผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาก็กลับทำสิ่งที่ไม่ดี จนนำไปสู่การที่ถูกตำรวจจับเสียเอง โฆษณาได้ผลิตซ้ำความคิดชุดหนึ่งขึ้นมาว่า แม้แต่นักบวชอยู่ในร่มกาสาวพัสตร์เองก็ยังทำผิดพลาดได้

จากนั้นภาพโฆษณาก็ตัดกลับไป เป็นนำเสนอภาพของประชาชนกำลังลงคะแนนเสียง อยู่ในคูหาเลือกตั้ง เสียงบรรยายโฆษณาดังขึ้นนั้นราวกับตีตราภาพของคนไทยเอาไว้แล้วยังข้อสิทธิ์ขายเสียงอยู่ และสิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยเด็ดขาด เพื่อดึงให้สังคมเข้ามาอยู่ในร่องรอย

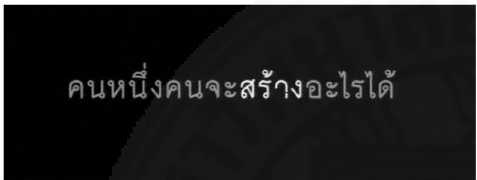
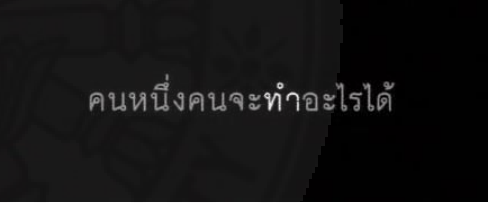
จากนั้นโฆษณาก็สรุปรวบยอดว่า "ถ้าจะต้องมีคนผิด ก็คงเป็นเราทุกคนที่ผิด" ผู้ชมโฆษณาทุกคนจึงถูกเหมารวมโดยทันทีว่าเป็น "คนผิด" และเป็นต้นเหตุของความขัดแย้งทั้งปวงที่

เกิดขึ้นในบ้านเมืองในขณะนี้ และเมื่อเราเป็นคนผิดแล้วสิ่งที่เราจะต้องทำเมื่อคิดได้ก็คือการ "ขอโทษประเทศไทย"

โฆษณาชุดดังกล่าวนำเสนอเรื่องราวของการ “ขอโทษประเทศไทย” ผ่านการสร้างสถานการณ์แบบ “กึ่งจริงกึ่งลวง” เช่นเดียวกับโฆษณาโฆษณาชุดเล็กเหล่า Title: “หยุดเหล่าหยอดกระปุก” ปี พ.ศ.2550 กล่าวคือ จำลองสถานการณ์การขอโทษประเทศไทยขึ้นมาผ่านการใช้ภาพจากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจริง โดยในตอนท้ายของโฆษณาได้นำเสนอภาพการขอโทษประเทศไทยซึ่งเป็นภาพที่มีลักษณะตรงข้ามกับภาพความรุนแรงที่นำเสนอในตอนต้นโฆษณาอย่างสิ้นเชิง ภาพคนไทยร่วมมือกันทุกฝัฝ่าย มาร่วมกัน "big cleaning" ทำความสะอาดพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงขนาดใหญ่ ภาพพิทักษ์อันสวยงามและเจียบสงของต่างจังหวัด ภาพชาวบ้านตักบาตรให้กับพระสงฆ์ ภาพครูสอนเด็กๆ ในโรงเรียนอย่างกระตือรือร้น ถูกฉายขึ้นมาเพื่อตอกย้ำว่านี่คือสิ่งปกติที่สังคมจะต้องเป็น ถ้าทุกคนร่วมแรงร่วมใจกัน สังคมก็จะเปลี่ยนจากความขัดแย้งมาเป็นสังคมแห่งความสุข ตามที่ สสส.ได้วาดฝันไว้ เครือข่ายของสสส.คือพลเมืองที่อยู่กับร่องกับรอยจึงมีหน้าที่ “จดจำความสูญเสียไว้ในใจ แล้วเปลี่ยนให้เป็นพลัง” และจะต้องร่วมมือกัน "ปลูกพลังบวก" ที่มีอยู่ในตัวเอง เพื่อ "เปลี่ยนประเทศไทย" ให้เป็นภาพแห่งความสุข แบบที่โฆษณาได้ชี้ชวนให้ผู้ชมเฝ้ามอง โฆษณาไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้ขบคิดเป็นอย่างอื่นว่า "ความขัดแย้ง" จากความเห็นต่างทางการเมือง เป็นตัวถ่วงความเจริญของประเทศไม่ให้เจริญก้าวหน้าจริงหรือ แต่กลับพยายามปลุกฝังความคิดว่า เมื่อลดความขัดแย้งในสังคมลงได้ ประเทศไทยก็จะเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นได้ และสังคมทั้งปวงจะมีแต่ความสงบสุข เป็นการให้คำตอบแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ที่ชี้อำนาจ ในโฆษณาเหล่านี้เชิญชวนเราเราได้คำตอบแบบเดียวกัน เทคนิคการจูงใจของโฆษณาให้คนในชาติเกิดความสามัคคีโดยเล่าจากภาพของ "ความขัดแย้ง" อันเป็นคู่ตรงข้ามจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อประกอบสร้างความเป็นปกติให้เกิดในสังคมได้ผ่านการบอกเล่าเรื่องของความ "ผิดปกติ" และวาทกรรมความขัดแย้งก็ได้นิยามภาพของ “ความสามัคคี” ขึ้นมาใหม่ ผ่านการนำเสนอโฆษณาชุดนี้

นอกเหนือจากโฆษณาชุดขอโทษประเทศไทยในประเด็น "ปลูกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย" แล้ว โฆษณาอีก 12 ชุดที่เป็นชุดต่อเนื่องเป็นโฆษณาที่เดินเรื่องโดยใช้ตัวละครหลักของโฆษณาเป็นคนดัง หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม อันได้แก่ คุณวิโรจน์ วัฒนธรรม นักจัดรายการวิทยุชื่อดัง ดร. อนิล ศากยะหรือ ดร.พระศากยวงศ์วิสุทธิ์ พระภิกษุชาวเนปาลซึ่งจำพรรษาอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นพระผู้มีชื่อเสียงและมีความรู้อย่างยิ่ง คุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ศิลปินแห่งชาติ คุณแก้วตา ปริศวงศ์ พิธีกรชื่อดังจากรายการคน ค้น คน คุณณัฐศักดิ์ ท้าวอุดม อดีตนักกีฬาว่ายน้ำเยาวชนทีมชาติไทย คุณมนตรี สันทวิชย์ หรือครูยุ่น เลขาธิการมูลนิธิคุ้มครองเด็ก คุณสกล ตัวแทนชาวซิกข์ในเมืองไทย คุณนที สรวารี เลขาธิการมูลนิธิอิสรชน นักเคลื่อนไหวผู้ช่วยเหลือคนเร่ร่อน คุณประสาน

อิงคนันท์ พิธีกรชื่อดังจากรายการคน ค้น คน ร้อยตำรวจตรีวิชัย สุริยุท หรือที่รู้จักกันในนาม “ดาบวิชัย” ผู้ปลูกต้นไม้มากกว่าสองล้านต้นในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา พักกิ่งฮีโร่ นักร้องชื่อดัง คุณสุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ พิธีกรรายการคนค้นคน บุคคลทั้งหมดเหล่านี้เป็นตัวละครหลักที่โฆษณาได้มอบหมายให้ทำหน้าที่พูดถึงสิ่งที่ตั้งใจจะ “สร้าง พลิก ทำ เปลี่ยน” เพื่อทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่ประเทศชาติกำลังย่ำแย่จากปัญหาความขัดแย้งของคนในชาติเอง ซึ่งบุคคลทั้งหมดนี้เป็นคนที่มีชื่อเสียง เป็นผู้ที่มีอำนาจในการที่จะพูดหรือสามารถอ้างอิงความเชื่อของตน และทำให้ผู้คนเกิดความคล้อยตามได้มากกว่าการใช้ประชาชนทั่วไปเป็นพรีเซนเตอร์

เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะสร้างอะไรได้”	เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะพลิกอะไรได้”
เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะเปลี่ยนอะไรได้”	เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะทำอะไรได้”
คุณสุทธิพงษ์ “เราเริ่มต้นที่ตัวเองได้”	คุณแก้วตา “เปลี่ยนที่วิธีคิดของตัวเองก่อน”

ภาพที่ 3.3 โฆษณาชุดปลูกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย ปี พ.ศ.2553. จากสื่อสปอตโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

โฆษณาได้ใช้เทคนิควิธีการจูงใจให้ผู้ชมคล้อยตามเนื้อหาที่นำเสนอผ่านการใช้คนดังออกมาแสดงความคิดเห็น เป็นการรับรองว่าความคิดที่นำเสนอเป็นสิ่งที่ดีงามแล้ว และไม่จำเป็นต้องตั้งคำถามหรือกังขาเกี่ยวกับสิ่งที่โฆษณาแนะนำให้ปฏิบัติตาม โดยโฆษณาทั้ง 12 ชิ้นดังกล่าวนี้ บอกให้เรา รู้จักโอหิสกรรมให้ผู้อื่น, หยุดโทษคนอื่นแต่ให้หันมามองตนเองก่อน, ร่วมกันปฏิรูปประชาธิปไตย, คิดว่าตนเองจะทำอะไรเพื่อสังคมได้บ้างเพื่อความอยู่รอดของสังคม, ทำประโยชน์ให้สังคมจากความสามารถที่มีอยู่ในตัวเอง, มองเห็นสิ่งที่ตนเองทำบกพร่องกับผู้อื่น, มีสติไตร่ตรองสิ่งต่างๆ ให้มากขึ้น, เอื้อเฟื้อกับสังคมรอบข้าง, ร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งดีๆ เพื่อให้ประเทศไทยกลับมาดีขึ้น, มีจิตอาสา, เปิดใจรับฟังผู้อื่น, เปลี่ยนความเชื่อ, เปลี่ยนพฤติกรรม, ให้กำลังใจคนรอบข้าง, เป็นตัวอย่างที่ดีให้คนอื่น, มีสำนึกใหม่, มีจินตนาการใหม่, ร่วมกันทำความดี ซึ่งทั้งหมดนี้จะเกิดขึ้นได้จะต้องเริ่มจาก "การเปลี่ยนวิธีคิดของตัวเองก่อน เริ่มเปลี่ยนที่ตัวเอง ไม่ต้องไปเปลี่ยนใคร" ปฏิบัติการทั้งปวงตามวาทกรรมที่ถูกนำเสนอ สสส. เรียกรวมว่าเป็นการ "ปลุกพลังบวก" ที่มีอยู่ในตัวเองขึ้นมา เพื่อจะได้ช่วยกันเปลี่ยนประเทศไทยได้ในที่สุด โดยทุกคนต้องเริ่มต้นจากตัวเองก่อน

โฆษณาชุดนี้แสดงให้เห็นภาคปฏิบัติการแห่งการสร้างวาทกรรมความสามัคคีในประเทศผ่านการนำเสนอจากสิ่งตรงข้ามนั่นก็คือ "ความขัดแย้ง" และค่อยๆ ชักจูงให้ผู้ชมโฆษณาเกิดความเห็นคล้อยตามว่า การปฏิบัติตามสิ่งที่ตัวละครให้คำแนะนำนั้นจะนำไปสู่การสร้างความสามัคคีให้ประเทศไทย และเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่ทางที่ดีขึ้นได้อย่างไร ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ถูกมองว่าเป็นปัญหาสำหรับการสร้างชาติ และปัญหานี้ก็ก่อให้เกิดนัยยะซึ่งเข้าไปกระทบกับความเข้าใจในเรื่องของชาติของพลเมือง เมื่อความขัดแย้งถูกมองว่าเป็นเรื่องผิดปกติ เราจึงต้องปฏิบัติตนให้หลุดพ้นจากความผิดปกตินั้นด้วยการทำตามคำแนะนำของฟรีเซนเตอร์ในโฆษณาแต่ละชุด แล้วเมื่อทุกคนร่วมมือกัน ความผิดปกตินั้นจะหมดไปจากสังคม เปลี่ยนเป็นสังคมที่สงบสุขร่มเย็นเข้าแทนที่ และนี่คือกระบวนการแห่งการทำให้เป็นปกติ (normalization) ซึ่งได้แยกแยะกีดกันความขัดแย้งออกไปจากสังคมไทย

โฆษณาชุดนี้ต้องการแสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ สสส.อยากเห็นก็คือ อยากเห็นประเทศไทยมีความเป็นชาติ (nationhood) ที่มีความวัฒนาถาวร ต้องการเห็นคนไทยมีความรักชาติ มีความสามัคคี ซึ่งเป็นคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของความเป็นพลเมืองไทย ดังนั้นกระบวนการในการสร้างความเป็นชาติอย่างหนึ่งที่โฆษณาชิ้นนี้พยายามจะนำเสนอ คือความพยายามที่จะสร้างกลไกและและอุดมการณ์ความรักชาติ ผ่านการนำเสนอวาทกรรมเรื่องความมีเอกภาพของคนในชาติ เพื่อปลุกความสามัคคีความมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยการบอกเล่าผ่านความขัดแย้ง ความเสื่อมโทรม ประเด็นปัญหาต่างๆ ภายในชาติ ซึ่งล้วนแล้วแต่เกิดจากฝีมือและการกระทำของคนในสังคมด้วยกันทั้งสิ้น โฆษณาชุดปลุกพลังบวกเปลี่ยนประเทศไทยได้พูดถึงความรักชาติ กระตุ้นให้แต่ละคนเสียสละเพื่อผลประโยชน์

ส่วนรวม มีความรู้สึกรักพวกรักพ้อง รักคนไทยด้วยกัน พร้อมจะเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อให้ชาติบ้านเมืองเจริญก้าวหน้าขึ้น สาระสำคัญของโฆษณาชุดนี้คือมุ่งจะสื่อสารว่าหากประชาชนร่วมมือร่วมแรงกันฝ่าฟันปัญหาวิกฤติและความขัดแย้งต่างๆ เพื่อร่วมกันสร้างชาติให้ดีกว่าที่เป็นอยู่นั้น ก็ย่อมส่งผลดีให้เกิดแก่ประเทศชาติในที่สุด ดังนั้นจึงเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของประชาชนในอันที่จะสร้างความสามัคคีสมานฉันท์เพื่อช่วยรักษาและพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไป เพราะความมีเอกภาพ ความสามัคคีของคนในชาติเท่านั้นที่จะช่วยนำพาประเทศชาติให้พ้นจากวิกฤติทั้งปวงได้ วาทกรรมการสร้างชาติที่ปรากฏในโฆษณา "ปลุกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย" นี้ จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่าภาระหน้าที่ในการสร้างชาติไม่ใช่ภาระหน้าที่ของรัฐแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นสิ่งที่พลเมืองในชาติต้องร่วมกันสร้างและถือเป็นหน้าที่ของพลเมืองไทยทุกคนต้องพึงกระทำเพื่อนำไปสู่การมีชีวิตอยู่ในสังคมที่ดีต่อไปในภายภาคหน้า

3.3 คุณลักษณะของวาทกรรมสุขภาวะกับการสร้างชาติ

วาทกรรมสุขภาวะที่ถูกผลิต ตอกย้ำ และนำเสนอในโฆษณารณรงค์เสริมสร้างสุขภาวะของ สสส.ที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงเรื่องราวของสุขภาวะเข้ากับการสร้างชาตินั้น มีความหวังผลในการเข้าควบคุมพฤติกรรมของพลเมืองในสังคมให้มีลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อสื่อสารถึงความคิดเชิงอุดมการณ์ว่าเรื่อนร่างทางสังคมที่ดีจะต้องเป็นอย่างไรบ้าง การสร้างชาติที่ปรากฏในโฆษณาทั้งหมดที่ได้นำเสนอในบทนี้มีความเชื่อมั่นว่าพลเมืองที่ดีพร้อมทางสุขภาวะ จะนำพาชาติให้เจริญก้าวหน้าได้ ดังนั้น สสส.ในฐานะหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบในการสร้างเสริมสุขภาพของคนไทยให้มีสุขภาพกาย จิต ปัญญา และสังคมที่ดี จึงพยายามที่จะดำเนินนโยบายไปตามแผนงานที่กำหนดไว้เพื่่อมสร้างเรื่อนร่างพลเมืองที่ดีพร้อม โดยเชื่อว่าพลเมืองที่มีคุณภาพจะนำพาประเทศไปสู่ความเป็นอารยะและเจริญรุ่งเรืองต่อไป ซึ่งวิธีคิดแบบนี้เปิดโอกาสให้ชีวอำนาจ ทำงานได้อย่างเข้มข้น ก่อให้เกิดวาทกรรมสุขภาวะชุดหนึ่งขึ้นมาที่เข้าครอบงำความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของพลเมืองที่เป็นผู้รับสารให้ต้องคิด รู้สึก และปฏิบัติตามคำแนะนำของ สสส.ที่ปรากฏในโฆษณา ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ฟาน ไดค์ (Van Dijk, 2006, p.361) ที่กล่าวไว้ว่า เกณฑ์ที่บ่งบอกว่าการนำเสนอความคิดผ่านวาทกรรมเป็นการครอบงำก็คือการที่ประชาชนในฐานะที่เป็นผู้รับสารได้ถูกกระทำจนทำให้ไม่สามารถมีความคิดวิจารณ์อย่างเต็มเปี่ยมได้ ซึ่งสิ่งนี้จะไปกระทบผลประโยชน์ของผู้รับสารและส่งผลดีในการครอบงำความคิดของผู้คน

ชีวการเมืองเป็นเทคโนโลยีของอำนาจที่เติบโตขึ้นบนฐานของอำนาจเชิงระเบียบวินัย ขณะที่กฎเกณฑ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการควบคุมร่างกายของมนุษย์ ชิวการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ

การควบคุมประชากรทั้งหมด เมื่อถูกระเบียบสถาปนาปัจเจกบุคคล ชีวการเมืองก็ได้สถาปนาประชากรขึ้น ก่อนที่จะเกิดการประดิษฐ์สร้างชีวการเมืองขึ้น รัฐบาลเองยังไม่ได้มีความพยายามอย่างจริงจังที่จะควบคุมปกครองประชากรที่อาศัยอยู่ในดินแดน แต่ก็เข้าแทรกแซงด้วยความรุนแรงที่ละเล็กละน้อยเพื่อให้เกิดความสยบยอมหรือการบังคับด้วยการจัดเก็บภาษี ด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆ ในต่างประเทศนั้น เราอาจพบเห็นชีวการเมืองอาจได้ทีโบลส์ ซึ่งเป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับทั้งการเกิดและการตาย และดูแลคนป่วยและคนยากจนในยุคกลาง ในยุคสมัยใหม่ การรับรู้ในเรื่องนี้ได้ขยายวงกว้างขึ้นเมื่อรัฐบาลที่แทรกแซงชีวิตของผู้คนได้สร้างผลอันเป็นประโยชน์แก่รัฐ ก่อให้เกิดการกระทำอันเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการสูญเสียประชากร การสร้างความมั่นคงให้กับการจัดเก็บภาษีที่กำลังเติบโต และการจัดสรรกำลังขั้นดีเพื่อป้องกันให้แก่กองทัพ ดังนั้นรัฐจึงให้ความสนใจอย่างยิ่งกับชีวิตผู้คน ซึ่งกลไกเชิงระเบียบวินัยทำให้รัฐดำเนินการสิ่งเหล่านี้ผ่านสถาบัน โดยตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดอีกเรื่องหนึ่งนั่นคือ สถาบันทางการแพทย์ที่ถือกำเนิดขึ้น เปิดโอกาสให้รัฐได้สอดส่องและส่งเสริมสุขภาพประชาชนพลเมือง ซึ่ง สสส.ก็ได้ทำหน้าที่ดังกล่าว โดยกระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ความเชื่อ และสภาพแวดล้อม ให้เอื้ออำนวยต่อการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อช่วยลดภาระด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ลดอัตราการเจ็บป่วย และเสียชีวิตก่อนวัยอันควรของคนไทย และนำไปสู่การมีสุขภาวะที่ดีรอบด้าน จึงได้เกิดการจัดกิจกรรม โครงการต่างๆ เพื่อรณรงค์ให้เกิดสุขภาวะที่ดีแก่พลเมือง ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป้าหมายหลักในการจัดการและควบคุมพลเมืองไม่ได้มุ่งเน้นเพื่อตอบสนองการเป็นแรงงานการผลิต เหมือนในยุโรปช่วงศตวรรษที่ 18 แต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมองไปถึงเรื่องของเศรษฐศาสตร์ของสุขภาพ (economy of health) ที่คำนึงถึงการพัฒนาและผนวกรวมเอาปัญหาเรื่องของสุขภาพ การให้บริการสุขภาพต่างๆ ในการพัฒนาประเทศอีกด้วย

โฆษณาที่ถูกใช้ในการนำเสนอเรื่องสุขภาวะกับการสร้างชาติในตัวอย่างข้างต้นนี้ ใช้การนำเสนอแบบกึ่งจริงกึ่งหลง โดยการสร้างสถานการณ์ที่อ้างอิงความเป็นจริงขึ้นมา และบอกเล่าเรื่องราวที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตในแบบคนไทยโดยสอดแทรกเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะยัดโยงกับเรื่องของการสร้างชาติเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีคิด และพฤติกรรมของพลเมืองไทย ซึ่งการนำเสนอความรู้ด้านสุขภาวะผ่านโฆษณาเหล่านี้ไม่เพียงแค่จูงใจให้เกิดความรู้สึกคล้อยตาม และปฏิบัติตามเท่านั้น แต่ยังมีความพยายามที่จะสถาปนาความจริงในเรื่องสุขภาวะผ่านกระเด็น “วาทกรรมโง่จน เจ็บ” และวาทกรรม “ความขัดแย้ง” อีกด้วย ชีวอำนาจที่ถูกนำมาใช้ในการนำเสนอเรื่องราวของสุขภาวะกับการสร้างชาตินั้นจึงไม่ได้มุ่งหวังแค่การปรับเปลี่ยนความรู้สึกของพลเมืองให้คล้อยตาม แต่เป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับวาทกรรมสุขภาวะเหล่านี้ ว่าสิ่งที่ได้นำเสนอนั้นเป็นความจริง (truth) ที่ทุกคนยอมรับ และยึดถือปฏิบัติตามเพื่อนำไปสู่การมีสุขภาวะที่ดี (well-being) และนำพาชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้ในอีกทางหนึ่ง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาว่าวาทกรรมที่ซ่อนเร้นอยู่ใน

โฆษณาเหล่านี้จะพบว่า การมุ่งสร้างกำลังใจให้ผู้คนมีแรงใจในการดำเนินชีวิตต่อไปในสถานการณ์ที่ยากลำบากนั้นอยู่นอกเหนือจากความรับผิดชอบของ สสส. ซึ่งเป็นหน่วยงานสร้างเสริมสุขภาพไปมาก แต่หากพิจารณาถึงมิติทางสุขภาวะแบบองค์รวม จะพบว่าโฆษณาชุดดังกล่าวเกี่ยวข้องกับสุขภาวะทางสังคม (social health) อันหมายถึงสถานะในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม การมีพื้นฐานทางสังคมที่ดี มีสังคมที่อบอุ่น เป็นสุข การมีชีวิตที่ราบรื่น ได้รับความช่วยเหลือเกื้อกูลจากคนในสังคม จะทำให้ผู้คนมีสุขภาวะทางสังคมที่ดีขึ้น ซึ่งสุขภาวะทางสังคมนี้มีความเชื่อมโยงกับสุขภาวะทางจิต โดย สสส. มองว่า สุขภาวะขึ้นกับวิถีชีวิตอันดำรงอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมรวมที่เรียกว่า "ระบบสุขภาพ" และ สสส. มีวิสัยทัศน์ที่จะมุ่งทำให้ "คนไทยมีสุขภาวะที่ยั่งยืน" คือ มีสุขภาพดีครบใน 4 มิติ อันได้แก่ กาย จิต สังคม และปัญญา² และแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ตรงช่วงเวลาที่มีการฉายโฆษณาชุดนี้) กำหนดวิสัยทัศน์ให้สังคมไทยเป็น "สังคมอยู่เย็นเป็นสุข" โดยอ้างอิงถึงความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยในปีพ.ศ. 2544-2549 ว่าอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ต้องปรับปรุง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ดังนั้นจึงเป็นพันธกิจสำคัญของ สสส. ที่จะต้องสนับสนุน กระตุ้น ส่งเสริม ให้ประชาชนคนไทยปลูกฝังบวกที่มีในตัว และร่วมมือกันเพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศไทยไปในทางที่ดีขึ้น

ในบทนี้ ผู้ศึกษาได้นำแสดงให้เห็นว่า สสส. ได้นำเสนอโฆษณาณรงค์เพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะโดยสถาปนาวาทกรรมสุขภาวะเชื่อมโยงกับประเด็นเรื่องชาติได้อย่างไร ในบทต่อไปจะได้กล่าวถึงการสถาปนาวาทกรรมสุขภาวะโดยเชื่อมโยงกับประเด็นเรื่องศาสนาเป็นลำดับถัดไป

---

²นิยามดังกล่าวมาจากแผนหลัก สสส. พ.ศ.2551-2553 ซึ่งเป็นการประมวลจากประสบการณ์การดำเนินงานของสสส. ผสมรวมกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 และสาระของ พรบ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 และประมวลข้อเสนอของคณะกรรมการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ

บทที่ 4

การสถาปนาวาทกรรมสุขภาวะกับประเด็นเรื่องศาสนา ของสำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.)

นอกเหนือจากการที่ สสส. นำเอาประเด็นสุขภาวะมาผูกโยงเข้ากับประเด็นการสร้างชาติ ดังที่ได้นำเสนอไปในบทที่ 3 แล้ว โฆษณารณรงค์การตลาดเพื่อสังคม (Social Marketing) ของ สสส.ยังได้เชื่อมร้อยประเด็นทางศีลธรรมหรือเรื่องศาสนาเข้ากับเรื่องของการสร้างเสริมสุขภาวะของประชาชนไทยโดยมิติทางศีลธรรม ซึ่งเป็นมิติที่มีความโดดเด่นยิ่งที่ถูกนำมาผูกเข้ากับวาทกรรมสุขภาวะ ผ่านการริเริ่มของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี บุคคลสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการก่อตั้ง สสส. โดยทวิศักดิ์ เผือกสม (2557) ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์ดังกล่าวไว้ในบทความเรื่อง คำสัญญาของความปรารถนาการเมืองว่าด้วยเรื่องการดูแลสุขภาพกับวาทกรรมของศีลธรรมในช่วง 2490-2550 ไว้ว่า

“...ความตระหนักตื่นความตกต่ำเสื่อมโทรมทางศีลธรรมที่เกิดขึ้นภายในสังคมไทยของแพทย์เหล่านี้ เป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของเครือข่ายที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงลงไปในเรื่อง “อำนาจทางการเมืองของการมีศีลธรรม” ดังกรณี “กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ” ในฐานะองค์กรอิสระ ซึ่งถูกตั้งขึ้นจากพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ.2544 โดยได้รับเงินอุดหนุนเป็นจำนวนร้อยละ 2 ของภาษีบาปที่มาจากเหล้าและบุหรี่ คิดเป็นเงินประมาณ 3,000 กว่าล้านบาทต่อปี เพื่อทำการรณรงค์เรื่องการเป็นคนดีมีศีลธรรม และส่งเสริมสนับสนุนการกินดี-อยู่ดีของประชาชนอย่างยั่งยืน”

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์วาทกรรมในประเด็นเรื่องศาสนาที่ถูกนำมาผูกโยงร้อยเรียงเข้ากับเรื่องของสุขภาวะผ่านสื่อโฆษณารณรงค์สร้างเสริมสุขภาวะของ สสส.ในชุดต่างๆ อันได้แก่ ชุดสวดมนต์ข้ามปี ชุดเลี้ยงเหล้าในงานบุญเท่ากับบาป และชุดงดเหล้าเข้าพรรษาเพื่อทำความเข้าใจใน “ตัวบท” ที่ประกอบสร้างขึ้นมาเป็นความหมายในงานโฆษณา ที่จะเผยให้เห็นว่าประเด็นเรื่องศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพุทธศาสนา ถูกหยิบยกมาในเสนอให้เกี่ยวข้องกับเรื่องของวาทกรรมสุขภาวะได้อย่างไร โดยในบทนี้ได้แบ่งวาทกรรมที่ใช้ในการวิเคราะห์ออกเป็นสามส่วนคือ

4.1 วาทกรรม “สวดมนต์ข้ามปี” กับการตอกย้ำความเป็นพุทธศาสนิกชนของพลเมืองไทย เป็นการเผยให้เห็นกระบวนการสร้างความเป็นปกติให้แก่การมีศีลธรรมของพลเมืองไทย โดยชีวอำนาจ ได้เข้ามาบิบบาท ในการชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่พลเมืองไทยจะต้องเข้าร่วมในกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี และเชื่อมโยงให้เห็นว่าเรื่องของการมีศีลธรรมได้ถูกนำมาใช้ในการสร้างวาทกรรมสุขภาวะได้อย่างไร

4.2 วาทกรรม “เลี้ยงเหล้าในงานบุญเท่ากับบาป งดเหล้าเข้าพรรษา” กับการสร้างเสริมสุขภาวะ เป็นการเผยให้เห็นถึงการใช้ชีวิตรอบคอบของสสส.ที่กระทำกับพลเมืองไทยผ่านการเชื่อมโยงแนวคิดของพุทธศาสนาในเรื่องของบาป บุญ คุณ โทษของการดื่มสุราซึ่งเป็นการผิดศีลข้อ 5 เข้ากับการจูงใจให้พลเมืองไทยลด ละ เลิก การดื่มสุรา

4.3 คุณลักษณะของวาทกรรมสุขภาวะกับการสร้างศีลธรรมแก่พลเมือง เป็นส่วนที่วิเคราะห์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมสุขภาวะกับการสร้างศีลธรรมที่ปรากฏในโฆษณาส่งเสริมสุขภาวะชุดต่างๆ ของ สสส.

ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

4.1 วาทกรรม “สวดมนต์ข้ามปี” กับการตอกย้ำความเป็นพุทธศาสนิกชนของพลเมืองไทย

ในการสร้างความปกติ (Normalization) ให้กับกิจกรรมการสวดมนต์ข้ามปีนั้น สสส. สสส.ให้เหตุผลที่ประชาชนควรจะมาร่วมสวดมนต์ข้ามปีว่า เป็นการร่วมกันสร้างจิตสำนึก ทศนคติและให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์และอันตรายของการสวดมนต์ และส่งเสริมให้ ประชาชน สวดมนต์เป็นกิจวัตร หรือทุกครั้งที่มีโอกาส และเป็นทางเลือกที่ดีในการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ในคืนวันส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ แทนการสังสรรค์ แคนต์ดาวน์ ดื่มเหล้า เหมือนที่นิยมทำกันมา และให้เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมสำคัญในการสร้างความรักความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในหมู่คนไทย โดยมองว่า "การสวดมนต์เป็นกิจกรรมดีๆ ที่เหมาะกับ ประชาชนทั่วไป ทุกเพศ ทุกวัย ทั่วประเทศ ทุกอาชีพ และทุกระดับรายได้ รวมถึงประชาชนที่ปกติไม่ค่อยได้มีโอกาสเข้าวัด หรือสวดมนต์ และที่กำลังมองหา กิจกรรมทางเลือกที่ดีกว่าการดื่มสุรา การแคนต์ดาวน์ " (สืบค้นจาก http://www2.thaihealth.or.th/microsite/categories/4/สวดมนต์ข้ามปี/2/104/107-ที่มาโครงการ.html#history_title1, วันที่ 10 เมษายน 2560)

กิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี จัดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทยในปีพ.ศ.2553 โดย สสส.เห็นว่าในช่วงเทศกาลปีใหม่ มีประชาชนจำนวนไม่น้อยที่เฉลิมฉลองข้ามปีเก่าต้อนรับปีใหม่พร้อมกับดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อันจะนำมาซึ่งอุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาท หรือเหตุร้ายอื่นๆ สสส.ร่วมกับสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มูลนิธิศึกษาธิการ มูลนิธิวัดปัญญา สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า และองค์การยูเนสโกศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก จึงได้นำเสนอกิจกรรม "สวดมนต์ข้ามปี" ขึ้นเพื่อเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการจะรับวันใหม่ รับปีใหม่ "ด้วยสติและความเป็นสิริมงคล" โดยจัดต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ในปี พ.ศ.2553 ซึ่งเป็นปีแรกที่จัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีขึ้น ส่วนกลางได้จัดกิจกรรมขึ้นที่วัดราชนันทารามวรวิหาร โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ส่วนกลางประมาณ 3000 คน และวัดเข้าร่วมกิจกรรมทั่วประเทศจำนวน 220 วัด คิดเป็นจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั่วประเทศเกือบ 200,000 คน ซึ่งนับว่าประสบความสำเร็จอย่างสูง ทาง สสส.จึงให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมดังกล่าวมากขึ้น โดยตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 เป็นต้นมา ได้ผลิตสโปตโฆษณาเชิญชวนให้คนเข้าร่วมกิจกรรม และดารานักแสดงมาเป็นพรีเซนเตอร์ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าวให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยโฆษณาชุด “สวดมนต์ข้ามปี” มีอยู่ด้วยกันทั้งหมด 16 ชุด ชุดแรกนำเสนอผ่านตัวละครหลักเป็นประชาชนทั่วไป ชุดที่สองทำเป็นซีรีส์นำเสนอผ่านดารานักแสดงชื่อดัง พระสงฆ์ และแม่ชีคนดังที่มีผู้นับหน้าถือตาในสังคม จำนวน 15 ชุด โดยแต่ละคนจะทำหน้าที่ชักจูงใจให้ผู้ชมโฆษณาหันมาร่วมกิจกรรม “สวดมนต์ข้ามปี” แทนการทำกิจกรรมอื่นๆ

ผู้ชาย “เดี๋ยวเค้าที่ดาวนี่นี่แหละ”	
เสียงบรรยาย “เริ่มต้นแบบนี้ เเฮ้อ ไม่ดีแน่ครับ หรือเลือกที่จะเริ่ม... ไปสวดมนต์ข้ามปี”	เสียงบรรยาย “เริ่มต้น ชีวิตดี 31 ธันวาคมนี้ ที่ท้องสนามหลวง”

ภาพที่ 4.1 โฆษณาชุดสวดมนต์ข้ามปี title “เริ่ม” ปี พ.ศ.2554. จากสื่อบroadcastโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

ในการก่อรูปวาทกรรม “สวดมนต์ข้ามปี” ขึ้นมานั้นผ่านโฆษณา title “เริ่ม” ซึ่งเป็นโฆษณาตัวแรกในชุด “สวดมนต์ข้ามปี” นั้น โฆษณาชุดดังกล่าวใช้เทคนิควิธีการนำเสนอภาพตรงข้ามของการทำกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีที่ สสส.มองว่าเป็นพฤติกรรมอันพึงประสงค์ จึงนำเสนอผ่านตัวละครเป็นกลุ่มวัยรุ่นชายและหญิงมาเที่ยวผับ ต้มสุราของมีนเมา เพื่อรอฉลองส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่

สสส.ได้กีดกันพลเมืองออกจากพฤติกรรมการเที่ยวผับ ต้มเหล้าที่มองว่าไม่พึงประสงค์ว่าสิ่งนี้เป็นพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง และผลแห่งการประพฤติปฏิบัติตนไม่ถูกต้องอย่างการเที่ยวเตร่ในสถานที่เที่ยวโคจรนั้นก็จะได้รับสิ่งที่ไม่ดีตามมา ภาพโฆษณาตัดฉายให้เห็นว่าเมื่อใกล้ถึงเวลาเคาน์ดาวน์ในผับแห่งนั้นก็มีคนเข้ามามากขึ้นเรื่อยๆ

ตัวละครทั้งสามคนเริ่มรู้สึกไม่สนุก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหญิงสาว 2 คน ที่ถูกกลุ่มผู้ชายเข้ามารุ่มล่อม และเริ่มลวนลาม เมื่อโฆษณาฉายมาถึงจุดนี้ ก็เริ่มส่งสารกับกลุ่มผู้ชมว่า การเริ่มต้นปีใหม่ด้วยการมีเที่ยวผับ และต้องเจอกับเหตุการณ์แบบนี้เป็นการเริ่มต้นปีใหม่ที่ไมดีแน่นอน ดังนั้นจึงสมควรจะเลือกเริ่มต้นปีด้วยการทำสิ่งดีๆ ซึ่งโฆษณาได้เลือกสรรแล้วว่าเป็นสิ่งดีอันพึงปฏิบัติ นั่นก็คือ "การไปสวดมนต์ข้ามปี"

ในฉากสุดท้ายของโฆษณาชิ้นนี้ ฉายให้เห็นภาพวัยรุ่นหนุ่มสาวทั้ง 3 คนนั่งพนมมือสวดมนต์พับเพียบเรียบร้อย โดยมีตัวประกอบชายหญิงอีก 4 คนรวมถึงคนที่เข้ามาลวนลามหญิงสาวทั้งคู่นั่งพนมมืออยู่ข้างๆ ทุกคนต่างยิ้มแย้มแจ่มใส พื้นหลังของฉากนี้เป็นสีขาวเรียบๆ เน้นให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ผุดผ่องแห่งการเลือกที่จะประพฤติตนเป็นพลเมืองที่อยู่ในศีลธรรมอันดี เสียงประกอบในฉากนี้คือเสียงระฆังก้องกังวาน เหมือนจะเชื่อเชิญให้เราคิดถึงบรรยากาศแห่งความสงบในวัดซึ่งตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิงกับภาพในผับที่ถูกฉายออกมาในตอนต้นของโฆษณาที่ใช้สีหลักเป็นสีส้มแดงอันแสดงถึงความร้อนรุ่ม พร้อมกับเสียงดังจากเพลงที่เปิดในผับที่ตอกย้ำถึงการเป็นสถานที่เที่ยวโคจรอันหาความสงบไม่ได้ของผับแห่งนั้น นับเป็นการใช้กลยุทธ์ในการเผยให้เห็นถึงพื้นที่ (space) อันมีลักษณะตรงกันข้ามและขัดแย้งกันมาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความแตกต่างระหว่างการสวดมนต์ข้ามปี และการไปเที่ยวผับอย่างชัดเจน

หากเปรียบเทียบกับศาสนาอื่น เช่นศาสนาคริสต์ จะมีวันอาทิตย์ที่ถือเป็นวันสำคัญทางศาสนา ที่ผู้คนต่างไปร่วมบูชามิสซา วันอาทิตย์ถือเป็นวันที่เกี่ยวข้องกับคริสต์ศาสนา เป็นวันที่พระเยซูเสด็จกลับฟื้นคืนชีพ จึงถือว่าวันอาทิตย์เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ที่จะได้มาร่วมกันปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระเยซูเจ้า โดยวันอาทิตย์ถือเป็นวันหยุดพักจากการทำงานทั้งหมดเพื่อใช้เวลาอยู่ร่วมกับครอบครัวและพระ ซึ่งแนวคิดนี้ยังคงยึดถือปฏิบัติกันมาจนถึงทุกวันนี้ ที่ต่างไปจากศาสนาพุทธ ซึ่งถึงแม้จะมีวันพระเดือนละ 4 วัน คือวันขึ้น 8 ค่ำ วันขึ้น 15 ค่ำ วันแรม 8 ค่ำ และวันแรม 15 ค่ำ ซึ่งถือเป็นวัน

ธรรมสวณะ หรือวันแห่งการถือศีลฟังธรรม เป็นวันที่พุทธศาสนิกชนจะได้ปฏิบัติกิจกรรมทางพุทธศาสนาตาม แต่ในปัจจุบันชาวไทยก็ไม่ได้นิยมไปวัดในทุกวันพระเหมือนที่เคยปฏิบัติมาในอดีตแล้ว คงเหลือเพียงวันพระใหญ่ที่มีความสำคัญยิ่งทางพระพุทธศาสนาอย่างวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา เท่านั้นที่เป็นวัดหยุดและผู้คนก็ไปฟังเทศน์ ฟังธรรม ทำบุญที่วัด ฉะนั้น การจัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีขึ้นมา จึงเป็นเสมือนการสร้างวันสำคัญทางพุทธศาสนาที่สำคัญขึ้นอีกหนึ่งวัน เพื่อให้ผู้คนร่วมกันทำกิจกรรมทางศาสนาพร้อมกับวัด

การใช้วิธีการเปรียบเทียบกันของคู่ตรงข้ามคือ “ความวุ่นวาย” กับ “ความสงบ” และการแบ่งแยกกีดกันให้การไปกินเหล้าฉลองส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่เป็นพฤติกรรมอันผิดปกติและต้องนำมาซึ่งผลอันไม่น่าพิสมัยนั้น เป็นการผลิตอำนาจของ สสส.ผ่านการสร้าง “วาทกรรมแห่งความถูกต้อง” ว่าภายใต้วาทกรรมของความเป็นพลเมืองที่ดีนั้น พลเมืองมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตนอย่างไรบ้าง โดย สสส.ในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพได้สถาปนาตนเองขึ้นเป็นผู้กำหนดความถูก-ผิด และสร้างความธรรมให้กับการปฏิบัติที่ชวนคนไปสวดมนต์ข้ามปี ว่าเป็นสิ่งที่พลเมืองทุกคนจะต้องพึงปฏิบัติในขณะเดียวกันก็เบียดขับไล่พลเมืองผู้มีความประพฤติ “นอกคอก” ไม่ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี แข่งขันต่อการเข้าร่วมกิจกรรมแต่ไปกินเหล้าแทนให้เป็นบุคคลชายขอบ สมควรที่จะถูกมองว่าผิด เป็นต้นเหตุแห่งปัญหา และจำเป็นจะต้องได้รับการจับจ้องจากเครือข่ายพลเมืองโดยรอบว่าจะสร้างปัญหาอีกหรือไม่ และ สสส.และเครือข่ายประชาชนรอบข้างก็มีหน้าที่ชักชวนและนำคนเหล่านั้นมาเข้าสู่กระบวนการ “ขัดเกลา” เพื่อให้เข้าสู่ความเป็นปกติด้วยการหยุดดื่มเหล้า เที่ยวผับ และมาสวดมนต์ข้ามปีแทน อันเป็นกลไกในการควบคุมคนในสังคมผ่านชีวอำนาจที่สสส.นำมาใช้ในโฆษณาชุดนี้

หลังจากนำเสนอโฆษณาชุดแรกไปแล้ว สสส.ได้นำเสนอโฆษณาซีรีส์ที่นำเสนอผ่านดารา นักแสดงชื่อดัง รวมถึงพระ และแม่ชีผู้มีชื่อเสียง ไม่ว่าจะเป็น แพนเค้ก เขมนิจ, แอฟ ทักษอร, พ.ท.วันชนะ สวัสดิ์ (ผู้พันเบิร์ด), มิน พีชญา, พอร์ช ศรัณย์, พระพิศาล ธรรมพาที (พระพยอม), พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี และแม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุต มาพูดเชิญชวนให้ผู้คนเริ่มต้นปีใหม่ด้วยการทำสิ่งดีๆ อย่างการสวดมนต์ข้ามปี และการใช้บุคคลผู้มีชื่อเสียงเป็นผู้นำเสนอนั้นสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสารที่ต้องการนำเสนอได้เป็นอย่างดี

ฉากที่ใช้ในการนำเสนอโฆษณาชุดนี้ภาพฉากหลังในโฆษณาจะเป็นฉากสีขาว และฉากธรรมชาติ ที่ชวนให้ผู้ชมโฆษณาคิดถึงความร่มรื่น เยียบสงบ พิธีเซนเตอร์หลักในโฆษณาแต่ละชุดเริ่มพูดเชิญชวนให้มาทำกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี โดยโน้มน้าวใจว่า นี่เป็นกิจกรรมดีๆ ที่คนไทยควรได้มีโอกาสมาทำร่วมกัน

	แพนเค้ก “แพนว่า การสวดมนต์ข้ามปีก็ถือว่าเป็นกิจกรรมดีๆ ที่เราคนไทยน่าจะได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ไปพร้อมๆ กันค่ะ”
แพฟ “จากเหตุการณ์ปีที่ผ่านมา แอฟคิดว่า คนไทยหลายๆ คนเหน็ดเหนื่อย เครียด แล้วก็สูญเสียกำลังใจมาค่อนข้างมาก”	ผู้พันเบิร์ด “แต่ในขณะเดียวกัน เวลาเรามีความสุข สนุกสนาน เราก็สามารถที่จะสวดมนต์ได้”
ผู้พันเบิร์ด “ปีใหม่นี้ขอเชิญชวน มาร่วมกันทำความดี ร่วมกันสวดมนต์ข้ามปี ส่งท้ายปีพุทธชยันตี 2600 ปี”	ผู้พันเบิร์ด “ในปีใหม่ที่จะมาถึงนี้ ผมขอเชิญชวนให้ทุกท่าน มาเริ่มต้นปีใหม่ด้วยการทำความดี ด้วยการอัญเชิญกระแสพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยความมีเมตตา กรุณา ครับ”

ภาพที่ 4.2 โฆษณาชุดสวดมนต์ข้ามปี พ.ศ.2554-2555. จากสื่อสโปดโทรทัศน์ของ สสส., โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

ฟรีเซเตอร์บางคน เช่น แอฟ ทักษอร เชิญชวนให้มาร่วมกิจกรรมเพราะ "ในปีที่ผ่านมา แอฟคิดว่า คนไทยหลายๆ คนเหน็ดเหนื่อย เครียด แล้วก็สูญเสียกำลังใจมาค่อนข้างมาก ก็อยากจะให้มาชาร์จพลังให้กับใจเรา" เป็นการใช้เทคนิควิธีเชิญชวนด้วยการเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองที่ผ่านมา (ในปีพ.ศ.2553) ว่าเป็นเหตุการณ์รุนแรงที่ทำให้จิตใจของพลเมืองไม่สงบ ดังนั้นทุกคนจึงจะต้องมาชำระจิตใจให้ผ่องใสขึ้นด้วยการมาร่วมกันสวดมนต์ข้ามปี

การสวดมนต์ข้ามปี เป็นกิจกรรมที่สามารถกระทำได้ตลอดเวลาไม่เฉพาะแต่เวลาที่มีความทุกข์เท่านั้น แม้เราจะมีความสุข สนุกสนานก็สามารถสวดมนต์ได้ (นำเสนอในโฆษณาชุดที่ พ.ท. วันชนะ เป็นฟรีเซเตอร์) และในส่วนของโฆษณาที่ออกอากาศในปี พ.ศ.2555 นั้น ได้มีการชูประเด็นในเรื่องของการเป็นปี "พุทธชยันตี" และเป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระชนมพรรษาครบ 85 พรรษา ซึ่งเป็นวาระมหามงคล¹ที่ สสส.นำมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี ฟรีเซเตอร์จึงได้หยิบยกเรื่องนี้มานำเสนอในโฆษณาชุดนี้

ในโฆษณาชิ้นที่กล่าวถึง "ปีพุทธชยันตี" ฟรีเซเตอร์นำเสนอว่า ในปีใหม่นี้ ขอให้ทุกท่านมาร่วมกันส่งท้ายปีพุทธชยันตี 2600 ปีด้วยการสวดมนต์ข้ามปี ซึ่งนับว่าเป็นการทำความดีร่วมกันที่

---

¹ จากการจัดแคมเปญ และรณรงค์ผ่านสื่อโฆษณาอย่างต่อเนื่อง ทำให้กิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีที่จัดขึ้นเป็นปีที่ 2 ใน พ.ศ. 2554 ประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูง โดยยอดผู้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้มีจำนวนกว่า 100,000 คน และมีวัดที่เข้าร่วมกิจกรรมถึง 1,630 วัด และมีภาคีเครือข่ายต่างๆ สนใจเข้าร่วมกิจกรรมมากถึง 30 องค์กร และในปี พ.ศ.2555 ที่จะจัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีต่อเนื่องเป็นปีที่ 3 นั้น สสส.เพิ่มความเข้มข้นของการจัดงานโดยชูประเด็นว่าปี พ.ศ.2555 ถือเป็นปีมหามงคลที่แสนพิเศษเนื่องจากเป็นปีที่ 4 เหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นพร้อมกัน คือ เป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระชนมพรรษาครบ 85 พรรษา ในวันที่ 5 ธันวาคม 2555 , สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระชนมพรรษาครบ 80 พรรษา ในวันที่ 12 ธันวาคม 2555 และ พระบรมโอรสาธิราชฯ สยามกุฎราชกุมาร (พระอิสริยยศในขณะนั้น) ทรงมีพระชนมพรรษาครบ 60 พรรษา ในวันที่ 28 กรกฎาคม 2555 อีกทั้งยังเป็นปีพุทธชยันตีครบ 2600 ปีแห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ฉะนั้น การจัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีในปีนี้เป็นนิมิตหมายที่ดีที่คนไทยทุกคน จะได้ร่วมกันเฉลิมฉลองปีพุทธชยันตี และที่สำคัญจะได้สวดมนต์เพื่อทำความดีถวายพระพรชัยมงคลและถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามกุฎราชกุมาร (พระอิสริยยศในขณะนั้น) ดังนั้น ปีนี้ สสส. ขอเชิญชวนประชาชนทำสิ่งดีๆ ต้อนรับปีใหม่และใช้เวลาในการทำสิ่งที่เป็นมงคลต่อตัวเอง ต้อนรับปีใหม่แทนการเลี้ยงฉลองและดื่มสุราตามที่เคยปฏิบัติกันมา

ท้องสนามหลวง หรือวัดไถ่บ้าน ส่วนโฆษณาชุดที่พูดถึงรัชกาลที่ 9 ได้มีการหยิบยกเอาพระราชดำรัสในเรื่องการมีเมตตากรุณามานำเสนอ อันเป็นการใช้เทคนิควิธีแบบการสอน (teaching) ผ่านการใช้พระราชดำรัส แล้วจึงต่อยอดโฆษณาด้วยการเชิญชวนให้ร่วมสร้างกุศลด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี การใช้เทคนิควิธีเหล่านี้ทำให้ผู้ชมโฆษณาเกิดความเชื่อฟังได้ง่ายมากขึ้น และไม่ตั้งคำถามว่าสิ่งที่นำเสนอขึ้นนั้นเกี่ยวข้องกับการสวดมนต์ข้ามปีหรือไม่ อย่างไร

โฆษณาชิ้นที่มิน พีชญา เป็นพรีเซนเตอร์ได้ต่อยอดถึงการนำเทคนิควิธีในการกีดกันแบ่งแยกพลเมืองด้วยการนำเสนอว่าในปีใหม่นี้เราควรจะเริ่มทำ "สิ่งดี" ให้กับชีวิต ด้วยเริ่มจากการดูแลตัวเอง ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่เล่นการพนัน ดูแลสุขภาพของตนเองให้แข็งแรงอยู่เสมอ กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ สสส. กระตุ้นให้พลเมืองประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ด้วยการจัดระเบียบเรือนร่างของตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัย เพราะสสส. เองนั้นเป็นสถาบันที่เป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจในการจัดระเบียบวินัยพลเมืองในเรื่องสุขภาวะ และเมื่อปฏิบัติตนได้ตามนั้นแล้วก็อย่าลืมที่จะไปสวดมนต์ข้ามปี เพราะเป็นกิจกรรมดีๆ ที่สสส. ส่งเสริมให้คนไปร่วมกิจกรรม

ในโฆษณาชุดที่พอร์ช ศรัณย์ เป็นพรีเซนเตอร์นั้น ได้พยายามนำเสนอข้อดีของการสวดมนต์อีกประการหนึ่งโดยการใช้วาทกรรมทางวิทยาศาสตร์มารับรองว่า "การสวดมนต์ก่อให้เกิดคลื่นพลังงานที่ดีต่อระบบร่างกายของเรา" เพื่อหนุนเสริมให้ผู้ชมโฆษณารู้สึกว่าการสวดมนต์เป็นสิ่งที่ดี รวมทั้งยังได้นำเสนอประเด็นของการสร้างสุขภาพดีทั้งทางกายและใจด้วยการออกกำลังกายอย่างน้อยอาทิตย์ละ 3 วันๆ ละ 30 นาที และให้คิดแต่เรื่องดีๆ เพื่อเป็นการเริ่มต้นสิ่งดีๆ ให้กับตัวเอง และโอกาสที่ปีใหม่นี้จะมาถึงผู้ชมโฆษณาก็ควรเข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีด้วย เพราะจะทำให้ถึงพร้อมแห่งความดีโดยสมบูรณ์

สำหรับการเชิญชวนให้พลเมืองเข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีผ่านพรีเซนเตอร์ที่เป็นพระสงฆ์ และแม่ชีนั้น คำเชิญชวนไปในทางธรรมะโดยเปรียบเทียบการสวดมนต์ข้ามปีกับ "ความดี" ซึ่งเป็นคุณสมบัติหลักที่พลเมืองทุกคนพึงจะต้องมี การสวดมนต์จะเป็นการฝึกจิต ฝึกสติ ให้อารมณ์และเบิกบาน รวมถึงการเปรียบเทียบการสวดมนต์ว่าเป็น "สิ่งศักดิ์สิทธิ์" ที่สามารถจะแปรเปลี่ยนสิ่งร้ายให้กลายเป็นดี (นำเสนอในโฆษณาชุดแม่ชีคันสนีย์) และยิ่งมาร่วมสวดมนต์กันมากขึ้นเท่าไรก็จะทำให้พลังแห่งความดีมากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้แม่ชีคันสนีย์ยังพยายามจะนำเสนอข้อดีของการสวดมนต์ผ่านการให้ข้อมูลในเชิงวิทยาศาสตร์อีกด้วยว่า "คุณอาจจะลองนึกถึงการทำอะไรสักอย่างหนึ่ง ที่จะเกิดคลื่นในตัวคุณ เสียงสวดมนต์จะเป็นคลื่นเสียงที่จะทำให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงโมเลกุลในตัวคุณ เลือดของคุณจะถูกเรียงโมเลกุลให้เป็นระเบียบมากขึ้น การหายใจของเราที่อ่อนโยนและผ่อนคลาย ไปพร้อมกับใจของเราที่สุจริต ในการสาธยายมนต์นั้นจะทำให้คุณมีผิวพรรณที่งดงาม หน้าตาแจ่มใสสะอาดแบบนี้ค่ะ " เพื่อเป็นการจูงใจให้คนอยากจะหันมาสวดมนต์มากขึ้น

สำหรับโฆษณาชุดที่พระพยอมเป็นพระเชนเตอร์นั้น พระพยอมได้ใช้วิธีการเปรียบเทียบการสวดมนต์ข้ามปี ว่าเป็นสิ่งที่ดีกว่าการเมาข้ามปี และใช้การเล่นคำว่าการสวดมนต์ย่อมดีกว่า "สวดเมา" เพราะการสวดมนต์ทำให้เกิดสติ และการเมาเหล้าทำให้ขาดสติ โฆษณาชุดนี้จึงเชิญชวนผ่านการตอกย้ำว่าการกินเหล้าเป็นสิ่งที่ผิดปกติ จำเป็นจะต้องได้รับการจัดระเบียบให้เข้าสู่ภาวะแห่งการเป็นปกติ และสิ่งที่เป็นปกติก็คือ "การสวดมนต์ข้ามปี" ซึ่งโฆษณาชุดนี้ได้ประกอบสร้างความหมายของการสวดมนต์ข้ามปีว่าเป็นความถูกต้อง เป็นความจริงที่ไม่ต้องตั้งคำถามว่าจริงหรือไม่

จะเห็นได้ว่าจากโฆษณาชุดสวดมนต์ข้ามปี ชีวอำนาจถูกนำเสนอผ่านการเสนอโฆษณาของ สสส.ด้วยการใช้เทคนิควิธีแบบแบ่งแยกกีดกันพลเมืองที่ประพฤติปฏิบัติตนในทางตรงกันข้ามกับการเป็นพลเมืองที่ดี ที่ สสส.ได้ตั้งเกณฑ์เอาไว้ บุคคลที่ไปเที่ยวผับ เทียวบาร์ แทนการไปสวดมนต์ข้ามปี ย่อมได้รับผลร้ายคือเสี่ยงต่อการถูกคุกคาม หรือพบกับสิ่งที่ไม่ดีจากการไปเที่ยวสถานที่เหล่านั้น แต่หากพลเมืองกลับตัวกลับใจ หันมาให้ความร่วมมือกับรัฐด้วยการไปสวดมนต์ข้ามปี สิ่งดีๆ ก็เกิดขึ้น เพราะพลเมืองที่ปกติคือพลเมืองที่เชื่อฟังคำสั่งของรัฐ และปฏิบัติตามรัฐโดยไม่ต้องใช้อำนาจลงโทษพระเชนเตอร์ที่เป็นดารา นักแสดง ใช้ความเป็นคนดังดึงดูดใจให้พลเมืองปฏิบัติตามคำเชิญชวนของตน ขณะที่พระเชนเตอร์ที่เป็นพระ และแม่ชี ใช้ร่างทรงแห่งความเป็นบุคคลผู้ทรงศีล ซึ่งมีหน้าที่ในการส่งเสริมให้คนทำความดี และเลือกทางเดินที่ดีกับชีวิต ตามแนวทางของพุทธศาสนา ได้เชื่อเชิญให้พลเมืองมาร่วมกันสวดมนต์ข้ามปี เพราะสิ่งนี้คือความดี เป็นสิ่งที่พลเมืองที่ดีจะต้องปฏิบัติตามโดยไม่ต้องขอสงสัยแต่อย่างใด

โฆษณาชุดสวดมนต์ข้ามปี ได้ตอกย้ำความเป็นพุทธศาสนิกชนของคนไทย ด้วยการเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา โดยไม่ได้มีการพูดถึงการจัดกิจกรรมให้แก่พลเมืองผู้นับถือศาสนาอื่นแต่อย่างใด การใช้ประเด็นเรื่องศาสนาพุทธมาเป็นตัวกำกับในการกำหนดกิจกรรมระดับชาติที่พลเมืองพึงกระทำการผ่านการนำเสนอสื่อโฆษณาของ สสส.ยังเป็นการตอกย้ำและผลิตซ้ำความหมายแห่งการเป็นรัฐที่ให้ความสำคัญกับศาสนาพุทธอันเป็นศาสนาประจำชาติเป็นพิเศษ โฆษณาทั้งหมดข้างต้นนี้ เผยให้เห็นความเป็นพุทธที่ชีวอำนาจประดิษฐ์สร้างขึ้นอย่างประณีตภายใต้การนำเสนอโฆษณา และสามารถประกอบสร้างความจริงที่ว่า “การสวดมนต์ข้ามปีเป็นกิจกรรมที่ดีที่พลเมืองไทยควรจะได้เข้าร่วมในช่วงวันสิ้นปี” ขึ้นมาได้

4.2 วาทกรรม “เลี้ยงเหล้าในงานบุญเท่ากับบาป งดเหล้าเข้าพรรษา” กับการสร้างเสริมสุขภาวะ

ประเด็นเรื่องของพุทธศาสนาถูกนำมายึดโยงเข้ากับการรณรงค์เพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะของ สสส.และเป็นวิธีการอันโดดเด่นที่ สสส.ทำมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการนำเสนอ

ประเด็นเรื่องการกินเหล้าว่าเป็นการผิดศีลข้อ 5 โดยการให้นิยามความหมายว่าเหล้าเป็นสิ่งที่นำพาไปสู่ความเลวร้าย การก่ออาชญากรรม การขาดสติ การเกิดอุบัติเหตุต่างๆ

เหล้าถูกให้นิยามความหมายในเชิงลบที่ทวีความบาปหนักมากยิ่งขึ้น เมื่อถูกนำมาดื่มในงานบุญต่างๆ ทั้งในงานทอดกฐิน งานบวช หรือแม้แต่การดื่มเหล้าในช่วงเข้าพรรษา โฆษณาของ สสส. กำลังกีดกันและแบ่งแยกคนที่ดื่มเหล้าออกไปว่าเป็นบุคคลที่ผิดปกติ ที่จำเป็นจะต้องได้รับการขัดเกลาในเชิงศีลธรรมเพื่อจะได้อยู่ในร่องในรอยมากขึ้น ดังปรากฏในชุดโฆษณาต่อไปนี้

พระพยอม “กฐินควรจะปลอดสุรา วัดวาก็ควรจะปลอดเหล้า ปีนี้พวกเราอย่าไปเมาในกฐิน จะทำให้กฐินเป็นกระโถนไป”

ภาพที่ 4.3 โฆษณาชุดเลี้ยงเหล้าในงานบุญเท่ากับบาป title “พระพยอม” ปี พ.ศ.2546. จากสื่อสโปดโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

โฆษณาชุดเลี้ยงเหล้าในงานบุญเท่ากับบาป นำเสนอโดยมีพระพยอมเป็นพิธีเซนต์ การให้พระมานำเสนอในเรื่องของการดื่มเหล้า ยังเป็นการตีตราว่าการดื่มเหล้าเป็นสิ่งที่ผิดศีลธรรม ยิ่งพระเป็นผู้มาถ่ายทอดและตอกย้ำความผิดศีลนี้ด้วยแล้ว ผู้ชมโฆษณาจะได้รับการโน้มน้าวใจให้รู้สึกว่ “บาปหนัก” มากกว่าพิธีเซนต์ที่เป็นคนธรรมดาพูด พระพยอมได้เชิญชวนให้พุทธศาสนิกชนทั้งหลายที่มาร่วมกันทอดกฐินตามวัดต่างๆ นั้น งดเว้นการดื่มสุราและของมีเมาทั้งหลาย เพราะวัดเป็นเขตที่ควรปลอดจากเครื่องดื่มมีเมาทุกชนิด ดังนั้นพลเมืองไทยผู้เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีจึงมีหน้าที่จะต้องรักษากฐินให้ดังามด้วยการไม่ดื่มเหล้า รวมถึงคอยจับจ้องสอดส่องพฤติกรรมของคนที่มาร่วมงานบุญกฐินไม่ให้ดื่มสุราอีกด้วย เพราะในบริบทนี้ สุราเป็นสิ่งที่จะนำพาแต่ความเดือดร้อนมาให้ ผู้คนรอบข้าง

หลวงพ่อกุณ “เวลาที่เขามีงานทำบุญ ก็ตั้งอกตั้งใจมา ไม่ใช่ให้เรามาตี๋มสุรา มันไม่ถูกต้องดอก ลูกหลานเอ๊ย อย่าทำเลย”

ภาพที่ 4.4 โฆษณาชุดเลี้ยงเหล้าในงานบุญเท่ากับบาป title “หลวงพ่อกุณ” ปี พ.ศ.2546. จากสื่อ สปอตโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

โฆษณาสชุดเลี้ยงเหล้าในงานบุญเท่ากับบาป อีก 1 ชุด ที่มีหลวงพ่อกุณ เป็นพิธีเชนเตอร์ นำเสนอด้วยการใช้เทคนิควิธีแบ่งแยกความถูก-ผิด หลวงพ่อกุณกล่าวว่า การมาทำบุญนั้น เราจะต้อง ตั้งใจมาทำบุญไม่ใช่มาตี๋มเหล้า เพราะการตี๋มเหล้าในงานบุญเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้นจึงไม่ควรทำ พฤติกรรมนี้เป็นอย่างยิ่ง

เสียงบรรยาย "กินเหล้าในวันทอดกฐิน บาป หรือไม่บาป"

พระพยอม "กฐินเมาเเนีย มันเป็นกฐินบาป"

ภาพที่ 4.5 โฆษณาสชุดเลี้ยงเหล้าในงานบุญเท่ากับบาป title “บาป-ไม่บาป” ปี พ.ศ.2546. จากสื่อ สปอตโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

หากจะมีการถกเถียงกันในหมู่ประชาชนทั่วไปว่า การกินเหล้าในวัดทอดกฐินนั้นเป็นเรื่องบาปหรือไม่บาป สสส.ได้นำเสนอคำตอบของคำถามดังกล่าวผ่านโฆษณาที่คนสองฝ่ายกำลังทุ่มเถียงกัน ฝ่ายชายหนุ่มที่ใส่เสื้อขาวอันเป็นสีที่เป็นตัวแทนของความดี ความบริสุทธิ์ผุดผ่อง แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ดูเป็นคนที่มีคุณธรรมได้แสดงความคิดเห็นว่า การดื่มเหล้าในวันทอดกฐินเป็นสิ่งที่บาป ขณะที่ชายหนุ่มที่ใส่เสื้อสีดำ ท่าทางดูคดๆเป็นนักเลงนั่งคู่อยู่กับลูกน้องเถียงว่า “ไม่บาป” ทั้งสองฝ่ายได้ทุ่มเถียงกันอยู่นาน จนท้ายที่สุด ทุกคนก็ได้รับคำตอบจากพระพยอมผู้เป็นตัวแทนแห่งศีลธรรมว่า “กฐินมาเป็นกฐินบาป” ดังนั้นพลเมืองที่ดีผู้มีหน้าที่เชื่อฟังรัฐ จึงจะต้องงดดื่มเหล้าในงานกฐิน เพื่อจะได้เป็นผู้มีศีลธรรมอันสมบูรณ์

นอกเหนือจากการนำเสนอเนื้อหาโฆษณาผ่านพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียง และเป็นตัวแทนของความเป็นศาสนาพุทธที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของพลเมืองไทยแล้ว โฆษณาจำนวนในประเด็น “เลี้ยงเหล้าในงานบุญเท่ากับบาป” ยังได้ถูกนำเสนอผ่านการจำลองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับพลเมืองทั่วไปที่เป็นฆราวาส ดังนำเสนอในตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 4.6 โฆษณาชุดเลี้ยงเหล้าในงานบุญเท่ากับบาป title “งานบุญปลอดเหล้า” ปี พ.ศ.2556. จากสื่อสโปตโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

โฆษณา “งานบุญปลอดเหล้า” แสดงให้เห็นว่า นอกเหนือจากการดื่มเหล้าในงานทอดกฐินแล้ว การดื่มเหล้าในงานบุญอื่นๆ หรือแม้แต่ในงานมงคลอย่างงานแต่งงาน ก็มีแต่ นำพาความเดือดร้อนมาสู่ทุกคน เหล้าถูกเชื่อมโยงความหมายเข้ากับ ความชั่วร้ายเลวทรามที่ไม่เคยมีความดีให้ใครผ่านโฆษณา งานบุญปลอดเหล้า และโฆษณาชุดแต่งงานว่า ไม่ควรปล่อยให้ มีเหล้าในงาน เพราะการมีเหล้าในงานเลี้ยงต่างๆ ย่อมนำมาซึ่งความหายนะ อันเกิดจากคนเมา เพราะคนเมานั้นขาดสติ และจะสร้างความเดือดร้อนให้ผู้คนรอบข้างได้ทุกเมื่อ คนเมาจึงถูกประทับตราว่าเป็นผู้แปลกแยก เป็นผู้ผิด

ผิดปกติที่จะต้องได้รับการสอดส่องตรวจตรา และจ้องมองจากผู้คนรอบข้าง และจะต้องได้รับการขัดเกลาให้กลับกลายมาเป็น “คนดี” และในงานเลี้ยงก็ต้องตัดเหล้าออกจากงานเพราะเป็นการกันไว้ดีกว่าแก้ว่าปัญหาความวุ่นวายอันเนื่องจากคนเมาจะไม่เกิดขึ้น

นอกเหนือจากการนำเสนอว่าการดื่มเหล้าในงานบุญต่างๆ เป็นความผิดบาปที่จะนำพา มาซึ่งความเดือดร้อนแล้วนั้น โฆษณาณรงค์เลิกเหล้าของ สสส.ยังได้นำเสนอประเด็นความ “บาป มาก-บาปน้อย” ที่ถูกแบ่งระดับด้วยช่วงเวลาที่ดื่มเหล้าด้วย ดังแสดงให้เห็นในตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 4.7 โฆษณาชุดงดเหล้าเข้าพรรษา title “ร้อน/เลิก/ร้อน (วันพระ)” ปี พ.ศ.2555. จากสื่อ สปอตโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

ความผิดบาปอันเกิดจากการดื่มสุรา ยังได้ถูกแบ่งระดับความบาปมากและบาปน้อย ผ่านความสำคัญของช่วงเวลาที่ดื่มเหล้า หากกินเหล้าในช่วงเข้าพรรษาก็จะบาปกว่ากินในช่วงเวลา ปกติ สสส.ได้ใช้กลยุทธ์การ “งดเหล้าเข้าพรรษา” นี้มาเพื่อจะเชิญชวนให้คนได้เลิกดื่มเหล้าอย่างน้อย 3 เดือนในช่วงเวลาพรรษา และมุ่งหวังว่าการงดดื่มเหล้าในช่วง 3 เดือนนี้ จะทำให้ผู้ดื่มเหล้าคิดได้ และหันมาเลิกดื่มเหล้าเป็นการถาวร และยิ่งในปีพุทธชนิตีอันเป็นการครบรอบ 2600 ปี แห่งการ ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นศาสนาแห่งศาสนาพุทธแล้วนั้น จะยิ่งทวีความรุนแรงแห่งบาปให้มีความ เข้มข้นจนถูกตีตราว่าเป็น “บาปหนัก” ดังเช่นโฆษณาชุดงดเหล้าเข้าพรรษาในปีพุทธชนิตีแสดงให้เห็น ผู้ชมเห็นผ่านตัวละครกลุ่มชายสี่เหล้า ภาพของคนกินเหล้าในการรับรู้ที่โฆษณาแสดงให้เห็นนั้นเป็น ภาพชายวัยกลางคน ฐานะปานกลางไม่ได้แต่งตัวดี คนเมาในโฆษณาดังกล่าวถูกนำเสนอในลักษณะ ของคนไม่มีสติ ที่พยายามจะเชิญชวนคนรู้จักที่เดินผ่านให้มาร่วมกินเหล้าด้วยกัน แม้คนๆ นั้นจะ พยายามเน้นย้ำว่าการกินเหล้าเป็นสิ่งที่ “บาป” แต่ชายผู้นั้นกลับตื้อดิ่งที่จะดื่มเหล้าต่อไป โฆษณาได้ ในเทคนิคของการเปรียบเทียบ เทียบความบาปอันเกิดจากการกินเหล้าในช่วงเข้าพรรษาปีพุทธชนิตี ว่าโทษทัณฑ์ที่จะต้องได้รับก็คือการ “ตกนรก” เมื่อกินเหล้าแล้วกลุ่มคนเมาจึงเกิดความรู้สึกร้อนรุ่ม ทั่วร่างกาย เหมือนกับตกลงไปอยู่ในขุมนรกโดยที่ตนเองไม่รู้ตัว โฆษณาชุดนี้จบด้วยภาพกลุ่มชายสี่

เหล่ายังคงนั่งตมสุรา หากแต่มีได้ตมอยู่ที่ร้านค้า กลับนั่งตมในนรกโดยมีมัจจุราชยืนจ้องตาเหม็งอยู่ เบื้องหลังโดยที่พวกเขาไม่รู้ตัว และยังคงบ่นว่าร้อนอยู่ต่อไป ชิวอำนาจในโฆษณาชุดนี้ได้ต่อย้ำโทษทัณฑ์แห่งการตมเหล้าซึ่งเป็นการผิดศีล 5 ในพุทธศาสนาว่า จะต้องได้รับผลกระทบที่หนักหน่วงก็คือ จะต้องเลิกตมเหล้า เพราะการรดเหล้าเข้าพรรษาเป็นการ “ละบาป รับบุญ” ศาสนาพุทธจึงถูกนำมาใช้ในการมองการกินเหล้าว่าเป็นสิ่งที่ผิด เป็นพฤติกรรมที่จะต้องได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยเร็ว ตามแนวทางของการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ที่จะต้องถึงพร้อมด้วยศีล 5 การจงใจด้วยการใช้ความกลัวจึงถูกนำมาใช้ผ่านโฆษณาชุดนี้

จะเห็นได้ว่า ชิวอำนาจได้ทำงานอย่างแยบยลผ่านโฆษณาที่นำเสนอในบทนี้จนทำให้ผู้ชมโฆษณาแยกแยะการครอบงำแทบจะไม่ออก การใช้เทคนิคจูงใจด้วยโฆษณาทั้งโดยเนื้อหา ภาพเสียง พิธีเซนต์ที่เป็นคนดัง พระสงฆ์ แม่ชี ต่างพยายามจะมองสังคมนี้ว่าเป็นสังคมเอกลัทธิที่ให้ ความหมายเดียวแก่การกินเหล้าว่า เป็นมิดิที่ชั่วช้าสามัญและไม่ได้ส่งผลดีอะไรกับผู้ตมเหล้าเลย แม้ว่าในความเป็นจริงแล้ว จะมีหลายคนที่ตมเหล้าโดยมองว่าเป็นความรื่นรมย์อย่างหนึ่งของชีวิต แต่คนเหล่านี้จะถูก สสส.ในฐานะสถาบันผู้ทรงอำนาจของผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์และการสาธารณสุข ใช้ชิวอำนาจเบียดขับให้ไปอยู่ในชั่วตรงข้ามด้วยการตีตราว่าคนตมเหล้าเท่ากับคนบาปโดยทันที ดังนั้นคนตมเหล้าจึงเป็นคนที่ผิดปกติ และถูกกีดกันออกจากสังคม ไม่ได้รับการยอมรับในพฤติกรรมจนกว่าจะกลับเนื้อกลับตัวเลิกเหล้า จึงจะได้รับการยอมรับจากคนรอบข้าง

4.3 คุณลักษณะของวาทกรรมสุขภาวะกับการสร้างศีลธรรมแก่พลเมือง

ผู้วิจัยได้ศึกษาและสืบค้นถึงความเป็นมาว่าเหตุใด สสส.จึงได้หยิบยกเอาประเด็นเรื่อง ศาสนาและศีลธรรมเข้ามาผนวกเข้ากับเรื่องของการสร้างสุขภาวะให้พลเมืองไทย ซึ่งในบทความเรื่อง “คำสัญญาของความปรารถนา การเมืองว่าด้วยเรื่องการดูแลสุขภาพกับวาทกรรมของศีลธรรม ในช่วง 2490-2550” ของทวีศักดิ์ เผือกสม (2557) ได้กล่าวถึงบทบาทของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี ในการนำศีลธรรมแบบพุทธมาใช้ในการสร้าง “สังคมเวชกรรม” ว่า นพ.ประเวศ วะสีนั้น “ได้แนวคิดว่าการสร้างชุมชนในทางศีลธรรมขึ้นมาจากพระภิกษุผู้มีชื่อเสียงอันอุโฆษอีกรูปหนึ่ง คือ พุทธทาสภิกขุแห่งส่วนโมกขพลาราม” โดยท่านพุทธทาสได้รับนิมนต์ให้มาแสดงปาฐกถาธรรมในสถาบันการศึกษาและการประชุมทางวิชาการอยู่เสมอ รวมถึงที่โรงเรียนแพทย์ที่โรงพยาบาลศิริราช ซึ่งทวีศักดิ์ เชื่อว่าอิทธิพลของท่านพุทธทาสนั้นมีต่อเหล่าอาจารย์และนักเรียนแพทย์อย่างเหลือล้น “ถึงขนาดที่ทั้งสโมสรของนักศึกษาแพทย์และชมรมพุทธศาสนาภายในมหาวิทยาลัยมหิดล ได้พากัน กะเกณฑ์เอาสมาชิกของพวกตนลงไปอุปสมบทที่วัดสวนแก้วโมกขพลารามอยู่เสมอ” และเมื่อนพ.

ประเวศ วะสี เข้าทำงานที่โรงพยาบาลศิริราชใน พ.ศ.2504 จึงได้รับเอาความคิดของท่านพุทธทาสเข้ามาผนวกรวมกับเรื่องการรักษาอาการเจ็บไข้ได้ป่วยของประชาชน และเมื่อ นพ.ประเวศได้ก้าวเข้ามาเป็นแกนนำในการทำงานเรื่องการดูแลสุขภาพนั้นก็ได้นำเอาแนวคิดเรื่องพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพด้วย โดยในบทความเรื่อง “สร้างสรรค์สังคมไทยขึ้นใหม่” ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม 2517 ว่า

“...ศาสนาเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยพัฒนาสังคมเพราะสังคมในอุดมคติของเราต้องการมีจริยธรรมและศาสนธรรมเป็นแกนกลาง มีผู้ที่คิดว่าพระพุทธศาสนาขัดขวางความเจริญของสังคมเพราะทำให้เฉยเมยไม่ขวนขวาย ซึ่งไม่เป็นความจริง พระพุทธศาสนาสับสนุนการเข้ากระทำการ(กรรม) ในสิ่งที่ดีงาม แต่ไม่สนับสนุนให้กระทำด้วยกิเลส (โลภ โกรธ หลง)...

...ยังไม่สายเกินไปที่ทั้งสังคมและฆราวาสจะร่วมกันฟื้นฟูบทบาทที่เป็นสาระอันแท้จริงของสถาบันสงฆ์ในการแก้ปัญหาของสังคม พระจะต้องเข้าใจปัญหาของชาวบ้าน ฝึกความสามารถในวิธีการเทศน์การสอนให้เข้าใจง่าย สามารถนำประชาชนออกสู่แสงสว่าง ตามนัยยะแห่งศีล สมาธิ ปัญญา ไม่ส่งเสริมให้ประชาชนงมงาย ไม่เกลือกกลั้วอยู่กับลาภ ยศ สักการะทางวัตถุ อันเป็นเหตุต้องให้ประสบเอาใจฆราวาสที่มีอำนาจ และมีเงินมาก ไม่สามารถสั่งสอนเขาได้ตรงตามแนวแห่งความถูกต้อง”

ศ.นพ.ประเวศ ได้รณรงค์ให้ประชาชนพลเมืองไทยหันกลับไปมีวิถีปฏิบัติในแบบดั้งเดิม โดยอ้างอิงพุทธศาสนาเป็นหลักอย่างต่อเนื่อง และเมื่อสามารถผลักดันจนนำไปสู่การจัดตั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำเร็จในปีพ.ศ.2544 แนวคิดในเรื่องการนำพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพของพลเมืองจึงถูกนำมาใช้ในการดำเนินนโยบาย และกลายเป็นส่วนหนึ่งของภาคปฏิบัติการของวาทกรรมสุขภาพที่โดดเด่นของ สสส. จวบจนปัจจุบัน ซึ่งเมื่อศึกษาจากโฆษณาณรงค์เสริมสร้างสุขภาพของ สสส.ก็จะพบว่า ได้มีการนำประเด็นเรื่องของศาสนามานำเสนอในโฆษณาเพื่อลด ละ เลิกการดื่มเหล้าตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 เป็นต้นมา

วาทกรรมสุขภาพที่ถูกประกอบสร้างขึ้น และนำเสนอในโฆษณาณรงค์เสริมสร้างสุขภาพของ สสส.ที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับเรื่องราวของการสร้างศีลธรรมให้กับพลเมืองไทยนั้น มีคุณลักษณะที่มีความหลากหลาย มีการเล่าผ่านการใช้พื้นที่ (space) ที่มีลักษณะตรงกันข้ามอย่างวัดและผ้า การใช้กลวิธีการจำลองสถานการณ์เพื่อเล่าเรื่อง การเลือกที่จะเล่าเรื่องของสุขภาพผ่านเรื่องราวของบาปบุญคุณโทษ การใช้กลวิธีเล่าผ่านคำสอนง่ายๆ ที่เข้าใจได้ง่าย การเลือกใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงและมีความน่าเชื่อถือในสังคม เหล่านี้ล้วนเป็นวิธีการที่ทำให้วาทกรรมสุขภาพเหล่านี้มีความชอบธรรมด้วยกันทั้งสิ้น

ในบทนี้ ผู้ศึกษาได้นำแสดงให้เห็นว่า สสส.ได้นำเสนอโฆษณาณรงค์เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพโดยสถาปนาวาทกรรมสุขภาพเชื่อมโยงกับประเด็นเรื่องศาสนาได้อย่างไร ในบทต่อไปจะได้กล่าวถึงการสถาปนาวาทกรรมสุขภาพโดยเชื่อมโยงกับประเด็นเรื่องพระมหากษัตริย์เป็นลำดับถัดไป

บทที่ 5

การสถาปนาวาทกรรมสุขภาวะกับประเด็นเรื่องสถาบันพระมหากษัตริย์ ของสำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

นอกเหนือจากการที่ สสส. นำเอาประเด็นสุขภาวะมาผูกโยงเข้ากับประเด็นการสร้างชาติ และประเด็นทางศีลธรรม ดังที่ได้นำเสนอไปในบทที่ 3 และ 4 แล้ว โฆษณารณรงค์การตลาดเพื่อสังคม (Social Marketing) ของ สสส.ยังได้เชื่อมร้อยประเด็นสถาบันพระมหากษัตริย์เข้ากับเรื่องของการสร้างเสริมสุขภาวะของประชาชนไทยได้อย่างแยบยล โดยโฆษณาหลายชุดของ สสส. ได้ผลิตซ้ำและสร้างวาทกรรมอันว่าด้วยความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ผ่านการปฏิบัติตนตามแนวทางที่พระมหากษัตริย์ได้มีพระราชดำริไว้ ซึ่ง สสส.เชื่อว่าก่อให้เกิด “สุขภาวะที่ดี” และในการแสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีต่อสถาบัน พลเมืองที่ดีจะต้องมีถวายความจงรักภักดีผ่านการทำความดีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลอีกทางหนึ่ง โฆษณาของ สสส.ที่นำเสนอประเด็นสถาบันพระมหากษัตริย์เชื่อมโยงบกับประเด็นสุขภาวะ ได้แก่ โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง และโฆษณาชุด 60ปี 60 ล้านความดี ถวายในหลวง

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์โฆษณาชุดดังกล่าว เพื่อทำความเข้าใจใน “ตัวบท” ที่ประกอบสร้างขึ้นมาเป็นความหมายในงานโฆษณาในบริบทของสุขภาวะผ่านการปฏิบัติตนตามรอยพระราชดำริ โดยในบทนี้ได้แบ่งวาทกรรมที่ใช้ในการวิเคราะห์ออกเป็นสามส่วนคือ

5.1 วาทกรรม “เศรษฐกิจพอเพียง” กับการสร้างสุขภาวะที่ยั่งยืน เป็นส่วนที่แสดงให้เห็นว่า วาทกรรม “เศรษฐกิจพอเพียง” ถูกนำมาเชื่อมโยงกับเรื่องของการสร้างสุขภาวะที่ยั่งยืนแก่พลเมืองไทยได้อย่างไร

5.2 วาทกรรม “ถวายความจงรักภักดี” กับการสร้างเสริมสุขภาวะ เป็นส่วนที่แสดงให้เห็นว่า การถวายความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์นั้น สัมพันธ์กับการเสริมสร้างสุขภาวะพลเมืองไทยอย่างไร

5.3 คุณลักษณะของวาทกรรมสุขภาวะกับการจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นส่วนที่แสดงให้เห็นว่า วาทกรรมสุขภาวะที่ถูกนำมาเชื่อมโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์นั้นมีลักษณะอย่างไรบ้าง

ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

5.1 วาทกรรม “เศรษฐกิจพอเพียง” กับการสร้างสุขภาวะที่ยั่งยืน

โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง ปี พ.ศ.2550 จัดทำออกมาเป็น ซีรีส์ รวมทั้งหมด 8 ชุด อันได้แก่ชุด เกษตรประณีต Happy Workplace นมแม่ ชุมชนเป็นสุข สมุนไพรไทย ยุทธการพอเพียง ผักปลอดสารพิษ และออกกำลังกาย เป็นการรวบรวมความสุข 8 อย่างที่พลเมืองไทยสามารถหาได้ผ่านการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ที่ทรงวางแนวทางไว้ ซึ่ง สสส.ได้นำเอาแนวทางมาปรับให้เข้ากับเรื่องของการสร้างสุขภาวะที่ดี ผ่านการดำรงชีวิตของพลเมือง ทั้งในเรื่องของการทำมาหากิน การใช้ชีวิตการทำงานอย่างมีความสุข การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การสร้างความปรองดองกันในชุมชนที่นำมาซึ่งความสุขในองค์กรวม การใช้สมุนไพรโดยไม่ต้องพึ่งยาแผนปัจจุบัน การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง การทานผักปลอดสารพิษที่ปลูกเอง และการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสิ่งเหล่านี้หากประพฤติปฏิบัติเป็นประจำ จะนำมาซึ่งความสุขในชีวิต วิธีการเล่าเรื่องของโฆษณาทั้ง 8 ชุดนี้ ใช้กลวิธีต่างๆ กัน ทั้งการเล่าด้วยการสมมติเหตุการณ์ผ่านภาพยนตร์การ์ตูนแอนิเมชัน การจำลองเหตุการณ์ การเล่าเรื่องผ่านละคร หรือรายการเกมส์โชว์ ล้วนแต่เป็นกลวิธีที่ใช้เรียกความสนใจจากประชาชนผู้ชมโฆษณา ให้เกิดความรู้สึกคล้อยตาม และอยากจะปฏิบัติตามแบบโฆษณา

ภาพที่ 5.1 โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง Title “เกษตรประณีต” ปี พ.ศ. 2550. จากสื่อสโปดโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

โฆษณาชุดเกษตรประณีต นำเสนอภาพการทำเกษตรสองแบบเปรียบเทียบกับ ตัวละคร "นายแดง" ทำเกษตรแบบทั่วไป ที่ปีนั้นผลิตผลทางการเกษตรใดราคาดีก็จะปลูกแต่พืชชนิดนั้น

แต่เพียงอย่างเดียวเต็มพื้นที่ ขณะที่นายเขียวทำการเกษตรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่แบ่งพื้นที่ การเกษตรออกเป็น 4 ส่วน ส่วนแรกนั้น ให้ขุดสระกักเก็บน้ำจำนวน 30% ของพื้นที่ทั้งหมด เนื่องจากการเกษตร จำเป็นต้องใช้น้ำ ส่วนที่สอง ให้ปลูกข้าว จำนวน 30% ของพื้นที่เพราะครอบครัวต้องกิน ต้องใช้ สำหรับเป็นแหล่งอาหารหลัก ส่วนที่สาม ให้ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น เก็บดอกผลไว้กินไว้ขาย เสริมสร้างรายได้ส่วนหนึ่งอีกทาง และส่วนที่สี่ เป็นพื้นที่สำหรับใช้สร้างสิ่งปลูกสร้างเช่น ที่อยู่อาศัย โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ ฉาง จำนวน 10% ของพื้นที่ จำนวนสัดส่วนของพื้นที่นี้ทั้งหมดสามารถปรับเปลี่ยน หรือลด ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสภาพพื้นที่แต่ละแห่งได้ตามสะดวก¹

ภาพโฆษณาชุดนี้ จัดทำเป็น animation เผยให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตประจำวันที่แตกต่างกัน การปลูกพืชเพียงชนิดเดียวทำให้เกษตรกรอย่างนายแดงจำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่น เมื่อหิว ก็จะต้องนำเงินไปซื้ออาหาร ขณะที่นายเขียวซึ่งปลูกพืชแบบผสมผสาน สามารถหาอาหารได้จากที่ดินของตนโดยไม่ต้องไปเสียเงินซื้อ การปลูกพืชผสมผสานนั้นที่เน้นให้พืชดูแลกันเองนั้นไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมี จึงทำให้นายเขียวและผู้บริโภคพืชเหล่านั้นเกิดความปลอดภัย ขณะที่นายแดงจำเป็นต้องใช้สารเคมีที่เป็นพิษ และก่อให้เกิดผลเสียตามมา เมื่อเจ็บป่วยนายแดงจำต้องไปรักษาที่โรงพยาบาล ขณะที่ที่นาของนายเขียวนั้นปลูกพืชสมุนไพร จึงสามารถรักษาตนเองได้เบื้องต้นโดยไม่ต้องพึ่งพายาจากโรงพยาบาล และเมื่อผลิตผลที่ปลูกไว้เพียงอย่างเดียวของนายแดงเกิดล้มตลาด ราคาตก ก็ทำให้นายแดงต้องได้รับความเดือดร้อน ขณะที่นายเขียวไม่เดือดร้อนเพราะปลูกพืชผักไว้หลายชนิด ภาพโฆษณายังแสดงให้เห็นเปรียบเทียบอีกว่าในท้ายที่สุด นายแดงซึ่งทำเกษตรโดยปลูกพืชแบบเดียว ก็ต้องประสบกับความล้มเหลว เป็นหนี้เป็นสิน หมดเนื้อหมดตัว ไม่เหลืออะไรเลย ต้องส่งลูกหลานไปทำงานในเมือง อันเป็นผลแห่งการไม่ยอมทำตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ขณะที่นายเขียวซึ่งทำตามแนวทางกลับมาชีวิตที่รุ่งเรือง ได้ขยายกิจการ ลูกหลานมีงานทำในพื้นที่ของตัวเอง ท้ายสุดของโฆษณาได้สรุปว่าผลลัพธ์ที่สำเร็จของนายเขียวนั้นเกิดจากการปฏิบัติตามแนวทางพระราชดำริด้วยการ "ทำเกษตรประณีต" ขณะที่นายแดง "ทำเกษตรเชิงเดียว" ผลแห่งการปฏิบัติตามคำสอนของในหลวงตอบแทนกลับมาด้วย "ความสำเร็จ" ชีวอำนาจที่ปรากฏในโฆษณาชุดนี้นั้นถ่ายทอดผ่าน "คำสอน" และยังเป็นคำสอนจากสถาบันกษัตริย์ที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชีวิต

---

¹เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นทฤษฎีที่ถูกคิดค้นขึ้นโดยใช้แนวคิดแห่งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและ การบริหารงานในการทำการเกษตร ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ได้ทรงพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อแก้ไขปัญหาการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรได้มีชีวิตอยู่โดย หลุดพ้นบ่วงแห่งความยากจน

พลเมืองได้จริงแล้ว ก็ยังเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับชุดคำสอนนี้โดยที่ทำให้พลเมืองน้อมนำเอา คำสอนนี้มาปฏิบัติโดยไม่ตั้งคำถามแต่อย่างใด

ผู้ชายร้องเพลง “วันๆ พี่ก้มหน้าก้มตา ไม่เห็น เดือนตะวัน”	ผู้หญิงร้องเพลง “ไม่เหมือนที่โรงงานของน้อง เย็บผ้า ร้องเพลง ออกกำลังกาย 1 2 3 4”
นายจ้าง ลูกจ้างหญิง-ชาย ร้องเพลง “ลูกจ้าง นายจ้างอยู่อย่างพอเพียง”	นายจ้าง ลูกจ้างหญิง-ชาย ร้องเพลง “ผลผลิต โรงงานเพิ่มพูน ต้องขอขอบคุณ โรงงานแฮปปี้เวิร์กเพลส”

ภาพที่ 5.2 โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง Title “Happy Workplace” ปี พ.ศ.2550. จากสื่อสโปดโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

โฆษณาชุด Happy Workplace นำเสนอประเด็นการมีสถานที่ทำงานที่เอื้อประโยชน์ และความสุขแก่ลูกจ้างที่ทำงานอยู่ วิธีการนำเสนอของโฆษณานี้ นำเสนอผ่านบทเพลง และใช้ เทคนิควิธีในการเปรียบเทียบระหว่างชายหนุ่มที่ทำงานในโรงงานรองเท้า และหญิงสาวที่ทำงานใน โรงงานเย็บผ้า ซึ่งทั้งสองคนนี้มีชีวิตการทำงานที่แตกต่างกัน ชายหนุ่มมีชีวิตในที่ทำงานที่ไม่ดี ต้องตั้ง หน้าตั้งตาทำงานแต่เพียงอย่างเดียว ทำหน้าที่เป็นแรงงานในการผลิตที่มุ่งผลิตสินค้าให้กับโรงงาน

อย่างเต็มที่ ขณะที่หญิงสาวที่ทำงานโรงงานเย็บผ้านั้นก็กลับมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีกว่า มีการทำงานที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อยู่กันแบบเป็นชุมชน เมื่อมีปัญหาโรงงานก็จะให้ความช่วยเหลือคนงานอย่างเต็มที่ ชายหนุ่มเมื่อเห็นหญิงสาวมีชีวิตการทำงานที่ดีจึงอยากลาออกไปทำงานกับหญิงสาวที่โรงงานเดียวกันบ้าง

ท้ายที่สุดชายหนุ่มจึงตัดสินใจย้ายมาทำงานที่เดียวกันกับหญิงสาว เมื่อมาทำงานที่นี่เขามีความสุขมาก บทเพลงในโฆษณาสรุปว่า ความสุขที่เกิดจากการทำงานในโรงงานที่ใส่ใจในคุณภาพชีวิตของลูกจ้างนั้นมาจากการที่ทั้งลูกจ้างและนายจ้าง "อยู่อย่างพอเพียง" ใช้ชีวิตแบบเกื้อหนุนกัน และการอยู่อย่างพอเพียงนี้เป็นแนวทางตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ซึ่งนำไปสู่สิ่งที่ดีกว่าก็คือ ทำให้ "ผลผลิตโรงงานเพิ่มพูน และทุกคนในสถานที่ทำงานมีความสุข" การใช้เทคนิควิธีเปรียบเทียบสถานที่ทำงานสองแห่งที่มีแนวคิดในการบริหารจัดการแตกต่างกันอย่างสุดขั้วนี้ กระตุ้นให้ผู้ชมโฆษณาเห็นถึงประโยชน์แห่งการเจริญรอยตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น เพราะอย่างไรเสียก็ต้องนำมาแต่สิ่งดี ๆ ให้กับชีวิต ชีวีอันอาจได้ทำงานผ่านแนวคำสอนของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ที่ประชาชนชาวไทยเทิดทูน คำสอนดังกล่าวจึงได้รับการสถาปนาว่าเป็นความจริงผ่านการนำเสนอด้วยแนวคิดของสถาบันกษัตริย์ และประชาชนก็เชื่อว่าคำสอนนี้เป็นความจริง เนื่องจากประชาชนชาวไทยรักและเทิดทูนในหลวงเหมือนพ่อ ความรู้สึกเช่นนี้ต่อกำหนดความจริงของความเชื่อที่ว่าพ่อย่อมรักลูกปรารถนาดีต่อลูก และจะให้คำแนะนำดี ๆ ต่อลูกเสมอ ดังนั้นจึงไม่เกิดการตั้งถามถึงความถูกต้อง-ผิดของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแต่อย่างใด เพราะเชื่อว่าเป็นคำสอนที่ถูกต้องดีงามแล้ว เมื่อโฆษณานำเอาแนวคิดนี้มาดัดแปลงเพื่อส่งเสริมแนวคิดเรื่อง “Happy Workplace” จึงทำให้ได้รับการยอมรับอย่างง่ายดาย

นอกเหนือจากการนำเอาแนวทาง “เศรษฐกิจพอเพียง” มาประยุกต์เข้ากับประเด็นเรื่องการทำเกษตรพอเพียง และการทำงานอย่างมีความสุขแล้ว สสส.ยังได้นำแนวทางดังกล่าวมาใช้ในการรณรงค์ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ดังปรากฏในโฆษณา title “นมแม่”

ยุพิน “น้ำนมแม่อุดมด้วยธาตุเหล็ก ทอรีน วิตามินเอ ดี อี เค และคุณค่าดีเอชเอ”	หม่อมแม่ “แล้วที่สำคัญนะนังยุพิน น้ำนมแม่เนี่ยมี สาร colostrum ที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้ลูกของ แก่ไปจนโต”
หม่อมแม่ “ถุงเก็บนมจะเปาวลี ก่อนไปทำงาน ยุพินเขาก็แค่เก็บนมใส่ถุงนี้ไว้”	หม่อมแม่ “นี่แหละจะ คือชีวิตที่เรียบง่าย มี สมดุล บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง”

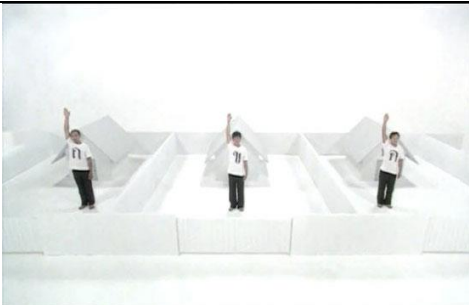
ภาพที่ 5.3 โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง Title “นมแม่” ปี พ.ศ.2550. จากสื่อ สปอตโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

สำหรับโฆษณา title “นมแม่” ต้องการจะสื่อสารถึงประโยชน์ของนมแม่ ด้วยเทคนิควิธี นำเสนอแบบจำลองเหตุการณ์สมมติแบบละครโดยสร้างพล็อตเรื่องพินิยามแบบละครไทยว่า ลูกชายคนเดียวของเศรษฐินีผู้ร่ำรวยพบรักกับสาวโรงงานที่มีฐานะยากจน และถูกครอบครัวฝ่ายชายกีดกัน เมื่อฝ่ายชายพาลูกสะใภ้มากราบมารดา ก็ไม่ได้รับการยอมรับแม้ว่าเธอจะตั้งครรภ์อยู่ก็ตาม บทสนทนาระหว่างตัวละครทั้งหมดได้ดำเนินเรื่องไปถึงการที่เศรษฐินีถามสาวโรงงานผู้เป็นนางเอกของโฆษณาชุดนี้ว่าจะเลี้ยงลูกได้อย่างไร ซึ่งหญิงสาวก็ตอบไปว่าเธอจะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โฆษณาได้ให้

ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์สนับสนุนว่า "น้ำนมแม่อุดมด้วยธาตุเหล็ก ทอรีน วิตามินเอ ดี อี เค และคุณค่าดีไอเอชเอ และสาร colostrum ที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้ลูก"

โฆษณายังนำเสนอข้อมูลให้กับผู้ชมว่า แม่ผู้เป็นแม่จะต้องทำงานก็สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ด้วยการเก็บนมใส่ถุงเก็บนมไว้ให้ลูกกินได้เมื่อต้องอยู่ห่างจากแม่ หรือในกรณีที่มีความจำเป็นจะต้องนำลูกไปทำงาน สำหรับที่ทำงานบางแห่งก็ได้จัดมุมให้นมลูกไว้ด้วย ดังนั้นจึงไม่จำเป็นจะต้องกังวลว่าลูกแล้วจะไม่สามารถให้ทานนมแม่ได้

ในช่วงท้ายของโฆษณาเมื่อได้ให้ข้อมูลเรื่องประโยชน์ของนมแม่และวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เป็นแม่ซึ่งต้องทำงานนอกบ้านด้วยยังคงสามารถให้ลูกดื่มนมแม่ได้แล้ว โฆษณาก็ได้สรุปไว้ว่า "นี่คือชีวิตที่เรียบง่าย มีสมดุลบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง" ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงที่ดูจะไม่สอดคล้องหรือมีเหตุผลพอที่จะสร้างข้อสรุปว่า การให้นมลูกเท่ากับการทำให้ชีวิตที่เรียบง่ายบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในฉากท้ายสุดของโฆษณายังเชิญชวนให้ผู้ชม "ร่วมสร้างความสุขยั่งยืน บนวิถีชีวิตพอเพียง" เพื่อเป็นการตอกย้ำว่าการใช้ชีวิตแบบพอเพียง (ยกตัวอย่างเช่น การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่) จะช่วยสร้างความสุขอย่างยั่งยืนให้กับชีวิตได้ เพราะเป็นแนวทางที่ในหลวงทรงพระราชทานมา และสสส.ในฐานะสถาบันผู้ชำนาญการด้านสาธารณสุขก็ได้ยืนยันแล้วว่าดี ฉะนั้นพลเมืองไทยจึงพึงใช้ชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โฆษณานี้ได้ใช้ทั้งอำนาจอันทรงพลังแห่งสถาบันพระมหากษัตริย์และสถาบันสาธารณสุข ในการชักชวนให้ผู้ชมโฆษณาคล้อยตาม และรู้สึกว่าจะต้องเป็นหน้าที่ของตนเองที่จะกำกับดูแลชีวิตให้เจริญรอยตามแนวทางที่โฆษณานำเสนอโดยมิได้ถูกบังคับแต่อย่างใด จะเห็นว่าชีวอำนาจทำงานภายใต้จิตสำนึกของผู้คน ซึ่งนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นเป้าประสงค์หลักของโฆษณาในที่สุด

เสียงบรรยาย “นี่คือ นาย ก นาย ข นาย ค”	เสียงบรรยาย “นาย ข และ นาย ค มาช่วย บ้านซ่อมเสร็จเร็ว”
เสียงบรรยาย “ปลูกเป็นป่าชุมชน”	เสียงบรรยาย “สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ จะเป็นไปได้ อยู่ที่ทุกคนในชุมชน”

ภาพที่ 5.4 โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง Title “ชุมชนเป็นสุข” ปี พ.ศ.2550. จากสื่อสโปดโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

ประเด็นต่อไปที่ สสส. ต้องการนำเสนอแก่พลเมืองไทยผ่านวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือเรื่องของการสร้างชุมชนที่เป็นสุข โฆษณาชุดนี้นำเสนอผ่านการจำลองเหตุการณ์ผ่านตัวละคร 3 คน คือนาย ก นาย ข นาย ค ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านกัน โฆษณาเริ่มเล่าจากเรื่องของการกินข้าว ถ้าต่างคนต่างกินในบ้านตัวเอง ก็จะได้กินกับข้าวแค่อย่างเดียว แต่ถ้ามาร่วมแบ่งปัน รับประทานอาหารร่วมกัน แต่ละคนก็จะได้กินกับข้าว 3 อย่าง

เมื่อต้องการซ่อมบ้าน ถ้าทำคนเดียวก็ช้า แต่ถ้าเพื่อนบ้านมาช่วยกันก็จะซ่อมเสร็จไว และเมื่อบ้านใดบ้านหนึ่งไม่มีคนอยู่บ้าน ก็สามารถฝากให้เพื่อนบ้านช่วยดูแลบ้านได้โดยไม่ต้องมียาม และเมื่อคนทั้งสามมาพูดคุยกัน ก็สามารถต่อยอดจากสิ่งที่ตัวเองมี หรือถนัดร่วมกันพัฒนาเกิดเป็นการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ สร้างรายได้เสริมให้กับทุกคน

จากนั้นโฆษณาก็นำเสนอผ่านตัวละครอื่นๆ ในชุมชน ที่มาคุยกันเรื่องผลิตน้ำมันไบโอดีเซลเพื่อนำไปปั่นเป็นกระแสไฟฟ้าเพื่อนำมาใช้ในชุมชน และนำกลับที่เหลือจากการปั่นไฟมาทำ

ปุ๋ย เพาะพันธุ์ไม้ และปลูกเป็นป่าชุมชน ทุกคนในชุมชนก็มีความสุข ในท้ายที่สุดของโฆษณาต้องการจะนำเสนอว่า สิ่งที่เป็นไปได้ ก็สามารถกลับกลายเป็นไปได้หากทุกคนในชุมชนร่วมแรงร่วมใจกัน โฆษณาชุด "ชุมชนเป็นสุข" ได้ตั้งใจให้ผู้ชมโฆษณาเกิดความรู้สึกถึงพลังแห่งความสามัคคี และสร้างสรรค์ และนำไปสู่การทำให้ชุมชนของตนเป็นสุขเช่นเดียวกับในโฆษณา

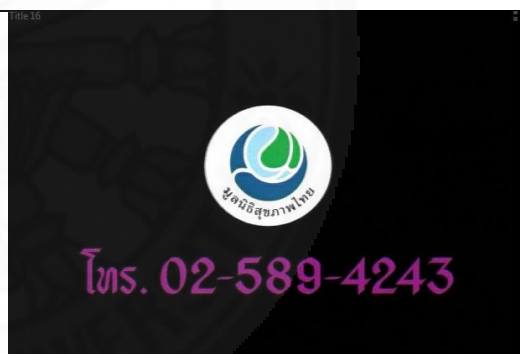
เสียงบรรยาย “วันนี้ย่าน้อมกับลูกสาวจะมาสาธิตการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรไทย”

เสียงบรรยาย “แผลสด ใช้ ปูนแดง ห้ามเลือด”

เสียงบรรยาย “ยาดี ไม่ต้องหาที่ไหน มีอยู่รอบบ้าน แค่ว่าจะใช้”

เสียงบรรยาย “สอบถามสมุนไพรไทยที่ มูลนิธิสุขภาพไทย โทร 02-5894243 โทรนะ”

ภาพที่ 5.5 โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง Title “สมุนไพรไทย” ปี พ.ศ.2550. จากสื่อสโปดโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

หนึ่งในโฆษณาชุดสุข 8 ที่นำเสนอผ่านแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงคือ การนำเสนอการปฐมพยาบาลเบื้องต้นในครัวเรือนเมื่อเกิดการเจ็บป่วยเล็กๆ น้อยๆ ด้วยการใช้สมุนไพรไทยที่หาได้ตามบ้าน โฆษณา title สมุนไพรไทยนี้เป็นการบอกเล่าผ่านตัวละครคือคุณยายกับคุณป้าที่เป็นลูกสาวที่สาธิตการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรไทย

โฆษณาจำลองเหตุการณ์ว่าในชีวิตประจำวันทั้งคู่ต่างได้รับอุบัติเหตุเล็กๆ น้อยๆ ไม่ที่จะเป็นการถูกมีดบาด โดนน้ำร้อนลวก เกิดแผลฟกช้ำดำเขียว ท้องอืด ท้องเฟ้อ เหนื่อยอวกวม ซึ่งอาการเจ็บป่วยเหล่านี้สามารถเยียวยาเบื้องต้นได้ด้วยการใช้สมุนไพรไทยที่หาได้ตามบ้าน ท้ายที่สุดของโฆษณาสรุปว่า "ยาดี ไม่ต้องหาที่ไหน มีอยู่รอบบ้าน แครู้จักใช้" เป็นการตอกย้ำว่าเราสามารถใช้บริการจากสมุนไพรที่อยู่รอบบ้านได้โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาพยาบาลฝรั่งเสมอไป

หากจะมองลึกลงไปถึงวัตถุประสงค์หลักของโฆษณาชิ้นนี้ จะพบว่าหน่วยงานสาธารณสุขพยายามจะผลักดันให้พลเมืองไทยเยียวยาตนเองได้เบื้องต้นเมื่อเจ็บป่วยเล็กๆ น้อยๆ เพื่อลดภาระการดูแลโดยสถานพยาบาล สิ่งที่โฆษณาชุดนี้พยายามจะชูประเด็นให้โดดเด่นก็คือ "การพึ่งพาตนเอง" ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9

เทคนิคอีกหนึ่งประการที่ถูกนำมาใช้ในโฆษณานี้ก็คือ การเล่าเรื่องโดยเลียนแบบโฆษณายา "โทนาฟ" ที่คุ้นตาของคนไทย ซึ่งฉายมานานหลายสิบปี ทั้งโทนของการเล่าเรื่อง เสียงบรรยายของคนพากย์โฆษณาทำให้เราเชื่อมโยงไปถึงโฆษณาโทนาฟ และช่วยให้เราจดจำโฆษณาชุดนี้ได้ดียิ่งขึ้น ด้วยแรงเสริมทั้งจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และเทคนิคในการเล่าโฆษณาที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ชีวอำนาจ สามารถทำงานภายใต้จิตสำนึกของผู้รับสาร ก่อให้เกิดการจดจำได้ง่ายขึ้น

พิธีกร “ถ้าตอบถูกรับทันที 10 ล้านบาท”	พิธีกร “ถ้าผิดเหลือแค่ 2 บาท”
เสียงบรรยาย “ความไม่โลก เป็นด้านหนึ่งของความพอเพียง อยากรู้จักความพอเพียงอีกหลายๆ ด้าน”	เสียงบรรยาย “ดูวิถีชีวิต ยุทธการพอเพียง รวมสุดยอดกระบวนการเปลี่ยนชีวิต”

ภาพที่ 5.6 โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง Title “Game Show (ยุทธการพอเพียง)” ปี พ.ศ.2550. จากสื่อสปอตโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

โฆษณาชุดถัดมาในซีรีส์สุข 8 สุขภาวะยั่งยืนด้วยวิถีชีวิตพอเพียง เป็นการจำลองเหตุการณ์ผ่านการเล่นเกมโชว์ตอบคำถามชิงเงินรางวัล โฆษณาเปิดฉากด้วยการเล่นเกมโชว์ให้ผู้เข้าร่วมรายการตอบคำถาม ถ้าตอบถูกจะได้เงินรางวัลถึง 10 ล้านบาท แต่ถ้าตอบผิดจะได้แค่ 2 บาท โดยผู้ตอบคำถามมีสิทธิ์ที่จะหยุดเล่น และได้รับเงินรางวัล 5 หมื่นบาท ผู้เล่นเลือกที่จะตอบและตอบผิด ทำให้เงินรางวัลก้อนใหญ่ไปอย่างน่าเสียดาย จากนั้นพิธีกรในรายการเกมโชว์ก็เริ่มสอนว่า “ความไม่โลกเป็นด้านหนึ่งของความพอเพียง” ถ้าไม่โลกอย่างน้อยก็ได้รับเงินรางวัลติดตัวกลับบ้านไปมากกว่านี้ และพิธีกรก็ได้เชิญชวนให้ผู้ชมดู “วิถีชีวิตยุทธการพอเพียง” ซึ่ง สสส.ได้จัดทำขึ้น เป็นวีซีดีที่รวบรวมเอาเรื่องราวของบุคคล 5 คนที่เคยมีชีวิตที่ยากลำบากในอดีต แต่ต่อมามีชีวิตที่ดีขึ้นเนื่องจากหันมาประพฤติปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งถ้าใครสนใจที่จะขอรับวีซีดีดังกล่าวก็สามารถ

ติดต่อเข้ามาตามเบอร์โทรที่ให้ไว้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด ท้ายที่สุดโฆษณาจึงเชื่อเชิญให้ผู้ชมโฆษณา ร่วมกันสร้างความสุขยั่งยืน บนวิถีชีวิตพอเพียง

จะเห็นว่าการเล่าเรื่องผ่านโฆษณาชุดนี้ด้วยเทคนิควิธีจำลองเหตุการณ์ผ่านการจัดรายการเกมส์โชว์นั้นเป็นวิธีการนำเสนอที่แปลกใหม่อีกรูปแบบหนึ่งที่พยายามจะดึงดูดความสนใจจากผู้คนแทนการเล่าหรือเชิญชวนแบบธรรมดา วิธีที่ดีที่ทาง สสส. แจกจ่ายให้ประชาชนผู้สนใจทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่แนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามแนวทางในพระราชดำริของในหลวงที่บุคคลต้นแบบทั้ง 5 คนในวีซีดีนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตของตนจนสร้างความสุขที่ยั่งยืนได้จากการดำรงชีวิตที่พอเพียง คำสอนของพ่อ (ในหลวง) นี่จึงเป็นชีວอำนาจที่มาในนามของความเกื้อกูล (foster) ให้ชีวิตไปสู่สิ่งที่ สสส. ประเมินไว้ว่าจะเป็นชีวิตที่ดี เพราะชีวิตที่พอเพียงเท่ากับชีวิตที่ดีตามนิยามความหมายที่ สสส. กำหนดไว้

ภาพที่ 5.7 โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง Title “ผักปลอดสารพิษ” ปี พ.ศ. 2550. จากสื่อสโปดโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

โฆษณา Title “ผักปลอดสารพิษ” เป็นโฆษณาอีกชุดหนึ่งในซีรีส์ “สุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง” ที่ต้องการนำเสนอการใช้ชีวิตแบบพอเพียง และหนึ่งในหนทางแห่งความพอเพียงที่โฆษณาชุดนี้แนะนำก็คือการให้รับประทานผักปลอดสารพิษ จึงนำเสนอผ่านตัวละครที่เป็นคุณตาคุณยายสูงวัยที่รับประทานผักปลอดสารพิษเพื่อตอกย้ำว่าทกรรมดังกล่าว ทั้งที่ยังไม่มีงานวิจัยใดมาเป็นเครื่องพิสูจน์ยืนยันว่าการกินผักปลอดสารพิษ จะทำให้อายุยืนยาวจริง แต่ให้ผู้รับสารอนุมาน

เอาจ่า สารพิษเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บ และถ้าสามารถหลีกเลี่ยงสาเหตุแห่งโรคร้ายได้ส่วนหนึ่ง ก็น่าจะช่วยให้อายุยืนขึ้นได้

ในตอนท้ายสุดของโฆษณายังตอกย้ำด้วยคำพูดที่ว่า "กินอยู่เรียบง่ายได้ประโยชน์ บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง" เหมือนจะนิยามความหมายว่าการใช้ชีวิตบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงคือการใช้ชีวิตเป็นอยู่แบบเรียบง่าย พึ่งพาตนเองให้มากที่สุด ทั้งยังให้ข้อมูลไว้ในตอนท้ายว่า "อย่าลืม 1. ซื้อผักจากแหล่งที่ไว้ใจได้ 2. ล้างผักให้ถูกวิธี 3. กินผักตามฤดูกาล 4. ปลูกผักกินเองที่บ้าน" เพราะการกระทำดังกล่าวจะช่วยลดการบริโภคสารพิษเข้าไปในร่างกาย โฆษณากำลังผลิตสร้างความหมายของคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงผ่านการควบคุมกิจกรรมของมนุษย์ ซึ่งในที่นี้ก็คือการบริโภคผักที่ปลอดภัย สารพิษ ชีวอนามัยที่น่าเสนอผ่านโฆษณาชุดนี้มีได้มาในรูปแบบของการบีบบังคับ กำหนดกะเกณฑ์ว่า จะต้องประพฤติปฏิบัติตนตามอย่างเคร่งครัด หากแต่เป็นการนำเสนอทางเลือกที่โฆษณาตอกย้ำว่าเป็นสิ่งที่ดี ที่พลเมืองควรจะต้องปฏิบัติตามเพื่อชีวิตที่ดี และการเชื่อมโยงกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยิ่งทำให้วาทกรรมชุดนี้มีอำนาจมากขึ้น โดยที่ผู้คนไม่ตั้งคำถามว่าเป็นสิ่งที่ควรจะต้องปฏิบัติตามหรือไม่ เพราะสถาบันกษัตริย์เป็นสถาบันที่ทรงอิทธิพลและมีผลต่อจิตใจของประชาชนชาวไทยมาช้านาน

ภาพที่ 5.8 โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง Title “ออกกำลังกาย” ปี พ.ศ.2550. จากสื่อสโตร์โทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

นอกจากการรับประทานอาหารปลอดภัยปลอดสารพิษอันจะนำมาซึ่งสุขภาวะที่ดีแล้ว โฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง ยังได้นำเสนอพฤติกรรมที่เชื่อว่าจะทำให้มีสุขภาพดีหากพลเมืองไทยปฏิบัติตาม นั่นก็คือ “การออกกำลังกาย”

เนื้อหาหลักที่โฆษณา title “ออกกำลังกาย” ต้องการจะนำเสนอก็คือ ทุกคนสามารถออกกำลังกายได้ แม้จะอยู่ในพื้นที่จำกัด ชายผู้เป็นตัวละครหลักในโฆษณาชุดนี้จึงออกกำลังกายด้วย

การเดาะบอลในห้องทำงาน ซึ่งเพื่อนร่วมงานเองก็รับรู้ และไม่ได้ว่าอะไร โฆษณาจบลงด้วยคำว่า "ทุกที่..กว้างพอที่จะออกกำลังกาย" เพื่อกระตุ้นให้ผู้ชมโฆษณาเห็นคุณค่าของการออกกำลังกาย ว่าทุกคนสามารถทำได้โดยไม่จำกัดสถานที่ขอเพียงแต่เห็นความสำคัญของการออกกำลังกาย

การบอกเล่าของโฆษณาชิ้นนี้อาจเป็นเพียงภาพในจินตนาการของผู้ผลิตโฆษณาที่มองว่าทุกสถานที่ทำงานจะอนุญาตให้ทำแบบนี้ได้ในสถานที่ทำงาน แม้การออกกำลังกายจะเป็นเรื่องที่ดี เพราะเชื่อว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้คนมีสุขภาพดี แต่ก็ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในเรื่องสถานที่ออกกำลังกายด้วย และในตอนท้ายของโฆษณายังได้นำเสนอข้อมูลเพิ่มเติมอีกด้วยว่า "ออกกำลังกายสม่ำเสมอ อย่างน้อยวันละ 30 นาที" เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้ชมว่าการกระทำดังกล่าวจะนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดี

จากโฆษณาทั้ง 8 ชุดในชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง ที่นำเสนอด้านบน เป็นการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์กับการดำเนินชีวิตเพื่อนำเสนอแนวทางที่ สสส. มองว่าเหมาะสมกับสังคมไทย เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวเป็นที่ยอมรับในสังคมและถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาประเทศตั้งแต่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) โดยมีการนิยามความหมายคำว่า "เศรษฐกิจพอเพียง" ไว้ว่า

"เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี" (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2547)

สสส.ได้นำเอาวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการควบคุมเรือนร่างพลเมืองผ่านการเสนอแนะแนวทางการดำเนินชีวิตตามรอยเบื้องยุคลบาท เพื่อกล่อมเกลาให้ผู้ชมเห็นด้วย และยอมรับวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง จนท้ายที่สุดก็นำไปปฏิบัติตาม ซึ่งปฏิบัติการสร้างความยอมรับนี้แทบไม่

เปิดโอกาสให้คนที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าวเลย ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดถึงถูกเบียดขับออกไปจากสังคม และถูกมองว่าเป็นพวก "ไม่ปกติ" การพยายามเน้นย้ำว่าแนวคิดเรื่องสุข 8 นั้นมาจากการประยุกต์แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงออกมาเป็นข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตนให้พลเมืองไทยนั้นเป็นการประกอบสร้างความจริงที่ผลิตซ้ำความเชื่อและค่านิยมอันแสดงให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันกษัตริย์ที่มีอาจล่งละเมิดได้ ภาพจากโฆษณาพยายามจะบอกเล่าว่าการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงก็สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในแบบดั้งเดิมของสังคมชนบทไทยอยู่แล้ว และไม่ใช่ว่าเรื่องยากที่จะดำเนินชีวิตตามแนวทางนี้ จะเห็นว่าวาทกรรมสุขภาวะชุดนี้ทำงานสอดประสานไปกับวาทกรรมสถาบันกษัตริย์ซึ่งได้สถาปนาอำนาจนำอยู่ในสังคมไทยเป็นเวลาช้านาน ผ่านการเสนอแนะการปฏิบัติตัวที่เล่นกับความหมายของอำนาจของสถาบันอันทรงพลัง การให้คำแนะนำแบบ "พ่อที่รักและหวังดีกำลังเสนอแนวทางที่ดีให้กับลูก" ทำให้พลเมืองไทยที่น้อมนำเอาแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันกลายร่างเป็น "ราษฎรผู้จงรักภักดี" ที่มีร่างกายที่แข็งแรง เชื่อ และสยบยอมต่อวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในที่สุด

5.2 วาทกรรม "ถวายความจงรักภักดี" กับการสร้างเสริมสุขภาวะ

สถาบันกษัตริย์ยังถูกนำมายึดโยงเข้ากับการสร้างวาทกรรมสุขภาวะ ผ่านโฆษณาของ สสส. และเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 จะครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ในปีพ.ศ.2559 ทาง สสส.จึงได้จัดโครงการตามรอยเบื้องยุคลบาท ด้วยความรักและความดีขึ้น (โฆษณาชุดนี้ออกอากาศในปี พ.ศ.2548) โดยกำหนดแนวคิดหลักของกิจกรรมไว้ว่า "60 ปี 60 ล้านความดี น้อมเกล้าฯถวายในหลวง"

ภาพที่ 5.9 โฆษณาชุด 60 ปี 60 ล้านความดี ถวายในหลวง Title “คนตาบอด” ปี พ.ศ.2548. จากสื่อ สปอตโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

โฆษณาชิ้นแรกคือ โฆษณา Title คนตาบอด ต้องการนำเสนอว่าคนเราสามารถทำความดีได้ง่ายๆ เช่นการจูงคนตาบอดข้ามถนน โฆษณาเปิดภาพมาด้วยภาพคนตาบอดกำลังยิ้มอย่างมีความสุข จากนั้นจึงค่อยๆ เล่าเรื่องราวเหตุไฉนคนนี้จึงมีความสุข ตอนท้ายสุดของโฆษณาก็ได้เฉลยให้เห็นว่าเขามีความสุขเพราะมีคนใจดีช่วยจูงข้ามถนนนั่นเอง โฆษณาจบลงที่ประโยคที่ว่า “ความดี สวยงามเสมอ” เป็นการตอกย้ำว่าการช่วยคนตาบอดข้ามถนนเป็นสิ่งที่ดี และภาพสุดท้ายของโฆษณา คือภาพสัญลักษณ์การครองราชย์ครบ 60 ปี พร้อมข้อความว่า “โครงการตามรอยเบื้องพระยุคลบาท ด้วยความรักและความดี” 60 ปี 60 ล้านความดี น้อมเกล้าถวายในหลวง เพื่อเป็นการเชิญชวนให้ผู้คนหันมาทำความดีกัน เริ่มอาจเริ่มจากสิ่งง่ายๆรอบตัวที่สามารถทำได้ อย่างการจูงคนตาบอดเดินข้ามถนน ดังแสดงให้เห็นในโฆษณาชิ้นนี้

เสียงบรรยาย"ผู้หญิงคนนี้ ไม่เคยรู้จักผู้ชายคนนี้ มาก่อนในชีวิต"

ภาพที่ 5.10 โฆษณาชุด 60 ปี 60 ล้านความดี ถวายในหลวง Title “รถเมล์” ปี พ.ศ.2548. จากสื่อ สปอตโทรทัศน์ของ สสส., โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557.

โฆษณาอีกชิ้นหนึ่งในชุด 60 ปี 60 ล้านความดี ถวายในหลวง คือโฆษณา title รถเมล์ ที่เล่าเรื่องผ่านหญิงสาวกับชายหนุ่มที่กำลังคุยกันบนรถเมล์อย่างมีความสุข โฆษณาเล่าให้เห็นว่าสอง คนนี้ไม่ได้รู้จักกันมาก่อน แต่กลับพูดคุยกันได้ราวกับสนิทสนมกันมาก่อน นั่นก็เพราะชายหนุ่มคน ดังกล่าวได้ลูกให้หญิงสาวนั่ง และสิ่งที่ชายหนุ่มทำนั้นถือว่าเป็น "ความดี" ประการหนึ่ง โฆษณาได้ชี้ชวนให้ผู้ชมโฆษณาหันมาทำความดีอะไรก็ได้ และความดีที่ทำจะได้รับการน้อมนำถวายในหลวงเนื่อง ในวโรกาสที่พระองค์ท่านครองราชย์ครบ 60 ปี

โฆษณา 60 ปี 60 ล้านความดี ถวายในหลวง ได้พยายามนิยามความหมายใหม่ให้กับ การทำดีว่าเป็นการดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช รัชกาลที่ 9 และเนื่องในวโรกาสที่พระองค์จะครองราชย์ครบ 60 ปี จึงขอเชิญชวนให้ทุกคน ร่วมกันทำความดีเพื่อถวายแด่พระองค์ท่าน ภาคปฏิบัติการแห่งวาทกรรมความจงรักภักดีที่ถูกนำมา ยึดโยงกับการทำความดีถวายในหลวงนี้ ได้ผลิตสร้างความจริง และใช้อำนาจอันชอบธรรมผ่านชีว อำนาจสอดแทรกผ่านคำแนะนำ เข้ามาจัดการกับชีวิตของพลเมืองผ่านเครือข่ายสถาบันกษัตริย์ผู้ ปฏิบัติตามคำสอน ทำให้พลเมืองเกิดความยอมรับ และปฏิบัติตามในที่สุด

วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง และวาทกรรมถวายความจงรักภักดีที่ปรากฏในโฆษณาของ สสส.นี้ เผยให้เห็นถึงปฏิบัติการของวาทกรรมผ่านการใช้อำนาจที่แยบยล และซับซ้อน วาทกรรมทั้ง สองชุดได้ถูกสถาปนาให้กลายเป็นความจริงที่ชอบธรรมผ่านการเผยแพร่แนวคิดของสื่อมวลชน และ เครือข่ายสถาบันกษัตริย์ เปิดโอกาสให้สถาบันได้รับการเชิดชู และช่วงชิงพื้นที่แม้แต่ในประเด็น สุข

ภาวะพลเมืองด้วยแกนนำคนสำคัญของ สสส. อย่าง ศ.นพ.ประเวศ วะสี² ก็เป็นบุคคลที่เป็นเครือข่ายสถาบันกษัตริย์ที่ได้น้อมนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับเรื่องส่งเสริมสุขภาพพลเมืองไทย ผู้ไม่ปฏิบัติตามคำสอนของพ่อ หรือไม่ถวายเป็นความจงรักภักดีด้วยการทำความดี จะถูกตัดสิทธิจากสังคมที่ได้รับการจัดระเบียบไว้เป็นอย่างดีแล้วว่าเป็นบุคคลที่เป็นปัญหา เป็นผู้ไม่ปกติ และจำเป็นต้องได้รับการปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรม เพื่อให้เกิดการยอมรับแนวคิดดังกล่าวโดยไม่มีกรณีโต้เถียง และกลายร่างเป็นเรือนร่างที่สยบยอมผ่านเทคนิควิธีการใช้อำนาจที่ถ่ายทอดผ่านสื่อโฆษณาในที่สุด

5.3 คุณลักษณะของวาทกรรมสุขภาพกับการจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันหลักหนึ่งของสังคมไทย ที่ได้รับความเคารพสูงสุด และถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนพลเมืองไทยมาเป็นเวลาช้านาน ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 พระองค์ได้พระราชทานแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับยุคสมัยให้แก่ประชาชน หนึ่งในแนวทางพระราชทาน และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากที่สุด ได้แก่ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งทรงมีพระราชดำรัสแก่ปวงชนชาวไทยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 แต่ถูกนำมาพูดถึงอย่างชัดเจนอีกครั้งใน พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชียในยุคนั้น เพื่อให้ประเทศไทยสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในกระแสความเปลี่ยนแปลงต่างๆ (สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th/Home/ViewNews.aspx?NewsID=9590000103291>, วันที่ 1 เมษายน 2560)

ภาครัฐและเอกชนได้รับเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากพระราชดำริของรัชกาลที่ 9 มาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับหน่วยงานของตน โดยพยายามที่จะตีความ และอธิบายความหมายของแนวทางดังกล่าวมาสู่ภาคปฏิบัติการ

---

² ศ.นพ.ประเวศ วะสี ได้กล่าวไว้ในปาฐกถาพิเศษเรื่อง "ระบบสุขภาพชุมชนคือฐานรากของระบบสุขภาพ" เมื่อวันที่ 22 ก.พ.2550 ว่า “สุขภาพไม่ได้หมายถึงแพทย์ ยา โรงพยาบาล และการรักษาโรคเท่านั้น แต่หมายถึง สุขภาวะที่ครอบคลุมทั้งสุขภาพกาย จิตใจ ครอบครัว และสังคมทั้งหมด ดังนั้น หากฐานรากแข็งแรง ที่กล่าวมาทั้งหมดก็มั่นคง แต่การพัฒนาที่ผ่านมาเรามักจะสร้างจากยอดลงมา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจึงไม่มั่นคง ดังนั้น จึงต้องสร้างฐานรากทั้งการสร้างสุขภาพส่วนบุคคล ครอบครัว และสังคม ด้วยการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาช่วยในการพัฒนาทุกด้าน”

กระทรวงสาธารณสุขเองได้นำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาผนวกรวมเข้ากับนโยบาย “เมืองไทยแข็งแรง” (Healthy Thailand) ซึ่งถูกประกาศเป็นนโยบายสำคัญระดับวาระแห่งชาติใน พ.ศ. 2547 ว่า รัฐบาลมุ่งหวังให้ “คนไทยอยู่เย็นเป็นสุขทั้งกาย ใจ สังคม และปัญญา/จิตวิญญาณ มีสัมมาอาชีพ มีรายได้ ทำงานด้วยความสุข สามารถดำรงชีพบนพื้นฐานของความพอดี พอประมาณอย่างมีเหตุมีผล ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีครอบครัวอบอุ่น มีคนคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพ ชีวิต และทรัพย์สิน เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีสุขภาพแข็งแรง และอายุยืนยาว” (สืบค้นจาก <http://www.dmh.go.th/downloadportal/1.%CA%B6%D2%B9%A1%D2%C3%B3%EC/1.2%2345689330%B4%E9%D2%B9%B9%E2%C2%BA%D2%C2/Policy123.pdf>, วันที่ 5 เมษายน 2560) โดยแนวทางดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Community Strengthening) ซึ่งหลักการสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีระบบภูมิคุ้มกันตนเอง การใช้ความรู้และการมีคุณธรรมจริยธรรม

สสส.ก็เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งซึ่งนำเอาแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินโครงการต่างๆ เช่น โครงการหมู่บ้านสร้างเสริมสุขภาพตามแนวพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อผลักดันเสริมสร้างหมู่บ้านสร้างเสริมสุขภาพเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ริเริ่มขึ้นในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี โดยมีพื้นที่เป้าหมาย คือ “หมู่บ้านท่าंगไก” ที่อาจได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณค่อนข้างจำกัดและชาวชุมชนมีปัญหาด้านสุขภาพ ภาวะ ผลที่คาดหวัง คือ ชาวชุมชนในหมู่บ้านท่าंगไกตระหนักต่อการสร้างเสริมสุขภาพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อาทิ สมาชิกในหมู่บ้านร่างกายแข็งแรงครอบครัวอบอุ่น สมาชิกในหมู่บ้านมีความสุข มีจิตสำนึกเพื่อเป็นหมู่บ้านที่พัฒนาไปสู่ตนเองได้อย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำรัส “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นหมู่บ้านลด ละ เลิกสิ่งเสพติด และอบายมุขเป็นหมู่บ้านลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุจราจร หมู่บ้านมีสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัยเอื้อต่อสุขภาพและปลอดภัย (สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=949000 0088890>, วันที่ 1 พฤษภาคม 2560) การจัดกิจกรรมเครือข่ายจิตอาสาเพื่อสนับสนุนบริการสุขภาพในชุมชนเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ รวมถึงการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดทำเป็นโฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง ดังปรากฏในตัวอย่างด้านบน

วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงถูกสร้างให้เป็นสิ่งที่ป็นปกติด้วยกระบวนการที่ทั้งภาครัฐและเอกชนได้พยายามนำเอาแนวคิดดังกล่าวมาเสนอและปรับประยุกต์ให้เลื่อนไหล สอดคล้องไปกับกิจกรรมต่างๆ ที่ทางหน่วยงานได้จัดขึ้น โดยมีสื่อทำหน้าที่สอดแทรกความคิดนี้ให้แทรกซึมอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ก่อให้เกิดความรับรู้ของผู้คนในวงกว้าง ผ่านการเสนอความสำเร็จของการนำแนวคิด

ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ สร้างให้เกิดความยอมรับในคนหมู่มากในสังคม โดยนำเสนอแต่มุมมองของความสำเร็จของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแต่เพียงด้านเดียว ทั้งยังไม่เปิดพื้นที่ให้กับผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว ประกอบกับความพยายามที่จะนำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ไปกับความพยายามเชิดชู และตอกย้ำว่าแนวคิดดังกล่าวมาจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ซึ่งเป็นแนวคิดที่จะช่วยกู้วิกฤติของชาติ และนำพาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้ วาทกรรมดังกล่าวจึงเป็นที่ยอมรับในสังคมไทยได้อย่างไม่ยาก และยิ่งเมื่อองค์การสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 และได้กล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาประเทศด้วยแล้ว ก็ยิ่งเป็นการตอกย้ำถึงความชอบธรรมที่ทุกคนจะดำเนินชีวิตตามรอยแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวได้โดยไม่เกิดการตั้งคำถาม และทำให้วาทกรรม "เศรษฐกิจพอเพียง" กลายเป็นวาทกรรมหลักอีกหนึ่งวาทกรรมของสังคมไทยต่อไป ซึ่งในการทำงานของวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้กลายเป็นวาทกรรมหลักของสังคมไทยได้นั้น จำเป็นจะต้องอาศัยการทำงานของกลุ่มกะตริยานิยมในการขับเคลื่อนวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่ง ศ.นพ.ประเวศ วะสี แก่นนำคนสำคัญที่ก่อให้เกิดการจัดตั้ง สสส. ก็เป็นหนึ่งในกลุ่มเครือข่ายดังกล่าว เราจึงได้เห็นการนำเอาวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการสร้างเสริมสุขภาวะให้แก่พลเมืองไทยมาโดยตลอด

นอกเหนือจากการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของสถาบันกษัตริย์มาปรับประยุกต์เข้ากับวาทกรรมสุขภาวะแล้ว สสส. ยังได้ผลิตสร้างโฆษณาที่นำเสนอวาทกรรม “ถวายเป็นความจงรักภักดี” ดังปรากฏในโฆษณาโฆษณาชุด 60 ปี 60 ล้านความดี ถวายเป็นหลวง เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 และเชิญชวนให้ประชาชนร่วมทำความดีในวโรกาสที่ดีเช่นนี้ ซึ่งในการนำเสนอโฆษณาทั้งสองชุด สสส. ได้ใช้กลวิธีที่มีความหลากหลาย ทั้งการนำเสนอผ่านภาพยนตร์การ์ตูนแอนิเมชัน การจำลองเหตุการณ์ การเล่าเรื่องผ่านละคร และรายการเกมส์โชว์ โดยใช้ภาษาในการนำเสนอที่มีลักษณะเข้าใจง่าย เชื้อเชิญให้พลเมืองไทยนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพราะเป็นแนวคิดที่ไม่ซับซ้อนสามารถนำไปปฏิบัติตามได้ไม่ยาก ภาพจำของแนวคิดนี้จะมาพร้อมกับภาพของสถาบันกษัตริย์อันศักดิ์สิทธิ์ จึงทำให้วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง และวาทกรรมถวายเป็นความจงรักภักดีสามารถดำรงอยู่ในสังคมไทย และสถาปนาอำนาจนำจนกลายเป็นสิ่งปกติของสังคมที่พลเมืองไทยที่ดีพึงปฏิบัติตามได้ในที่สุด

บทที่ 6

บทสรุป

จากการทำการวิจัยเรื่อง “การสถาปนารัฐเวชกรรมผ่านโฆษณาชุดเสริมสร้างสุขภาวะใน ประเด็นชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)” ผู้วิจัย ค้นพบประเด็นสำคัญจากการศึกษาซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ประเด็นได้แก่

6.1 เป้าประสงค์หลักของ สสส.

6.2 ความเป็นปกติของเรือนร่างพลเมืองไทยตามนิยามความหมายของ สสส.

6.3 กลไกการสร้างความเป็นปกติให้กับวาทกรรมสุขภาวะ
ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

6.1 เป้าประสงค์หลักของ สสส.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นองค์กรสุขภาพรูปแบบใหม่ที่สุดสอดคล้องกับมติของสมัชชาสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (World Health Assembly Resolution 12.8: Health Promotion and Health Life-Style) ขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ในปีค.ศ.2005 (สืบค้นจาก <https://th.wikipedia.org/wiki/สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ>, วันที่ 3 พฤษภาคม 2560) โดยเป็นหน่วยงานที่มีลักษณะพิเศษกล่าวคือ จัดตั้งตามพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ.2544 อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่หลักในการผลักดัน กระตุ้น สนับสนุน และร่วมกับหน่วยงานอื่นในการสร้างเสริมสุขภาพของคนไทยให้มีสุขภาพกาย จิต ปัญญา และสังคมที่ดี โดยกระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ความเชื่อ และสภาพแวดล้อม ให้เอื้ออำนวยต่อการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อช่วยลดภาระด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยมีพันธกิจหลักที่จะลดอัตราการเจ็บป่วย และเสียชีวิตก่อนวัยอันควรของคนไทย และนำไปสู่การมีสุขภาวะที่ดีรอบด้าน

สสส. มุ่งที่จะ “จุดประกาย กระตุ้น สนับสนุน พัฒนาสู่ระบบสุขภาพที่พึงประสงค์” โดยนิยามความหมายของคำว่าระบบสุขภาพที่พึงประสงค์ไว้ว่า คือการที่ “คนไทยรับผิดชอบ สร้างสุขภาพดีแก่ตนเองและหมู่คณะ อาศัยอยู่ในสังคมที่ดี เข้าถึงบริการส่งเสริมสุขภาพและมีชีวิตสุขแบบพอเพียง โดยบรรดาองค์กรทางสังคมล้วนปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันอย่างเข้มแข็ง” ซึ่ง สสส.ปฏิบัติงานส่งเสริมสุขภาพผ่านองค์กรภาคีเครือข่ายจำนวนมากทั่วประเทศ โดยจุดประกายกระตุ้นและสนับสนุนภาคีผู้รับผิดชอบนโยบายสาธารณะ ภาคีธรรมาภิบาลภาคีวิชาการ ภาคีองค์กรต่างๆ และภาคีชุมชนท้องถิ่น เพื่อไปสู่จุดหมายระบบสุขภาพที่พึงประสงค์

ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้ สสส.ได้จัดการกับเรือนร่างพลเมืองไทยผ่านการวางระเบียบเพื่อกำหนดคุณลักษณะของพลเมืองที่ดีด้วยการเสริมสร้างทั้งคุณภาพของร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญาของพลเมือง ตลอดจนสร้างวินัยให้แก่พลเมือง โดย สสส.ได้สร้างสรรค์โครงการ กิจกรรมต่างๆ ที่มีความสอดคล้องกับภาวะปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นกับพลเมืองไทย และมุ่งที่จะลด และขจัดปัญหาเหล่านั้นให้สิ้นซาก ซึ่งนอกจากกิจกรรมต่างๆ นั้นจะดำเนินการโดย สสส.เองแล้ว การที่ สสส.เป็นหน่วยงานสาธารณสุขที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวนมากในแต่ละปี จึงเอื้อแก่การที่ สสส.จะได้ให้ทุนสนับสนุนภาคีเครือข่ายทั่วประเทศให้เข้าร่วมดำเนินโครงการนั้นๆ โดยเรือนร่างพลเมืองได้ถูกควบคุมผ่านแผนงานต่างๆ ที่ สสส.กำหนดเป็นมาตรฐาน เป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อการมีสุขภาพที่ยั่งยืน ซึ่งกระบวนการนี้คล้ายกับสิ่งที่ฟูกุโตะเรียกว่า “ชีวิอำนาจ”

การใช้ชีวิอำนาจผ่านการจัดโครงการ และกิจกรรมต่างๆ นั้น ได้ถูกแพร่กระจายไปสู่พลเมืองไทยในหลายช่องทาง ทั้งสื่อบุคคล ภาคีเครือข่าย และสื่อมวลชน ซึ่งสื่อมวลชนถือเป็นกลไกหลักที่ทำหน้าที่แพร่กระจายวาทกรรมสุขภาพไปสู่พลเมืองไทย สสส.ได้บอกเล่ากิจกรรมโครงการของตนผ่านสื่อโฆษณาเพื่อให้พลเมืองเกิดการรับรู้ การเผยแพร่วาทกรรมชุดต่างๆ ผ่านสื่อโฆษณามีความได้เปรียบเนื่องจากใช้วิธีการที่ละเมียดละไม มีกลยุทธ์ในการนำเสนอที่หลากหลาย และเข้าถึงผู้คนโดยไม่ใช้อำนาจบังคับข่มขู่ให้ผู้คนต้องปฏิบัติตาม หากแต่ใช้ชั้นเชิงในการโฆษณาทำให้พลเมืองรู้สึกถึงความจำเป็น และเห็นถึงข้อดีของการปฏิบัติตามแบบที่ สสส.นำเสนอ เพราะนอกจากจะนำไปสู่การเป็นผู้มีสุขภาพที่ดีแล้ว ปฏิบัติการแห่งชีวิอำนาจยังทำให้พลเมืองรู้สึกว่าการปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติเหล่านี้เป็น “ความปกติ” ที่พลเมืองไทยที่ดีจะต้องยึดถือและปฏิบัติตาม เพื่อที่ตนจะได้ไม่รู้สึกแปลกแยกจากสังคมที่เป็นปกติ จึงอาจกล่าวได้ว่า เป้าประสงค์หลักของ สสส.ไม่ได้มุ่งหวังให้พลเมืองของชาติมีสุขภาพที่ดี มีอายุที่ยืนยาว หากแต่ยังต้องการใช้ชีวิอำนาจในการกำกับ ควบคุม ดูแล เรือนร่างของพลเมืองให้อยู่ในร่องรอย โดยที่พลเมืองไม่รู้ตัวว่าตกอยู่ภายใต้ชีวิอำนาจนั้นอีกด้วย

6.2 ความเป็นปกติของเรือนร่างพลเมืองไทยตามนิยามความหมายของ สสส.

ในการจัดระเบียบและควบคุมให้พลเมืองไทยมีสุขภาวะที่แข็งแรงสมบูรณ์ นอกเหนือจากการดูแลสุขภาพกายแล้ว สสส.ยังได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ว่า ต้องการเพิ่มสัดส่วนของคนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีความสุขในการดำรงชีวิต ทั้งนี้เนื่องจากกรมสุขภาพจิตได้ทำการสำรวจในพ.ศ. 2552 และพบว่าคนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป มีความสุขน้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 13 สสส.จึงได้ร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และภาคีการพัฒนาหลายองค์กร ร่วมกันจัดทำบัญชีประชาชาติด้านความอยู่ดีมีสุข โดยเห็นว่าประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้า ด้านความสุขและความพึงพอใจในชีวิตนั้น จะต้องพิจารณาเรื่องสำคัญ 5 ประการคือ (1) ประชาชนมีสุขภาพจิตที่ดี (2) ประชาชนมีความพึงพอใจต่อระบบสาธารณสุขและระบบบริการของภาครัฐ (3) ประชาชนรู้สึกว่าได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมจากภาครัฐและสังคม (4) ประชาชนรู้สึกมีความหวังและมีพลังในการดำเนินชีวิต (5) ประชาชนเชื่อว่าคนในสังคมมีความรักและความสมานฉันท์ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของพลเมือง ครอบครัว ตลอดจนชุมชนที่จะต้องช่วยกัน สอดส่องให้พลเมืองมีความประพฤติอยู่ในแนวทางที่ สสส.กำหนดว่าเป็น “สิ่งที่ปกติ”

ในการศึกษา “การสถาปนารัฐเวชกรรมผ่านโฆษณาชุดเสริมสร้างสุขภาวะในประเด็นชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)” ผู้วิจัยพบว่า สสส.พยายามที่จะตั้งมาตรฐานการดำเนินชีวิตประจำวันทีถือว่่าเป็นสิ่งที่ปกติให้แก่พลเมืองไทย โดยกำหนดนิยามความหมายวาทกรรมสุขภาวะเชื่อมโยงกับประเด็นชาติ ศาสน์ กษัตริย์ไว้ดังนี้

ในประเด็นการสร้างชาติ สสส.กำหนดบทบาทหน้าที่ของพลเมืองไทยผ่านวาทกรรมสุขภาวะว่า พลเมืองไทยมีหน้าที่ดูแลรักษาสุขภาพของตนเองให้แข็งแรง เพื่อเป็นกำลังหลักสำคัญในการสร้างชาติ ความประพฤติที่จะนำมาซึ่งการทำให้ประเทศชาติต้องประสบกับปัญหาหรือสูญเสียงบประมาณจำนวนมากเพื่อกำกับปัญหาอันเกิดจากความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของพลเมืองจึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ เช่น การดื่มเหล้า ตัวอย่างจากโฆษณาชุดเหล้าหยอดกระปุกแสดงให้เห็นว่าผู้ที่ดื่มเหล้าเป็นปัญหาสังคม และจำเป็นจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข ให้อยู่กับร่องกับรอย และความ “โง่จน เจ็บ” ของผู้ดื่มเหล้าจะถูกทำให้หายไปเมื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและกลั้บกลายมาเป็นพลเมืองที่ดีของชาติด้วยการเลือกเหล้า และจะนำมาซึ่งการทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองได้ในที่สุด เช่นเดียวกับเรื่องของ “ความสามัคคี” ของคนในชาติ ที่บอกเล่าผ่านโฆษณาชุด ปลุกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย ที่ได้แสดงให้เห็นถึงผลของการไร้ความเป็นเอกภาพ และการไร้ความสามัคคี ที่สร้างความเสียหายให้กับประเทศอย่างมาก ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของพลเมืองไทยในการที่จะทำให้ประเทศชาติกลับไปเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าได้อีกครั้ง ด้วยการรวมพลังกันสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ มีความรัก ความสามัคคีซึ่งกัน

และกัน เพราะความเป็นเอกภาพและความสามัคคีจะนำความซึ่งชาติที่มีความเป็นปึกแผ่นสมบูรณ์ และบุคคลที่สุขภาพแข็งแรง ไม่ดื่มเหล้า มีจิตใจมุ่งมั่นแน่วแน่ที่จะทำพหุชาติบ้านเมืองไปสู่ความเป็น ความเจริญก้าวหน้า จึงเป็นพลเมืองไทยแบบที่ สสส.ต้องการ

ในประเด็นศาสนา สสส.กำหนดบทบาทหน้าที่พลเมืองไทยผ่านวาทกรรมสุขภาวะว่า พลเมืองที่ดีจะต้องยึดถือศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมถึงควรจะต้องสวดมนต์ เพราะการสวดมนต์จะนำพาสิ่งดีๆ ให้เกิดกับชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสวดมนต์ข้ามปี จะทำให้ปี ใหม่มีแต่สิ่งดีๆ และพลเมืองไทยต้องเคร่งครัดในศีล 5 ไม่ดื่มสุราของมึนเมา เพราะจะนำพาความ เดือดร้อนมาสู่ตนเอง ครอบครัว และสังคมส่วนรวม และการดื่มเหล้าในวันพระ หรือช่วงเข้าพรรษา หรือช่วงทอดกฐินก็จะยิ่งบาปหนักขึ้น ดังนั้นความเป็นปกติที่ สสส.ได้สร้างขึ้นให้แก่พลเมืองไทยผ่าน วาทกรรมสุขภาวะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศาสนาก็คือ พลเมืองไทยที่ดีจะต้องถือศีล 5 งดการละเว้น จากสุราและของมึนเมา เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี จึงจะเป็นพลเมืองที่ ดีแบบที่ สสส.ต้องการ

ในประเด็นสถาบันกษัตริย์ สสส.กำหนดบทบาทหน้าที่พลเมืองไทยผ่านวาทกรรมสุข ภาวะว่า พลเมืองที่ดีจะต้องปฏิบัติตามแนวทางสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง เนื่องจาก เป็นแนวทางที่ประยุกต์มาจากแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา ภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ซึ่งพลเมืองไทยให้ความเคารพบูชาอย่างสูงสุด และพลเมืองไทยจะต้อง ร่วมกันถวายความจงรักภักดีด้วยการ “ทำความดีถวายในหลวง” จึงจะเป็นพลเมืองที่จงรักภักดีต่อ สถาบันกษัตริย์ในแบบที่ สสส.ต้องการ

6.3 กลไกการสร้างความเป็นปกติให้กับวาทกรรมสุขภาวะ

จากการศึกษาเรื่องการสร้างสุขภาวะพลเมืองผ่านโฆษณาของ สสส. ผู้วิจัยพบว่า ประเด็นเรื่องการสร้างชาติ การมีศีลธรรม และการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ถูกนำเสนอควบคู่ กับการสร้างสุขภาวะพลเมือง และถูกนำเสนอให้เป็นรูปธรรมผ่านการแสดงออกทางกายใน ชีวิตประจำวันของตัวละครที่ปรากฏในโฆษณา โดยโฆษณาชุดเล็กเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าเรือนร่าง พลเมืองที่ผิดปกติ เพราะดื่มเหล้า ได้กลายกายมาอยู่ในร่องรอยเป็นคนดีของสังคมได้ด้วยการเลิก เหล้า และส่งผลให้ชาติเจริญก้าวหน้าในที่สุด เช่นเดียวกับเรื่องของความขัดแย้งที่ปรากฏในโฆษณา ปลุกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย ที่ถูกมองว่าเป็นสิ่งผิดปกติของสังคม ทั้งที่ทุกสังคมล้วนมีความ ขัดแย้งนั้น ก็ถูกนำมาผูกโยงเข้ากับเรื่องของการสร้างชาติด้วยเช่นกัน โดย สสส.ใช้สื่อโฆษณาเป็น

เครื่องมือในการผลิตซ้ำ และตอกย้ำความหมายของความขัดแย้งว่าเป็นความผิดปกติที่จะต้องทำให้หมดสิ้นไปจากสังคมโดยไว และสังคมที่มีความเป็นเอกภาพ และคนในชาติมีความสามัคคีนั่นเป็นสังคมอันเป็นปกติที่พึงปรารถนา และพลเมืองไทยมีหน้าที่จะต้องนำพาประเทศชาติไปสู่ความเป็นเอกภาพนั้น ซึ่งเรื่องของการสร้างชาติได้ถูกนำมาผูกโยงกับเรือนร่างพลเมืองไทยตั้งแต่สมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ดังปรากฏในงานของ ก้องสกล กวินรวีกุล (2545) ที่ศึกษาเรื่อง “การสร้างร่างกายพลเมืองไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481-2487” และพบว่ารัฐบาลจอมพล ป. ได้สร้างวาทกรรมขึ้นมากำกับ ควบคุม ประชากรของรัฐเกี่ยวกับความคิด วิธีการคิด และวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับร่างกายในระดับปัจเจก ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการหรืออุดมการณ์ของรัฐ โดยรัฐได้ดำเนินการให้ร่างกายประชาชนเป็นเป้าหมายที่อำนาจรัฐจะเข้าไปจัดการโดยใช้กระบวนการทางการแพทย์เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้พลเมืองมีร่างกายแข็งแรงสุขภาพดี สามารถเป็นกำลังผลิตในทางเศรษฐกิจ และเสียภาษีให้แก่รัฐ รวมทั้งเป็นกำลังป้องกันประเทศชาติในยามสงคราม

สำหรับประเด็นการดึงเอาศาสนาพุทธเข้ามาผนวกไว้กับการสร้างวาทกรรมสุขภาวะนั้น ถือเป็นสิ่งที่มีความแปลกใหม่และน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง โดย ศ.นพ.ประเวศ วะสีเป็นบุคคลสำคัญที่จุดประกายให้น่าเอาแนวคิดเรื่องศาสนาพุทธมาใช้ในการสร้างเรือนร่างพลเมืองที่มีสุขภาวะที่สมบูรณ์ครบถ้วนพร้อมทุกด้าน สอดรับกับนิยามใหม่ของคำว่าสุขภาวะที่หมายถึง “สุขภาพทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางปัญญา หรือทางจิตวิญญาณ” การกินเหล้านอกจากจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพของตนเอง และส่งผลต่อความปลอดภัยของผู้คนรอบข้างในกรณี “เมาแล้วขับ” แล้ว ยังถือเป็นความผิดบาปเนื่องจากเป็นการกระทำที่ผิดศีลข้อ 5 อีกด้วย พระสงฆ์ แม่ชีผู้มีชื่อเสียงได้ถูกดึงเข้ามาเป็นพรีเซนเตอร์เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสารที่ส่งออกไป และทำให้พลเมืองที่รับสารเกิดความรู้สึกคล้อยตาม และอาจเกิดความรู้สึกผิดหากไม่ปฏิบัติตามได้ ส่วนในกรณีของการจัดกิจกรรม “สวดมนต์ข้ามปี” นั้น สสส.ดำเนินกิจกรรมผ่านการรณรงค์ให้ประชาชนปฏิบัติตัวเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีด้วยกันมาร่วมกันสวดมนต์ข้ามปีเป็นการส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ด้วย “สิ่งดีๆ” ในคืนวันที่ 31 ธันวาคม ของทุกปี ในการจัดกิจกรรมดังกล่าวได้ใช้กลวิธีต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นการใช้ดารานักแสดง บุคคลผู้มีชื่อเสียงมาพูดถึงสิ่งดีๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการสวดมนต์ การสวดมนต์ที่อาจไม่ใช่เรื่องที่เป็นปกติในชีวิตประจำวันของผู้คน ได้ถูกสร้างให้เป็น “สิ่งปกติ” ผ่านการจัดกิจกรรมนี้ และวันสิ้นปีที่เคยเป็นวันแห่งการเฉลิมฉลองความสุขของผู้คนตามความพอใจของแต่ละคน ได้ถูกจัดระเบียบใหม่ให้เป็นวันสำคัญทางศาสนาขึ้นมา เป็นวันที่ผู้คนต้องไปร่วมด้วยกันทำกิจกรรม “สวดมนต์ข้ามปี” ที่วัดใกล้บ้าน ซึ่งก็ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เพราะเป็นกิจกรรมที่มีผู้คนไปร่วมเป็นจำนวนมากในแต่ละปี เป็นการดึงให้ผู้คนกลับเข้าสู่ร่องรอยแห่งศีลธรรมซึ่ง สสส.ได้ทำให้พลเมืองสยบยอม และเชื่อว่าสิ่งนี้คือความปกติได้อย่างแยบยล

กรณีการดึงเอาสถาบันกษัตริย์เข้ามาข้องเกี่ยวกับสุขภาวะของพลเมืองนั้น ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีผ่านการนำวาทกรรม “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) มาประยุกต์เป็นโฆษณาชุดสุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง และถือเป็น “สิ่งปกติ” ในสังคมไทย เมื่อถูกนำมาผสมผสานกับวาทกรรมสุขภาวะของ สสส.จึงเสริมแรงให้วาทกรรมสุขภาวะดังกล่าวมีความเข้มข้น มีอำนาจในการจูงใจให้ผู้คนปฏิบัติตามโดยไม่เกิดการตั้งคำถามว่าจำเป็นจะต้องปฏิบัติตามหรือไม่ ประกอบกับการนำเสนอผ่านโฆษณาที่เข้าใจง่าย มีอารมณ์ขัน มีวิธีการเล่าที่เข้าถึงผู้คนธรรมดา ผ่านการนำเสนอ “แง่มุมดีๆ อันเกิดจากการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของรัชกาลที่ 9” ซึ่งได้รับความเคารพอย่างสูงสุดจากปวงชนชาวไทย ปัจจัยทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้วาทกรรม “สุข 8 สุขภาวะยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง” ประสบความสำเร็จ และกลายเป็นวาทกรรมหลักที่คนในสังคมไทยให้การยอมรับ และปฏิบัติตามได้ในที่สุด

จะเห็นได้ว่า กระบวนการที่ สสส.ใช้ในการสร้างความเป็นปกติธรรมดาให้กับวาทกรรมสุขภาวะในประเด็นเรื่องชาติ ศาสน์ กษัตริย์ นั้น เป็นกระบวนการที่ “ไม่ธรรมดา” เพราะเป็นวิธีการที่ซับซ้อนและแยบยลผ่านการใช้เทคนิควิธีของอำนาจ และใช้สื่อโฆษณาที่ทุ่มงบประมาณจำนวนมากในแต่ละปี เพื่อรณรงค์โฆษณาให้ติดหูประชาชน แม้จะยังมีข้อกังขาในเรื่องความสำเร็จของการจัดกิจกรรม โครงการต่างๆ (สืบค้นจาก <https://thaipublica.org/2015/05/thaihealth-2015>, วันที่ 1 พฤษภาคม 2560) แต่สิ่งที่ สสส.ประสบความสำเร็จก็คือ สามารถสถาปนา “รัฐเวชกรรม” ให้เกิดขึ้นผ่านการใช้สื่อโฆษณารณรงค์เสริมสร้างสุขภาวะได้อย่างแยบยล ซึ่งนับเป็นความสำเร็จอย่างสวยงามที่เกิดจากปฏิบัติการผ่านสุขภาวะพลเมือง

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). *มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่*. กรุงเทพฯ: เอดิชั่นเพรส.
- คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2547). *การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2547). “สุขภาพในฐานะวาทกรรมของคนธรรมดา.” *เอกสารประกอบการสัมมนา "ทฤษฎีสังคมกับการปฏิรูปสังคมและสุขภาพ"*. วันที่ 4-5 พฤศจิกายน พ.ศ.2547, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อัดสำเนา.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกสิทธิ์ และความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). *สัญญาวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยม, กับการศึกษา รัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ทวีศักดิ์ เผือกสม. (2545). *การแพทย์สมัยใหม่ในสังคมไทย: เชื้อโรค ร่างกาย และรัฐเวชกรรม*. รายงานการวิจัยในโครงการภูมิปัญญาทักษิณ โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ทวีศักดิ์ เผือกสม. (2550). *เชื้อโรค ร่างกาย และรัฐเวชกรรม ประวัติศาสตร์การแพทย์สมัยใหม่ในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2551). *มิเชล ฟูโกต์*. กรุงเทพฯ: วิภาษา.
- นธกฤต วันตะเมธ. (2554). *หลักการโฆษณา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ. (2546). *การสื่อสารสุขภาพ ศักยภาพของสื่อมวลชนในการสร้างเสริมสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ปาริชาติ ศิวะรักษ์. (2545). *ถอดบทเรียนการจัดการความรู้-งานวิจัย กรณีศึกษา: กำเนิดกองทุน สสส*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.
- พรทิพย์ สัมปตะวนิช. (2540). *การตลาดเพื่อสังคม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระยาสุนทรพิพิธ. (2500). *สาธารณสุขศึกษา ใน พระบาราศนราดรุ (บรรณาธิการ). อนุสรณ์กระทรวงสาธารณสุขครบรอบ 15 ปี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุดมธรรม.

- ยุวดี จอมพิทักษ์. (2545). การแพทย์การสาธารณสุขเมืองไทย วิวัฒนาการความเป็นมาจากอดีต. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ระชา ภูซงค์, นภนาท อนุพงศ์พัฒน์ และโกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2556). *แพทย์ชนบท ธรรมชาติของการเมืองสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- วิชัย โชควิวัฒน์. (2545). ประวัติศาสตร์การปฏิรูปครั้งสำคัญของระบบสาธารณสุขไทย". ใน โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และชาติชาย มุกสง (บรรณาธิการ). *พรมแดนความรู้ ประวัติศาสตร์การแพทย์ และสาธารณสุขไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- สันติสุข โสภณสิริ. (2545). ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้วกับประวัติศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุขไทยร่วมสมัย. ใน โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และชาติชาย มุกสง (บรรณาธิการ). *พรมแดนความรู้ ประวัติศาสตร์การแพทย์ และสาธารณสุขไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2559). *แผนการดำเนินงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *รายงานสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย*. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2550 ของ สคช. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2546). *หลักการโฆษณา*. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมสาร จำกัด.
- อนุสรณ์ อุณโณ และคณะ. (2558). *อ่านวิพากษ์ มิเชล ฟูโกต์*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2555). คิดอย่างมิเชล ฟูโกต์ คิดอย่างวิพากษ์ จากวาทกรรมของอัตบุคคลถึงจุดเปลี่ยนของอัตตา. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บทความวารสาร

- ชาติชาย มุกสง. (2548). "วาทกรรมทางการแพทย์กับนโยบายการสร้างชาติสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2481-2487)." *สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. (1). 45-89.
- ทวีศักดิ์ เผือกสม. (2557). คำสัญญาของความปรารถนา การเมืองว่าด้วยเรื่องการดูแลสุขภาพกับวาทกรรมของศีลธรรมในช่วง 2490-2550. *ฟ้าเดียวกัน*. 12(2-3). 105-137.

วิทยานิพนธ์

- ก้องสกุล กวินรวีกุล. (2545). การสร้างร่างกายพลเมืองไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481-2487. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขามานุษยวิทยา.
- ชลอธร พิชิตพรชัย. (2558). การวิเคราะห์สัญญาณที่ปรากฏในภาพยนตร์โฆษณาณรงค์ กรณีศึกษา ภาพยนตร์โฆษณาณรงค์ดสูบบุหรี่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
- ธัญญลักษณ์ พิพัฒน์กิจอำนวย. (2553). การสร้างสรรคงานโฆษณาชุดให้เหล้า=แข่ง พ.ศ.2551-2553 ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2547). ถอดรหัสการสื่อสารมวลชนฐานในชุมชนชนบทไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาพัฒนาศึกษาศาสตร์.
- วยสกร งามขำ. (2550). กลยุทธ์การสื่อสารในการรณรงค์โครงการ “เพื่อการลด ละ เลิกสุราและยุติการใช้ความรุนแรงต่อครอบครัว” ของ สสส. กับความรู้ของผู้ชายที่ติดสุราและใช้ความรุนแรงกับครอบครัว: ศึกษาเฉพาะชุมชนไทยเกรียง. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, วารสารศาสตร์.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- ภาคภูมิ แสงนกกุล. (2559). รัฐเวชกรรมไทย. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2016/06/66530>.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2551). แผนหลัก สสส.2552-2554. สืบค้นจาก <http://www.thaihealth.or.th/Books/363/แผนหลัก+สสส.+2552-2554.html>.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). แผนหลัก สสส.2553-2555. สืบค้นจาก <http://www.thaihealth.or.th/Books/362/แผนหลัก+สสส.+2553-2555.html>.

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2554). *สวดมนต์ข้ามปี*. สืบค้นจาก http://www.2.thaihealth.or.th/microsite/categories/4/สวดมนต์ข้ามปี/2/104/107-ที่มาโครงการ.html#history_title1.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2554). *แผนหลัก สสส.2549-2551*. สืบค้นจาก <http://www.thaihealth.or.th/Books/348/แผนหลัก+สสส.+2549-2551.html>.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2554). *แผนหลัก สสส.2550-2552*. สืบค้นจาก <http://www.thaihealth.or.th/Books/347/แผนหลัก+สสส.+2550-2552.html>.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2554). *แผนหลัก สสส.2551-2553*. สืบค้นจาก <http://www.thaihealth.or.th/Books/346/แผนหลัก+สสส.+2551-2553.html>.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2554). *แผนหลัก สสส.2554-2556*. สืบค้นจาก <http://www.thaihealth.or.th/Books/345/แผนหลัก+สสส.+2554-2556.html>.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2555). *แผนหลัก สสส.2555-2557*. สืบค้นจาก <http://www.thaihealth.or.th/Books/158/แผนหลัก+สสส.+2555-2557.html>.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2558). *แผนหลัก สสส.2558-2560*. สืบค้นจาก <http://www.thaihealth.or.th/Books/422/แผนหลัก+สสส.+2558-2560.html>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9*. สืบค้นจาก http://www.rpu.ac.th/Library_web/doc/e-book_T/plan9.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10*. สืบค้นจาก http://www.rpu.ac.th/Library_web/doc/e-book_T/plan10.pdf.
- Araya. (2551). *สสส. กับ 15 รางวัล "Adman Awards 2008"*. สืบค้นจาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/13249%E0%B8%AA%E0%B8%AA%E0%B8%AA.%20%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%2015%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%A5%2022Adman%20Awards%202008%22.html>.
- ASTV ผู้จัดการออนไลน์. (2558). *เปิดงบ สสส.4 พันล้านบาท ใช้ทำอะไร??*. สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th/qol/viewnews.aspx?NewsID=9580000004860>.

Books and Book Articles

- Agamben, Giorgio. (1998). *Homo Sacer: Sovereign power and bare life*. Stanford: Stanford University Press.
- Alan, P. and Bunton, R. (1997). *Foucault, Health and Medicine*. New York: Routledge.
- Even, S. (1977). *Captains of Consciousness : Advertising and the Social Roots of the Consumer Culture*. New York: Basic Books.
- Faubion, J. D. (editor). (2002). *Michel Foucault: Power*. London: the Penguin Group.
- Foucault, M. (1970a). "The order of discourse," 48-78. In Young, R. ed., *Untying the Text: A Post-Structuralist Reader*. Boston: Routledge and Kegan Paul.
- Foucault, M. (1978). *The history of sexuality*. New York: Pantheon Books.
- Foucault, M. (2003). *Society must be defended: lectures at the College de France, 1975-76*. London: Allen Lane.
- Gordon, C. (editor). (1981). *Power/Knowledge: Selected Interviews & Other Writings 1972-1977*. New York: Random House, Inc.
- Hardt, M. and Negri, A. (2000). *Empire*. Massachusetts: Harvard University Press.
- Rabinow, R. (1984). *The Foucault Reader*. New York: Pantheon Books.
- Lemm, V and Vatter, M. (2014). *The Government of Life: Foucault, Biopolitics, and Neoliberalism*. New York: Fordham University Press.

Articles

- Hsu, L.H. and Lincoln, M. (2007). Biopower, "Bodies...the Exhibition", and the Spectacle of Public Health. *Discourse*, 29 (1). 15-34.

Dissertations

- Malee Sitthikriengkrai. (2007). *Suffering, healing and the contestation of power and knowledge: A case of lead contamination in Klity Lang Village, Kanchanaburi Province*. (Doctoral dissertation). Mahidol University.

Phitsanu Aphisamacharayothin. (2013). *Discourse, contestation and resistance of Thai traditional medicine: A study of the community hospital in Nakhon Pathom Province*. (Doctoral dissertation). Mahidol University.

Electronic Media

Christoffersen, A. (2010). *Biopower, the maintenance of population health and critical health discourses*. Retrieved from https://www.academia.edu/8395930/Biopower_the_maintenance_of_population_health_and_critical_health_Discourses.

Junges, R. J. (2009). *Right to health, biopower and bioethics*. *Interface (Botucatu)*. vol.13 no.29. Retrieved from http://www.scielo.br/scielo.php?pid=S141432832009000200004&script=sci_arttext&tlng=en.

Weinreich, N. (2006). *What is Social Marketing?*. Retrieved from <http://www.social-marketing.com/whatis.html>. (accessed February 12, 2017).

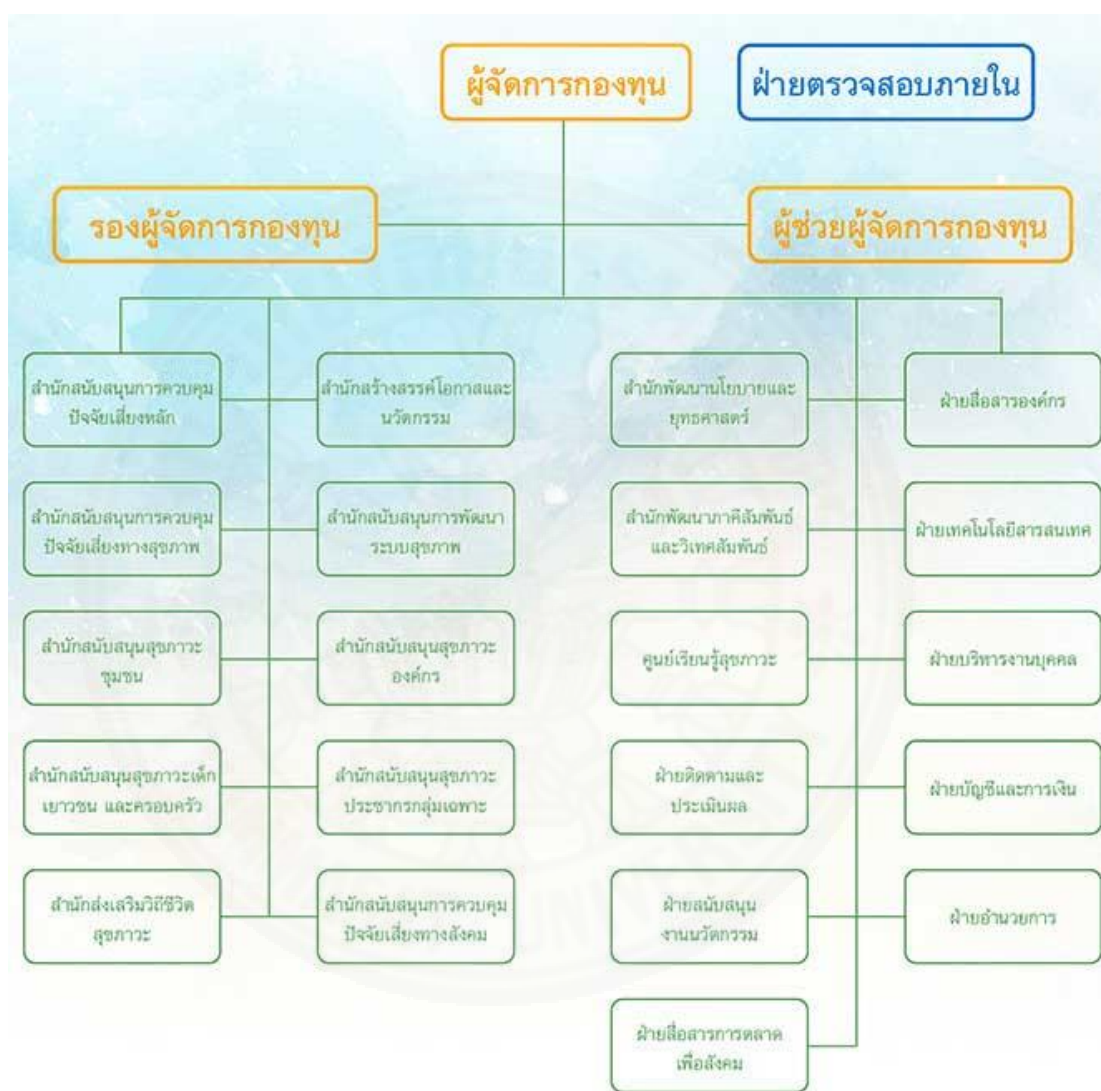
Wimbush, P. (2009). *Top Five Appeals That Advertisers Use to Sell a Product*. Retrieved from <http://smallbusiness.chron.com/top-five-appeals-advertisers-use-sell-product-31373.html>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

โครงสร้างภายในสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

ภาคผนวก ข

โฆษณาชุดเสริมสร้างสุขภาวะของสำนักงานกองทุน

สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพที่ใช้ในการวิเคราะห์

โฆษณาชุดเล็กเหล่า Title: “หยุดเหล้าหยุดกระปุก” ปี พ.ศ.2550

ตัวละครชายพูดว่า “จน เครียด” และยกเหล้าขึ้นดื่ม เสียงบรรยาย “กินเหล้า”

เสียงตัวละครชายคนเดิมพูด “จน เครียด เลิกเหล้า” ตัวละครวางขวดเหล้า ลูกขึ้น วิ่งไปทำงานแทน

เสียงบรรยาย “ทำงาน”

เสียงบรรยาย “ทำงาน”

เสียงบรรยาย “ทำงาน”

เสียงบรรยาย “เก็บเงิน

เสียงบรรยาย “ทำงาน”

เสียงบรรยาย “เก็บเงิน

เสียงบรรยาย “ใช้หนี้”

เสียงบรรยาย “ทำงาน”

เสียงบรรยาย “เก็บเงิน”

เสียงบรรยาย “ได้เรียน”

เสียงบรรยาย “มีกิน”

เสียงบรรยาย “ช่วยเหลือ”

เสียงบรรยาย “ผ่องใส”

เสียงบรรยาย “เมื่อยรัก”

เสียงบรรยาย “อบอุ่น”

เสียงบรรยาย “ไม่ป่วย”

เสียงบรรยาย “รวมปัญญา”

เสียงบรรยาย “พัฒนา”

เสียงบรรยาย “ฉลาด”

เสียงบรรยาย “ชาติเจริญ...ไปถึงไหนแล้วก็ไม่รู้...แค่เลิกเหล้าเนี่ย”

โฆษณาชุดปลุกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย

Title “ขอโทษประเทศไทย” ปี พ.ศ.2553

เสียงบรรยาย “เราทำอะไรผิดไปเธอ”

เสียงบรรยาย “รุนแรงไปหรือเปล่า”

เสียงบรรยาย “ฟังความข้างเดียวหรือเปล่า”

เสียงบรรยาย “ทำหน้าที่ของตัวเองหรือเปล่า”

เสียงบรรยาย “คิดถึงประชาชนหรือเปล่า”

เสียงบรรยาย “โก่งหรือเปล่า”

เสียงบรรยาย “เอาเปรียบหรือเปล่า”

เสียงบรรยาย “ให้ปัญหาประชาชนหรือเปล่า”

เสียงบรรยาย “เสียมหรือเปล่า”

เสียงบรรยาย “รักเงินมากกว่าความถูกต้องหรือเปล่า”

เสียงบรรยาย “แล้วรอการช่วยเหลืออย่างเดียวหรือเปล่า”

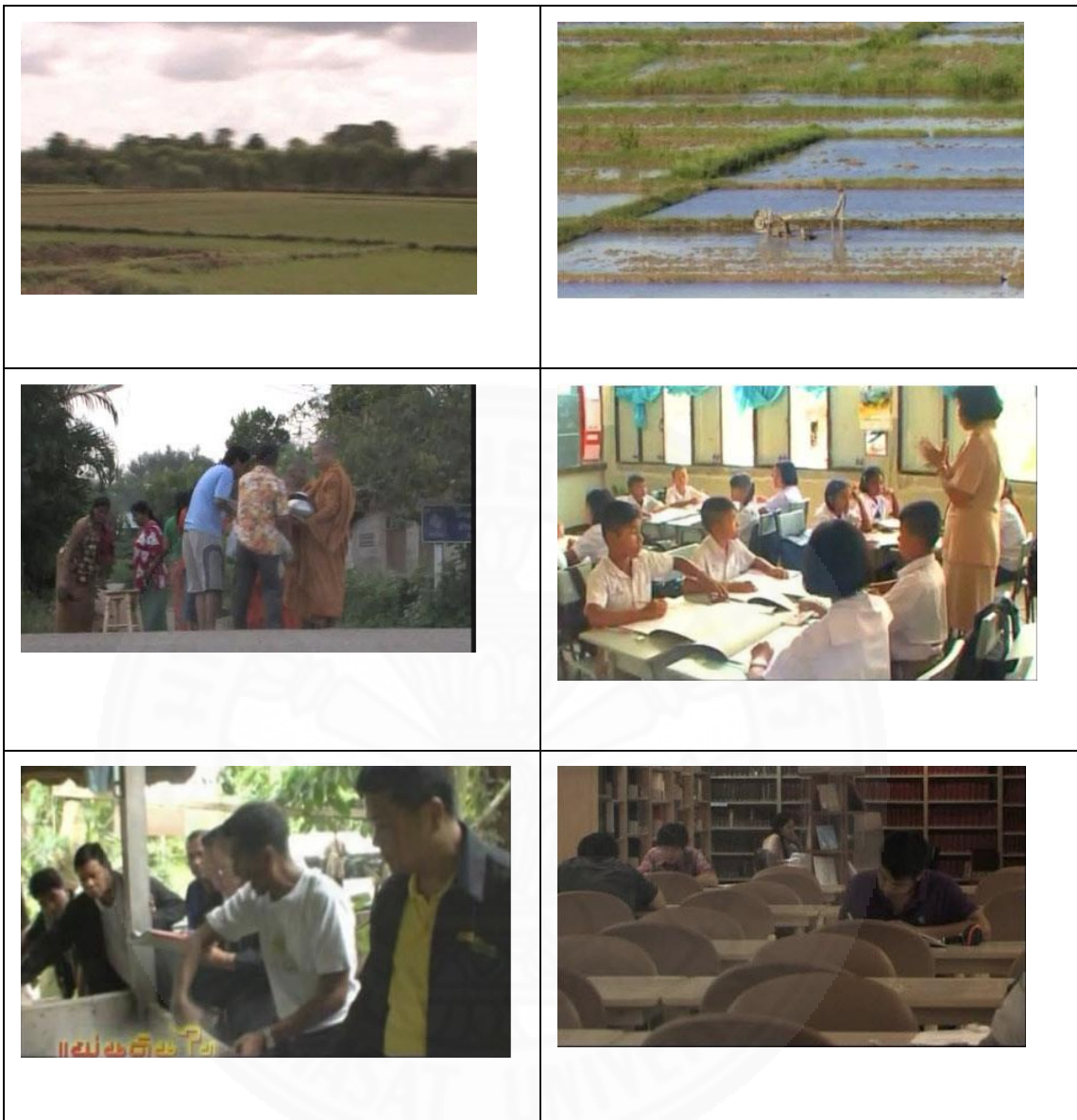
เสียงบรรยาย “ถ้าจะต้องมีคนผิด ก็คงเป็นเราทุกคนที่ผิด”

เสียงบรรยาย “ขอโทษ ประเทศไทย”

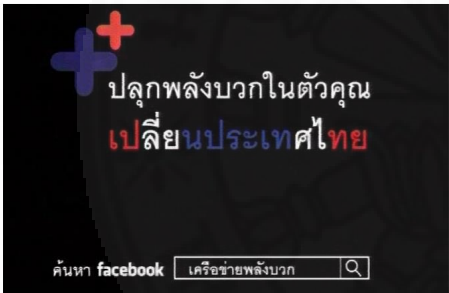

เสียงบรรยาย “และถ้าจะต้องแก้ไข ก็ต้องเป็นเราคนไทยที่ต้องลุกขึ้นมาแก้”

เสียงบรรยาย “จดจำความสูญเสียไว้นใจ แล้ว เปลี่ยนให้เป็นพลัง	เสียงบรรยาย “ปลูกพลังบวก เปลี่ยนประเทศ ไทย”

ชมณาชุดปลูกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย
Title “คุณวิโรจน์ ควันธรรม” ปี พ.ศ.2553

เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะสร้างอะไรได้”	คุณวิโรจน์ “เราท่านเคยได้ยินกันมาโดยตลอดนะครับ เพียงแต่ว่าคุณทำหรือยัง คือ อโหสิ เลี้ยงมันในสมองให้โตขึ้น แค่นี้เท่านั้นเอง”
เสียงบรรยาย “ปลูกพลังบวกในตัวคุณ เปลี่ยนประเทศไทย เริ่มต้นที่ตัวคุณก่อน”	

โฆษณาชุดปลูกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย

Title “พระ ดร.อนิล ศากยะ” ปี พ.ศ.2553

เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะพลิกอะไรได้”	พระอนิล “เวลาไปขึ้นนี้เนี่ย โทษคนอื่นนี่ ลองสังเกตดูสิ ความจริงมีแต่นัวขึ้นนี้เดียว ที่เราไปขึ้นคนอื่น ความจริงอีกสามนัวนี้ มันขึ้นไปไหนครับ เพราะฉะนั้นมันก็คือตนเองเป็นหลัก วิธีการก็คือเราเพิ่มความจริงผิดสามเท่า เพราะฉะนั้นถ้าเราเริ่มที่ตนเอง ก็คือ ให้เรามีสัมมาทิฐิที่ถูกต้อง”
เสียงบรรยาย “ปลูกพลังบวกในตัวคุณ เปลี่ยนประเทศไทย เริ่มต้นที่ตัวคุณก่อน”	

โฆษณาชุดปลุกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย

Title “คุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์” ปี พ.ศ.2553

เสียงสปอต “คนหนึ่งคนจะทำอะไรได้”	คุณเนาวรัตน์ “มาช่วยกันคิดกันว่า จะทำยังไงให้บ้านนี้เมืองนี้ สังคมนี้น่าดี อันนี้มันเป็นเป้าหมายของประชาธิปไตย ที่นี้เราต้องปฏิรูปโครงสร้างอันนี้ เพื่อเราจะได้มีสำนึกใหม่ มีจินตนาการใหม่ มีการปลดปล่อยความสามารถของเราออกมาช่วยกัน”
เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคน ทำอะไรได้มากกว่าที่คิด ถ้าวางมือทำ”	เสียงบรรยาย “ ปลุกพลังบวกในตัวคุณ เปลี่ยนประเทศไทย เริ่มต้นที่ตัวคุณก่อน”

โฆษณาชุดปลูกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย

Title “คุณแก้วตา ปรีศวรงค์” ปี พ.ศ.2553

เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะเปลี่ยนอะไรได้”	คุณแก้วตา “เมื่อก่อนจะคิดแค่ว่า ตัวเองอยู่ยังไง ไม่ให้เดือดร้อนคนอื่น เดือดร้อนสังคม เอาตัวเองรอดได้ ก้อโอเคแล้ว แต่ ณ วันนี้มันคิดไปถึง ขนาดว่า เราทำอะไรเพื่อสังคมได้บ้างด้วย และตัวเราเองไม่เดือดร้อนสังคม และอะไรที่ช่วยได้ก็จะช่วย คนที่ลำบากมากๆเนี่ย ยังมีอยู่จริง แล้วก็เราไม่สามารถอยู่รอดได้ ถ้าสังคมไม่อยู่รอด”
เสียงบรรยาย “ปลูกพลังบวกในตัวคุณ เปลี่ยนประเทศไทย เริ่มต้นที่ตัวคุณก่อน”	

โฆษณาชุดปลูกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย

Title “คุณณัฐศักดิ์ ท้าวอุดม”ปี พ.ศ.2553

เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะสร้างอะไรได้”	คุณณัฐศักดิ์ “ผมเป็นครูสอนว่ายน้ำครับ สิ่งที่ผมทำได้สิ่งเดียวคือ สอนว่ายน้ำ แล้วผมถนัดการเป็นครูสอนว่ายน้ำ ผมก็เอาสิ่งที่มีไปช่วยเด็กพิการ เด็กที่ไม่มีโอกาส ถ้าวันนี้คุณเป็นโปรแกรมเมอร์ คุณก็เอาโปรแกรมเมอร์ อาชีพของคุณนั้นแหละไปสร้างอะไรบางอย่างเพื่อช่วยสังคม ถ้าเกิดวันนี้คุณเป็นตำรวจ คุณก็เอาอาชีพของคุณไปทำประโยชน์ให้สังคม วันนี้สิ่งที่คุณสร้างได้ สร้างจากตัวคุณเองนั่นแหละครับ”
เสียงบรรยาย “ปลูกพลังบวกในตัวคุณ เปลี่ยนประเทศไทย เริ่มต้นที่ตัวคุณก่อน”	

โฆษณาชุดปลูกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย

Title “คุณมนตรี สันทวิชย์”ปี พ.ศ.2553

เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะเปลี่ยนอะไรได้”	คุณมนตรี “นี่ มองเห็น มองให้เห็นในสิ่งที่เรา บอกพร่องกับคนอื่น บางครั้งบางตอนเรารู้สึกเรา เป็นคนดี เราอาจจะทำอะไรที่ผิดพลาดอย่างใหญ่ หลวงก็ได้ ผมว่าสิ่งที่ดีที่สุดคือเริ่มต้นบอกคน ข้างๆเรา ว่าเราก็ตลาด”
เสียงบรรยาย “ปลูกพลังบวกในตัวคุณ เปลี่ยน ประเทศไทย เริ่มต้นที่ตัวคุณก่อน”	

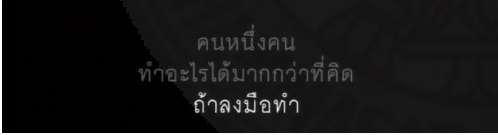
โฆษณาชุดปลูกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย

Title “คุณสกล” ปี พ.ศ.2553

เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะเปลี่ยนอะไรได้”	คุณสกล “มันถูกหรือผิดก็แล้วแต่คนมอง แต่ว่าคือสติเนี่ย ผิดถูกมันไม่ได้จบที่การทะเลาะกัน ผิดถูกเนี่ยมันจบด้วยการถกเถียงกันทางความคิด ลดทิฐิตัวเองลงมา อย่ายึดมั่นในทิฐิที่เราคิดถูกเกินไป ต้องฟังเสียงรอบข้าง ต้องคิดเป็นด้วย คนหนึ่งคนเริ่มฟังด้วยสติได้”
เสียงบรรยาย “ปลูกพลังบวกในตัวคุณ เปลี่ยนประเทศไทย เริ่มต้นที่ตัวคุณก่อน”	

โฆษณาชุดปลูกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย

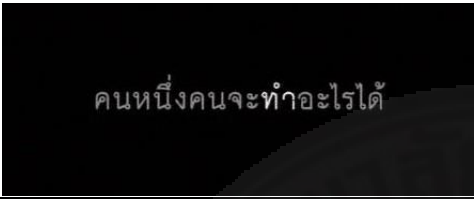
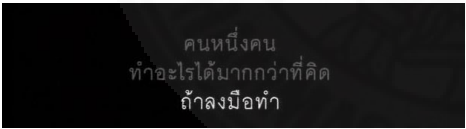
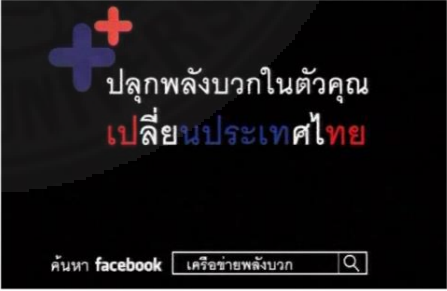
Title “คุณนที สรวารี” ปี พ.ศ.2553

เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะทำอะไรได้”	คุณนที “เมื่อก่อนนี้เราไปที่ไหนต่อไหน เราจะมีโอ่งมาตั้งหน้าบ้าน ถ้าหากคุณจะทำโอ่งมาตั้งหน้าบ้าน หรือเอาकुलเลอร์น้ำเย็นมาตั้งหน้าบ้าน แล้วติดป้ายให้คนมากินได้ คุณทำเลย แล้วสังคมมีความสุข เพราะอย่างน้อยคนที่นั่งรถผ่านเขาไม่เข้ามากินน้ำคุณ แต่เขามียิ้ม แล้วเขามีความสุขว่า มีคนมีน้ำใจในสังคมเหมือนกัน ลงมือทำทันทีโดยไม่ต้องลังเล”
เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคน ทำอะไรได้มากกว่าที่คิด ถ้าลงมือทำ”	เสียงบรรยาย “ ปลูกพลังบวกในตัวคุณ เปลี่ยนประเทศไทย เริ่มต้นที่ตัวคุณก่อน”

โฆษณาชุดปลูกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย
Title “คุณประสาน อิงคพันธ์” ปี พ.ศ.2553

เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะสร้างอะไรได้”	คุณประสาน “ประเทศไทยนี้มันเหมือนต้นไม้ต้นหนึ่ง ถ้าทุกคนมองว่าเชื่อว่าต้นไม้ต้นนี้มันเหี่ยวแห้ง มันจะตายแล้ว แล้วเราก็ถอดอกถอดใจแล้วที่จะไม่เริ่มต้นใส่ปุ๋ย ไม่รดน้ำ วันหนึ่งมันต้องตายแน่ๆ แต่ถ้าเราเชื่อว่ามีหวังว่า ต้นไม้ที่มันเหี่ยวเฉานี้มันจะโตได้ถ้าเราหมั่นเอาใจใส่มัน หมั่นรดน้ำ หมั่นพรวนดิน หมั่นใส่ปุ๋ย ผมก็เชื่อว่ามันจะกลับมางอกงามใหม่ได้”
เสียงบรรยาย “ปลูกพลังบวกในตัวคุณ เปลี่ยนประเทศไทย เริ่มต้นที่ตัวคุณก่อน”	

โฆษณาชุดปลูกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย
 Title “ร้อยตำราจตริวิชัย สุริยุทธร” ปี พ.ศ.2553

เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะทำอะไรได้”	คุณวิชัย “ถ้าเรามีจิตอาสาที่จะทำอะไรก็แล้วแต่นะครับ ถ้าเราทำด้วยความจริงใจ ทำไปแล้วไม่เดือดร้อนใคร ทำไปแล้วสังคมจะครับตอบรับในทางบวก ก็คือมันเป็นมรดกเป็นผลของประเทศ อะไรก็ได้”
เสียงบรรยาย “ คนหนึ่งคน ทำอะไรได้มากกว่าที่คิด ถ้างลงมือทำ”	เสียงบรรยาย “ ปลูกพลังบวกในตัวคุณ เปลี่ยนประเทศไทย เริ่มต้นที่ตัวคุณก่อน”

โฆษณาชุดปลูกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย

Title “Power of One (ชุด 1)” ปี พ.ศ.2553

เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะเปลี่ยนอะไรได้”	ฟักกลิ้งฮีโร่ “สิ่งที่ผมจะเปลี่ยนแปลงอย่างเดียว คือ การเปิดใจรับฟังผู้อื่น”
คุณมนตรี “เปลี่ยนความเชื่อ ผมเชื่อว่าสิ่งที่ดีที่สุด คือการบอกคนข้างๆเรา ว่าเราก็กวาด”	คุณประสาน “เริ่มต้นเปลี่ยนตัวเองให้เป็นคนที่มีสติก่อนครับ”
คุณสกล “เปลี่ยนพฤติกรรม อย่าคิดว่าเราเอาตัวรอดคนเดียวพอแล้ว”	เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะสร้างอะไรได้”

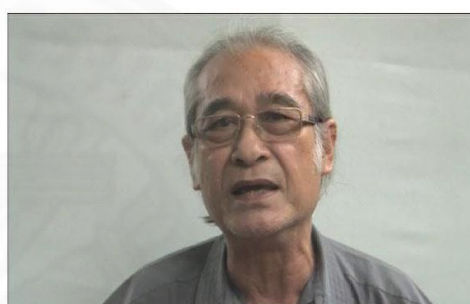
ผู้หญิง “กำลังใจให้กับคนรอบข้างเลยคะ เรามีกำลังใจ เราก็มีกำลังใจ เดินต่อไปพร้อมๆกันคะ”

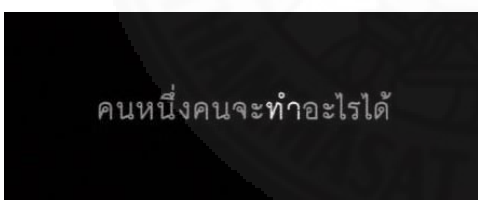
คุณณัฐศักดิ์ “ผมเป็นครูสอนว่ายน้ำครับ ผมเอาสิ่งที่ผมมีนะครับ ไปช่วยคนอื่นไปช่วยเด็กพิการ”

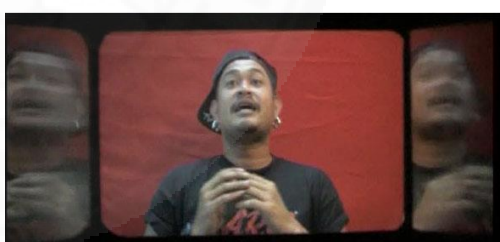
ผู้หญิง “เราไม่สามารถทำให้คนเห็นภายในพริบตา แต่ว่าเราเป็นตัวอย่างที่ดีได้”

คุณเนาวรัตน์ “มีสำนึกใหม่ มีจินตนาการใหม่ มีการปลดปล่อยความสามารถของเราออกมาช่วยกัน”

เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะทำอะไรได้”

ผู้ชาย “ทำได้โดยไม่ต้องพึ่งใคร คือ เปิดประตูบ้านมาและส่งรอยยิ้มไป”

ผู้ชาย “ถ้าทุกคนคิดว่า วันละหนึ่งอย่าง หนึ่งวัน
จะมีคนทำความดีหกสิบล้านอย่าง ขึ้นรถเมล์หนึ่ง
คันอาจจะมีคนลุกให้ทุกคนนั่งเกือบทุกเที่ยวที่เรา
ขึ้นก็ได้”

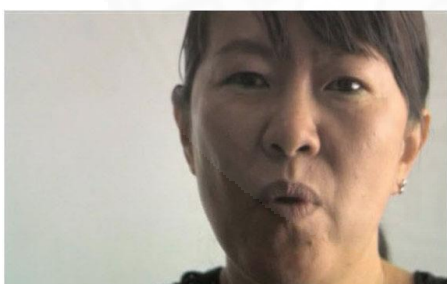
คุณวิโรจน์ “คุณเองก็รู้ แต่มันอยู่ที่ว่าคุณทำหรือ
ยังเท่านั้นเอง นั่นคือคิดดีทำดี เริ่มจากตัวเราเอง
ก่อนเลย”

คุณแก้วตา “เปลี่ยนที่วิธีคิดของตัวเองก่อน
เลย”

ผู้ชาย “เริ่มแก้ไขที่ตัวเราเองได้”

ผู้หญิง “เริ่มต้นที่ตัวเอง”

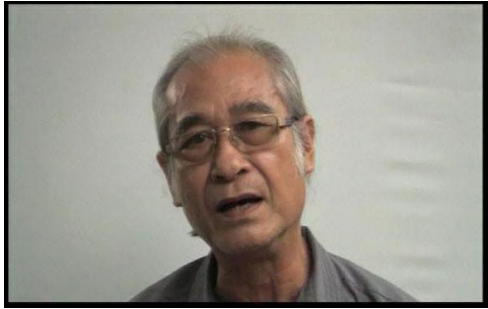

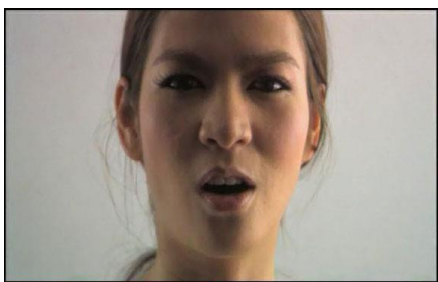
คุณสุทธิพงษ์ “เราเริ่มต้นที่ตัวเองได้”

โฆษณาชุดปลูกพลังบวก เปลี่ยนประเทศไทย

Title “Power of One (ชุด 2)” ปี พ.ศ.2553

เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะเปลี่ยนอะไรได้”	คุณนที “เปลี่ยนความคิด”
ผู้หญิง “เปลี่ยนความเชื่อ”	ผู้หญิง “เปลี่ยนกระแส”
คุณมนตรี “เปลี่ยนนิสัย”	ผู้ชาย “เปลี่ยนพฤติกรรม”

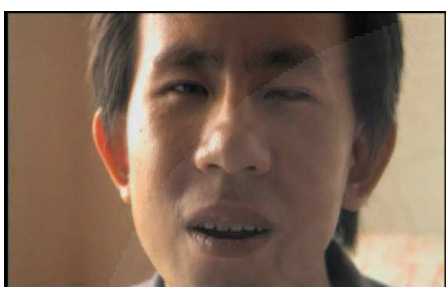
คนหนึ่งคนจะสร้างอะไรได้ เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคน จะสร้างอะไรได้”	คุณเนาวรัตน์ “สร้างศรัทธา”
ผู้ชาย “สร้างแรงบันดาลใจ”	ผู้หญิง “สร้างวัฒนธรรมใหม่”
ผู้หญิง “สร้างพฤติกรรมใหม่”	ผู้ชาย “สร้างปาฏิหาริย์”
คนหนึ่งคนจะทำอะไรได้ เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะทำอะไรได้”	ผู้ชาย “คนหนึ่งคน”

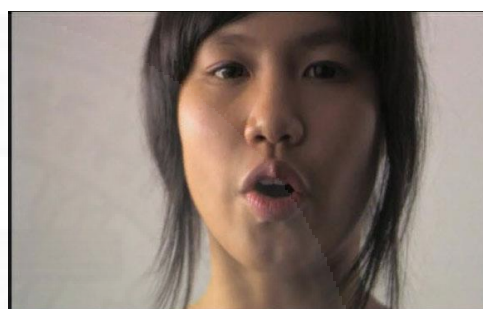
ผู้หญิง “ทำได้มากกว่าคอยวิจารณ์”

ผู้ชาย “คนหนึ่งคน”

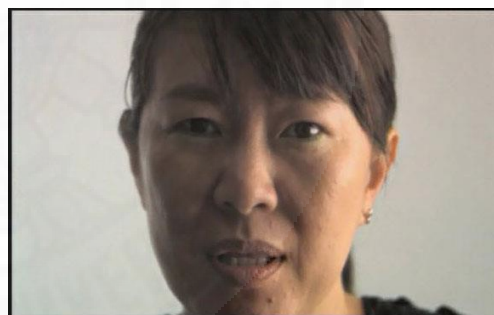
ผู้ชาย “เลิกท้อแท้ และเลิกท้อถอยได้”

ผู้หญิง “คนหนึ่งคน เริ่มฟังด้วยสติได้”

ผู้ชาย “คนหนึ่งคนคิดด้วยสติ”

ผู้หญิง “ทำทุกอย่างด้วยสติ”

ผู้หญิง “คนหนึ่งคน”

คุณฐศุภศักดิ์ “รวมพลังกับคนอื่นได้”

เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนจะพลิกอะไรได้”	ผู้ชาย “พลิกประวัติศาสตร์”
คุณมนตรี “พลิกสิ่งที่ผิดพลาด”	ผู้หญิง “พลิกความแตกต่าง”
ผู้ชาย “พลิกความเชื่อผิดๆ”	เด็กผู้หญิง “พลิกลบให้เป็นบวก”
เสียงบรรยาย “คนหนึ่งคนทำอะไรได้มากกว่าที่คิด ถ้างมื่อทำ”	คุณสุทธิพงษ์ “เราเริ่มต้นที่ตัวเองได้”

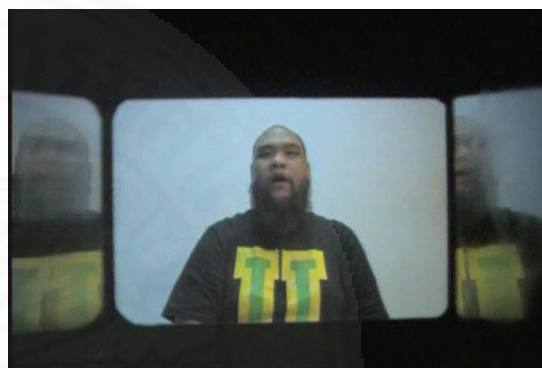
ผู้ชาย “ต้องปฏิวัติตัวเองก่อน”

ผู้ชาย “เริ่มแก้ไขที่ตัวเองได้”

คุณแก้วตา “เปลี่ยนที่วิธีคิดของตัวเองก่อน”

ฟักกลิ้งฮีโร่ “เริ่มต้นที่ตัวเรา สำคัญที่สุด”

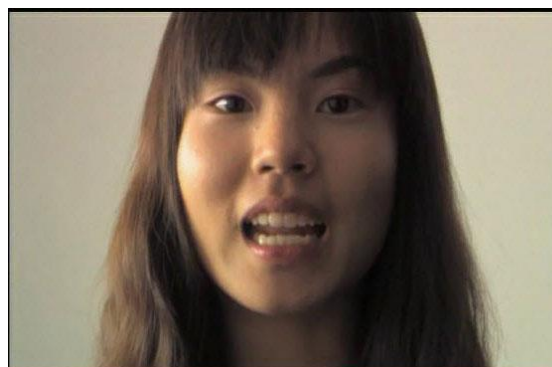
ผู้ชาย “เราต้องรู้จักรักคนอื่นก่อน”

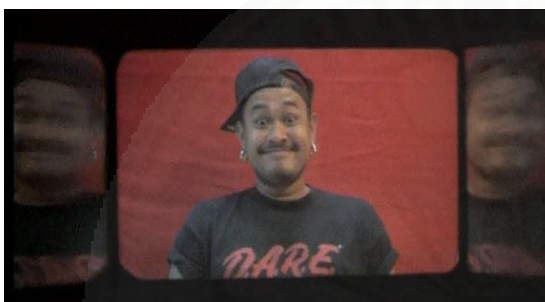
ผู้หญิง “ไม่ต้องหวังผลตอบแทนอะค่ะ เราทำด้วยใจ”

ร.ต.ต.วิชัย “เอาผลประโยชน์ของส่วนรวมมาเป็นที่ตั้ง”

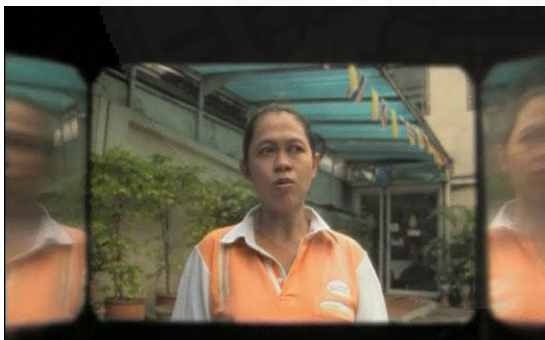
ผู้หญิง “ช่วยคนแก่ข้ามถนนค่ะ”

ผู้ชาย “ออกจากบ้านมา ส่งรอยยิ้มครับ”

คุณวิโรจน์ “เริ่มจากตัวเราเองก่อนเลย”

ผู้หญิง “ไม่เอาตัวเองไปตัดสินคนอื่น”

ผู้ชาย “เริ่มต้นจากการรับฟังกันมากขึ้น”

ผู้หญิง“อย่าไปท้อถอยกับปัญหา ไม่ว่าจะเรื่องอะไรก็ตาม”

ผู้ชาย“ไม่ถ่อมใจอเท่า สุจริต สู้ชีวิต”

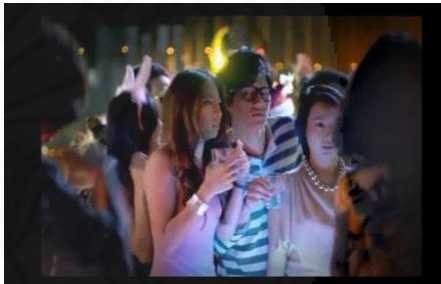
ผู้ชาย“มันต้องเริ่มต้นที่ตัวเรา”

เสียงบรรยาย “ปลูกพลังบวกในตัวคุณ เปลี่ยนประเทศไทย เริ่มต้นที่ตัวคุณก่อน”

โฆษณาชุดสวดมนต์ข้ามปี

Title “เริ่ม” ปี พ.ศ.2554

	ผู้ชาย “เดี่ยวเค้าท่ดวอน์ที่นี้แหละ”

คนเยอะมากขึ้นๆ ชาย 1 หญิง 2 ถูกเบียดไปมา
มีวัยรุ่น 2 คนเดินเข้ามาหาด้วยท่าทีลวนลาม

เสียงบรรยาย “เริ่มต้นแบบนี้ เอ้อ ไม่ดีแน่ครับ
หรือเลือกที่จะเริ่ม ... ไปสวดมนต์ข้ามปี”

เสียงบรรยาย “เริ่มต้น ชีวิตดี 31 ธันวาคมนี้ ที่ท้องสนามหลวง”

โฆษณาชุดสวดมนต์ข้ามปี

ปี พ.ศ.2554-2555

	เชมนิจ จามิกรณ์ แพนเค้ก “ปีใหม่นี้ เราไปหากิจกรรมดีๆ ทำร่วมกันดีไหมคะ”
แพนว่า การสวดมนต์ข้ามปีก็ถือว่าเป็นกิจกรรมดีๆ ที่เราคนไทยน่าจะได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ไปพร้อมๆ กันค่ะ	สวดมนต์ข้ามปี เริ่มต้นดี ชีวิตดี 31 ธ.ค.นี้ ณ สนามหลวง และวัดใกล้บ้าน แล้วเจอกันที่สนามหลวงหรือวัดใกล้บ้านคุณนะค่ะ

	จากเหตุการณ์ปีนี้ที่ผ่านมา แอฟคิดว่า คนไทย หลายคนเหน็ดเหนื่อย เครียด แล้วก็สูญเสีย กำลังใจมาค่อนข้างมาก
ก็อยากจะให้...เหมือนมาซาร์จพลังให้กับใจเรา	ปีนี้มาร่วมสวดมนต์ข้ามปีกันนะคะ

	พ.ท.วันชนะ สวัสดิ์ ผู้พันเบิร์ด “เวลาคนเรามีความทุกข์ เราถึงคิดที่จะไปสวดมนต์”
ผู้พันเบิร์ด “แต่ในขณะเดียวกัน เวลาเรามีความสุข สนุกสนาน เราก็สามารถที่จะสวดมนต์ได้”	สวดมนต์ข้ามปี รับศักราช ๒๕๖๕ 31 ธ.ค.นี้ ณ สนามหลวง และวัดใกล้บ้าน ผู้พันเบิร์ด “ขอเชิญชวนทุกท่านเริ่มต้นสิ่งดีๆ ให้กับชีวิตในปีใหม่นี้ด้วยการไปสวดมนต์ข้ามปีกันครับ”

ปีใหม่นี้ขอเชิญชวน มาร่วมกันทำความดี

มาร่วมกันสวมนต์ชัย

ส่งท้ายปีพุทธชยันตี 2600 ปี

ณ ลานท้องสนามหลวง หรือวัดไถ่บ้าน

ถ่ายทอดสดทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7
ตั้งแต่วันที่ 22.30 น. เป็นต้นไป

	ในปีใหม่ที่จะมาถึงนี้ ผมขอเชิญชวนให้ทุกท่าน
มาเริ่มต้นปีใหม่ด้วยการทำความดี	ด้วยการอัญเชิญพระราชนิพนธ์ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ด้วยความมี เมตตา กรุณา ครับ	การมีเมตตา กรุณา นี้จะทำให้เราฟังคนอื่นมาก ขึ้น มองเห็นคนอื่นมากขึ้น

การรับฟังและมองเห็นคนอื่นมากขึ้น

จะทำให้พวกเรานั้น อยู่ในสังคมได้อย่างมี สงบ สันติ

อย่าลืมนะครับ เมตตา กรุณา ครับ

31 ธันวาคมนี้ ร่วมสร้างกุศล สวดมนต์ข้ามปี ณ ท้องสนามหลวง หรือวัดใกล้บ้านทั่วประเทศ

	แม่ชีคันสนีย์ “ช่วงระหว่างรอยต่อของปีนะคะ”
เราจะไม่เคঁาทดาวน์คะ แต่เราจะเคঁาท้อ	มาร่วมสวคมนต์ข้ามปีเพื่อให้ชีวิตของเราดีขึ้น
ให้รู้ตื่นและเบิกบาน และเป็นอิสระได้คะ	

	เตรียมตัวก่อนสวดมนต์ ก็ต้องกลับมาเตรียมใจของเราค่ะ
ให้ใจของเรารู้ตื่นและเบิกบาน	การสาธยายมนต์มีเป้าหมายคือ ความเป็นอิสระได้ค่ะ
ถ้าคุณเตรียมจิตใจให้มีความบริสุทธิ์ ตั้งมั่น	ด้วยกำลังของจิตที่เป็นสมาธิเช่นนี้
ก็จะช่วยให้เสียงของเราศักดิ์สิทธิ์ เพราะจิตไม่ขุ่นมัว	การสวดมนต์ศักดิ์สิทธิ์ ชีวิตก็ดีขึ้นค่ะ

31 ธันวาคมนี้ ร่วมสร้างกุศล สวดมนต์ข้ามปี ณ ห้องสนามหลวง หรือ วัดใกล้บ้านทั่วประเทศ

	ปีใหม่นี้เราจะไม่เคঁาทดาวน้ะคะ เราจะเคঁาท้อพคะ
เราจะทำให้ชีวิตของเราดีขึ้น ด้วยการรู้ตื่นและเบิกบาน	มาสวคมนต์ข้ามปีร่วมกันนะคะ
เพื่อให้คุณรู้ว่าคุณไม่ได้ทำงานคนเดียว แต่เริ่มต้นโดยปัจเจก	แต่เรามีคนที่มาร่วมกับเรามากมายหลายล้านคนนะคะ
การทำงานที่เริ่มต้นจากคนเดียว แล้วมีพลังมาก	จะสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นจากร้ายกลายเป็นดีคะ

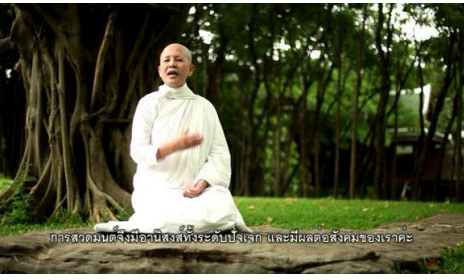

31 ธันวาคมนี้ ร่วมสร้างกุศล สวดมนต์ข้ามปี ณ ห้องสนามหลวง หรือ วัดใกล้บ้านทั่วประเทศ

	ปีใหม่นี้มาร่วมกันมีสมาธิขลุณะคะ
คือมีความคิดเห็นว่า ชีวิตสามารถที่จะอยู่กับโลก	อย่างทีโลกเป็น และไม่เป็นทุกซั่ได้
กิจกรรมที่เราทำได้นะคะ คือมาสวตมนต์ข้ามปี	เริ่มสวดตั้งแต่วินาทีแรก เพื่อจะทำให้เรามี ขณะต่อขณะ
จากนี้ตลอดทั้งปี อย่างมีสติปัญญาาร่วมกันคะ	และถ้าคุณอยู่อย่างสงบเย็นและเป็นสุขเช่นนี้ นะคะ

	ถ้าใครที่ไม่เคยสวดมนต์ และคิดว่าการสวดมนต์เป็นเรื่องที่ยากนะคะ
คุณอาจจะลองนึกถึงการทำอะไรสักอย่างหนึ่ง ที่จะเกิดคลื่นในตัวคุณ	เสียงสวดมนต์จะเป็นคลื่นเสียง
ที่จะทำให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงโมเลกุลในตัวคุณ	เลือดของคุณจะถูกเรียงโมเลกุลให้เป็นระเบียบมากขึ้น
การหายใจของเราที่อ่อนโยนและผ่อนคลาย ไปพร้อมกับใจของเราที่	ใจของเราจะดีขึ้น จะทำให้คุณมีผิวพรรณที่งดงาม

หน้าตาแจ่มใสนะคะ ตาใส หัวใจ สะอาดเช่นนี้ค่ะ	การสวดมนต์จึงมีอานิสงส์ทั้งระดับปัจเจก และมีผลต่อสังคมของเราค่ะ
มาช่วยกันนำคลื่นเสียงแห่งการสวดมนต์	ด้วยกำลังจิตที่เป็นสมาธิอย่างนี้
มาทำให้สังคมไทยของเรา มีกำลังรู้ตื่นและเบิกบาน	เดินทางไปด้วยกันด้วยดี อย่างมีสติ
เราสวดบทจากการสวดมนต์ในวัณขัมปิ อย่างทำให้ชีวิตของเราดีขึ้น	เวลาที่เราร่วมกันดี เราก็จะอยู่บนหนทางและไปถึงเป้าหมายได้อย่างเร็วขึ้นนะคะ

31 ธันวาคมนี้ ร่วมสร้างกุศล สวดมนต์ข้ามปี ณ ท้องสนามหลวง หรือ วัดใกล้บ้านทั่วประเทศ

	สวตมนต์นี้มันดีกว่าสวดมิ่งสวดกุ
สวดเมฆ สวดแบบคนเมา มันก็โซเซ	แต่สวตมนต์นี้ทำให้มีสติ

31 ธันวาคมนี้ ร่วมสร้างกุศล สวตมนต์ข้ามปี ณ ท้องสนามหลวง หรือ วัดใกล้บ้านทั่วประเทศ

	สวดมนต์นี้มันดีกว่าสวดมืงสวดกุ
สวดเมา สวดแบบคนเมา มันก็โซเซ	แต่สวดมนต์นี้ทำให้มีสติ
ไปเที่ยวเรอ คลับ ผับ บาร์ ต่อปี	ช่วงปี ข้ามปี เขาเรียกเมาข้ามปี
กับสวดมนต์ข้ามปี อันไหนมันจะดีกว่ากัน	ก็ขอให้ทุกคนลองมุ่งมั่น เปลี่ยนจากเคยเมาข้ามปี

มาเป็นสวดมนต์ข้ามปี ทำดีตลอดทั้งปี	แล้วเราก็จะมีพร โดยไม่ต้องไปขอพรจากใครเลย

31 ธันวาคมนี้ ร่วมสร้างกุศล สวดมนต์ข้ามปี ณ ท้องสนามหลวง หรือ วัดใกล้บ้านทั่วประเทศ

สวดมนต์ข้ามปี เริ่มต้นดี ชีวิตดี	พระมหาสุเมธี วชิรเมธี วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราชวรวิหาร สวดมนต์ข้ามปี เป็นการทำความดีข้ามเวลา
พระมหาสุเมธี วชิรเมธี วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราชวรวิหาร ส่งท้ายด้วยความดี เริ่มต้นด้วยความดี ส่งท้ายด้วยความดี เริ่มต้นด้วยความดี	ชีวิตจะพบแต่สิ่งที่ดี ๆ ตลอดไป ชีวิตจะพบแต่สิ่งที่ดี ๆ ตลอดไป

31 ธันวาคมนี้ ร่วมสร้างกุศล สวดมนต์ข้ามปี ณ ห้องสนามหลวง หรือ วัดไถ่บ้านทั่วประเทศ

	เริ่มต้นดี ชีวิตดีปีใหม่
มาร่วมกันสวคมนต์ข้ามปี พบกันวันที่ ธันวาคม	ใหม่ ณ ห้องสนามหลวง หรือ วัดไถ่บ้าน นะคะ

31 ธันวาคมนี้ ร่วมสร้างกุศล สวคมนต์ข้ามปี ณ ห้องสนามหลวง หรือ วัดไถ่บ้านทั่วประเทศ

	ปีใหม่นี้ ทุกคนเริ่มต้นคิดทำสิ่งดีๆ กันหรือยังคะ
เริ่มต้นจากการดูแลตัวเองเป็นอย่างแรกเลยคะ	ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่เล่นการพนัน
และที่สำคัญนะคะ อย่าลืมดูแลสุขภาพร่างกายของตัวเอง	ให้แข็งแรงอยู่เสมอด้วยคะ
จะได้มีแรงออกไปทำสิ่งที่เรารัก และก็สิ่งที่เราชอบกันนะคะ	ยังไงก็ฝากทุกคนคิดเริ่มต้นทำสิ่งดีๆ กัน ด้วยแล้วกันคะ

31 ธันวาคมนี้ ร่วมสร้างกุศล สวดมนต์ข้ามปี ณ ท้องสนามหลวง หรือ วัดใกล้บ้านทั่วประเทศ

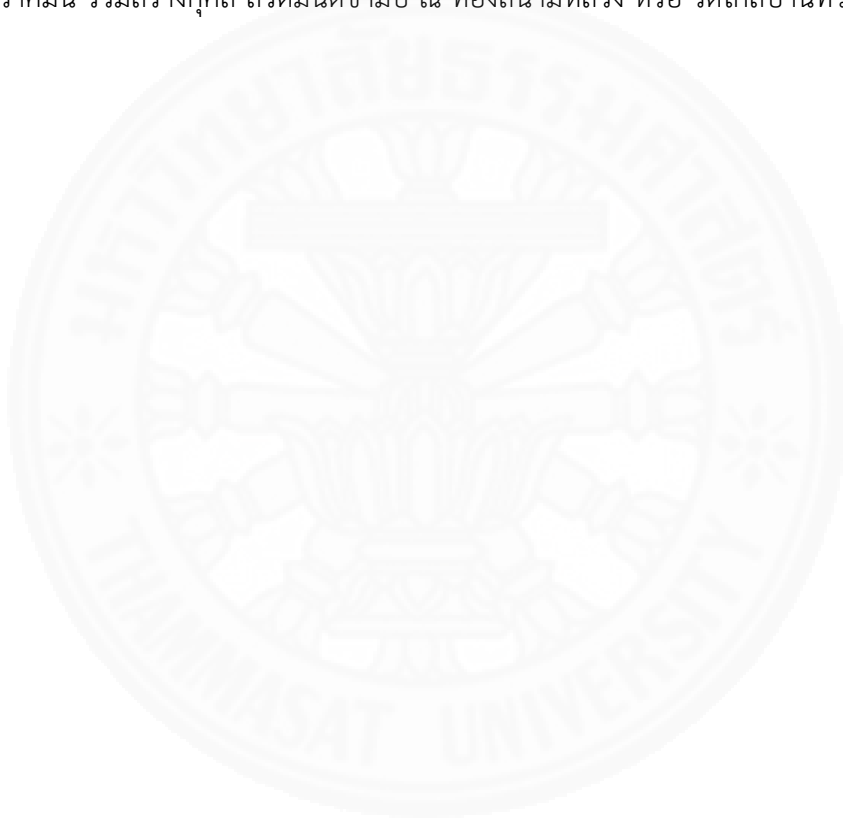

	การสวดมนต์ก่อให้เกิดคลื่นพลังงานที่ดี
ต่อระบบร่างกายของเราเนะครับ	มาร่วมกันสวดมนต์ข้ามปีกันนะครับ ในปีนี้ 31 ธันวาคม
ที่สนามหลวง หรือวัดใกล้บ้านคุณครับ	31 ธันวาคมนี้ ร่วมสร้างกุศล สวดมนต์ข้ามปี ณ ท้องสนามหลวง หรือ วัดใกล้บ้านทั่วประเทศ

	ปีใหม่นี้จะครับก็มาเริ่มต้นมีสุขภาพใจ และก็สุขภาพกายที่ดีกันนะครับ
สุขภาพกายที่ดีนะครับ ก็อยากให้ทุกคนนะครับ มาร่วมกันออกกำลังกายนะครับ	อย่างน้อยอาทิตย์ละ 3 วันนะครับ วันละ 30 นาทีนะครับ
แค่ร่างกายของเราก็แข็งแรงแล้วนะครับ	สุขภาพใจนะครับ ก็อยากให้ทุกคนนะครับ มีเรื่องอะไรก็อย่าคิดมากนะครับ
คิดแต่เรื่องดี ๆ นะครับ คิดบวกเข้าไว้ครับ	ปีใหม่นี้มาเริ่มต้นทำสิ่งดีๆ ให้กับทั้งร่างกายและจิตใจกันนะครับ

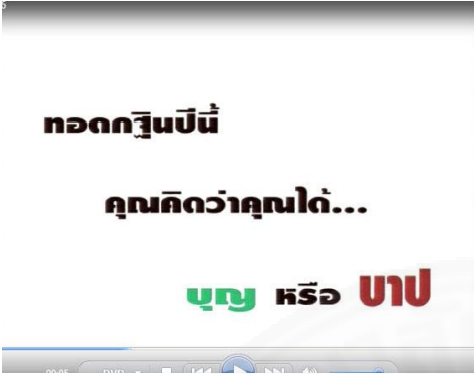

31 ธันวาคมนี้ ร่วมสร้างกุศล สวดมนต์ข้ามปี ณ ห้องสนามหลวง หรือ วัดใกล้บ้านทั่วประเทศ

โฆษณาชุดเลี้ยงเหล้าในงานบุญเท่ากับบาป

Title “พระพยอม” ปี พ.ศ.2554

	พระพยอม “กฐินควรจะปลอดสุรา วัดวา ก็ควรจะปลอดเหล้า ปีนี้พวกเราอย่าไปเมาในกฐิน จะทำให้กฐินเป็นกระโถนไป”
พระพยอม "เพราะฉะนั้นรักษากฐินกันให้ดีงามกันทุกคนนะ เจริญพร"	

โฆษณาชุดเลี้ยงเหล้าในงานบุญเท่ากับบาป

Title “หลวงพ่อดูณ” ปี พ.ศ.2554

ทอดกฐินปีนี้ คุณคิดว่าคุณได้... บุญ หรือ บาป	หลวงพ่อดูณ “เวลาที่เขามีงานทำบุญ ก็ตั้งอกตั้งใจมา”
หลวงพ่อดูณ “ไม่ใช่ให้เราดื่มสุรา”	หลวงพ่อดูณ “มันไม่ถูกต้องดอกลูกหลานเอ๊ย อย่าทำเลย”
ทอดกฐิน ปลอดภัย	

โฆษณาชุดเลี้ยงเหล้าในงานบุญเท่ากับบาป

Title “บาป-ไม่บาป” ปี พ.ศ.2554

เสียงบรรยาย "กินเหล้าในวันทอดกฐิน บาปหรือไม่บาป"

ชายหนุ่มเสื้อขาว "บาป"

ชายหนุ่มเสื้อดำ "ไม่บาป"

คนขายกับข้าว "บาป"

พระพยอม "กฐินมาแล้ว มันเป็นกฐินบาป"

เสียงบรรยาย "ทอดกฐินปีนี้ งดดื่มเหล้ากันเถอะ"

โฆษณาชุดเลี้ยงเหล้าในงานบุญเท่ากับบาป

Title “งานบุญปลอดเหล้า” ปี พ.ศ.2554

เสียงบรรยาย “หายนะ รอออยู่แล้ว”

(นายกฯ อบต.กำลังจะลงนามอนุมัติให้มีเหล้าเบียร์ในงาน)

ชายเสื้อเทา “ทุกครั้งที่เราภาพอย่างเรา”

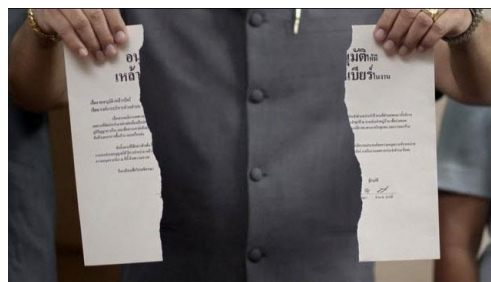
ชายเสื้อเทา “ปล่อยให้มีเหล้าอยู่ในงาน”

นายกฯ อบต.ลงนามอนุมัติ

คนเมาด้วยกัน

ชายเสื้อเทาฉีกหนังสืออนุมัติทิ้ง

ชายเสื้อเทา “มาร่วมกันเป็นเจ้าภาพที่ดี”

ชายเสื้อเทา “ตัดเหล้าออกจากงานกันเถอะครับ”

โฆษณาชุดเลี้ยงเหล้าในงานบุญเท่ากับบาป

Title “’แต่งงาน” ปี พ.ศ.2554

ทุกครั้งที่เจ้าภาพอย่างเรา ป้าเจ้าภาพพูด “ทุกครั้งที่เจ้าภาพอย่างเรา”	ปล่อยให้มีเหล้าในงาน ป้าเจ้าภาพพูด “ปล่อยให้มีเหล้าในงาน”
หายนะรออยู่แล้ว ป้าเจ้าภาพพูด “หายนะรออยู่แล้ว”	ผมไม่ได้เมา คนเมาคว้าโต๊ะเค้ก และพูดว่า “ผมไม่ได้เมา”
คนเมาตรงเข้าไปลวนลามผู้หญิง และถามว่า “ซื้ออะไร”	ป้าเจ้าภาพหยิบเงินออกมาจากมือคนชายเหล้า
ตัดเหล้า ออกจากงาน ตัดเหล้าออกจากงานกันเถอะค่ะ ป้าเจ้าภาพ “มาร่วมกันเป็นเจ้าภาพที่เข้มแข็ง ตัดเหล้าออกจากงานกันเถอะค่ะ”	

โฆษณาชุดงดเหล้าเข้าพรรษา

Title “ร้อน/เลิก/ร้อน (วันพระ)” ปี พ.ศ.2555

อ้าว! หวัง คนเมา “อ้าว! หวัง”	กินเหล้า คนเมา “กินเหล้า”
กินเหล้าช่วงเข้าพรรษานี้ละ เสียงบรรยาย “กินเหล้าช่วงเข้าพรรษานี้ละ”	ไม่บาปหรอก คนเมา “ไม่บาปหรอก”
๒๖๐๐ปี แห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ปีพุทธชนันต์ด้วย...บาปหนักเลย เสียงบรรยาย “ปีพุทธชนันต์ด้วย..บาปหนักเลย”	ไม่บาป คนเมา “ไม่บาป”
ปิดพัดลมอีกแล้วเหอ คนเมา “รู้สึกร้อน จิ้งห้นไปถามแม่ค้าว่า “ปิดพัดลมอีกแล้วเหอ!”	ตกนรกแล้ว เสียงบรรยาย “ตกนรกแล้ว”

เสียงบรรยาย “แม่เมตตาแล้วกัน”

คนเมา “เฮ้ย เดียวก่อน”

คนเมา “กินก่อน!”

คนเมา “จัดไป” พุดจบกี้ยื่นแก้วเหล้าให้เพื่อนเอาไปให้หวัง

คนเมา รู้สึกร้อน “ใครปิดพัดลม!”

คนเมา “ทำไมวันนี้มันร้อนจัง”

หวังกรวดน้ำแม่เมตตาให้กับกลุ่มคนเมา

กลุ่มคนเมา “ทำไมมันร้อน”

เสียงบรรยาย “สะบาป รัปบุญ”

โฆษณาชุดงดเหล้าเข้าพรรษา

Title “รณรงค์โครงการงดเหล้าเข้าพรรษาคณะคุณทำได้” ปี พ.ศ.2555

	พระไพศาล วิสาโล "งดเหล้ามันทำให้เรา คิดดี พุทธดี ทำดี ซึ่งก็จะส่งผลให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานดีขึ้น เราจะเป็นที่ยอมรับนับหน้าถือตาของผู้คนมากขึ้น พุทธอะไรคนก็จะฟัง เพราะว่าสิ่งที่เราพูดนั้นมาจากสติ มาจากความจริงใจ ที่ไม่ได้ถูกเหล้าทำให้หมดสติไป"
	พระพยอม "การรักษาไม่ครบแล้วมาเสียหายข้อที่ 5 เนี่ย มันจะพาโยมข้อ 1 ข้อ 2 ข้อ 3 เนี่ย เสียไปหมด เพราะว่าพอเมาขาดสติก็ฆ่าคนง่าย เมาขาดสติก็ไปลักไปขโมยปล้นเขาง่าย เมาขาดสติก็ไปล่วงเกินสามี ภรรยาคนอื่นเขาง่าย เมาขาดสติแล้วก็จะทำให้พูดจาเลอะเทอะเลอะเลือนง่าย เพราะฉะนั้นพยายามอย่าให้ข้อที่ 5 ขาด"

โฆษณาชุดสุข 8 สุนภาวะที่ยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง

Title “เกษตรประณีต” ปี พ.ศ.2550

เสียงบรรยาย “นี่คือไร่ของนายแดง”	เสียงบรรยาย “นี่คือไร่ของนายเขียว”
เสียงบรรยาย “ปีนี้อ้อยราคาดี นายแดงปลูกอ้อยเต็มไร่”	เสียงบรรยาย “ส่วนนายเขียวแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนๆ” เสียงบรรยาย “ปลูกอ้อย”
เสียงบรรยาย “ปลูกลำไย”	เสียงบรรยาย “กล้วย”

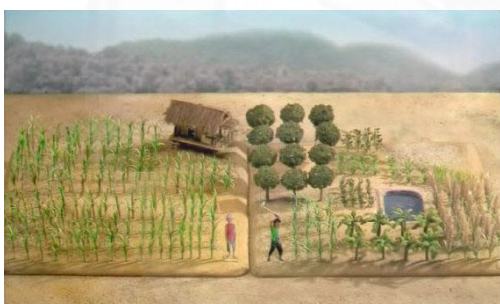
เสียงบรรยาย “ข้าวโพด”

เสียงบรรยาย “ขุดบ่อเลี้ยงปลา”

เสียงบรรยาย “ปลูกผักสวนครัว”

เสียงบรรยาย “สมุนไพร”

เสียงบรรยาย “และต้นไม้ยืนต้น”

เสียงบรรยาย “นายแดงหิว”

เสียงบรรยาย “ต้องตัดอ้อยไปขาย”

เสียงบรรยาย “ได้เงินก็ไปซื้อปลากลับมากินที่บ้าน”

เสียงบรรยาย “ส่วนนายเขี้ยว ตกปลาหน้าบ้าน”

เสียงบรรยาย “นายแดงใช้ยาฆ่าแมลง”

เสียงบรรยาย “เป็นพิษ”

เสียงบรรยาย “นายเขี้ยวปล่อยให้พิษในไร่ดูแลกันเอง ปลอดภัย”

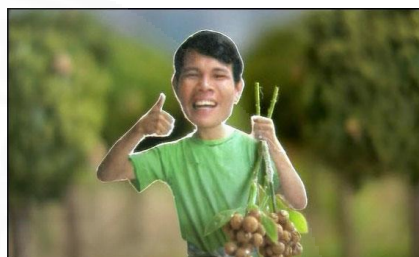
เสียงบรรยาย “นายแดงป่วย ต้องไปโรงพยาบาล”

เสียงบรรยาย “นายเขียวป่วย ไปที่บ้าน มีสมุนไพร”

เสียงบรรยาย “วันดีคืนดี อ้อยล้มตลาด ราคาตก นายแดงกลัว”

เสียงบรรยาย “นายเขียวไม่กลัว เพราะถึงอ้อย ราคาตก”

เสียงบรรยาย “ยังมีกล้วย ข้าวโพด ลำไย ที่ราคาดี”

เสียงบรรยาย “ถ้าไรที่ได้มาก็เพิ่มโรงเพาะเห็ด มีงานให้ลูกหลาน พัฒนาผลผลิตในไร่”

เสียงบรรยาย “นายแดงไม่เหลืออะไรเลย”

เสียงบรรยาย “ต้องส่งลูกหลานไปทำงานในเมือง”

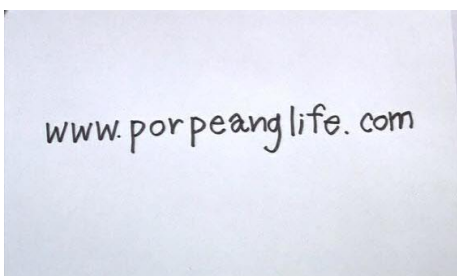
เสียงบรรยาย “นายเขียวทำเกษตรประณีต”

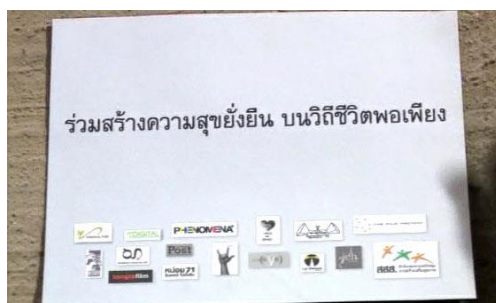
เสียงบรรยาย “นายแดงทำเกษตรเชิงเดี่ยว”

เสียงบรรยาย “อยากรู้ว่าเกษตรประณีตทำยังไง
ปรึกษาได้ที่ศูนย์ปราชญ์ทั่วประเทศ โทร 02-
298-0500”

เสียงบรรยาย “หรือที่ www.porpeanglife.com”

โฆษณาชุดสุข 8 สภาวะที่ยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง

Title “Happy Workplace” ปี พ.ศ.2550

ผู้ชายร้องเพลง “พี่เป็นหนุ่มโรงงานรองเท้า”

ผู้หญิงร้องเพลง “น้องเป็นสาวโรงงานเย็บผ้า”

ผู้ชายร้องเพลง “วันๆพี่ก้มหน้าก้มตา ไม่เห็นเดือนตะวัน”

ผู้หญิงร้องเพลง “ไม่เหมือนที่โรงงานของน้อง
เย็บผ้า ร้องเพลง ออกกำลังกาย 1 2 3 4”

ผู้หญิงร้องเพลง “พอได้ยึดเส้นสายก็หายเมื่อยล้า
เย็บผ้าได้นาน”

ผู้ชายร้องเพลง “โรงงานของพี่ทันสมัย แต่แล้งหัวใจเอาแต่ทำงาน”

ผู้หญิงร้องเพลง “ส่วนของน้องนั้น เราอยู่กันอย่างชุมชน ชัดสน ไม่ต้องดิ้นรนกู้ยืม”

ผู้หญิงร้องเพลง “เขาให้เปิดบัญชีออมทรัพย์ เก็บไว้สำหรับครอบครัวคนงาน”

ผู้หญิงร้องเพลง “เสาร์อาทิตย์ เยี่ยมเยือนถึงบ้าน”

ผู้หญิงร้องเพลง “ช่วยเหลือเจือจาน ทั้งสังฆทานงานบุญ”

ผู้ชายพูด “แหม โรงงานน้องน่าทำงาน พี่อยากไปทำงานด้วยจังเลยอะ”

ผู้หญิงพูด “ก็มาเลยสิจ๊ะพี่”

นายจ้าง ลูกจ้างหญิง-ชาย ร้องเพลง “ลูกจ้าง
นายจ้างอยู่อย่างพอเพียง”

นายจ้าง ลูกจ้างหญิง-ชาย ร้องเพลง “ตัดต่อ
หล่อเลี้ยง จุนเจือเกื้อหนุน”

นายจ้าง ลูกจ้างหญิง-ชาย ร้องเพลง “ผลผลิต
โรงงานเพิ่มทุน ต้องขอขอบคุณ โรงงานแอปปี
เวิร์กเพลส”

เสียงบรรยาย “มาช่วยกันสร้างที่ทำงานให้เป็น
ชุมชนแห่งความสุขกับโครงการแอปปีเวิร์กเพลส
โทร.02-298-0500”

โฆษณาชุดสุข 8 สุนทราภะที่ยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง

Title “นมแม่” ปี พ.ศ.2550

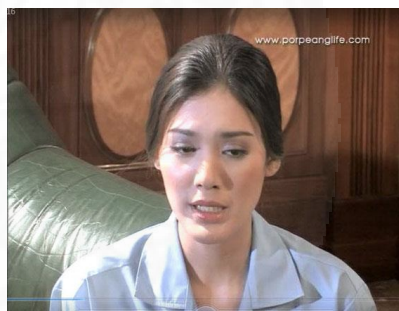
หม่อมแม่ “หล่อนจะเอาอย่างไรกับเด็กในท้องยะ
นังยุพิน”

พระเอก “เด็กในท้องนั้นก็เป็หลานหม่อมแม่
นะครับ”

หม่อมแม่ “คาวิ หยุตเลย”

ยุพิน “ไม่ค่ะ ถึงยังงิพินก็จะเก็บเขาไว้ค่ะ”

หม่อมแม่ “แกจะมีปัญญาเลี้ยงมันหรือยะ”

ยุพิน “พินจะเลี้ยงลูกด้วยนมของตัวเองค่ะ”

นางร้ายหัวเราะ “ฮา ฮ่า ฮ่า”

ยุพิน “น้ำนมแม่อุดมด้วยธาตุเหล็ก
วิตามินเอ ดี อี เค และคุณค่าดีเอชเอ” ทอริน

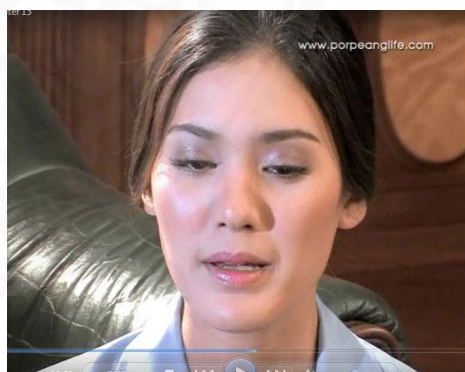
นางร้าย “นมกระป๋องก็มีเย นังเซ่อ”

หม่อมแม่ “นี่ เปาวลี”

หม่อมแม่ “แล้วที่สำคัญนะนังยุพิน น้ำนมแม่เนี่ย มี
สาร colostrum ที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้ลูกของแก
ไปจนโต”

ยุพิน “น้ำนมของพิน คือสายใยระหว่างพินกับ
ลูก ความอบอุ่นที่ลูกของพินจะได้รับ ขณะที่อยู่
ในอ้อมกอดของพินนั้น จะไม่มีน้ำนมอื่นมา
ทดแทนได้ค่ะ”

นางร้าย “แล้วตอนที่แกไปทำงานที่โรงงานละยะ
แกจะให้นมลูกยังไงไม่ทราบ”

หม่อมแม่ “ถุงเก็บนมจ๊ะเปาวลี ก่อนไปทำงาน
ยุพินเขาก็กะเก็บนมใส่ถุงนี้ไว้”

ยุพิน “แล้วพินก็เอาไปแช่ช่องฟรีซ”

คาวี “แล้วผมก็เอาออกมาอุ่นในน้ำร้อนให้ลูก
ได้ครับ”

นางร้าย “กร๊ิด”

หม่อมแม่ “แล้วเดี๋ยวนี้ะจ๊ะ ที่ทำงานบางที่
เขามีนมให้น้ำนมลูกได้ด้วยนะจ๊ะ”

ยุพิน “พินทราบค่ะ คุณหญิง”

หม่อมแม่ “เรียกหม่อมแม่เถอะจ้ะ”

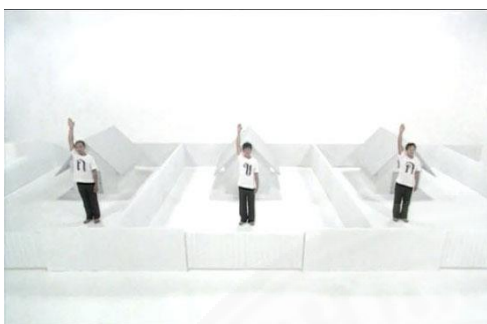

หม่อมแม่ “นี่แหละจ้ะ คือชีวิตที่เรียบง่าย มีสมดุลงบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง”

โฆษณาชุดสุข 8 สุนภาวะที่ยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง

Title “ชุมชนเป็นสุข” ปี พ.ศ.2550

เสียงบรรยาย “นี่คือ นาย ก นาย ข นาย ค”

เสียงบรรยาย “นาย ก กินข้าวกับปลาทุ”

เสียงบรรยาย “นาย ข กินข้าวกับน้ำพริก”

เสียงบรรยาย “นาย ค กินแกงส้ม”

เสียงบรรยาย “วันหนึ่งนาย ก ชวน นาย ข และ
นาย ค มากินข้าว”

เสียงบรรยาย “เกิดอะไรขึ้น”

เสียงบรรยาย “ทั้งสามคนได้กินกับข้าวสาม
อย่าง”

เสียงบรรยาย “นาย ก อยากซ่อมบ้าน

เสียงบรรยาย “นาย ข และ นาย ค มาช่วย
บ้านซ่อมเสร็จเร็ว”

เสียงบรรยาย “นาย ค ไม่อยู่บ้าน นาย ก และ
นาย ข ช่วยกันดูแลบ้านให้ นาย ค ไม่ต้องมียาม”

เสียงบรรยาย “นาย ก มีกล้วย นาย ข เก่ง
ขนม นาย ค เก่งศิลปะ ปรีชากัน”

เสียงบรรยาย “เกิดเป็นผลิตภัณฑ์กล้วยฉาบ
สามัคคี”

เสียงบรรยาย “ในถุงที่สวยงาม”

เสียงบรรยาย “นาง จ มีสวนปาล์ม นาย ง รู้เรื่องน้ำมัน คุณกัน”

เสียงบรรยาย “เกิดการผลิตน้ำมันไบโอดีเซล ให้กลุ่มของนาย ท ถ เอาไปปั่นกระแสไฟฟ้า”

เสียงบรรยาย “ให้กลุ่มนาย น บ ป ใช้ในการสีข้าว”

เสียงบรรยาย “เหลือกลับกลับไปให้นาย ก ข ค ทำเป็นปุ๋ย”

เสียงบรรยาย “เพาะพันธุ์ไม้”

เสียงบรรยาย “แบ่งแจกจ่ายช่วยกัน”

เสียงบรรยาย “ปลูกเป็นป่าชุมชน”

เสียงบรรยาย “สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ จะเป็นไปได้
อยู่ที่ทุกคนในชุมชน”

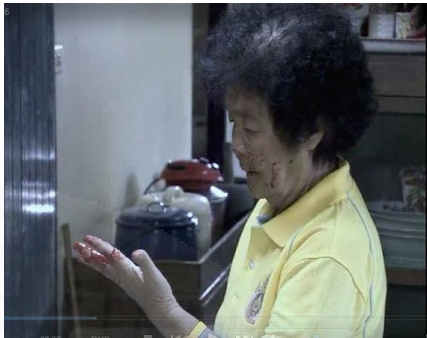
www.porpeanglife.com

ร่วมสร้างความยั่งยืน บนวิถีชีวิตพอเพียง

โฆษณาชุดสุข 8 สุนัขที่ยังยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง

Title “สมุนไพรไทย” ปี พ.ศ.2550

เสียงบรรยาย “วันนี้ย่าน้อมกับลูกสาวจะมา สาธิตการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรไทย”	เสียงลูกสาวร้อง “โอ้ยยยยยยยยยยยยย”
เสียงบรรยาย “แผลสด ใช้ ปูนแดง ห้าม เลือด”	เสียงย่าร้อง “โอ้ยยยยยยย”
เสียงบรรยาย “แผลโดนน้ำร้อนลวก ใช้ ว่าน หางจระเข้”	เสียงลูกสาวร้อง “อูยยยยยย”

เสียงบรรยาย “หกล้ม ปกซำดำเขียว ประคบ ใบพลับพลึงย่าง”

เสียงย่ำร้อง “อูยยย”

เสียงบรรยาย “ท้องอืด ท้องเฟ้อ จุกเสียดแน่นท้อง ใช้ ใบกะเพรา”

เสียงบรรยาย “หรือ ต้นตะไคร้”

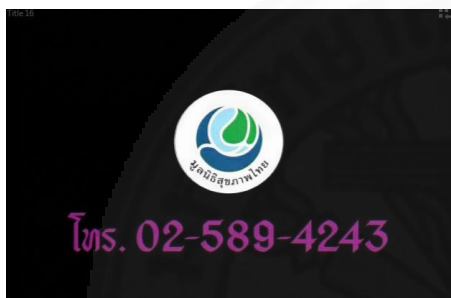
เสียงลูกสาวร้อง “อูยยย”

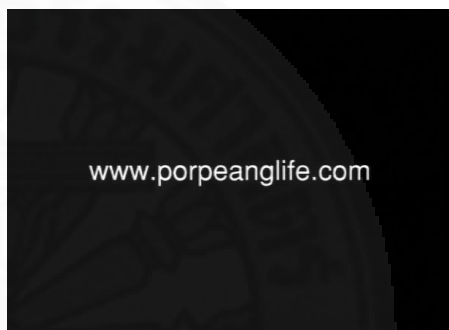
เสียงบรรยาย “เหื่อกบวม เคี้ยว กิ่งข่อย”

เสียงบรรยาย “ยาดี ไม่ต้องหาที่ไหน มีอยู่รอบบ้าน
แค่รู้จักใช้”

เสียงบรรยาย “สอบถามสมุนไพรรไทยที่ มูลนิธิ
สุขภาพไทย โทร 02-5894243 โทรนะ”

โฆษณาชุดสุข 8 สุนภาวะที่ยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง

Title “Game Show (ยุทธการพอเพียง)” ปี พ.ศ.2550

พิธีกร “กลับเข้าสู่คำถามรอบสุดท้าย คำถามสำหรับรอบสุดท้าย ถามว่า”

พิธีกร “สุนัขที่รวยที่สุดในโลก มีทรัพย์สินเท่าไร ก. 200 ล้านบาท ข. 396 ล้านบาท”

ถ้าตอบถูกรับทันที 10 ล้านบาท

ถ้าผิดเหลือแค่ 2 บาท

แต่ถ้าหยุดตอนนี้รับทันที 5 หมื่นบาท

จะหยุดหรือตอบครับ

ผู้เล่น “ขอตอบครับ”

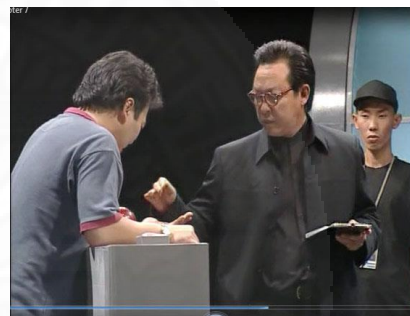
พิธีกร “ตอบว่า ...”

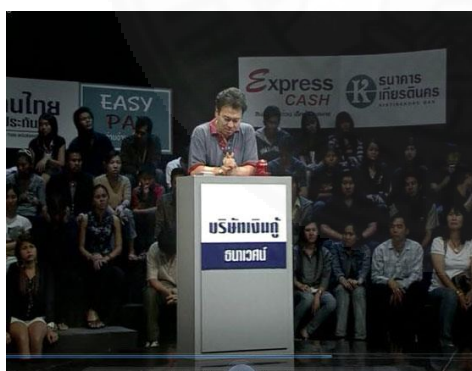
ผู้เล่น “ก.โก๋”

พิธีกร “ผิดครับ”

พิธีกรล้วงกระเป๋า หยิบเงินมาให้ผู้เล่น 2 บาท

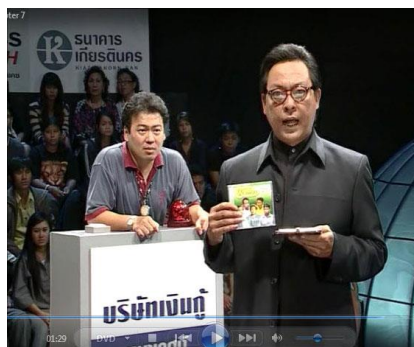
เสียงบรรยาย “ความไม่โลก เป็นด้านหนึ่งของความพอเพียง อยากรู้จักความพอเพียงอีกหลายๆด้าน”

เสียงบรรยาย “ดูวีซีดี ยุทธการพอเพียง รวมสุดยอดกระบวนการเล่นชีวิต”

เสียงบรรยาย “ 5 คน 5 วิถี ”

ผู้เล่น “ขอซื้อได้ไหมครับ”

พิธีกร “พรีครับ เพียงแค่โทรเข้ามาขอรับได้ที่
หมายเลขโทรศัพท์ด้านล่างนี้ 02-298-0500”

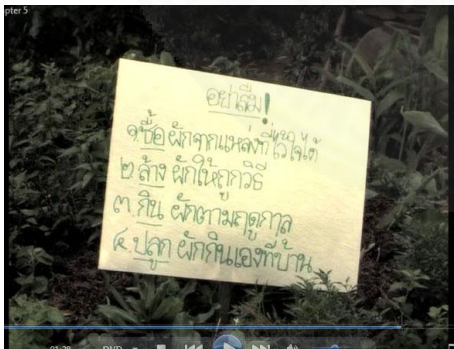
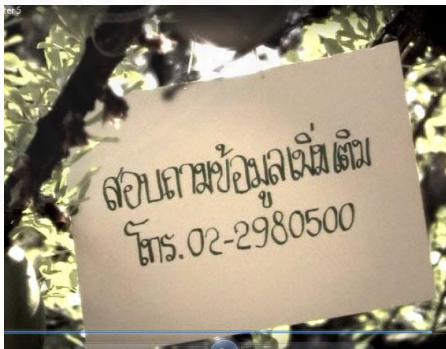

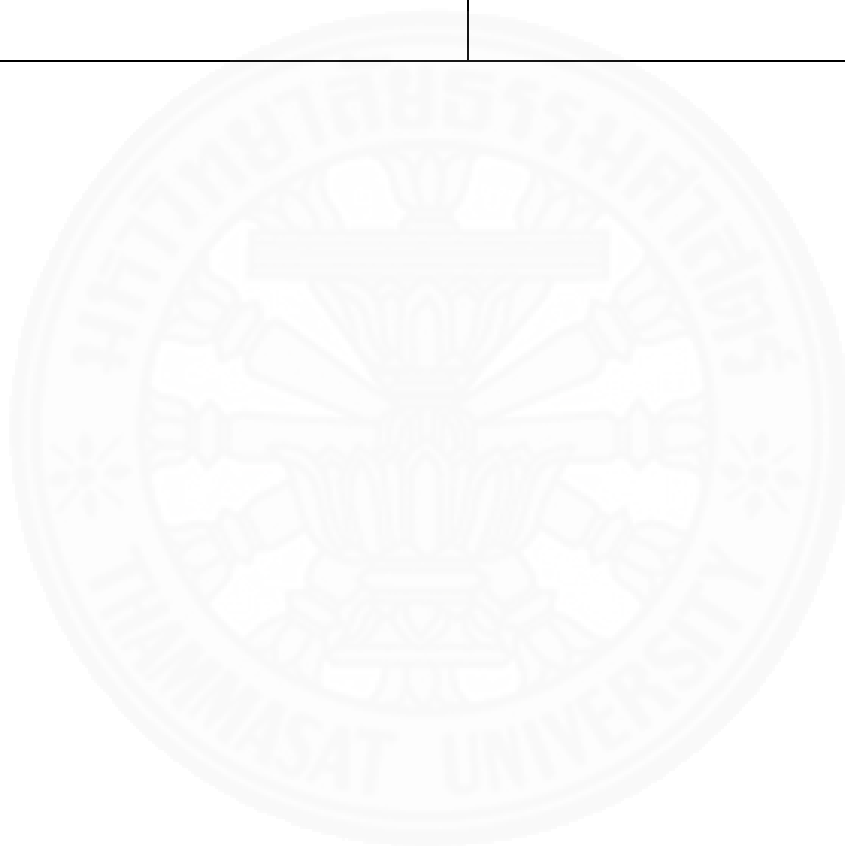
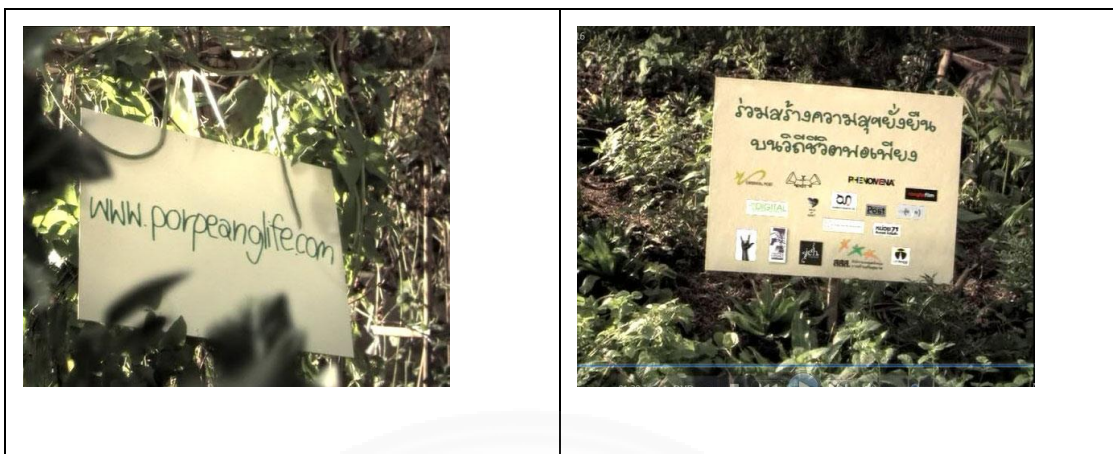
เสียงบรรยาย “มาร่วมสร้างความสุขแบบยั่งยืน
บนวิถีชีวิตพอเพียงกันดีกว่า”

โฆษณาชุดสุข 8 สุนภาวะที่ยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง

Title “ผักปลอดสารพิษ” ปี พ.ศ.2550

	กินผักปลอดสารพิษ อายุจะยืน ยืน ยืน ยืน ยืน
กินอยู่เรียบง่ายได้ประโยชน์บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง	

โฆษณาชุดสุข 8 สุนัขภาวะที่ยั่งยืน ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง

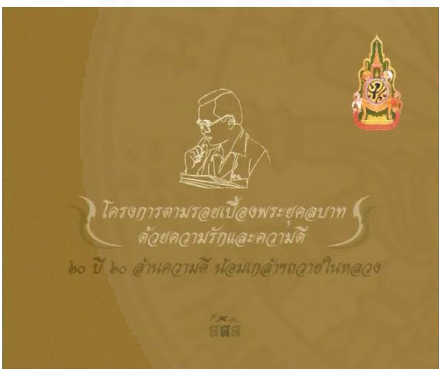
Title “ออกกำลังกาย” ปี พ.ศ.2550

	 เสียงโทรศัพท์ดัง ผู้ชายเดินมารับสาย "ฮัลโล ครับ อ้อ กลับแล้วครับ ครับ ครับผม ครับ"

ทุกที...กว้างพอที่จะออกกำลังกาย	ออกกำลังกายสม่ำเสมอ อย่างน้อยวันละ 30 นาที
www.porpeanglife.com	ร่วมสร้างความสุขยั่งยืน บนวิถีชีวิตพอเพียง

โฆษณาชุดสุข 60 ปี 60 ล้านความดี ถวายในหลวง

Title “คนตาบอด (ชุด 1)” ปี พ.ศ.2548

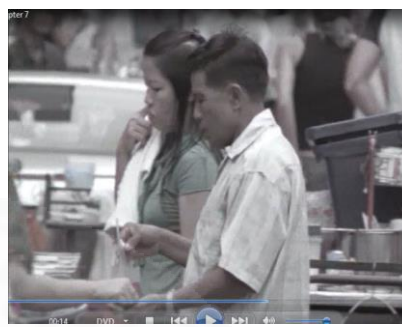
	เสียงบรรยาย “ความดี สวยงามเสมอ”
โครงการตามรอยเบื้องพระยุคลบาท ด้วยคุณธรรมและความดี ๖๐ ปี ๖๐ ล้านความดี น้อมเกล้าฯ ถวายในหลวง ๒๕๔๘	

โฆษณาชุดสุข 60 ปี 60 ล้านความดี ถวายในหลวง

Title “คนตาบอด (ชุด 2)” ปี พ.ศ.2548

เสียงบรรยาย “มักจะมีคนพูดอยู่เสมอว่า โลกใบนี้
ซึกไม่น่าอยู่ขึ้นทุกที”

เสียงบรรยาย “แต่ตอนนี้ภาพที่ชายคนนี้เห็น”

เสียงบรรยาย “คงจะเป็นทุ่งหญ้าที่เขียวขจี สายรุ้ง
พาดผ่านภูเขา”

เสียงบรรยาย “และอะไรที่ทำให้เขาเห็นแบบ
นั้น และก็รู้สึกแบบนั้น”

เสียงบรรยาย “ความดี สวยงามเสมอ”

โฆษณาชุดสุข 60 ปี 60 ล้านความดี ถวายในหลวง

Title “รถเมล์ (ชุด 1)” ปี พ.ศ.2548

เสียงบรรยาย “ความดีสวยงามเสมอ”

โฆษณาชุดสุข 60 ปี 60 ล้านความดี ถวายในหลวง

Title “รถเมล์ (ชุด 2)” ปี พ.ศ.2548

เสียงบรรยาย "ผู้หญิงคนนี้ ไม่เคยรู้จักผู้ชายคนนี้ มาก่อนในชีวิต"

เสียงบรรยาย "อยากรู้ไหมครับว่าทำไมพวกเขาถึง ได้คุยกันอย่างมีความสุข"

เสียงบรรยาย "เรื่องมันง่ายนิดเดียว คำตอบอยู่ที่ จุดเริ่มต้นครับ"

เสียงบรรยาย "ความดี สวยงามเสมอ"

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวสุภาพร คชารัตน์
วันเดือนปีเกิด	6 พฤษภาคม 2521
ตำแหน่ง	อาจารย์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
ทุนการศึกษา	ปี 2544: ทุนโครงการพัฒนาอาจารย์สาขาขาดแคลน ศึกษา ณ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนา ชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล
ประสบการณ์ทำงาน	2547- ปัจจุบัน สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล